FORMA

AC RATIO TOTA ECCLESIASTICI Ministerij, in peregrinorum, potissimùm uerò Germanorum Ecclesia: instituta Londini in Anglia, per Pientissimum Principem Angliæ &c. Regem EDVARDVM, eius nominis Sextũ: Anno post Christum natum 1550. Addito ad calcem libelli Priuilegio suæ Maiestatis..

AVTORE IOANNE A LASCO Poloniæ Barone.

Cum breui etiam (in Epistola nuncupatoria) calumniarum quarundam refutatione: quæ falsò aduersus ipsum, in Martiniani cuiusdam apud Bremeñ. Pastoris farragine inspersæ habentur.

Psalm. 140.

Vir linguax, non dirigetur in terra: Virum iniquum, malum uenabitur ad præcipitium.

SERENISSIMO

EIDEMQVE POTENTISSIMO Principi & Domino, Domino Sigismundo Augusto Dei gratia Regi Poloniæ, Magno Lituaniæ duci, Rußiæ, Prussiæq; totius, ac Mazouiæ &c. Domino: Domino meo Clemētißimo. Amplißimoq; illius Senatui, & omnibus præterea Regni ordinibus: Dominis ac Patronis meis, pariterq; & fratribus summa cum obseruantia colendis.



MAGNA EST IAMpridem multorum querimonia (Rex Sereniß. Amplißimi Proceres, atque ordines Regni totius) non extare usquam plenam ullam Ecclesiastici totius ministerij formam seu descriptionem: quam præsertim certū esset, à primæua illa post Apostolos Ecclesia, unanimiter obseruatam fuisse. Enimuerò si quæ eiusmodi extaret (inquiunt) facilè sanè ad illam cuiuis liceret omnino quàm proximè accedere, in ea potißimùm nostri nunc tem-

poris Ecclesiarũ restitutione: et tolli prae
tereá possent magnae multorum dißidio-
rum ac praeiudiciorum occasiones. Atq;
haberi quidem sciunt multa, sub ueterum
Ecclesiae patrum nomine, quae huc magna
alioqui ex parte pertineant. sed ea ferè o-
biter carptimq; attacta, atq; ita uariè etiã
sparsimq; tractata, adhaec pleraq; suppo
sititia esse uident, ut non facilè se quisquã
ex illis expediat: nedum ut certa aliqua
ex eis forma aut facies Ecclesiastici toti-
us ministerij colligi ullo modo (sine contra
dictione) constituiq; poßit. Ego uerò hanc
talem querimoniam, non ineptam modò,
sed planè etiam (hoc potißimùm tempo-
re) superstitiosam esse puto. neq; temerè
id à nostris ita maioribus obiter carptim,
uarieq;, ac sparsim literis mandatum esse
statuo: sed singulari proculdubiò diuinae
prouidentiae consilio. atque eam imprimis
adeò ob causam, ut huius generis queri-
moniae omnes retunderentur. Ac primũ,
Deu.4.12 est sanè hoc extra omnem controuersiam
Esa.49. positum: Eam esse aeternam prorsusq; im-
Mat.25. mutabilem Dei Opt. Max. uoluntatem, ut
Eze.20. ipsum, non equidem illis rationis nostrae
consilijs

cōsilijs humanisue traditionibus, aut uetu Iosue.8.
statis ullius exemplis: sed sola duntaxat
uerbi, pactiq; sui diuini custodia atq; obe-
dientia colamus. Alium uerò cultum o-
mnem quamlibet receptum, speciosum,
plausibilem ac uetustū (in quo modò uer
bi pactiq; diuini sui custodia atq; obedien Esa.1.30.
tia manifestè commonstrari non queat) 66.
Apostaticum planè, & tam præterea in- 1.Reg.15.
uisum Deo, quàm est inuisa ipsa Magiæ
impietas, denique & abominationem esse
(in oculis Dei) statuamus. Iam uerò no-
uit Dominus Satanam in hoc esse totum,
(ab ipso primi usq; Parentis nostri tempo
re) inq; hoc studia ac consilia sua omnia,
et conatus omnes suos ponere: ut nos à di
uinæ huius uoluntatis suæ obedientia mo-
dis omnibus abducat. Et nouit item, illū,
id potißimùm inter alia multa moliri: ut
(ad eleuandam scripturæ sanctæ autori-
tatem, uerbiq; in illa diuini fidem) huma-
nas persuasiones, doctrinas, ac traditio-
nes omnes (quæ aut sine uerbo Dei, aut ex
detortis illius locis contextæ sunt) quibus
omnino modis potest, ornet, prouehat, &
commendet: siue per insignes autorum

titulos, & singulares praerogatiuas: siue per uetustatis nescio cuius fidem: siue per ementitum Ecclesiae praetextum: siue per nouas quasdam reuelationes, nouaq; miraculorum genera: quae aut nullis omnino sensibus percipiantur, aut si ullo modò pcipiuntur, fidei interim analogiae reclament. Adhaec nouit quoq; Dominus nostram omnium (quicunq; homines sumus) corruptelam, primi olim parentis nostri peccato in nos deriuatam: qua fit, ut (in rebus potißimùm diuinis) humana nobis omnia, nescio quomodo, magis multò quã diuina ipsa arrideant. Equidem si nondũ uiolata olim naturae nostrae integritate, ea iam fuit in Adamo primo nostro parente, propensio, ut humanae (uxoris inquam suae) persuasioni obsequi mallet quàm Dei ipsius uoci ac praecepto, quod grauißimam alioqui comminationem con iunctam habebat: quantò magis iam nos huic malo obnoxios esse oportet, sub naturae nostrae adnata nobis corruptela, sub qua non modò non affici rebus diuinis, sed ne percipere quidem illa ex nobis ipsi, ullo omnino modo possumus: nimirum qui de

terra

terra sumus, terrena duntaxat & sapimus, & loquimur, & amamus: neq; nisi tracti, ad diuina nos cœlestiaq; erigere conamur. Quid? quod ne tracti quidem ingenium nostrum facilè mutamus? sed nobis inuitis etiamnum adhærent (per omnem uitam nostram) praui affectus nostri: qui nos iam alioqui tractos, perpetuò interim ita transuersos agunt, ut nos planè ad nostrum interitum abrepturi hauddubiè essent, nisi illos Dominus, per spiritus sui potentiam (pro ineffabili sua misericordia) in nobis cohiberet: illorumq; incitamenta aut sisteret exorta, aut quominus exoriantur arceret. Hæc igitur omnia cùm sint Domino Deo nostro longè perspectißima: atq; is nolit mortem peccatoris (nedum ut sub nomine orthodoxorũ Ecclesiæ suæ doctorũ tendiculas nobis necti uoluerit unquã) diuinæ proculdubiò misericordiæ ac prouidentiæ consiliũ agnoscere in eo debemus, q quæ prisci olim atq; orthodoxi Ecclesiæ doctores de forma ac ritibus Ecclesiastici ministerij monumẽtis suis prodita reliquerũt, ita sanè carptim, uariè quea, c sparsim tracta-

rint: ut in unam aliquam faciem (sine ipsorum contradictione) reduci haudquaquam poßint. Atq; ita rursum etiam tractarint, ut non prætermiserint ea, quæ ad commendandam nobis Ecclesiastici ministerij dignitatem, cultusq; in illo diuini puritatem (pro fidei suæ mensura) intelligebant pertinere. Videmus quanta improbitate patrum autoritas paßim urgeatur, in rebus dubijs, perplexis, prorsusq; absurdis, quibus ipsimet Patres uerbis disertis repugnant : & quidem in ijs ipsis monumentis suis, de quibus nulla unquam dubitatio fuit. Videmus item quanta nobis impudentia (sub ementito Patrum nomine) pleraq; obtrudantur, de quibus illi nunquam omnino cogitarunt: imò quæ cũ germanis ipsorum libris, consistere non possunt. Eius sanè rei tot sunt exempla: ut nullus ferè sit claßicus Ecclesiæ doctor, cuius nomen, monasticis nescio quibus ineptijs, non prætexatur. Atq; inter alia minimè sanè obscurum eius rei documentum, in nostro hoc etiam argumento habemus: nempe in utraq; illa liturgia, quarum altera Basilij, altera uerò Chrysostomi es-

se

se iactatur. in quibus uoces quidem auto rum nonnullas è libris illorum desumptas dignoscimus, ad quem modũ graculi quoque uoces humanas reddere solent: caeterum ipsa autorum monumenta, liturgias illas, falsi manifestè conuincunt. Neq; dubium est, nos fuisse habituros proculdubiò liturgiam sub omnium simul Patrum nomine, pari impudentia nobis obtrusam, qua nunc Basilij illae & Chrysostomi liturgiae aeditae habentur: si nõ ita carptim, uarieq;, ac sparsim argumentum hoc à Patribus ipsis tractatum fuisset. Et si ipsa Patrum autoritas (ipsis alioqui reclamantibus) ita nihilominus urgetur, ut graui seruitute Ecclesiam premat, progressumque uerae religionis remoretur: Quid futurum erat, si unanimi Primaeuae (post Apostolos) Ecclesiae consensu (in qua tamẽ ceremonias iam non prorsus superstitione sua caruisse uidemus) certa aliqua Ecclesiastici totius ministerij forma constituta fuisset? Certè futurum erat, ut etsi doctrinae Apostolicae reclamasset, nulla tamen apostolicae doctrinae autoritate (ut nunc sunt tempora atq; hominũ ingenia)

rescindi posset. Non est igitur nobis accusanda (in hac parte) orthodoxorum Patrum negligentia: sed agnoscendum potius, denique & commendandum beneficium Dei: qui id cauere uoluit (pro sua in nos misericordia) ne Patrum autoritas uerè unquã ac meritò prætexi posset, ad auocandum nos ab ea æternæ atque immutabilis diuinæ suæ uoluntatis obedientia, (quod ad cultus sui diuini ritus attinet) quam nobis ipsemet & plurimis & luculentißimis, minimèque mẽdacibus uerbi sui diuini testimonijs patefecit. Gratularique omnino debemus Ecclesiæ, eam libertatem: quòd nulla legitima alioqui Patrum autoritate, in forma ac ritibus sui ministerij premi poßit. quodque Patres illi, quam sibi ipsiemet libertatem (hac in parte) permittebant: eandem post se nobis etiam relinquere uoluerunt. Si placet Patrum autoritas: cur non pro summis Patribus nostris agnoscimus, inque doctrina illorum conquiescimus: quos Deus ipse omnis sanæ doctrinæ (toto orbe terrarum) Principes summos constituit? doctrinamque illorum

tot

tot tantisque donis, prodigijs & signis confirmauit: Et quibus imprimis Christus Dominus hoc tribuit, ut pro illis tantùm oret, qui per ipsos in se credituri essent? Si nos fides uetustatis mouere debeat: An non priores Apostoli Patribus in uniuersum omnibus, quorum hîc quidem autoritatem requiri uidemus? An non & istis rursum uetustius uerbum Dei: cuius autor est, non homo ullus, aut Angelus, sed EXISTENS Ille æternus in cœlo, inque ipso Patris adeò sui sinu: unigenitus inquam Dei filius (quanquam & hominis filius) Dominus & seruator noster Christus Iesus? Si unanimis multorum cõsensus requiritur: cur non illius institutio atque exemplum nobis satis est, cui & Prophetæ & Apostoli omnes, denique & Angeli, & ipsemet Pater Deus, unanime modis omnibus testimonium perhibuerunt? hîc scilicet plus ualere debebunt Patrum concilia? At uerò hæc conciliari prius oporteret, ut ex illis statui aliquid posit. Esto autem statuerint consentienter certi aliquid de obseruando uno duntaxat

aliquo

aliquo ministerij Ecclesiastici ritu, siue Patres priuatim ipsi, siue concilia: An quod semel statuissent, uel recipi protinus sine examinatione ulla: uel semel receptam, obseruari iam ita perpetuò oportebit? Equidem ut in omni Doctrinæ Ecclesiasticæ genere inprimis esse necessariam constat fidei Analogiam: ita cùm ritus omnes cultus diuini in Ecclesia (quatenus sanè sunt mystici, externaq́; ac uisibili ceremonia constant) pars sunt quædã doctrinæ, atq; hoc etiam nomine, uerbi appendices, ipsumq́; adeò uisibile uerbum, ac uisibilis quædam κατ᾽αγγελία esse censentur: dubium sanè esse non potest, tam esse semper necessariò spectandam in recipiendis obseruandisq́; mysticis omnibus diuini cultus in Ecclesia ritibus, fidei Analogiam: quàm illam in omni doctrinæ Ecclesiasticæ genere obseruari omnino oportere uidemus. Ea uerò cùm non aliunde etiam colligi petiq́; poßit, quàm unde fidem ipsam oriri, hauririq́; oportere docemur: nempe ex uerbi diuini auditu, quemadmodum Paulus docet: Certè si in restituendis recipiendisq́; ac obseruandis cultus

cultus diuini ritibus, fidei nobis Analogia ante omnia (perinde atq; in doctrina omni) obseruandā spectandamq; esse fatemur: eadem sanè opera fateamur necesse est, illam non aliunde petendam colligendamq; esse, quàm unde fidem ipsam peti, haberiq; posse (diuino beneficio) ab eodē ipso Paulo Apostolo audimus. nempe non ex hominum placitis traditionibúsue ullis: multò minus ex uetustatis ullius præscriptionibus, locorúmue prærogatiuis: sed ex uerbi potißimùm diuini auditu atque obseruatione. Et proinde in restituendis quoq; recipiendisue aut obseruandis ritibus, fidei nobis fontes potißimùm intuendos esse, hoc est, ipsum uerbum Dei, ut ad illud nostra demum omnia probemus: non autem ritus ueteris Ecclesiæ ullos, extra uerbum Dei receptos atq; usurpatos: etiamsi unanimi & Patrum simul, & conciliorum omnium consensu instituti essent. Quæ uerò in priscis Ecclesiæ ritibus uerbo Dei consentanea habentur: in ijs sanè amplectendis, non tam ipsam Ecclesiæ consuetudinem (quantumuis receptam ac speciosam) quàm potius uerbum

Dei

Dei sequimur, cui ritus illos inniti uidemus. Et quidem hactenus: quatenus illos ad Ecclesiæ ædificationem (pro temporũ ratione) facere constet. Vt enim in luce doctrinæ ipsa sunt gradus quidam, iuxta quos ad perfectiora semper est progrediendum, ne aut infantibus cibum solidiorem fortè quàm ut ei transmittendo pares esse queant, aut adultioribus rursum lactis duntaxat potionem perpetuò offeramus (tametsi hîc per omnem uitam nostram, non nisi ex parte & cognoscere & prophetare poßimus) ita etsi cultus diuini in Ecclesia ritus, nunquam sanè (dum hîc uiuimus) puri usq; adeò esse possunt, ut non semper humanum aliquid adiunctum habeant: non tamen est semper immorandum receptis semel humanis ritibus, quos diuinis alioqui institutionibus adiũctos, proq; temporum ratione usurpatos esse nouimus: etiamsi illos cum publico Ecclesiæ fructu obseruatos aliquandiu esse non ignoremus. Sed est danda opera semper, ut quò nobis clariorem diuinæ cognitionis lucẽ per doctrinam Euangelij (Dei beneficio) affulsisse uidemus: hòc etiam propius, in restituendis cultus diuini ritibus,

bus, ad puritatem Apostolicam indies (siue praeiudicijs interim, et cum pace Ecclesiae) accedamus. Hoc sanè ab Apostolis ita factum legimus, in tolerandis aliquandiu, deinde uerò abrogandis Iudaicis plerisq; ritibus: ubi iã omnibus propemodum (post patefactã Euangelij lucẽ) palàm cõstaret, umbras illas Iudaicas, cũ luce hac amplius cõsistere nõ posse. Hoc ipsum et Patres demũ orthodoxi (alij post alios) faciebant, pro eo ac lucẽ doctrinae Euãgelij magis ac magis sese diffundere paßim, omnẽq; siue Iudaicã siue Ethnicã supstitionem, lucis illius fulgore, coargui, propellique cernebant: donec Antichristiana Papismi tyrãnis cornu suũ attollere, uniuersamq; religionẽ proculcare, & diuina pariter atq; humana omnia, sursũ ac deorsũ (pro sua libidine) miscere coepisset. Porrò ad quem modũ negocij plurimũ fuit & Apostolis ipsis, et primaeuae post illos Ecclesiae Patribus, in arcẽdis à uero cultu Dei, abolẽdisq; itẽ (ubi semel receptae quoquomodo essent) tã Iudaicis quàm Ethnicis supstitionibus (nimirũ eius Iudaei quidẽ uerbi diuini umbram qualẽcunq;, Gentes uerò Philosophicas mundi huius rationes

pertinaci-

pertinaciter obtendebant) neq; in plebe tantùm Ecclesiæ, sed inter ipsos quoque Apostolos nonnunquam grauis incidebat disceptatio, de Iudaicorum imprimis rituum abrogatione (quonam uidelicet modo, tēpore, aut loco abrogandi essent) id quod alioqui in Petri illa (ut alia taceam) à Paulo facta reprehensione liquidò apparet: ita ne nunc quidem mirum uideri debet, post tantam præsertim uniuersæ religionis (sub Papistica tyrannide) deformationem, cultus diuini omnis profanationem, & ministerij totius Ecclesiastici adulterationem: si non in plebe tantùm Ecclesiarum, quæ doctrinam Euangelij sunt iam ex professo amplexæ, sed inter præstantißimos quoq; earum ministros non per omnia prorsus conuenire poßit, circa notarum ac reliquiarum Papisticarū abrogationem. cùm nihilo equidem minore, ne dicam maiore multò impudentia, fastu, ac pertinacia obtendi Papisticæ impietati uideamus, uerbi diuini fucum, uetustatis prærogatiuam, Patrumq; item ac conciliorum, deniq; & catholicæ Ecclesiæ autoritatem: quàm olim unquam

à Sacer-

è Sacerdotum Principibus, Scribis & Pharisæis, Moses ipse, Prophetæq; omnes aduersus Christum Dominum ac doctrinam illius obtendebantur. Quanquam autem neq; sine grauißimis aduersariorum clamoribus, neq; item sine domesticorum offensione, cultus diuini ritus facilè unquam repurgari queant: non ideo tamē hîc cessandum est, sed adnitendum nihilo minus, ut aliquem progressum semper, tam in doctrinæ quàm in cultus diuini puritate promouenda (pro nostra uirili) faciamus: modò ut ab infirmiorum offendiculis (quod in nobis quidē est) caueamus. Ac fieri quidem non potest, ut nemo in nobis offendatur, etiamsi summam hîc cautionem adhibeamus: cùm ne Christus quidem ipse Dominus præstare id potuerit, quo minus plurimi in ipso offenderentur, quem sanè in mundo hoc semper ἀντιλεγόμενον, ipsumq; offendiculi lapidem, et petram scandali esse oportet. Sed hoc nobis est cauendum, ne temerè, nostraq; ipsorum culpa infirmioribus offendiculum præbeamus. Qua sanè in re præclarum etiam in Christo Domino exemplum simul

13

ac documentum habemus: nimirum ut quatenus ipsum uitasse offendicula legimus, hactenus illa nobis etiam uitanda esse statuamus. Porrò quemadmodum dici uerè omnino non potest, per Christum Dominum, ullum omnino offendiculum datũ esse: nisi si uæh quoq; illud, quod offendiculis datis adiunctum audimus, ad ipsum pertinere fateamur: ita sanè neq; per doctrinam ipsius, eiusue ministros (dum illi inhærent) ulla etiam offendicula uerè (utcunq; tandem prætendantur) uenire proculdubiò possunt, modò ut palàm constet, nihil usquam agi, quod non Christum Dominum autorem suum in uerbo suo habeat, in quo nemo alioqui meritò offendi aut debeat, aut etiam poßit. Priusquam igitur quicquam usquam nouemus, circa cultus diuini in Ecclesia aliqua restitutionem, hoc nobis ante omnia est præstandum, si nulla offendiculorum culpa teneri uolumus: Primum, ut palàm toti illi Ecclesiæ ostendamus, ea quæ amoliri cupimus, nullos omnino fontes legitimos in Christi Domini doctrina habere, quæ quidem nobis sit per Prophetas ac Apostolos tradita, & proinde (ut omnem plantationem non

à Domi-

à Dño plantatam) eradicanda planè esse: utcunq; tandē autorū suorū titulis, uetustatisue aut consensus perpetui dignitate exornētur. Deinde ut claros ac pspicuos in Christi doctrina fontes eorū omniū publicè commonstremus: quæ temporum iniuria abolita, ueluti postliminio rursum restitui, atq; in usumdenuo reuocari optamus. ita fiet enim, ut nemo omnino in tota illa Ecclesia, aut ignorantiam, aut infirmitatem, uerè alioqui prætendere amplius poßit. frustra sanè ignorantiā quis prætexat ijs, quæ publicè docentur: & nō est infirmitatis nolle uel reijcere quæ approbare non poßis: uel amplecti, quæ improbare non queas. Infirmitatis est, non posse, quod uelis, bonum: quemadmodum Paulus docet. Cæterùm nolle amplecti, quod negare non poßis esse bonum: atque eo reiecto, uelle interim retinere, quod te, à Domino plantatum non esse, fateri oporteat: id uerò non tam est infirmitatis iam, quàm contemptus potius, cui se alioqui Christus Dominus, non equidem medicando, sed planè excæcādo, atq; ita demum perdendo etiam, uenisse testatur. & adeo non moratur talium offen-

15

dicula: ut ſtudio plerunq; occaſiones quæ ſuſſe uidcatur, eos potiſsimùm offendendi: qui ſuo contemptui, infirmitatis excuſationem, Phariſaica hypocriſi ſua obtendebat. Ab illorum igitur offendiculis & nos cauendum eſſe nobis intelligemus, quibus medicandis Chriſtum Dominum (prolata uerbi diuini ſui luce) ueniſſe audimus, hoc eſt, qui extra Chriſtum Dominum doctrinæq; ſuæ lucem, nihil ſe omnino (quod ad diuina attinet) uidere ullo modo poſſe agnoſcunt: atq; hac ſola luce per Chriſtum Dominum prolata, oculos protinus ad illam intendere (pro ſua infirmitate) conantur. hanc unam expetũt, in hac conquieſcunt, ad hanc unam referunt omnia, quæcunq; undecunq; in cauſa religionis proferuntur. Cæterùm qui exorta in Chriſto Domino luce non contenti, alias illi neſcio quas, ſiue Patrum, ſiue conciliorum peculiares lucernulas adiungere uolunt: aut qui illas luci Chriſti Domini anteponunt: his ſanè excæcandis cum Chriſtum Dominum ueniſſe non ignoremus: equidem illos tanti facere non debemus, ut propter eos, Chriſti Domini lucẽ,

tam

tam in doctrina, quàm in publico cultu ipsius, proferre infirmioribus (qui illã expetunt) ullo modo cunctemur, ne dicam detrectemus. Hæc ergo nobis etiam consilij nostri ratio fuit, in restituendis cultus diuini ritibus, totaq; adeò ministerij instauratione, posteaquam (diuino beneficio) Ecclesiam nobis per pientißimum Principem, atq; æterna dignum memoria EDVARDVM, eius nominis sextum Angliæ &c. Regem concessam haberemus. Cupiebat Rex ille sanctißimus ita restitutam (quoad eius fieri posset) in uniuerso Regno suo, omnem planè religionem, ut nulla ferè alia de re (pro ætate sua) sollicitus magis esset. Adhibebat in eius rei consilium, quos pietate, eruditione, ac iudicio, alijs antecellere intelligebat. inter quos præcipuũ habebat Thomã Cranmerum, Cantuarieñ Archiepiscopum: uirum, præter insignem eruditionem ac pietatem, ea quoq; ingenij dexteritate, prudentia, ac morũ grauitate præditum (quæ interim summam comitatem ac modestiam coniunctam habebat) ut hæc omnia simul in illo, sine magna profectò

admiratione, nemo facilè intueri posset. Huius igitur hortatu, cum ego quoq; per Regem illum uocatus essem: & leges quædam patriæ obstarent, quominus publici potißimùm cultus diuini ritus sub Papismo usurpati (pro eo ac Rex ipse cupiebat) repurgari protinus possent. Ego uerò pro Peregrinorum Ecclesijs sedulo instarem. ita demum placuit, ut ritus publici in Anglicis Ecclesijs, per gradus quosdã (quantum per leges patrias omnino liceret) repurgarentur: Peregrinis uerò hominibus (qui patrijs hac alioqui in parte legibus non usq; adeo tenerentur) Ecclesiæ cõcederentur, in quibus omnia liberè, & nulla rituum Patriorum habita ratione (iuxta doctrinam duntaxat atq; obseruationem Apostolicam) instituerentur. ita enim fore, ut Anglicæ quoq; Ecclesiæ ad puritatem Apostolicam amplectendã unanimi omnium regni ordinum consensu excitarentur. Eius uerò consilij Rex ipsemet (pro sua pietate) præcipuus non autor tantum, sed etiã propugnator fuit. Etsi enim id in Senatu Regio omnibus propemodum placeret, ipseq; Cantuariensis Archiepiscopus rem modis omnibus pro-

moueret:

moueret: non deerant tamen qui id mole-
ſtè ferrent, adeoq; & reluctaturi fuerint
huic instituto Regio, niſi Rex ipſe, non tā
tùm autoritate ſua reſtitiſſet: ſed produ
ctis etiam inſtituti huius rationibus cona
tus eorum repreßiſſet. Conceßis itaq; Pe
regrinorum Eccleſijs, & quidem ea lege
ſeu libertate potius, ut in illis omnia iu-
xta doctrinam atq; obſeruationem Apo-
ſtolicam inſtituerentur: cura illarum mi-
hi (Regia & Senatus autoritate) commit
tebatur. iubebarq; mihi collegas aſciſcere
quos ei miniſterio aptißimos eſſe iudica-
rem: ut illorum nomina Regio Diplomati
inſererentur. Quod ubi factū eſſet: noſq;
iam diploma Regium haberemus: & ui-
deremus eandem planè conditionem di-
plomati ipſi (diſertis uerbis) inſertā eſſe.
Cognitam ita haberemus mentem (hac in
parte) & Maieſtatis Regiæ & Senatus
ipſius. præterea ſciremus magnam eſſe o-
mniū piorū de nobis (in nouo hoc noſtro
miniſterio) expectationem: deniq; monere
mur etiā, ut nō tātùm propter miniſterij
noſtri fidē (quàm tamē in proſpectu noſtro
ſemp, et ante omnia habere deberemus)
ſed propter aduerſariorum quoq; dolos

diligenter caueremus, ne quid omnino in nostris institueremus Ecclesijs, quod doctrinæ atq; obseruationi Apostolicæ non proximè responderet. nimirum si quid aliter institueremus, excidisse iam à facta nobis Ecclesiarum concessione uideri possemus: qui conditionem alioqui nobis præscriptam inobedientia nostra uiolassemus. Hæc ita (inquam) cùm se haberent omnia, nostri sanè esse officij existimauimus, ut præscriptam nobis conditionem (per se alioqui iustißimam) modis omnibus (pro nostra uirili) sequeremur. Ne quid autem præcipitanter in re tanta ageremus, initiò nihil aliud studuimus, quàm ut Ecclesiæ per publicas, tũ Germanicas tũ Gallicas cõciones colligerentur, inq; catalogos referrẽtur nomina omniũ, q sub alterutra Ecclesia censeri uellent. Crescente autem indies magis ac magis utraq; Ecclesia, utrobiq; etiam Seniores siue Presbyteri, atq; itẽ diaconi constituebantur. Vt illi quidem gubernandæ nobiscum & cum collegis nostris alterutrius Ecclesiæ curam sustinerent: isti uerò colligendis ac dispensandis Eleemosynis praeessent. Mox

commu-

communi aſſenſu omnium utriuſq; Eccleſiæ miniſtrorum ac Seniorum, ædita eſt fidei publica profeßio: cuius potißimum nomine Eccleſiæ ipſæ colligebantur, atque hæc explicabatur in publicis concionibus, ut ab omnibus intelligi poſſet. De inſtituendis uerò cultus diuini ritibus, ſuſpenſa aliquandiu deliberatio fuit: donec populus doceretur, Rituum uarietate nō ſcindi Eccleſias. hos enim temporarios eſſe, atq; Eccleſiarum ædificationi (pro locorum ac temporum ratione) ſeruire oportere. Non eandem ubiq; Eccleſijs omnibus eſſe libertatem repurgandi protinus omnia: atq; alicubi ſine magno turbarum metu uix quidquam mutari poſſe. Præſtare autem, aliquam Eccleſiarū reſtitutionem haberi, quàm nullam: etiamſi quædā inuiti ferre cogamur. Proinde gratulandam eſſe libertatem ijs, qui illam adepti eſſent: ſed & illos in omni charitate ferendos iuuandosq; eſſe, qui quo uellent, per temporum iniquitatem, eluctari adhuc non poſſent. Horum ita uiſum eſt pluries ac diligenter moneri Eccleſias: priuſquam de ritibus ullis inſtituendis quidquam o-

omnino statueretur. ut illorũ diuersitas, neque Anglicas postea Ecclesias offẽderet: & nostras item in seruandæ cum illis societatis officijs nihilominus retineret. Postea rituum forma quædam conscribebatur: & (priusquam institueretur) coram Ecclesia tota per partes suas explicabatur, scripturarumq; testimonijs confirmabatur. facta etiam potestate omnibus, ut nos amanter admonérent, si qua parte sibi quispiam satisfactum non esse existimaret. Ita uero iam edocta Ecclesia: ut neq; scißionem aliquam fieri intelligeret, propter rituũ uarietatem: & certa esset etiã nihil sibi obseruandũ esse quod doctrinæ atq; obseruationi Apostolicæ nõ proximè responderet: uentum est tandem ad rituũ quoq; nostris Ecclesijs peculiariũ institutionem. In quibus interim aliquam etiam uarietatem (inter nostras ipsorum Ecclesias) retinuimus. exiguam quidem illam, et quæ non cuiuis esset conspicua: sed quæ indicium tamen faceret, suam cuiq; Ecclesiæ libertatem (hac in parte) constare. Eam porrò ita paruam uarietatem prosequuti hîc undequaq; non sumus: nisi sicubi

id res ipsa uisa est postulare. sed Germanicæ potissimum Ecclesiæ ritibus conscribendis operam dedimus: quòd & illa à me id peculiariter peteret, & ego familiarius in illa etiam (propter maiorem linguæ usum) uersarer. Quicquid autem huius est, humilius quidem esse agnosco, quàm ut sub tuæ Maiestatis nomine in publicum exire debuerit: uidebar mihi tamē haudquaquam temerè facturus esse, si hoc ipsum (quale quale est) tuæ inprimis Maiestati, deinde Amplissimo Procerum tuorũ Senatui, atq; omnibus adeo Regni tui ordinibus dedicarem. Primum enim debiti ipsa mei erga te Patriamq́; meam ratio, à me id iure quodam suo flagitare iampridem uidetur. ut meum in uos studium atq; obseruantiam aliquo meo eiusmodi officio contester, quo palàm fiat (etsi à nostris istic uentrispiritalibus indignissimè sum tractatus, perq́; illorum tyrannidem peregre uiuere cogor) nihil me tamen ideo unquam de fide obseruantiaq́; in Patriam meam remisisse. sed id semper in uotis habuisse, atq; etiamnum habere, ut (si ullo modo queam) Patriæ meæ obsequi, prodesse, & gratificari cupiam: quatenus

tenus id quidem tuta mea conscientia (iuxta Domini Dei nostri uoluntatem) mihi liceat. cumq́; eo nunc sint loco res meæ, ut (præterquam scribendo) Patriam à me meam iuuari aliter nõ posse uideam, pro officio meo me facere puto, si quod (pro mea tenuitate) possum, præstare id etiam coner. Deinde huc me inuitauit tuæ Maiestatis, prædicata à multis, & mihi ex parte cognita etiam clementia, atque erga ueram religionem propensio quædam: quam equidem in uiris præsertim Principibus non commendari modò, sed magis ac magis indies etiam (ex uerbo Dei) excitari conueniat. Ad hæc mihi animum quoq; addiderunt quæ istinc & per literas multorum, & per nuncios etiam adferuntur. nempe omnium ferè animos, Antichristianæ iã tyrannidis alioqui pertæsos, tanto istic amplectendæ doctrinæ Christi studio (in eius Euangelio) accensos esse: ut tuã Maiestatem, in publicis regni comitijs, eo ipso nomine, unanimiter, ab uniuerso Nobilium omniũ uirorũ ordine appellatam esse audiamus. eoq; planè (quod felix faustumq́; sit) spectare omnia

mnia

innia: ut spes sit breui & istic expectandã esse (per Dei gratiam) Ecclesiarum restitutionem. Huc uerò cùm labor omnis noster in hoc libello nostro inprimis pertineat, & alicui fortè usui esse etiam possit: non abs re me facturum iudicaui, si illũ toti meæ Patriæ (sub tui nominis patrocinio) aßignarẽ. Atq; est res sanè digna, summa piorum omnium gratulatione sicubi Regnum Christi Domini (in doctrina sui Euangelij) reflorescere audimus: sed summa tum demum etiam diligentia ac circumspectione opus est, ne sub prætextu ac fuco Euãgelij, aut nouum rursus aliquod tyrannidis genus inuehatur: aut sectis alioqui omnibus, atq; ita demum Atheismo etiam fenestra aperiatur, ad quẽ nunc maxima ferè hominum pars nescio quomodo inclinare uidetur. Hæ sunt nãq; Satanæ artes, ut qua parte se id quod cupit leonina (quod dicitur) efficere non posse uidet: uulpinam sibi protinus assumat. hoc est, si aperta ui Christo Domino repugnare non queat, sectator quoq; & ipse Euangelij, atq; etiam præco illius uideri uelit: quo tandem fraudulentius nego-

tium

tium suum agat. Ita equidem cum Papismi impietatem magis notam esse iam uidet, quàm ut uel excusari reuera ullo modo, uel etiam dißimulari poßit: ægre quidē illam patitur aboleri, atq; adeo nō præter mittit quidquā, quod ad eam tuendā ullo prorsus modo pertineat: sed quia intelligit diuturnam esse non posse eius defensionem, incipit & ipse Papismum per suos quosdā accusare. sed huc spectat interim, ut uel tyrānidē tyrānide cōmutet, proq; uno illius capite multa obtrudat: uel adductam in odiū Papistica tyrannide, uniuersam simul etiā Ecclesiæ gubernationē, inprimis uerò legitimum in illa (ex uerbo Dei) disciplinæ usum, inuisum modis omnibus reddere, inq; Papisticæ tyrannidis parte statuere, atq; ita demū malorū omnium licentiam atq; impunitatem inducere conetur. Videmus sanè iam minimè obscura utriusq; istius conatus initia, & quidem ijs potißimùm locis, quibus doctrina Euangelij iampridem insigniter prædicata fuit. nimirum uerißimum est, quod uulgo dici solet, Satanam nusquam alibi maiore conatu sacella sua erigere, quàm

quàm ubi Christo Domino templum instrui uidet. Videmus multis iam decerni parem cum Apostolis ac Prophetis (in doctrina religionis tradēda) autoritatē: quæ sola res omnibus omnino sectis ac dissidijs occasionem dedit, omnemq; adeo tyrannidem in Ecclesiam inuexit. Videmus è regione rursum, multos sibi permittere quidquid omnino libet: atq; adeo auersari omnes siue priuatas siue publicas admonitiones, omniaq; Ecclesiarum iudicia: ut liberū planè atq; impune esse uelint, quidquid omnino doceant. Atq; utrobiq; interim prætexitur Euangeliū: cum non alia res magis Euāgelio aduersetur. Hîc utrobiq; igitur magna opus est diligētia ac circumspectione, ut uterq; hic Satanæ conatus (circa religionis instaurationē) reprimatur. Cumq; nō alia ratione ulla, aut melius aut etiam facilius reprimi poßit, quā legitima Ecclesiarū gubernatione, quàm autore spiritu sancto ab Apostolis institutā atq; obseruatā legimus, p ministerij Ecclesiastici diligentē ac fidelē administrationē: nosq; ad illā (quātū omnino potuimus) proximè in libello hoc accedere conati

nati sumus: putauimus, operam qualem cunq; hanc nostram, Patriæ quoq; nostræ nõ inutilem fore. Postremò, quoniam grauißimis, sed ijsdem etiã iniquißimis quorundam calumnijs ac præiudicijs, doctrinam, ministeriumq́; ac nomen nostrum grauari præter meritum nostrum uidemus, qui sibi ueluti noui quidam Catones è cœlo nescio quo delapsi esse uidentur, ab istorum sanè calumnijs, doctrinæ nobis ministerijq́; nostri fidem, ac nominis item existimationem, apud tuam inprimis Maiestatem, Patriamq́; simul meam, uindicandam esse putaui libelli huius nostri testimonio: qui doctrinæ alioqui ministerijq́; nostri fidẽ, quam (pro nostra tenuitate) præstare potuimus, non obscurè (uti spero) contestabitur, & Diploma Regium, illi ad calcem adiunctum, tuebitur nominis nostri existimationem. Quanquam autem certò confidam fore, ut nostra (hac in parte) innocentia, Catonum istorum omnium præiudicia, maledicendiq́; impotentiam, ad extremum pudefaciat atque infamet per gratiam Dei: uisum est tamen hîc obiter nostram innocentiam tuæ Maiestati,

iestati,& pijs omnibus approbare. Duo sunt, quorum nomine potißimùm, à farraginum nescio quarum fartoribus (si superis placet) & accusamur simul & condemnamur. Alterum, quòd in Ecclesiastico ministerio, Dei ipsius opus proprium, in ministri opus non transferamus. Alterum, quòd in cœnæ Dominicæ elementis, realem (ut uocant) corporis & sanguinis Christi delitescentiam (iuxta naturalem ipsius subsistentiam) non statuamus. Hîc uerò clamatur: ô cœlum, ô terra. Alioqui si hîc assentiremur, protinus sanctißimi ac terq; quaterq; Euangelici, & orthodoxi haberemur. Nos porrò nullius nos hîc noui dogmatis uel autores uel sectatores esse dicimus, sed tradita ab alijs noua quædam dogmata, immoderatamq; illa tuendi pertinaciam cum iniquißimis præiudicijs cõiunctam, accusare nos profitemur. & quidem id facimus, ea mansuetudine ac modestia, ut rem quidem non dißimulemus, quemadmodum sanè non debemus: sed neminem proscindamus interim, nedum ut quenquam omnino (controuersiæ huius nomine) damnemus. imò uerò hono-

rem etiam, ijs qui à nobis dissentiunt, libe-
ter deferimus, qui in Christi Ecclesia pijs
omnibus deferri consueuit: & de omnibus
quæ nos offendunt, iamdudum expetimus,
pia, modesta, & Christiana (siue priuata
siue publica) colloquia. nostraq; omnia
legitimis (ex uerbo Dei) Ecclesiarum iu-
dicijs ultro subijcimus. interim uerò Cato
num istorum censura, à Christi Ecclesia
(si furijs placet) deniq; & à focis ipsorum
excludimur, ac diris omnibus deuoue-
mur. nisi quòd efficere id non possunt, ut
non alium adhuc iudicem habeamus, ante
cuius tribunal olim, tam ipsos omnes, quā
nos, sisti: ipsorumq; omnia (quibuscunque
tandem Syncretismis communita) perin-
de nihilominus atq; nostra oporteat ap-
probari. Iā quominus in Ecclesiastico mi-
nisterio Dei solius propriū opus, ministri
operi, ullo prorsus modo adscribamus:
Pauli Apostoli doctrinā obstare dicimus,
qui etsi denuo se Galatas parturire, Co-
rinthios itē atq; Onesimum genuisse teste
tur, ad commendandam in suo ministerio
diuinæ uirtutis efficatiam: tamen ne opus
Dei in ministrum ullo modo transferat,
opus

opus Dei à ministri opere discernit. Et plantationem duntaxat atq; rigationem, ministris attribuit (externam uidelicet plantularum culturam) ut ita demum Deum per ministros , & plantare, & rigare ad salutem fideles intelligamus: ministrosq;, Dei (hac in parte) συνεργοὺς agnoscamus. Cæterum dandi incrementi opus , ita soli Deo proprium facit : ut ab illo ministros ipsos prorsus excludat. neq; enim omnes eos qui et rigant & plantant (præ eo qui incrementum solus dat) nihil esse pronũciasset: si ulla omnino dandi incrementi pars in ipso ministri opere quoquomodo posita esset , aut ab ipso, ullo prorsus modo pẽderet. Rursum quominus in cœnæ Dominicæ elementis (Pane inquam & Vino) realem illam (ut uocant) corporis & sanguinis Christi delitescentiã (iuxta naturalẽ eorũ subsistẽtiam) statuamus: eas adferimus causas, q. doctrina hæc cũ mente totius scripturæ pugnet, neque fidei Analogiæ respondeat, cũ catholicæ itẽ Ecclesiæ cõsensu nõ cõsistat et citra Christi Dñi cõtumeliã retineri nõ poßit. quæ quidẽ omnia, bona iã ex parte

ita se habere ostendimus: & clarius adhuc si Dominus uolet (per eius gratiam) ostendemus. aut si id non poßimus, cedere ultrò uolumus, meliora docentibus ex uerbo Dei, si modò ad legitimum aliquod colloquium admittamur. Hoc uerò tamum est: ut Catones nostri aqua nobis & igni interdicendum esse putent. Accusant nos in suis farraginum centonibus, quod Ecclesias perturbemus. sed si accusasse noua suspectaq́; dogmata (& quidem sine conuitijs aut præiudicijs ullis) est perturbasse Ecclesiã: non immeritò sanè Papa utrosque nos turbarum accusabit. Si usq; adeò illis intolerabile uidetur, dogmata ipsorum accusari, ut nos ad nulla colloquia uelint admittere: facilè & nos in uniuersum omnes ad eundem modum arcebit Papa, ab omnibus colloquijs: dum recepta iampridem magno multorum consensu ipsius dogmata, accusamus. Si uerò id in parte tyrannidis Antichristianæ ponimus: cur nobis id ipsũ usurpamus, quod in Papa omnes unanimiter damnamus? Dicunt Catones nostri se in Papistica tyrannide accusanda sequi doctrinam uerbi Dei, fatemur

mur id quidem esse uerum: nam & nos eã dem ob causam Papismũ accusamus: sed & in accusandis ipsorum dogmatis id ipsum nos facere affirmamus. Negant illi uerbum Dei à nobis stare: & proinde indignum esse, ut ad colloquium admittamur. At uerò ad eum planè modum etiam Papa, à nobis utrisq;, uerbum Dei stare negat: atq; ob hoc potißimùm nos (ut seductores) à concilijs arcet. Quid uerò, id sibi arrogabũt Catones nostri, quod ipsimet in Papa accusãt? Queruntur se hæreseos à Papa nõ auditos dãnari, & interim ipsimet nos non auditos condemnant. Sed dicunt, doctrinam nostram, iamdudum multorum Conciliorum calculis damnatam esse: & proinde nulla amplius egere examinatione. Itidem uerò & aduersus ipsorum doctrinam profert Papa: qui & Vercelleñ & Turoneñ, & plurium Romanorum, & ad extremum Constantiensis Conciliorum decretis transsubstantiationem suam comprobatam, et proinde Catonum quoq; nostrorũ doctrinam, perinde atq; nostram damnatam esse ostendit. Cæterùm Alexandrini contra nos concilij autoritatem sub Cyrillo proferunt, Cyril

lumq́; doctrinæ suæ propugnatorem faciunt. Nos uerò id uanißimum esse dicimus: & doctrinam ipsorum, cum ab eodē ipso Cyrillo infinitis locis, tum uerò etiam ab omnibus orthodoxis Primæuæ post Apostolos Ecclesiæ Patribus continua succeßione unanimiter oppugnatam esse affirmamus. id quod breui (per Dei gratiā) non eqdem nostris, sed ipsorūmet autorū uerbis: neq; uerbis solū (ne decrunt, a ui deri poßint) sed plenis illorum sententijs ac rationibus demonstrabimus. unde demum facilè apparebit, qua fide Catones isti farragines suas Patrum testimonijs infarciant. Agnoscunt quidem ueteres, Panem cœnæ, esse corpus Christi: quatenus alioqui corporis nomen (in uerbis Christi Domini) de pane prædicari docent. idem uerò & nos libenter una cum illis agnoscimus: imò diserte profitemur, tam uerè Panem cœnæ esse corpus Christi: quam uerè Christus Dominus alibi carnem suam, cibum nostrum esse testatur, quæ alioqui nostra doctrina ita olim primario Bremensium Pastori satisfecit: ut illius nomine suam mecum societatem Ecclesiastam, cœnæ

cœnæ Dominicæ usu ipso, sit publicè conte
status. Sed quid hoc interim ad eam, quã
isti somniant, delitescentiam? de qua sanè
nullus ueterum quidquàm cogitauit. A-
gnoscũt itẽ ueteres. corpora nostra, Chri
sti Domini carne seu corpore, in spem re-
surrectionis & uitæ æternæ ali, id quod
nos quoq; cum illis indubitato credimus:
sed ita se hîc Patres ipsimet explicant, ut
perspicuum sit, nihilo sanè magis corpo-
rum hanc nostrorum per Christi corpus
alimoniam, ad hanc Catonum nostrorum
delitescentiam pertinere: quàm corporis
de Pane in uerbis Christi prædicationem
pertinere constat. Si de Papæ loquuntur
concilijs: diximus in illis ipsorum perinde
atq; nostram doctrinam damnatam esse.
Quod si ipsi decorum sibi esse putant, se
ab illis concilijs damnatos esse: cur non
& nos eandem ipsam condemnationem
in laude nostra poneremus? Si de suis in-
ter sese Syncretismis loquuntur: facilè
illis est (nemine qui dissentiat admis-
so, ne dicam uocato atque audito)
quidquid libet statuere, atque ita
demum Encomium canere. Certè

nullũ unquam de Sacramentaria hac controuersia iustum alioqui colloquium institutum esse constat: prӕterquam Martburgi Illustriß. Cattorum Principis auspicijs, Anno post Christum natum 1529. in quo sanè tantum abest ut sit damnata nostra doctrina, ut ab utraq; parte sit cõsentienter recepta & approbata: cui & nos libẽter assentimur. Quia uerò Thrasones quidam in eo ipso colloquio Palmarium se nescio quod aduersum nos obtinuisse, nostramq; doctrinam pudefactam esse iactant: caput ipsum conuentionis Martburgensis de cœna Domini addere hîc libuit, ut uanitas atq; impudẽtia Thrasonum istiusmodi omnibus conspicua esse posit. Est autem caput hoc numero quintumdecimũ eius ipsius conuentionis: quod & Germanica lingua (ut est ӕditum) & latinè deinde uersum sic habet. cui equidem maior fides, quàm priuatis alioqui cuisquam scriptis haberi debet.

Vom Sacrament des leibs vñ blůts Christi.	**De Sacramento corporis & sanguinis Christi.**
15. Glauben vnd halten	15. Credimus &

halten wir alle/ vonn dem Nachtmal vnsers Herrn Jesu Christi / daß mann beyde gstalt (nach der iñsatzũg Christi) brauchen sol. Daß auch die Messe nicht ein werck ist/damit einer dem andern/ todt oder lebẽdig/ gnad erlange. Dz auch das Sacrament des Altars/ sei ein Sacrament des Warenn leibs vnnd blůts Jhesu Christi. Vnnd die Geystliche niessũg des selbigen leibs vnd blůts / einem jeden Christen fürnemlich von nötẽ. Deßgleichenn der brauch des Sacra

profitemur omnes, de cœna Domini nostri Iesu Christi: usum illius, sub utraq; specie (iuxta Christi institutionem) obseruandum esse. Quodq; Missa, non sit ullum eiusmodi opus, quo alter alteri quisquã (siue mortuo siue uiuo) gratiam consequi poßit. Quòd iterum Sacramentum altaris, sit Sacramentum ueri corporis & sanguinis Iesu Christi. Et quòd esus spiritalis, eius ipsius corporis & sanguinis, sit unicuiq; Christiano homini imprimis necessarius. Adhæc quòd usus huius Sacramẽti (perinde atq; uer-

mẽts(wie dz wort)
võ Got dẽ almech
tigen gegebẽ vnd
geordnent sei/ da-
mit die schwachen
gewissen zuglaubẽ
zubewegen/ durch
den heiligen geist.
Vnd wiewol wir
vns(ob d' war leib
vnnd blůt Christi
leiblich im brot vñ
wein sei) diser zeit
nicht vergleichet
haben: so soll doch
ein teil gegen dem
andern Christliche
lieb (so ferr jedes
gewissen jm̃er lei-
dẽ kan)erzeigẽ. vñ
beide teyl Got den
almechtigẽ fleissig
bitten/ daß er vns
durch seinen Geist
den rechtenn ver-
stand bestedigen
wöll. Amen.

bũ ipsũ) à Deo Opt.
Max. sit institutus
atq; ordinatus, ad ex
citandas ad fidem in
firmas hominum cõ-
scientias, per spiri-
tum sanctum. Quan-
quã autẽ inter nos
hactenus non planè
potuit cõuenire, nũ
uerum corpus & ue
rus sanguis Christi,
Pani & uino COR
PORALIter insit:
debebit nihilominus
tamen utraq; pars al
tera erga alterã de-
clarare Christianã
charitatẽ, quatenus
id omnino cuiusq; cõ
scientia ferre potest.
Et utraq; pars Deũ
Opt. Max. diligẽter
precabitur: ut is no-
bis(ꝑ spiritũ suũ) ue
rũ eius uei intellectũ
constabilire digne-
tur, Amen. Mar-

Martinus Luther.	Ioan. Brentius.
Iustus Ionas.	Ioan. Oecolãpadius.
Phil. Melanhthon.	Huldricus Zuinglius
And. Oseander.	Martinus Bucerus.
Steph. Agricola.	Caspar Hedio.

Hæc sanè est Martburgensis cõuentio sub illud ipsum tẽpus ædita. in qua ostendi aliq̃d uellemus: quo doctrinam nostrã pudefactã esse Catones nostri iactant. quasi uerò ipsa conuentionis uerba (nobis etiã tacentibus) nõ satis testentur, eos qui à nostra tum doctrina abhorrebãt, & nostræ doctrinæ assensos esse, dũ spiritualem corporis et sanguinis Christi esum, quem nos urgemus, inprimis cõmendãt: et de sua dubitasse, dum nõ solũ illã non approbarũt, sed Christianam utrinq; charitatem inter sese pacti, preces etiã cõmunes pro uero cõtrouersiæ intellectu instituerũt. Cæterũ nõ est nũc instituti nostri ista ꝑsequi: tãtũ hæc ita attingere paucis uolui, ut omnes intelligant uanißimum esse, quod fartores isti suarũ farraginũ, de conuicta erroris, adeoq; & dãnata nostra doctrina, et quidẽ legitimis Ecclesiarũ iudicijs, nugantur Iacti[illegible] itẽ et cõuentũ Schmalcaldiẽ. sed in quo tantum [illegible] q; de doctrinæ nostræ

cond[illegible]

condemnatione proferre poßint. Conatus quidem est illic uir sanctæ memoriæ Martinus Bucerus (productis quibusdam dicendi formulis)conciliationem quærere: sed cùm paucos nostrarum partium adesse uideret, rem omnem in aliud tempus suspendi curauit. facta interim conciliationis spe , si præter Augustanæ confeßionis capita nihil exigeretur . Quid uerò & hic est (obsecro) quod doctrinam nostrã ullo modo damnatã esse, uideri poßit? Et tamen istiusmodi fumis explent suas farragines Catones nostri: ne nihil uidelicet habere uideantur, quo causam suam (iam alioqui inclinantem) sustentent. Cæterùm illis superest adhuc Sacra (quod dicitur) Anchora, Augustana confeßio: ad hanc enim(ubi nihil aliud supest)recurrere solent, & tanti illam faciunt, ut non desint inter ipsos, & quidem non postremi, qui dicant, se malle de Pauli ipsius Apostoli, quàm uel de Lutheri, uel de confeßionis Augustanæ doctrina dubitare. Nos uerò doctrinã Augustanæ confeßionis (ut debemus) plurimi facimus : sed cum doctrina Prophetica atq; Apostolica non æquamus,

mus, neq; ullo modo æquandam esse putamus. Interim tamen non uidemus, quidnā in controuersa hac sua delitescentia aduersus nostram doctrinam ex ipsa Augustana confeßione proferre poßint. Verba confeßionis Augustanæ de cœna Domini sic habent: De cœna Domini docent, quòd cum Pane & Vino, uere exhibeantur corpus & sanguis Christi uescentibus in cœna Domini. Hoc ipsum uerò & nos agnoscimus: sed negamus id totum quidquam omnino ad Catonum nostrorum delitescētiam pertinere. Cùm enim eadem ipsa cōfeßio (ubi de Sacramentorū usu loqūitur) disertis uerbis testetur, nos, eam gratiā, quam Sacramenta significant, fide ipsa percipere: eadem sanè opera, fidei nostræ duntaxat illam offerri, atq; exhiberi fatetur. Porrò fides eam delitescentiam, quā fartores isti propugnant, adeò non requirit: ut ne admittere quidem poßit, quemadmodum Paulus docet. Tantum abest igitur, ut nobis Augustana confeßio opponi quoquomodo poßit: ut illam pro nobis etiam, contra Catones nostros, facere constet.

stet. Nos enim id semper professi sumus, atq; etiamnum profitemur, fideles omnes dum cœnæ elementis participant (iuxta Christi institutionem) simul quoq; uerè ad salutem æternam cõmunicare uerò etiã corpori & sanguini Christi. Quare ne in Augustana quidẽ confeßione habent quid quã Catones nostri, q, doctrinæ nostræ merito opponant. Neq; dubiũ esset, facilè induci posse doctrinæ consensionem (quemadmodũ eius rei spem Bucerus olim in cõuentu Schmalcaldiẽsi faciebat) si præter Augustanam confeßionem nihil exigeretur. At uerò Catones nostri rem suis farraginibus indignam planè esse putant, si uel pilũ unũ ab eo discedant, quod (facta inter sese conspiratione) tuendum sibi semel, quo iure quaq; iniuria sumpserunt. destitutiq; scripturæ præsidijs, causam suam calumnijs & maledictis fulciunt. Venantur omnes nostra deprauandi occasiones: ut populo suo (cui nostrorum omniũ lectione interdicunt) fucum faciant, nos inter nos non consentire: eo quod unam atq; eandem rem uariè explicemus. quasi uerò non inde potßimùm constet, firmißimã

con-

consensionem esse, ubi re uariè exposita, eadem nihilominus sententia (& quidem iuxta usum ac mentem scripturæ) unanimiter retinetur & comprobatur. nimirũ hoc artificiose faciunt, ut dum sua se probare non posse uident, nos nescio cuius discordiæ insimulent: ne suã nobis causam approbare cogantur. Ad eundem uerò modum etiam, culpam in qua ipsimet hærẽt, reijcere in nos conantur. Dicunt per nos uiolari fidem uerborum Christi, quæ passim solemnia cœnæ, seu cõsecrationis uerba uocantur: eo quod tropum in illis statuamus, ueterum (hac in parte) orthodoxorum Patrũ omniũ doctrinam, ipsamq; adeo scripturæ phrasim secuti. ipsi uero, cum uerba illa clarißima, & proinde nude ac simpliciter exponenda esse (ut sonant) neq; ullius tropi remedio egere perpetuo clament: aut nullã interim omnino adferunt interpretationem, aut si quam adferunt: huic talem sanè tropum adhibere coguntur, qui & in scripturis pugnas serat, & fidei Analogiæ repugnet, & in uniuersa scriptura (in simili potißi-

potißimum argumento commostrari nusquam poßit. Quòd si ita sunt clara ac perspicua, deniq; & facilia uerba Christi Domini, ut ea nude ac simpliciter (ut sonant) & citra ullius tropi remedium exponi oporteat, quemadmodum id plenis buccis iactant: cur non unam saltem aliquam illorum interpretationem ordine suo (iuxta singulas eorum particulas) proferunt? quæ & tropum nullum admittat, & unanimẽ totius scripturæ consensum retineat, & delitescentiam ipsorum simul etiam statuat, aut confirmet? quemadmodum à nobis ad approbandam nostram doctrinam pluries factum esse (& quidem facta omnium simul Sacramentorum collatione) negare equidem nõ possunt. Iamdudũ sanè ab illis hoc (in omni charitate ac modestia Christiana) petijmus, atq; adeò ab eo ipso fartore peculiariter, collegisq; ipsius omnibus (data ad omnes simul illos, ea potißimùm de re nostra epistola) qui se nũc (prorsus Euãgelicè scilicet) Martinianæ nescio cuius Ecclesiæ Pastorem esse profitur. Sed ei religio fuit nostra uel semel inspicere: cui interim insolens nõ est, inter

pocula

pocula quandoq; ad temulentiam usque uersari: quo facilius ita demum suas explere farragines, inq; omnes omnia expuere poßit, quæ illi Bacchus suggeßit. Ita uidelicet facilè uicerint, si ne legant quidem nostra, nedum ut ad illa respondeant: sed suas tantum (ne dicam alienas) farragines nobis obtrudant. alioqui plus negotij forè intelligunt, si suo ordine, uel nostram interpretationem ex scripturis sibi impugnandam, uel suam approbandã sumant. Atq; ut de nostræ interpretationis impugnatione taceam, quæ alioqui & familiari usu in scripturis & ueterum Ecclesiæ Patrum consensu communita est: in sua sanè ipsorum nuda illa ac simplici uerborũ (ut sonant) interpretatione propugnanda, rimam se habere non posse uident, qua se ullo modo ab ea Artolatria liberent, cuius nomine Papismum (refutata trãssubstantiatione) potißimùm accusant. Satis est illis igitur, si uerba Christi clara, perspicuaq; ac intellectu facillima esse dicant: nudam tamen illam (quam iactant) ac simplicem eorum interpretationem nusquam proferant: sed tantum argumen



tatione quadam, suam se delitescentiam comprobasse somniant. nempe quod cum de pane corpus prædicetur: iam eadē opera etiā corpus ipsum, in pane, aut sub pane delitescere oporteat: ut corporaliter, seu ore carnali (ita enim loquuntur) edi poßit. Hoc sanè summum doctrinæ ipsorū robur. quod alioqui quantum firmitudinis habeat (si res propius paulo introspiciatur) prudens quisq; facilè iudicare potest. perinde atq; idem sit dixisse: Panem ipsum esse corpus, aut in pane, seu sub pane illo esse ac dilitescere ipsum corpus.

Longius me quàm uolebam progressum esse uideo (Rex clementiß.) in depellendis aduersus nostram doctrinam fartorū istorum calumnijs: sed me eorum huc improbitas planè adegit, qui eo alioqui loco haberi uolūt (utar enim hîc Pauli uerbis) à quibus solis uidelicet prodierit, & in quos item solos reciderit doctrina Euangelij Christi. Hæreticum protinus esse oportet, qui non supplex omnia (quæ ab ipsis ueniunt) amplectitur. neq; est alibi usquam præterquam inter ipsos, quærenda (si illis credimus) spirituum ulla dogmatū ue diiudicatio. Christus Dominus, Syncre-

cretisinis ipsorum ita sit astrictus necesse est: ut nusquã porrò se exerere poßit, nisi continuò & ipse ab istis fartoribus hære seos damnari uelit. Et quanquam spiritus sanctus quácũq; uult spirare, donaq; sua, pro eo ac uult, & quibus uult (iuxta men suram) largiri dicatur: neq; dubium sit, illum omnis ueritatis, in omnibus ubilibet donis suis doctorem esse: istorum tamen Syncretismos præteruolare illi non licebit scilicet, quin ab illis & ipse mẽdacij cõ demnetur. Clamabũt hic rursum, blasphemia, blasphemia. Ego uerò, & Christo Domino filio Dei uiui, & spiritui sancto in henadis diuinæ triade genua mea supplex flecto, perinde atq; ipsi, ne quid aliud dicam: Sed eorum superbam arrogantiam, & arrogantẽ supbiam (cũ Christi Dñi & spiritusſ. contumelia coniũctam) insector. Hoc nimirũ est sustulisse, ac non potius ad se ptraxisse Papæ tyrannidem: & quidẽ sub plausibili (si superis placet) Euangelij titulo. ut mirũ non sit, si à qbusdã Luthe ropapistæ uocentur. quanquam id ego in nomẽ Lutheri (cuius memoriã sãcte, ut de beo, ueneror) redũdare nolim. Iam uerò (præterquã q doctrinã nostrã ita cõspu

unt) nomini etiam nostro peculiares calumnias intendunt. Producuntur in farragine (ut mutuum Muli scabant) qui me cum meis, quos ex Anglia mecum eduxi, Ecclesiarum suarum perturbatores esse contendant. qui ijdem alioqui, eiusmodi nos alibi blasphemiæ accusant: ut eã Magistratus sceptro potius quàm stylo suo refutandam esse clament. Producuntur itẽ qui me (per contumeliam) Erronem faciant: & nescio quàm Ecclesiam (quæ non sit Christi) quærere dicant. Nec dubito plura illic infarta adhuc esse, quæ mihi uidere non licuit: neq; non uisa refutare possum. Hæc tamen quæ recensui, paucis mihi refellenda esse puto. Et quamuis bonæ meæ (hac in parte) conscientiæ testimonio probe fultus (sit Deo gratia) adeo nihil moueor istorum calumnijs, ut illas (coram oculis Dei) in laude mea ponam, meq; illis consoler etiam: & quod certus sim, omnes uanissimas esse: tamen ut mea innocentia, atq; istorũ quoq; impudentia pijs omnib. inprimis uero tuæ Maiestati, Patriæq; meæ perspecta esse posit: haudquaquam mihi hic prætereunda esse iudicaui. Qui me turbarum et blasphemiæ accusat: ante annos

annos aliquot (cum ad urbem ipsius ali-
quoties uenissem, atq; illic aliquandiu et-
iam ante postremum in Angliam iter meũ
mansissem) pluries mihi adfuit: atq; socie
tatis Christianæ et amicitiæ præterea of
ficia mihi familiariter deferebat. etiamsi
me eandem planè quàm & nũc profiteor
doctrinam in Frisia per decenniũ ferè tra
didisse non ignorabat. ac de alijs contro-
uersis etiam dogmatibus mecũ priuatim
colloquutus, causam interim Sacramenta
riam nunquam omnino attigit : cuius ego
tamen breuem quandã descriptionẽ, sum-
mo & ipsius & meo etiam amico cuidam
tradideram, atq; illi ostẽsam fuisse puto.
Quod si doctrina tum mea illi uel turbulẽ
ta uel blasphema esse uidebatur, aut me i-
psum alioqui pro Ecclesiæ suæ perturba-
tore habebat: cur uel ita familiariter me-
cum uersabatur, ut una cũ præcipuis alijs
urbis suæ ministris, conuiuam se nostrum
exhiberet? & rursus cum ego à Primario
urbis suæ Pastore, uiro sanctæ memoriæ,
Ioanne Epino celebri cõuiuio exciperer,
adesse non recusaret? ubiq; amicitiæ suæ
officia insuper familiariter offerret? uel
(postea quam sibi omnia hæc permittere

uolebat) cur me saltem, neq; turbarū neq; blasphemiarum ullarum, siue solum priuatim, siue per suos tum collegas admonuit? cū alioqui de controuersis alijs dogmatibus mecum, solus cum solo, & suo ipsius, & aliorum etiam nomine semel atq; iterū tractaret? Erant illi dißimulādæ scilicet, execrandæ illæ, & ne à Magistratu quidē ferendæ blasphemiæ? & deferenda erant amicitiæ officia, Ecclesiæ perturbatori? Certè adeò mihi non dedit ullam omnino tū ullius planè offensionis significationē, ut mihi faustū ac fœlix in Angliā iter meū precatus sit, cū magna amicitiæ testificatione. quā si simulabat, me quidem facilè potuit fallere, qui de talis Pastoris hypocrisi, nihil uolebā suspicari. Dicet se expectasse, ut ego iniciū aliquod disputationis de re Sacramentaria fecissem. Ego uerò id cauebam, ne dici possem uoluisse turbas aliquas excitare, si quàm ea de re disputationem exorsus fuissem. & ipsorum partes esse potius iudicabam, indicare: si quid eiusmodi in doctrina mea deprehendissent, q, Magistratus sceptro refutandū esse cēserent. Rogatus tamen ab eo amico (cuius antea paulo memini) meā sententiā

in

scripto illi tradidi : facta ei potestate iam, exhibendi scripti, quibus illi uellet: etiam ministris ipsis. modo ne postea eo nomine turbarum accusarer. Si tamen ipse putaret non ingratum id ministris fore, ut aliquam mecum amice & sine turbis colloquendi occasionem habere possent: arbitrio ipsius permisi, ut scriptum illud meũ, ministris simul omnibus exhiberet. Atq; affirmare quidem nolo (non enim satis memini) sed mihi tamẽ ex amico illo audisse uideor, scriptum illud meum quibusdam saltem ministris exhibitum fuisse. alioqui de fide amici illius nihil dubito (etiãsi à nostra doctrina dissentiat) quin rẽ omnem (ut se habuit) sit non grauatim pro suo candore (si res ita postulet) attestaturus. Porrò si tum neq; turbarum, neq; eiusmodi ullius etiam blasphemiæ reus uidebar: unde iam (quæso) & turbarum & execrandæ blasphemiæ accusor? Sed ait, nos in nostro ex Anglia pridẽ abitu, uoluisse Saxonicas Ecclesias perturbare: Et in meo de Sacramentis libello, eiusmodi blasphemias requirit, quæ haudquaquã ferri debeant à Christiano Magistratu. Ego uerò in Catone isto et fidem boni uiri requi

rere, & indignam homine Christiano, ne dicam Pastore Ecclasiastico, calumniam accusare cogor. Quodq; ad Saxonicas primum Ecclesias attinet: tantum sanè abest, ut illas in nostro hoc ex Anglia abitu perturbare uoluerimus quoquomodo: ut ne de uisendis quidem illis quidquam cogitaremus omnino. Sed de Sereniß. Daniæ Regis pietate confisi, sedes apud illũ pro nostris Ecclesijs, ob mutatã in Anglia religionem, quærebamus. nunquam alioqui ad Saxonicas uẽturi Ecclesias, si quod petebamus, impetrare à Rege illo potuissemus. Ac de rege quidẽ illo nihil nunc attinet dicere: nisi quod optimũ Principẽ, ab impudentißimis Sycophantis præoccupatum esse dolemus. Illud sanè notius est, quã ut negari à quoquam poßit, nos, nostrosq; omnes, non tam equidem nostra uoluntate, quàm iussu Regio potius ad Saxonicas (ut nunc uocantur) Ecclesias delatos esse: nedum ut illas unquam (in nostro ex Anglia abitu) uoluerimus perturbare. Ego certè toto meo ex Dania in Frisiã itinere, quantum potui uitaui, ne ullarũ omnino turbarum usquam autor, nõ essem modo, sed ne uideri quidem ullo modo possem. neq; quẽ quam

quam toto illo itinere meo, controuersiæ ullius nomine compellaui, præterquã Bremæ, posteaquam Pastor illic Primarius, qui mecum aliâs (ut antea dictũ est) cœnæ Dominicæ participauerat, ad me (pro ueтere nostra amicitia) uenisset, mensæq; nostræ familiariter, una cum uno è ciuitatis illius consulibus adesset. Sed ita interim colloquuti inter nos sumus: ut omnes amãter ab inuicem digrederemur sine ulla omnino utriusq; nostrum offensione: ueterẽque adeo nostram inter nos amicitiam, nouis inuicem gratulationibus ac mutuis cõprecationibus, non sine lachrymis comecstati simus. Ita uidelicet perturbare conati sumus Saxonicas Ecclesias: nisi quod nouus Cato iste (postcaquam semel pudere desijt) omnẽ sibi quiduis mentiendi ac calumniandi licentiam permittit. & si quis calumnias illius suiq; similium (pacis studio) declinet, delitescere illũ uelle fingat: qui uerò colloquium expetat, turbarum protinus accuset. interim tamen mendacij omnes præ se suisq; insimulet: ex sese alioqui omnes metiens, quemadmodum potores, ebrietatis, omnes quoscunq; uiderint (præ se) accusant. cũq; mendacijs ipsemet

ac calūnijs totus madeat, sibiq; in hoc mirè placeat: ad eundē quoq; modū alios omnes affectos esse putat. Tantundē autem frontis habet in prætexēda blasphemiarū (quas in me accusat) calumnia. Primumq; affirmat, nos, ex mendacijs, corruptæque rationis nostræ uanitate, & mali cordis prōptuario, depromere ea, quæ ipse execrandas blasphemias esse uociferatur. Deinde uerò secum ipse mox pugnans Araneis nos similes facit: qui ex optimis uidelicet floribus, pessima uenena colligamus: Hîc nāq; aut mendacia, corruptæq; rationis nostræ uanitatem, & malū cor, inter optimos flores numerat, ut se non temerè sibi in ullis placere ostendat: aut suam ipse impud ntiam prodit, dum nos Araneis similes facit. Quodsi optimorum florū nomine suam designat delitescentiam, et proinde corporalem quoq; (ore carnali) corporis Christi manducationem: id q̄dē facit suo more, ut controuersa pro concessis sumat. Sed nos hosce ipsius flores, à fructibus ipsorū (quos nobis protulerūt, proferreq; adhuc non cessant) æstimamus, nēpe Idololatria, & tyrannica Ecclesiarum scissione. Atq; eandem planè sanctitatem

hisce

hisce ipsorum floribus tribuimus, quam in illorum fructibus (iusto alioqui Dei iudicio) uidemus. nedum ut quæ recensuimus absurda omnia, multoq; plura adhuc (per Dei gratiam) proferemus, ad hosce Catonum nostrorum flores proprie pertinere dubitemus. Si uerò sub optimorum floru nomine, scripturarum testimonia intelligit, quæ nos uidelicet (illius iudicio) deprauare, ac demum ad causæ nostræ commodum detorquere uidemur: id sanè ab omnibus in uniuersum Catonibus istis immensis iactari clamoribus audimus: sed tam uerè quã reliqua ferè omnia, hoc est, ut nunquam doceri poßint. faciunt autem hoc artificiosè, quemadmodũ antea quoq; diximus: ut quorum culpa se ipsimet teneri, negare haudquaquã possunt, ea in nos retorquere homines ingeniosi conentur: quominus sua nobis approbare cogantur. Equidem in omnibus dogmatibus ordine suo propugnandis, id inprimis obseruari solet, ut quæ affirmanda suscipimus, ante omnia comprobemus: priusquam ad aliorũ obiectiones refutandas ueniamus. Cũ igitur Catones nostri propugnãdam sibi sumãt, confictã sub Papatu corporalẽ

in

in Pane cœnæ naturalis Christi corporis præsentiam et manducationem (nisi quòd eam Papa per suam transsubstantiationē, isti uerò per nouum nescio quod delitescētiæ genus tueri uolunt) hæc sane illis euidenter probanda esset, priusquam descendant ad nostras (qui illam impugnamus) obiectiones. Cumq; fontes eius suæ præsentiæ, in uerbis Cœnæ (quemadmodū & papistæ) commonstrare conentur: illa nobis sanè ante omnia, nudè ac simpliciter exponere debebant, posteaquam clarißima esse iactant: (& quidē iuxta omnium particularū ordinem) ostendereq; ad quē modum (iuxta usum familiarem, atq; unanimem scripturæ consensum) pro ꝑsis faciant. Nos enim constantißimè negamus ullos omnino fontes corporalis ullius præsentiæ in uerbis illis extare: nedum ut ex illis uel Papistica transsubstantiatio, uel Catonum istorum delitescentia, cum corporali quā statuunt manducatione colligi ullo modo poßit. Atq; proferunt quidē aliquas uerborum illorum cœnæ interpretationes: Sed quæ neq; sunt nudæ ac simplices (quales alioquí haberi oportere cla

mant & sunt præterea scripturis insuetæ, planeq; coactæ, pugnantes præterea cum fidei Analogia, & quæ unanimi scripturæ consensu approbari non possunt. Hîc igitur sistant paulisper gradum Catones nostri: & hinc se explicent, priusquã alia attingant. Nam etsi per nos nihil obijceretur, aut etiam nostræ obiectiones omnes refutarentur (quod tamen nusquam uidemus) nondum interim doctrina ipsorum subsistet: nisi illius fontes perspicui in uerbo Dei commonstrentur. Sed hîc sibi probè Catones nostri cauent: & coaceruatis undecunq; farraginibus, aliena calumniari, quàm sua probare malunt. Ita sanè ex illis unus, nostra quoq; execrãdas blasphemias esse clamat. Duo autẽ ex libello meo profert. Alterum, quod gloriam corporis Christi, iam illi alioqui inseparabilem, ad impios etiam pertinere oportere dicamus: quatenus equidem uera, ueri etiam corporis Christi communio (quàm Paulus in cœna Domini constituit) ad impios debeat ullo planè modo pertinere. Alterum in quæstionem uoco, num sumpta semel ore carnali ipsa corporis

ris Christi naturalis substantia in pane cœnæ, perpetuo iā deinceps in homine maneat, nec ne, ex Christi Domini institutione. Vtrumlibet enim concederetur, utrobiq; absurda consequi: quæ satis testarentur, hanc (quam illi statuunt) delitescentiam, longe esse à mente Christi Domini alienā. quem alioqui credendū non sit aliquid instituisse: quod ullo modo aut secū puguās, aut inutile, aut absurdum esset. En quanta hîc blasphemia? ac non potius quanta hominis furiosi calumniandi impotentia? blasphemia est scilicet, amouisse à Christo Domino pugnas & absurda ex scripturis ipsis collecta? & est pietas (si Catonibus istis credimus) hæc omnia illi tribuisse: ne de eo, quod semel tuendū suscepimus, quidquam omnino remittamus? Sed hîc similes Araneis sumus scilicet: qui ex detortis scripturæ locis, blasphemias cōtexamus? fontes igitur utriusq; istius nostræ (si Deo placet) blasphemiæ intueamur. Quodq; ad priorē meā (de inseparabili iam à Christi corpore gloria) obiectionem attinet: Produximus locū Pauli, quo ille Christū Dominum carne proculdibio sua in gloria

ria assumptum) Deo iam deinceps in æternũ uiuere docet: ne è mendacijs, rationis ue nostræ uanitate obiectio nostra collecta uideri posset. Deinde statuimus, Christum Dominum, ita iam in gloriam carne sua assumptum esse: ut illam nunquam deponat, nedum ut illa spoliari poßit. ita itẽ Deo iam uiuere, ut uitæ illius conditionibus æternis, in æternum etiam (sine interruptione ulla) fruatur. Quid uerò: hicne Araneis similes sumus? At uerò id nos docet, receptus (secundum scripturas) à catholica Christi Ecclesia symboli articulus: quo illum, in cœlesti gloria, sedere docemur, donec in eadem ipsa gloria Maiestatis suæ, ad iudicium ueniat. Et sedere in gloria: perpetuum sanè, neq; amplius interrumpendum, ne dicam, separandum quoquomodo gloriæ splendorem nobis designat. Hoc si mendacium est Catoni nostro: equidem mihi id, cum Paulo & Petro Apostolis, commune erit. cum quibus ego alioqui (in Catonum istorum obsequium) mentiri malim, quàm inter fartores nostros pro Propheta haberi. Paulus enim (ut iam

dixi)

55

dixi) filium Dei in carne manifestatum, in eadem ipsa etiam carne assumptũ in gloria esse: atq; in ea ipsa gloria ac magnificentia cœlesti PERPETVO iã sedere testatur, sine ulla illius deinceps uel desertione uel interruptione. hoc enim in se uerba illa (εἰς τὸ διηνεκὲς) complectuntur: quibus Apostolum non frustra usum esse uidemus. Neq; uerò hîc nunc aut de loco in cœlis ullo, aut de Dextræ Diuinæ circumscriptione loquimur: sed de gloriæ duntaxat cœlestis magnificentia ac splendore. Quo sanè iam amplius Christi Domini corpus (in sua subsistentia) carere non potest, quocunq; loco. tempore ac modo, adesse reuera, & corporaliter, statuatur. Quod si hîc Catones nostri Paulo reclamant: Petrum Apostolum audiant, qui Christo Domino à mortuis excitato, gloriam à Patre suo cœlesti datam esse docet: in qua illum cœlo contineri, adusq; tempus restitutionis omnium oporteat: ut tum demum (in eadẽ ipsa gloria ac Maiestate) ad iudiciũ (iuxta Matthæi testimoniũ) ueniat. An uerò hîc etiam Paulum, Petrum ac Matthæũ, mendacij

mendacij, odio nostri, accusabunt? Sin minus? Desinant tandem calumniari, quæ impugnare non possunt. Cùm igitur certum sit Christum Dominum iam in cœlestem suam gloriam assumptum esse, & gloriæ cœlestis splendor, neque in Papistica transubstantiatione, neq; in ista Catonum nostrorum delitescentia cõmonstrari queat. Perspicuum est, aut spoliari per Catones istos Christum Dominum (in suo corpore) cœlestis gloriæ suæ splendore: aut æquè uanum esse cõmentum istius (quam propugnare) delitescentiæ, atq; est figmentum Papisticæ transubstantiationis. Quod uerò ad alteram nostram obiectionem attinet: Illa sanè petitur è Christi ipsiusmet Domini uerbis. Is enim cùm nouum quoddam cibationis suæ genus instituere uellet, ut illud longè diuersum esse ostenderet ab omni cibationum genere, et supra sensus nostri captum omnem positum: primum omnium cibum ipsum quo cibandi essemus, deinde modum etiam ipsius cibationis, postremò uim quoq; & efficaciam illius nobis edisserit & commendat. Cibumq; ipsum, dicit esse carnem suã

seu corpus suum, & sanguinem, siue seipsum. Modum item eius cibationis, docet esse Metaphoricum. dum inicio cibũ hunc non tam edendum (ore uidelicet) quàm operandum esse ait: atq; eam ipsam operationem, fidei opus esse interpretatur. moxq́; seipsum explicat. dum omnem mortiferam alioqui omnium famem ac sitim, qui ad ipsum uenirent, uel in ipsum crederẽt, explendam esse testatur. ut idem esse uideamus in hisce omnibus Christi Domini uerbis: siue cibum hunc fide operari, siue ad Christum per fidem accedere, siue in Christum Dominum credere, siue carnem corpusue ac sanguinem Christi, ipsumq́; adeo Christum totum, edere dicamur: nedum ut oris carnalis ministerio, aut etiam corporali Christi Domini (per manus ministri) distributione, in hac tali cibatione egeamus. Vim uero atq; efficaciam huius suæ cibationis eam esse affirmat: ut omnẽ mortiferã alioqui famem ac sitim repellat, eo quod quisquis ad hunc modum, cibum hunc uel in corde suo per fidem (spiritu sancto autore) operetur, uel aduentu ad illum suo per fidem, apprehendat, uel in

Christum

Christum, fide non ficta, credat: uel carnem corpusue Christi ac sanguinem, ipsumq; adeò Christum totum edat ac bibat: is sanè in Christo & ipse maneat, & Christum uicißim in se quoq; iam manentem habeat. Hîc igitur ego, omissa & de cibo ipso, & de cibationis modo Christi Domini doctrina, à ui duntaxat atq; efficacia illius, per Christum Dominum nobis commēdata, colligo meam obiectionem. Et ut ostendam, à Christo Domino alienum, adeoq; & prorsus ipso indignum esse, momentaneum hoc, & ad repellendam mortiferam illam famem ac sitim planè inefficax cibationis genus, quod Catones nostri per suam corporalē delitescentiam statuere conantur: in quæstionem uoco, num corpus Christi Domini, eo ut illi fingunt modo sumptum, in nobis maneat, aut non maneat. Vtrumlibet enim concedant, uitare utrobiq; absurda, Christo Domino planè indigna, non possunt: quæ quidem illic recenseo. Atq; hæc est scilicet execranda illa blasphemia, quam Aristarchus meus, Magistratus sceptro potius quàm stylo refutandam clamat:

quasi non hæc sit maior multo blasphemia in filiũ Dei (cuius opera non possunt nisi perfectißima esse) facere illum autorem rei, aut non necessariæ prorsusq; ociosæ: aut momentaneæ & inefficacis ad salutẽ: et quidem præter mentem ac consensum totius scripturæ, nec nisi uno illius loco producto, qui tamen ad causam illorũ approbandam, legitimè exponi atq; induci non poßit. Interim Cato noster facit, quod solet: hoc est, ad nostra quidem non respondet, sed noua calumnia omnia eludit, atq; nos Capernaismi (in quo ipsemet cum suis omnibus immersus hæret) accusat. Ac primum fingit, Christum Dominũ, non alium errorem apud Capernaitas reprehendere uoluisse, quam si quis carnem ipsius, membratim dissectam, ad uentris alimoniã, edendã esse putaret: cùm Christus Dominus omnem omnino imaginationem corporalis illic carnis suæ esus, manifestè reprehendat, ad quencunq; tandẽ modum statueretur: eò quòd cum gloria sui corporis, in Ascensione sua declaranda, consistere non posset. Et proinde omni cuilibet imaginationi de corporali car-

nis ſuæ eſu, gloriam ſuæ aſcenſionis opponit: ſiue is per craſſam illam corporis in membra diſſectionem, ſiue per Papiſticam tranſubſtantiationem, ſiue per Catonum nunc noſtrorum deliteſcentiam ſtatuatur. Nos igitur tantum abeſt, ut culpa ulla Capernaiſmi teneamur, ut non craſſam modò illam diſſecandæ in membra carnis Chriſti (in edendo ipſius corpore) imaginationem deteſtemur: ſed omnem planè corporalem (ore carnali) illius eſum, Capernaiſmi accuſemus: eò quòd cũ gloria Aſcenſionis Chriſti conſiſtere non poßit, quem Capernaitarum imaginationi, per Chriſtum Dominum opponi uidemus. Aut igitur nobis commonſtrent, fartores iſti, cœleſtis gloriæ ſplendorem, in deliteſcente ſub pane uel in pane Chriſti corpore, ſi Capernaiſmi ſuſpicione liberari uolunt: Aut deſinant ita pertinaciter, & cum ſcißione Eccleſiarum doce-re, quod negare non poſſunt, repugnare omnino, gloriæ, Dominicæ Aſcenſionis: ne inter Capernaitas numerentur, quibus ipſemet Chriſtus Dominus ſuam Aſcenſionẽ opponit. At uerò Cato ille noſter qui

ſquis eſt, reiecta in nos erroris ſui culpa, ad ſcholaſticas nos argutias remittit: illasq; (præ nobis ebrijs) ſobrias eſſe ait. Deniq; ita eas commendat, ut (ipſius præiudicio) facilius eſſe cenſeat, illas contemnere & ridere, quàm ſolidis rationibus reprehenſas reijcere. Ego uerò de ſcholis hîc nihil agam, neq; excutiam, qua fide (quæ ſub ſcholarum nomine à Catone noſtro citantur) contra nos proferantur. hoc enim aliâs fiet, ſi Dominus uolet. Et qui autores ipſos, è quorum monumentis ea potiſſimum deſumpta ſunt, legerunt, facilè uidebunt, quàm iſta fideliter à Catone noſtro, eiusq; Allantopœo tractentur. Nobis ſanè nihil eſt nunc cum ſcholis negocij, à quibus non minus alioqui Catonum hanc noſtrorum deliteſcentiam improbari ſcimus. Sed quoniam Cenſor noſter ſcholas quoq; ad cauſæ ſuæ patrocinium pertrahere conatur: & quæ ex illis ſe proferre dicit, ita præterea etiam, noſtri odio, commẽdat, ut ea nõ ita facilè refutari poſſe aſſeueret: hoc tantum ab eo ſcire uelim, num in recta illa, ne dicam contorta fide ſua, ijs quæ ſub ſcholarum profert nomine, ad

noſtra

nostra iam planè responsum per se esse putet. Si enim id putat, cur apud suum nunc Allantopœum, nihil eorum unquam uel sensisse se, uel sibi in mentem etiam uenisse scribit: quæ sub scholarum nomine, responsionis suæ loco, producit? Profert aduersum nos scilicet Propheta iste Syncreticus ad causæ suæ patrocinium, deniq; et irrefutabilia esse pronuntiat, quæ neq; sensit unquam, neq; sibi in mentem unquam uenisse dicit? Si uerò non putat, cur in re tam seria, quamq; ipsemet sacrosanctam uult esse, ita interim scurriliter ludit, ut ea nobis obtrudat, quò suis applaudat Coryphæis, atq; in aliquo apud illos prætio esse posit, quibus ipsemet intelligit ad nostra haud quaquam responsum esse? ut interim de illorum ita magnifica præ nobis commendatione taceam. Deligat sibi igitur Cato hic noster, pro scurráne, an uerò pro mendaci homine haberi malit, nisi utrumq; fortè depellere à se non possit, qui interim alios mendacij, si dijs placet, accusat. Quod aũt sub scholarũ noĩe adfert, eiusmodi est, ut corporelẽ intra nos

corporis Christi naturalem præsentiam, (posteaquàm illud, in pane cœnæ, ore carnali edimus) non magis diuturnam statuat, quàm tantisper dum sensum erga illā nostrum corporaliter etiam affici cōstet. Præclara profectò tanti Prophetæ Syncretici, ad nostra responsio. Et egregium fulcrum, planeq; accommodum, isti ipsorum delitescentiæ, quam pro suæ fidei articulo haberi uolunt. Venio iam ad alium qui me Erronem uocat, atq; nescio quam Ecclesiam, quæ nō sit Christi scilicet, quærere dicit: Et blasphemiæ quoq; in Christi Domini institutionē (pro Syncretismi sui more) accusat. Atq; sanè inuitus facio quòd cum uiro hoc in certamen prodeo, (semper enim illum, ut debui, ueneratus sum, pro ratione ætatis & ministerij sui) sed pro mei rursum ministerij fide ac dignitate, facere non possum, quin à me depellam ipsius falsas, & minimè dißimulandas criminationes. Putabam in homine iā cano, totq; præterea annorum ministro, plus esse & mentis & frontis: Sed ita nescio quomodo correptos esse uideo œstro quodam, Patronos propemodum omnes

nouæ

nouae istius delitescentiae: ut neq; honesti, neq; ueri etiam, nedum Christianae modestiae dignam se rationem retinere poßint. atq; laxatis omnibus maledicentiae frenis, licere sibi putent, omni conuiciorum genere eos conspuere, qui modo ab ipsis (hac in parte) dissentiunt: quodcunq; illis aut in mentem, aut in buccam uenire quoquo modo potest. atq; ita demum nos quoq; cogant (uelimus nolimus) ad maledictorũ suorum depulsionem: nisi fidem & ipsi ac dignitatem nostri ministerij silentio nostro prodere uelimus. Ita planè ego nunc cogor (quanquàm inuitus) ad depellendas uiri huius calumnias: cui equidẽ omnia obseruantiae meae officia multo libentißimè deferre (pro mea uirili) maluissem, si non ita praeter meritum omne meum, & fidem mei ministerij, & nominis item existimationem impetijsset. Dum igitur me Erronem uocat, nescio quo nomine id mihi exprobret. Si me Erronem uocat, quòd (uelut ex Patria mea profugus) peregrè maneam: me quidem nihil pudet meae peregrinationis. sed me uel profugum ex mea Patria abijsse, uel ullo modo proscrip

ptum esse nego. Abij enim ex mea Patria, & sciente & clementer id mihi permittente Diuo olim Maiestatis tuæ patre: id quod tuæ etiam maiestati incognitum nõ esse puto. qui me, ubi iam in Frisia consedissem, honorificè etiam, pro Regia sua in me clementia, in Patriam rursus literis suis reuocabat. egoq́; illius Maiestati pariturus eram, si id fidei meæ profeßio, ministerijq́; mei in Frisia suscepti ratio passa fuisset. Quod si solo peregrinationis meæ nomine, illi Erro esse uideor: eadem sanè opera ipsemet quoq; erro est, perinde atque ego: cùm & ipse extra suam patriam, perinde atq; ego, uiuat? Si uerò me Erronem uocat, quòd non perpetuo uno eodẽq; loco resederim, in mea peregrinatione. Equidem post relictum, Diuino beneficio, Papismum, uno semper eodemq́; loco in Frisia resedi: præterquam quòd semel tantum, ad uisendum in morbo ipsius fratrẽ natu maiorem meum, ipso id à me petente, in Patriam meam concesseram. Alioqui nisi à uiris Principibus, uel uocatus uel missus, nusquam omnino è Frisia per totum

decen

decennium, aut eo amplius, pedem meum remoui, donec per Serenißimum Angliæ Regem EDVARDVM ſanctæ memoriæ uocarer. Cui quidem me addicere nolebam, niſi id & mea tum Eccleſia mihi, cuius curam concreditam habebam, & Diuus itẽ tuæ Maieſtatis Pater, ipſaq́; adeo tua iam Maieſtas (quæ tum planè regni gubernacula ſuſceperat) permiſiſſet: quam etiam unam fuiſſe cauſam non ignorat Maieſtas tua, ſuſcepti in Prußiam (ante annos aliquot) itineris mei. Poſtea uerò data mihi ab Eccleſijs meis in Friſia omnibus (ſub reuertendi ſi reuocarer conditione) uenia: cumq́; tua Maieſtas etiam nullũ mihi tunc indicium faceret: quod meo miniſterio uti uellet: in Angliam ſum reuerſus, ut meam illic ſequerer uocationem. ibique in mea perſtiti uocatione ex Regis ipſius autoritate: donec illum DEVS Optimus Maximus è uita hac ad ſe euocaſſet. Mortuo uerò ſanctißimo Rege illo (qualẽ haud ſcio, an unquam orbis Chriſtianus habuerit, pro ætate illius) cùm religionem quoq; ipſam unà

cum Regni administratione mutatam iri uiderem: accepta à Regina uenia, non equidem meo ipsius, sed totius Ecclesiæ illius meæ consilio: neq; sanè clam, sed palam cum bona utriusq; Ecclesiæ meæ parte, duabus Regijs nauibus in Daniam (Regis illius pietate fretus) contendi: si quo modo sedem illic dißipatis meis Ecclesijs impetrare possem. Illic autem cum Syncretistæ cuiusdam, aut potius Syncretistarum Parasitomimi perfidia, causa nostra in odium ac suspiciones nescio quas rapta ita fuisset, ut nostra omnino expectatione frustraremur: in Frisiam ad meas Ecclesias rursum redij, ut illic dißipatis in Anglia Ecclesijs hospitium procurarem. atq; etiam sciscitarer, num meo deinceps ministerio opus haberent. Ibi uerò adeò perstringebam Catonum istorum oculos, ne uidelicet eam ipsorum delitescentiam è propinquo impugnarem: ut non prius conquiescerent, quàm per se dignos planè Mecænates suos hoc efficerent, ut sub periculorum nescio quorum prætextu Frisiam relinquere cogerer, periclitaturam scilicet, si tanto huius delitescentiæ

litescentiæ suæ Antagonistæ, hospicium præberet. Horum igitur itinerum meorum nomine, si me bonus ille uir Erronem uocat: Dominus illi ignoscat. Ego sanè longam (uno atq; eodem loco) illius moram ac residentiam (ut uocant) insectari nolo: Sed non uideo, cur mea mihi & ipse itinera (præ sua residentia) debeat exprobrare. Quin potius tam mihi ego de meis itineribus (in Christo Domino meo) gloriari posse uidear (ne quid amplius dicam) quam ipse suam sibi residentiam honorificam esse putat. neq; hîc plura dicam, ne nullam uidear, senij, ministerijq; sui rationem habere uoluisse. Quod uerò à me Ecclesiam (quæ non sit Christi) quæri dicit. est sanè grauius, quàm ut dißimulari debeat: Sed est rursum futilius, quàm ut multam refutationem requirat. planeq; miror, imò uerò etiam doleo (non equidem meo, sed ipsius nomine potius) quod cum sit eo loco, in quo sopiendis alioqui, non autem exagitandis dißidiorum flammis dare operam debebat: hæc ita sibi interim (in turbulentorum hominũ gratia) passus sit excidere. Enim

uerò si ipse Christi Domini Ecclesiam cõ
trouersæ suæ huius delitescentiæ finibus
ita circumscribit, ut extra illam nullam
planè Christi Ecclesiam agnoscere uelit.
Equidem multo uerius ego affirmare pos
sum, fingi ab ipso & suis nouam quandam
Ecclesiam: non tam sanè super Propheta-
rum atq; Apostolorum, quàm potius super
natæ uixdum ante annos quadraginta cõ
trouersiæ huius, delitescentiæ fundamento
collocatam (de qua alioqui neq; Christus
Dominus, neq; eius Apostoli, ac ne primæ-
uæ quidẽ post Apostolos Ecclesiæ Patres
quidquam omnino cogitarunt) quàm quòd
ille à me Ecclesiam (quæ non sit Christi)
queri dicat. Nos enim ut ueræ Christi Do
mini Ecclesiæ fundamentũ, ore Petri Apo-
stoli proditum, reuerenter amplectimur
(id quod ædita alioqui ante quinquenniũ
fere Ecclesiæ nostræ confeßio luculentißi
mè testatur) ita nullam præterea aliã do-
ctrinam atteximus, cuius præsertim fini-
bus Ecclesiã circũscribere uelimus. sed
temerè ab alijs attextã, publicè accusa-
mus: tum ꝙ legitimi ipsius fontes in sciptu
ris commonstrari nõ poßint, tum ꝙ multo
rum

rum etiã locorũ fidẽ uiolet in ſcripturis.
In noſtra porro deliteſcentiæ iſtius accuſatione, non equidem ſequimur ullum rationis noſtræ iudicium, ullasue humanas argutias (quemadmodum Catones noſtri calumniantur) ſed ipſam Apoſtolicã de Chriſti Domini aſcenſione (ut alia nunc omittamus) doctrinã unanimẽ & confeßionẽ. iuxta quã (autore ſpiritu ſancto, & ſine ulla ſcripturæ repugnantia) palã profitemur, & indubitatò credimus, Chriſtũ Dñm, in ſuo iã alioqui glorioſo corpore, non modo nõ deliteſcere in pane hîc ullo, qui manibus humanis fiat: ſed ne in terris quidẽ amplius eſſe, quatenus ipſum quidẽ, uerũ illum atq; æternũ Pontificem noſtrũ eſſe nõ dubitamus. Heb. 8. 9. quin potius illũ receßiſſe. Luc. 24. Abijſſe. Io. 14. Profectũ eſſe. 1. Pet. 3. Mundũ hunc reliquiſſe. Io. 16. Sublatũ. Act. 1. à nobis. Lu. 24. Act. 1. in altũ. Eph. 4. Act. 1. in ſancta ἀχειροποίητα. Heb. 9. aſſumptũ. Marc. 16. Act. 1. in IPSUM cœlũ. He. 9. Mar. 16. Lu. 24. Act. 1. ſupra oẽs cœlos. Eph. 4. atq; ibi cõſediſſe. Heb. 8. eſſe. Eph. 6. perpetuò & ſine interruptiõe ulla. He. 10. in gloria cœleſti

7

1.Tim.3.teneri cœlo ad tempus usq; resti tutionis omnium. Act.3. non equidē ut inconspicuus hîc in terris usquàm (nedum in pane ullo) lateat: sed ut iam deinceps semper, coram facie Dei, illic appareat, Heb.9. illincq; eum adhuc expectari, non autem hîc inuisibilem esse. 1.Cor.11. Phil.3 Thess.3. ut quemadmodum corpore suo glorioso, uisibili interim ac palpabili, assumptus est. Act.1. ita eodem ipso etiā glorioso suo corpore. Matth.16.24. descendat de cœlo. 1.Thess.4. ueniat. Act.1. ac toti mundo conspicuus appareat. Matth. 16.24. Apoc.1. iudex uiuorum & mortuorum. Act.17. Rom.2. 2.Timo.4. Hanc, inquam, confeßionem nos, per Dei gratiam, iuxta unanimem totius scripturæ consensum retinemus. dumq; illam, præter alia multa, nuperæ illi Catonum nostrorum delitescentiæ, Christi ipsius exemplo, opponimus: nihil metuimus, ne eorū præiudiciis fores Ecclesiæ Christi præcludamur. nos aduersus ipsorum censuram, Christi Domini precatione extrema illa cōmunimus: qua ipse ante mortē suam à Patre suo cœlesti precatur, ut eos gratia sua complecta-

qui non equidem per delitescentiæ huius doctores, sed per Apostolos ipsorumq; doctrinam (quæ delitescentiam alioqui hanc non nouit) in ipsum credituri essent. Negent igitur ut nolent Catones nostri, nos, ad Christi Ecclesiam pertinere. Nos Christum ipsummet Dominum habemus, omnibus Catonibus maiorem: qui se promittit nos agniturum esse, si ipsum (iuxta doctrinam atq; confeßionem Apostolicā) coram hominibus agnoscamus. Quod equidem cùm nos (in accusanda hac Catonum nostrorum delitescentia) facere certi simus: tum sanè & precationi & promißioni ipsius confisi, primùm oramus, ut ne ab Apostolica ipsius confeßione usquā nos deflectere patiatur. Deinde uerò (dum illam sequimur) non dubitamus, illum, qui fidelis & uerax est, benedicturum nobis esse, aduersus omnes Catonum nostrorum omnium criminationes, calumnias, & execrationes. Videant autem Catones nostri, ne dum nos ad Christi Ecclesiam (delitescentiæ istius nomine) pertinere negant, ipsimet ab illa inopinatò excludantur: non equidem per nos, qui ne

hil hîc nobis sumimus, imò uerò pro eis etiam (quanquam reclamantibus) oramus: sed per eum, quo aperiente nemo claudit, & claudente nemo etiam aperire potest. Durat enim etiamnum illa sententia, ut qui se Regni filios iactant, ad extremum tandem abijci poßint. Atq; de Christi Ecclesia tantũ. Quòd porrò me blasphemum in Christi Domini institutionem uocat: eiusdem ferè generis est, hoc est, graue sanè, si uerum esset: sed iam leue, quia uanum est. Scripta porrò mea testantur, atq; hic libellus imprimis testabitur, quàm reuerẽter de Cœnæ Dominicæ institutione & sentiamus & doceamus. Sed ipse, quæ de delitescentia hac sua loquimur, ad Christi institutionem detorquere conatur: quæ interim nihilo magis pertinet ad Christi institutionem, quam Papistica transsubstantiatio. Vt si nos blasphemiæ meritò ab ipsis accusamur, aduersus Christi Domini institutionem, propter impugnatam illorum delitescentiam: eadem opera ipsimet eiusdem blasphemiæ culpa teneantur, propter impugnatam transsubstantiationem. Habet iam

ecce Maiestas tua, pijq; istic omnes sub tuæ Maiestatis nomine, præcipuas Catonum nostrorum criminationes: quibus illi & fidem mei ministerij & nominis item mei existimationem nō eleuare modò, sed inuisam planè atq; etiam infamem reddere uoluerunt. Habet rursus breuem quoque innocentiæ nostræ approbationem, quam à me necessitas ipsa (ita præsertim abrupto tempore) extorsit. quamq; ego alioqui non dubito eo loco fore apud tuā Maiestatem & pios istic omnes: ut me eorum omnium culpa liberet, quorum nomine me Catones isti traducere malitiosè conantur. Iam uerò superest (Rex clementiss.) ut meum hoc consilium, æditi sub tuo nomine libelli huius nostri, boni consulere uelis. Videbar mihi hoc debere tuæ Maiestati, & toti patriæ: ob eas, quas recensui, causas. Et exemplum hoc, puri cultus Diuini per Regem sanctißimum in regno suo restituti, dignum esse iudicaui: quod tuæ Maiestati, in renascentis potissimùm & istic iam Euangelij primordijs, proponerem et commendarem. Atq; scio quidem non omnibus meum hoc officium

istic gratum fore. neq; defuturos qui & me aliquid fortè uenari, & à tua etiam Maiestate alienum id esse dicant, ut causam restituendæ religionis ad te existimes pertinere. Sed (quod ad me quidem attinet) fatebor ingenuè quod uerum est, me istic uenari aliquid: atq; utinam capere poßim, quod capto. Neq; id sanè exiguum esse: sed maximi prorsus & precij & negotij. Imò uerò duo sunt quæ istic uenor. Primum Regni Christi in doctrina sua istic (abolita Antichristiana tyrannide) instaurationem. Deinde ut ego etiam (quantumuis absens) meo interim qualicunq; labore, Patriæ meæ (pro mea uirili) commodare poßim. ad eam porrò rem cùm plurimum adiumenti positum esse uideam in tuæ Maiestatis, Procerumq́;, atq; aliorum Regni ordinum fauore & patrocinio, optarim uobis probari meũ hoc studium, ut uestris auspicijs Patria tota, ex meo labore, fructũ aliquẽ (quoad eius fieri potest) habere poßit. Hæc (inquã) toto pectore uenor, uanaq́; non esse opto. Et si quid huius uideã: abundè mihi relatã gratiam, & à tua Maiestate, & à regni

ordini

ordinibus omnibus putabo. Quod uerò ad te potißimùm attinet (Rex Sereniß.) non dubito te & scire, & subinde tecum etiam reputare, quid Domino Deo tuo, eiusq; Ecclesiæ, in præcellenti hac Regia uocatione tua debeas: quidq; ille sit abs te olim in suo iudicio requisiturus: quatenus te quidem, per illum, regnare credis. Sed quoniam me ea de re prolixè satis ad te aliàs scripsisse memini: non puto hîc mihi multis immorandum esse. Tantùm hoc addam: Verba illa ad Principes Sacerdotum (Accipite eum uos, & secundùm legem uestram iudicate) esse uerba Pilati, hoc est, Ethnici adeoq; & Athei, non autem Christiani magistratus: perinde atq; si legis Diuinæ ac religiōis cura, nihil ad illū omnino debeat pertinere. Ac rursum uerba illa (Nos legem habemus) esse uerba Pharisaicorum & Christo aduersariorum sacerdotum: neq; nisi ad Pilatos aut Herodes dici posse. ut qui nunc iisdem uerbis apud Christianos Principes utuntur, reipsa testentur se illorum, quorum uerba repetunt, successores esse: & Principes omnes non alio à se quàm Pilatorū aut Herodum loco haberi. Qua sanè re sa

tis declarant, quam sint studiosi promo-
uendæ ac tuendæ autoritatis & dignita.
Principum: quib. interim (præ alijs omni-
bus) proximi semper esse uolunt. Sed spe-
ro non defuturos tibi esse (hac in parte)
proceres tuos, qui tuam autoritatem, ad
uersus Pharisaicas istiusmodi prestigias
(pro fide in te sua) libenter asserant.
Et uox ipsa infantiũ atq; sugentiũ, omnes
Pharisaicos clamores facilè obmutescere
faciet, ut Christus Dñs istuc quoq; ueniat,
in doctrina sui Euangelij: templũq; suum
ab oĩb. Papisticis nundinationib. cultusq;
diuini profanationib. repurget. Cũq; eius
rei initia iam apparere quędã uideãtur,
in magna id felicitatis meæ parte ponerẽ:
si meus hic libellus, piorũ istic conatus ac
studiũ adiuuaret. In quo mihi interim eti
am excusanda quædam erunt. Adumbra
tus sanè erat cùm adhuc in Anglia mini-
sterio nostro fungeremur: atq; adeò etiam
à collega nostro D. Martino Micronio,
cõpendio quodã Flandricè redditus: &
proinde tanquã de re præsenti loquitur.
Sed in itinerib. demũ meis (ubi Angliã re
liquissemus) multis locis recognitus est, at
que in concionũ præterea argumentis, ad
monitio-

mentiobusq; Ecclesiasticis (magna ex parte) auctus. quæ res paginarũ quoq; ordinẽ, in ipsa libri æditione, nonihil interturbauit. Deinde ipsam quoq; libelli æditionem perturbauit, inexpectata mea è Frisia migratio: Illic enim cœptus excudi, hîc nunc primùm est absolutus. Vnde nemini mirum uideri debet, si uel perturbatè aliquid scriptum (ut fit in itinerib.) uel semel atq; iterũ repetitũ, uel alicubi etiã in obseruando paginarum ordine aberratũ occurrat. Equidem multũ interest, in ocióne, an uerò magnis et arduis itineribus impliciti, aliquid agamus. Et typographicæ mutatio, facilè secũ errata trahit. Sed ea hîc tamen tanta nõ sunt, ut fructũ lectionis intercipere possint, etiãsi nõ nihil fortè molestiæ adferant: præsertim cùm in doctrina nihil sit (ut spero) quod meritò quenquã usq; adeo offendere possit. Hæc dissimulare nolui: ne quis nostrũ hîc etiam candorem in nobis desideret. Quodq; solũ iam restat, tuã Maiestatem Regiã summa cum obseruantia oro (Rex clementiss.) ut meam hanc in te patriamq; meam obseruantiæ publicã contestationem, benigno atq; clementi animo accipere

79

pere, pro uirtute tua Regia: nomenq́; istic nostrum à maleuolorũ calumnijs uindicare, Regia tua autoritate. Et (quod omnium summum est) ueram istic religionem (pro ratione præcellentis tuæ uocationis Regiæ) seriò promouere digneris. Vt quemadmodum (iuxta exemplum Solomonis) primus omnium istic cum publico regni totius applausu, uidente & uolente sanctißimo olim Patre tuo, in Solio ipsius collocatus, regni Diadema accepisti: ita nostrum nobis etiam Solomonem præstare poßis, in fabricando istic templo Domini: non equidem ex mortuis, sensuq́; omni carentibus, sed è uiuis lapidibus, per Euangelium filij Dei, autore spiritu sancto, excitatis. id quod tibi à Domino Deo nostro supplices, cum rerũ tuarum omnium, Patriæq́; totius optimis succeßibus precamur. Francoforti sexta die Septembris. Anno 1555.

Tuæ Mti addictißimus

Ioannes à Lasco

INDEX

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

Primus numerus paginam, ſecundus uerò lineam indicat.

B

C

F.

G

ratio

89

P.

Precatio

91

corum

Superin-

Indicis finis.

FORMA AC RATIO TOTA ECCLESIAstici ministerij, in Peregrinorum, potißimùm uerò Germanorum Ecclesia obseruati: instituta Londini in Anglia, per pientißimum Principem Angliæ, &c. Regem EDVARDVM, eius nominis sextus, Anno 1550.

PRAEFATIO.



VEMADMODVM neq; domus ulla sine œconomia, neq; nauis item sine nauicularia, ac ne ciuitas quidem résue publica ulla sine legitima gubernatione, aut bene regi, aut diu etiam consistere potest: ita sanè certũ est, Christi quoq; Domini Ecclesiam (inter tot præsertim, & hostium agmina, & periculorũ genera) neq; rectè gubernari, neq; diu etiã (uno alioqui eodemq; loco) retineri posse sine legitimo (ut est à Christo Domino institutũ) ministerio illius. Ad legitimã porrò Ecclesiastici ministerij obseruationẽ, Duo inprimis necessaria esse uidentur. Al

terum, ut uniuersum ministerium in præ-
cipuas saltem partes quasdam suas rectè
ac legitimè disponatur: partesq; illæ om-
nes certis abinuicem suis functionibus di-
scernantur. Alterum, ut qua in parte mi-
nisterij est quisq; constitutus, eius se mu-
neri atq; functioni totum dedat omnino:
summaq; illi fide, cura ac diligētia incum
bat. Atq; posterius quidem hoc, à priore il
lo magna sanè ex parte dependet. quan-
doquidem dispositis rectè ministerij par-
tibus, constitutaq; legitima partis cuiusq;
functiōe, facilius hauddubiè suū ministerij
quisq; officiū facere, adeoq; et cōtineri in
illo potest. Cæterū in disponendis ministe
rij partib. aliquantò plus est negocij: quòd
uariè nōnihil in scripturis ipsis positæ ui
deri poßint. Neq; uerò omnes ita sunt, uel
perpetuæ, uel eiusdem momenti etiam, ut
eas pariter omnes, aut extare semper,
aut uno eodémque gradu censeri ex æ-
quo oporteat. Sunt enim, quæ suo iam de-
functæ officio, planè cessarunt. Sunt rur-
sum, quæ nonnunquam (dum ita uult Do
minus) uel adimuntur, uel restituuntur
Ecclesiæ. Sunt denique & inter eas ipsas

mini-

ministerij partes, quæ perpetuæ in Ecclesia esse deberent: aliæ sanè eiusmodi, ut pro locorum ac temporum cōditione uel omitti interdū (pro eo atq; ratio ipsa Ecclesiæ id postulare uidetur) uel etiam urgeri debeant: aliæ uerò ita prorsus necessariæ, ut sine illis nulla omnino legitima ecclesiæ gubernatio, neq; institui neq; etiam retineri poßit. nimirum ad quem modum in instituendo uno aliquo ædificio, uaria sunt opera, quæ & ministros suos peculiares, & uices item suas habeant, ut alij alijs succedant, neque eodem alioqui gradu omnes censeantur: Ita & mystico Ecclesiæ Christi ædificio, quod ad seculi usq; consummationē perfici semper absoluiq; oporteat, aliud sanè opus est ponendi fundamentum, quod peculiares suos artifices, & primas item uices suas requirit: omniumq; maximè necessarium esse censetur, eò quòd omnem alioqui totius ædificij molem debeat sustinere. Aliud uerò est, quod huic succedit, nempe superstruendi posito semel fundamento ædificium reliquum, usque ad eius consummationem. Et aliud rursum

opus est, cura gubernādi (in ipso opere) conseruandiq; ædificij ipsius. Atq; iaciendis primū omniū ædificij huius fundamen
Ioan. 17. tis, peculiares Dominus ministros suos de
Ephes. 2. stinauit, Apostolos, inquam, & Prophetas: atq; eam ipsorum ministerij partem, ita etiam uaria donorum Spiritus sancti opulentia exornauit: miraculorum multitudine simul ac magnitudine confirmauit: & tot iam seculorū assensu unanimi constabiliuit: ut de fide ministerij illorum, iactoq; per eos Ecclesiæ fundamento, nullo unquam planè modo, cuiquam omnino, liceat dubitare. imò uerò sine nefario scelere cōmitti haudquaq̄ poßit, ut quis posito iam semel per eos huic fundamento, addere se adimeréue aliquid posse contendat: nedum ut quisquam omnino arrogare sibi iam deinceps poßit, ullam prorsus aut mutandi (ulla ex parte) fundamenti huius aut ponendi ullius alterius potestatem atq; autoritatem. Postea uerò quàm suo isti primi munere iam, in ponendo fundamento, defuncti essent: substituit illis et alios Dominus, qui positum semel hoc ipsum fundamentum, in suo semper prospe-

ctu ha-

ctu haberent, illudq́; perpetuò obseruarent, illius dignitatem semper assererent, illi sua omnia superstruerent: sed omnẽ suam structuram, intra fundamenti ipsius terminos componerent & continerent, neq; parem alioqui sibi cum prioribus illis (Apostolis inquam & Prophetis) autoritatem (in ipso superstruendi opere suo) arrogarent. Denuq; eos se esse intelligerẽt, qui cùm in sua structura, & ligna interdum, & fœnum, & inanes etiam stipulas, auro, argentoq́;, ac gemmis suis permiscere poßint: opus equidem omne, ipsumq́; adeò spiritũ illorũ, probari omnino atq; legitimis in Ecclesia (ex uerbo Dei) iudicijs examinari oportere. Et constituit præterea alios quoque Dominus, qui totius sui istius ædificij curã ac pariter ac custodiã (iuxta singulas illius partes) haberẽt. hoc est, susceptũ cuiusq; opus in superstruendo obseruarent: cauerẽt, ne termini usquã positi semel fundamenti, transcendantur: darent operam, ut in concredita custodia ipsorũ parte qualibet, huius ædificij, ordine omnia ac decenter fiant: & curarent, ne quid omnino desit ad structuram illius.

1. Cor. 3.

1. Cor. 3.

1. Cor. 14

perpetuumq́; eius progressum quoquomo
do impediat, aut remoretur. Ad hunc,
inquam, modum partitus est Dominus Ec
clesiæ suæ ministeriũ: adiunctis etiam ijs
qui egenorum inopiæ curam in Ecclesia
haberent. Quoniã uerò eiusmodi esse uo
luit ædificij huius fundamentũ, ut ei neque
addi neq; adimi quidquam poßit unquam:
Math.16 nedũ ut ullã omnino uel mutationẽ admit-
tat, uel instaurationem requirat (est enim
Ephes.2. positũ supra petrã longè firmißimã, neq;
Math.21 ullis temporũ tempestatúmue iniurijs ob-
Luc.20. noxiã: & tali præterea angulari lapide
Rom.9. obfirmatũ, ut quisquis ad illũ quoquomo-
1.Cor.3. do impingat, cõminuatur omnino) nullis
profectò amplius iaciendi ullius etiã fun-
damenti ministris in Christi Ecclesia opus
habemus. imò uerò docemur, cum dignita
te id Prophetici atq; Apostolici ministe-
rij, cum positi itẽ per illos fundamenti au
toritate, deniq; & cum Ecclesiæ totius u-
nitate pugnare: ad hæc & pro anathema
te ipso habendum esse: si quis sibi post A-
postolos, parem cum illis tradendæ ullius
doctrinæ potestatẽ atq; autoritatẽ arro-
gare, alijs ue decernere conetur. Deinde
postea quam

postedquam Prophetici iam atq; Apostolici ministerij functionē in ponendo omnis sanæ doctrinæ fundamento completā planè esse, neque amplius requiri in Ecclesia posse uidemus: frustrà sanè miraculosa etiam illa spiritus sancti dona (quæ ad approbandam potissimū initio Apostolici illius ministerij, fidē, uim, ac dignitatē pertinebāt) amplius in Ecclesia expectemus. cuius generis olim fuerunt, repentina linguarum dona, peculiares in uisionibus reuelationes: Sanationes item repentinæ, ac dæmonum expulsiones, & mortuorum suscitationes: quæ Paulus uno uerbo δυνάμεις uocat. Quatenus enim non modò nō eget amplius Christi Domini Ecclesia, Apostolici ministerij functione, in ponendo ullius omnino doctrinæ fundamento (cùm id alioqui in scripturis sanctis absolutissimè præstitum habeamus) sed modis etiam omnibus eos auersetur, qui illam denuò reuocare ullo modo uelint: Hactenus sanè etiam non modò non requirit amplius ulla eiusmodi miraculosa dona in suo ministerio, quæ ad comprobandam, potissimum

Apostolici illius ministerij functionem pertinuisse nouit: sed suspecta habet iam insuper, eiusmodi, aliaq; adeò omnia miraculorũ genera, eò quòd (post absolutũ alioqui Ecclesiæ fundamentũ) haud aliter iam faciant ad conuellendam Apostolicæ functionis fidem omnem atq; autoritatem, cõmendandasq; nouas omnes dæmoniorũ doctrinas, à posito semel fundamento Apostolico alienas: quàm olim ad approbandam Apostolici ministerij functionem (Diuino beneficio) pertinebant. nimirum ea sunt tempora, ut qui Apostolici fundamenti ueritati credere, inq; illo conquiescere nolunt, miraculorum præstigijs dementati, mendacio iam demum credant:

2. Thes. 2 quemadmodum Paulus docet. Non est igitur quòd miraculosa amplius dona operáue ulla, in Ecclesiastico iam deinceps ministerio requiramus: sed eas duntaxat ministerij partes obseruemus, quas ad superstruendum (posito iam fundamento) ædificiũ Ecclesiæ, eiusq; custodiã ac cõseruationẽ à Domino cõstitutas esse scimus. Atq; eos quidem qui structuram Ecclesiæ prosequi, in posito iã fundamẽto, debeãt:

uerbi ministros (in genere) uocamus. Quæ sanè in parte ministerij multa à Paulo dona poni uidemus. προφητείαν, quæ in eruendis scripturæ mysterijs, colligendoq; legitimo sensu illius uersatur. διδασκαλίαν, quæ in tradenda populo, omnis sanæ doctrinæ facilitate, perspicuitate, gratia, ac methodo quadam est posita. ἐλεγχείαν, quæ in dexteritate atque pondere reprehensionum consistit. παράκλησιν, quæ est uis quædã permouendi animos hominum per exhortationes. παραμυθίαν qua dolor ac molestia afflictionum omniũ leuatur: animi grauiter affecti, deliniuntur, eriguntur et corroborantur, per promißionum diuinarum consolationem: gratuitæq; bonitatis ac misericordiæ diuinæ cõmendationem. Et donum linguarũ: non equidẽ in repentinum illud ac miraculosum: sed quod Dei quidem & ipsum beneficio, nõ tamen sine nostro studio interim, nostraq; opera ac diligentia (Deo ita uolente) obtingit. Hisce nimirum donis suis exornat etiamnum Dominus in sua Ecclesia uerbi sui diuini ministerium (pro eo ac illi libitum est) ad eius ædificationem.

Rom. 12.
1. Cor. 12

ministrosq; ipsos, pastorũ, ac doctorũ nomine dignatur. Quanquã autẽ apud istos quoq; curã ac custodiã gubernandæ et cõseruandæ Ecclesiæ suæ præcipuã esse uoluit: duo tamen adhuc custodũ præterea genera illis in sua Ecclesia adiunxit, peculiaremq; eis ipsorum functionem consignauit. Atq; alij quidẽ in scripturis uocãtur, Presbyteri siue Seniores: itẽ Episcopi, Præpositi, & gubernationes. Alij uerò Potestates, Præcellentes ministri, & Altores Ecclesiæ Christi, nos Magistratũ uocamus. Porrò ad hunc Presbyterorũ ordinem, ipsi quoq; Pastores ac Doctores omnes pertinent: sed curam sibi gubernandæ conseruandæq; Ecclesiæ non sumunt soli, nisi in reliquorum Presbyterorũ cœtu, quem ut sibi adiunctum habeant, omni studio ac sollicitudine adniti debent. Neq; est aliud inter Pastores ipsos Doctoresq; ac reliquos Presbyteros discrimen (quod ad functionem ipsorum in gubernanda conseruandáque Ecclesia attinet) nisi quòd illi in Verbi ac doctrinæ ministerio (præter alios istos) laborant: isti uerò (citra Verbi ac doctrinæ publicum

minis

ministerium) in eadem ipsa gubernandæ & conseruandæ Ecclesiæ cura ac custodia, uelut socij subsidiarij constituti habentur. Ita uidemus Presbyterorum nomen tribui Pastoribus, ac Doctoribus ipsis: atque adeò ipsis etiam Apostolis, dum Petrus ad Presbyteros loquens, se illorum συμπρεσβύτερον esse profitetur. Eius uerò Presbyterorum simul omnium in unaquaq; Ecclesia partes erant, ut legitimum disciplinæ Ecclesiasticæ usum, & ipsimet inter sese inprimis, & in tota demum sua Ecclesia obseruarent: atque ad eum modum, & ipsimet suum facerent officium, & alios demum omnes etiam, in suis officijs continerent. Probarent item doctrinas, & spiritus omnium, in Ecclesia: contemptúmque disciplinæ Ecclesiasticæ (iuxta præscriptos Verbo diuino admonitionum ac reprehensionum gradus) nomine & assensu totius Ecclesiæ punirent. Atque id etiam operam darent, ut constitutis in Ecclesia Diaconis, egenorum inopiæ succurreretur. Atque isti quidem in uniuersa ministerij sui fun-

functione ad curam cuſtodiamq́; ſuam ni-
hil adhibent aliud quàm gladiũ ſpiritus:
hoc eſt, Verbi diuini autoritatem, per ad
monitionum & reprehenſionum gradus,
uſq; ad excommunicationem, & anathe-
matiſmum: quibus ſolis, omnem Eccleſiæ,
eiusq́; diſciplinæ contemptum ad extremũ
puniunt. Cæterùm Magiſtratus (iuxta Po
liticam ſuam à Deo ordinatam præemi-
nentiam) Politicum quoq; gladium ſuum
adiungit in ſua functione, ad conſeruan-
dum in Eccleſia legitimum diſciplinæ u-
ſum, puniendumq́; contemptũ illius: nem-
pe ut quiſq;, in utriuſq; tabulæ obedientia
ſuæq́; uocationis officijs contineatur, &
ne progreſſus ſtructuræ perpetuus, in cõ
plendo Eccleſiæ ſibi cõcreditæ ædificio,
quoquomodo impediatur. Atque publica
quidem flagitia omnia, publicamq́; & pie
tatis & trãquillitatis in Eccleſia uiolatio
nem, coërcet gladio ſuo Magiſtratus, pro
functione ſui miniſterij: ſed in dogmatum
controuerſijs non prius ſibi quidquam ſu-
mit, quàm de illis per legitima Eccleſiæ iu
dicia (iuxta gradus diſciplinæ eccleſiaſti
cæ) ex uerbo Dei ſtatuatur. quorum ſanè

con-

contemptum, Magistratus, impunem ferre non debet pro functione sui ministerij: pro eo atq; id ipsa Ecclesiæ ædificatio postulare uidetur. At uerò quoniam cura ac custodia hæc istius ædificij, non tam sanè dependet ab humana cura, operáue, aut potentia (in quibus alioqui Politici Magistratus cuiusq; uis, existimatio, atq; autoritas maxima ferè ex parte consistit) quàm potius à diuina prouidentia & uoluntate: Seruat non rarò Deus suam Ecclesiam, diuina sua uirtute ac potentia: progressumq; structuræ illius euidentißimè promouet, non tantùm sine ullo Magistratus præsidio, sed in summa etiam Magistratuum tyrãnide & persecutione. id quod alioqui nostro hoc seculo factum esse (diuino beneficio) atque etiamnum fieri luculentißimè uidemus. Sed tamen utitur sæpenumero etiam Magistratuum ministerio ad conseruandam tuendamq; publicam Ecclesiæ pietatem pariter ac tranquillitatem, ut se illorum quoq; Dominum esse declaret: & eorum præterea officium ipsis (in præcellenti illorum uocatione) commonstret. Presbyterorum autem

tem ministerium uult omnino esse perpetuum, in quauis rectè instituta Ecclesia: ut per illius functionem legitimam, uerbi sui Diuini sceptro, regatur & conseruetur. Vt enim sine uerbi Diuini doctrina consistere Ecclesia (haud aliter quàm corpus sine anima) non potest: Ita doctrinæ rursum probatio legitima, sine Presbyterorum ministerio haberi non potest. quod equidem si nostro hoc tempore, initio renascentis Euangelij, restitutum utcunq; fuisset: non tot proculdubio nũc doctrinæ dißidia inter nos, qui Antichristianam Papæ Romani tyrannidem unanimiter accusamus, haberemus. Sed momento omnia restitui non potuerunt. Atq; utinam nunc demùm qui in Ecclesiarum ministerio uersantur, huc animum adijciant, ut restitutis Ecclesiæ cuiq; suis presbyteris, usum tandem legitimum disciplinæ Ecclesiasticæ, legitimaq;, ex uerbo Dei, Ecclesiarum iudicia instaurẽt. Nos id quidem in nostris Ecclesiis, pro nostra uirili, conati sumus: sumpto exemplo à Geneuensi & Argentinensi peregrinorũ Ecclesia. Et quantum fructũ ea res attulerit

lerit in nostris Ecclesijs, id equidem à me non facilè uerbis explicari queat. Et præstat hæc ab alijs, quàm à nobisipsis commemorari. Hoc unum addam: nullũ eiusmodi. siue doctrinæ, siue animorum dissidiũ in nostris Ecclesijs exortum esse: quin protinus adhibito disciplinæ usu (sit Deo gratia) sisteretur, adeoq; & tolleretur. Iam uerò exponemus, quosnam ministrorum ordines, quasq; singulorum functiones: quos item cultus Diuini, ac fidei nostræ exercendæ ritus: & qualem Disciplinæ Ecclesiasticæ usum in nostris Ecclesijs, potissimùm autem in Germanorum Ecclesia, hábeamus.

DE MINISTRIS ECCLESIÆ *PEREGRINORVM* LONDINI.

PRIMVM omnium agnoscimus, Maiestatem Regiam, esse in nostra quoque Ecclesia (quemadmodum & in alijs omnibus Regnorum suorum Ecclesijs) summum omnino in terris, ac modis omnibus precellentē Dei Ministrum, quod ad vsum gladij attinet, cui nos omnem nostram (in Domino) fidem, subiectionē, atq; obedientiam, debere omnino profitemur. Deinde verò habemus, duos præcipuos in nostra Ecclesia peculiarium Ministrorum ordines: Alterum Seniorū, qui & Presbyteri, iā olim Græca voce ita vsurpata, vocantur: Alterum autem Diaconorum, qui egenorum inopiæ curam habent. In priore porrò Seniorum ordine, Alij sunt rursus, qui in verbo & doctrina laborant, inq; publico verbi & Sacramentorum ministerio versantur:

Act.20. Philip.1. Tit.1. 1. Tim. 5.

atque hi in scripturis Episcopi, Pastores, & Doctores vocãtur. Alij verò, etsi ipsi non funguntur publico verbi ac Sacramentorum ministerio, verbi tamen Ministris perpetuò interim adsunt, omni opera, studio, concilio atq; auxilio suo. Et curam sustinent totius Ecclesiæ vnà cum verbi Ministris, vt in omni pietate, sanctimonia, pace, ordine, atque honestate (iuxta verbum Dei) gubernetur, & conseruetur: quo etiam nomine à Paulo (Gubernationes) vocantur. Vniuerso autem huic Seniorum ordini præest vnus, ex illorum numero ad id electus, vt eius autoritate vnanimis simul omnium consensus, in rebus omnibus retineatur: isq; per Maiestatem Regiam Superintendens in Diplomate Regio vocatur. Est autem hoc duntaxat nomine alijs superior, quòd plus laboris ac curæ sustineat alijs omnibus, non tantùm in gubernanda Ecclesia tota: sed in defendenda illa etiam, aduersus conatus omnes omnium aduersariorum, & vnanimi omnium consensu, in doctrinæ controuersijs retinendo. Cæterum in verbi & Sacramentorum ministerio, inque disciplinæ item Eccle-

1.Cor.12.

siæ

clesiasticæ vsu, nihilo quàm reliqui Seniores, maiorem obtinet autoritatem: Sed ei perinde atque alij omnes subiectus est: Et quemadmodum ipse (pro ministerij sui ratione) aliorum curam gerit: ita se vicißim etiam aliorum curæ, in verbi Diuini obedientia, & disciplinæ obseruatione, submittit. Prætereà verò in eo ipso priore Seniorum simul omnium ordine, Superintendens ipse, ac verbi Ministri oẽs, postea quã à reliquis Senioribus totiusq́; Ecclesiæ assensu electi fuerint, Maiestati Regiæ (iuxta Priuilegij dispositionem) per Ministros Ecclesiæ offeruntur: vt Regia prius autoritate approbentur, quàm publicè suo ministerio coram Ecclesia inaugurentur. Reliqui verò Seniores omnes, Diaconi item, et si qui sunt alij Ministri, sola Seniorum & Ecclesiæ autoritate (ex Regio indulto) asciscuntur & instituuntur. Quòd verò ad Ministrorum (in singulis ordinibus) functionem atque officium attinet, id totum in concionibus illis expositam habetur, quæ antè Ministrorum electionem circa publicas Ecclesiæ preces (hoc nomine institutas) haberi solent: de qua iam alioqui

etiam nobis dicendum erit.

De Ministrorum Electione, & quæ illam præcedant.

CVM Ecclesia vno aliquo, aut pluribus Ministris opus habet, indicitur publicum ieiunium toti Ecclesiæ: constituiturq; dies certus per Seniores, publici huius ieiunij, & precum publicarum in Ecclesia: ac diebus aliquot anteà è suggestu toti populo denunciatur: vt (quatenus fieri potest) tota Ecclesia eo ipso die constituto cõueniat: ac Dominũ summo studio atque attentione animi summa, pro fidelibus ministris eligẽdis precetur. Ipso autem iam ieiunij ac precum die, vbi Ecclesia circiter horam nonam conuênit: post decãtatum Psalmum aliquem, ad hoc institutum pertinentem, habetur publica concio per ministrum, in qua hæc potissimum capita tractantur.

Primum ostenditur, cur in Ministrorum electione (quemadmodum in alijs publicis & grauibus Ecclesiæ necessitatibus, publicum ieiunium, et publicas preces

tes institui oporteat. Nimirum, vt ministerium ipsum Ecclesiarum, non est humana vlla, sed Diuina planè institutio: ita & ministri fideles ac pij, nulla humana industria, prudentiáve sola, sed singulari Dei beneficio, Ecclesiæ donantur. Cumq́; omnis in Ecclesia successus (ex Diuina ordinatione, à Ministrorum fide, cura, ac pietate, maxima ferè ex parte propendeat: neque item aliunde plus sit periculi toti Ecclesiæ, quàm ab hypocrisi negligentia, & impietate ministrorum: nosq́; (vt homines) non poßimus non semper falli & fallere: tutißimum esse, vt in ministrorum electione summo studio, atque animi summa attentione, nomen Domini inuocetur: oreturq́; Pater Deus, vt ipse in nostra electione, consilia nostra omnia, iuxta beneplacitum sanctæ voluntatis suæ, regere dignetur. Et qui nobis iam in vnigenito suo filio placatus est, curamq́; nostri propter illum Paterno iam affectu gerit, idem se etiam in Ministrorum nostrorũ electione verè esse nostrum Deum, nosq́; verè suum populum esse testetur: datis nobis eiusmodi Ministris, per quos nomen illius adorandum

indies magis ac magis glorificetur in sua Ecclesia: ipsaque Ecclesia incremēta semp sumat in vera Dei & nostri cognitiōe, in omni pietate, integritate, & honestate.

Mat.9. Luc.10. *Ita Christus Dominus vult, vt Dominum meßis oremus: vt ipse bonos ac fideles operarios in messem suam extrudat.* Luc.6. *Ita ipsemet Christus Dominus, circa Apostolorum suorum electionem, in mōte per noctem totam precatur.* Act.1. *Ita & Apostoli circa Matthiæ electionem.*

Horum & similium exemplorum cōmemoratione, adhortatur Ecclesiam Minister, vt non tantùm in cœtu illo publico, sed & domi quisque suæ priuatim, in verò ieiunio ac mēte sobria diligentißimè precetur: ut Deus Opt. Max. suæ Ecclesiæ in hac Ministrorum electione per Spiritum sanctum suum adesse, electionemque ipsam Diuino afflatu suo guberna re dignetur, ad gloriam vnigeniti filij sui: & Regni ipsius in nostra Ecclesia salutarem propagationem.

Deinde exponitur functio ipsa atque officium, eorum qui sunt eligendi Ministrorum, coram tota Ecclesia: Et numerus eorum, quot sint eligendi iuxta

Eccle-

Ecclesiæ necessitatem, indicatur. Quia verò Duos esse diximus peculiarium (in nostra Ecclesia) Ministrorum præcipuos ordines: Seniorum videlicet & Diaconorum. Atq; in priore Seniorum ordine quædam rursus discrimina esse ostendimus, iuxta quæ functio singulorum exponitur, circa illorum electionem, ad hũc modum.

Si verbi Minister, vnus, pluresve eligi debeant: hæc ita de eorum officio dicuntur.

P*PRIMVM, Verbi Ministerium, esse Diuinã in sua Ecclesia ordinationem, institutã ad eius ædificationem: id quod vniuersa scriptura passim expressè testatur. Et proinde grauiter peccare eos, qui in deligendis verbi Ministris, non tam quærunt Dei gloriam, quàm priuatos potius affectus suos, siue ex amore, siue ex odio sequuntur. Vim enim inferunt Diuinæ ordinationi, atq; ita in Deum ipsum grauissimè peccant. Peccant & in ipsam Ecclesiam, dum illam in publico* Matt. 10. 18.28. Marc. vlt. Ioan. 20. 1. Cor. 12. Ephe. 4. Act. 1. 12. 14.

eius ministerio, priuatis suis ipsorum affectibus (tanquam ipsius domini) subiectam habere conantur. Sed multo adhuc grauius peccant, qui verbi ministerium in Ecclesia, contemnunt, rident, & tradu cunt: quicquid enim huius faciunt isti, id totum in Dei ipsius contumeliam redundat, qui in Ecclesiæ suæ ministerio,
Act.5. vel contemnitur, vel honoratur. Vnde etiam Petrus Apostolus, in arguendo Anania, contemptum sui ministerij in Spi-
Act.7. ritum sanctum transfert. Et Stephanus aperte docet, Pharisaicos illos Sacerdotum Principes, in persequendis Dei Pro phetis, non tam Prophetis ipsis, quàm po tius Spiritui sancto restitisse. Omnium autem grauissimè peccare dicuntur, qui sese ipsimet ad ministeriū insinuare, atq;
Num.22. Balaami exemplo, non quæ Dei sunt, sed
2.Pet.2. sua potius quærentes, illud appetere in-
Iudæ. uidentur.
Philip. 2. Deinde exponitur officium Ministrorum verbi, in ministerio ipsorum: nēpe hæc illis quæ sequūtur (pro summa ipsorum virili præstanda esse.
Math.20. I. Vt quemadmodum verbi Diuini,
Ephes.4. non autem humanarum traditionū Mi-

nistri

nistri vocantur: ita puram etiam atque incorruptam doctrinan Verbi diuini (rectè illud secantes) Ecclesiæ suæ tradant, non cauponantes neque adulterantes illud ullo modo. Quid enim paleis cum tritico? 2. Tim. 2. Ierem. 23.

II. Vt Diuinas institutiones Ecclesiasticas (quas Sacramenta vocamus) fideliter ac diligenter, ita vt sunt institutæ, administrent: vimq́ naturam, ac dignitatem illorum veram, Ecclesiæ sedulò commendent & inculcent.

III. Vt concreditæ sibi Ecclesiæ curã, vna cum reliquis Senioribus seu Presbyteris habeant, cum omni diligentia ac fide: per admonitiones, consolationes, reprehensiones & legitimum disciplinæ Ecclesiasticæ vsum, iuxta verbum Dei. 1. Pe. 5. Act. 20. 2. Ti. 3. 4.

IIII. Vt ora aduersariorum omnium, virtute atque autoritate verbi Diuini (cuius sunt Ministri) obstruãt ad Ecclesiæ ædificationem: gregemq́ suum à feris, noxijsq́ bestijs dißipari ac depasci nõ sinant. Sed ab eis illum fideliter ac diligenter præmoneant, siquidem nullam spem resipiscentiæ videant, & Ecclesia ab ipsis (per priuatas admonitiones) liberari nõ Ti. 1. Act. 20.

 poßit.

1.Pet.5. *posſit. V. Vt hæc omnia præſtent, non tanquàm Dominium ſibi in Eccleſiam vllum vſurpantes: ſed tanquàm Miniſtri ipſius: vt gregis exemplaria, à Spiritu ſancto in hoc conſtituta.*

TERtiò exponitur, quales nam viros potiſſimum ad tantum miniſterium quæri atq; eligi oporteat. Nempe qui in ſacris ſtudijs diligenter verſati, certis veræ pietatis officijs, ea ſe omnia præſtare, & velle, & poſſe, vtcunq; declararunt, ijs 1.Timo.3. 4. Tit.1. *alioqui ornati dotibus, quas Paulus in Miniſtris verbi commendat, ac rurſum ab ijs vitijs longè alieni: quæ Paulus in illis reprehendit grauiſſimè, vultq; ab illis eſſe quàm longiſſimè aliena. Imprimis verò cauendum eſſe. Ne Neophyti ad hoc Miniſterium aſſumantur: Et qui turpis lucri, aut propriæ gloriæ ſuæ cauſa, ſeſe ipſimet ad miniſteria inſinuant. Iſtiuſmodi enim omnes non à miniſterio ſolùm vnà cum Simone Mago arcendi* Act.8. *ſunt: ſed non ferendi etiam in ipſo cœtu Eccleſiæ, niſi manifeſta indicia ac teſtimonia reſipiſcentiæ ſuæ ædant.*

POſtremò exponitur, quodnam ſit totius cœtus Eccleſiaſtici erga verbi Miniſtros

nistros officium:nempe vt illis in legitimo ipsorum ministerio,tanquàm Christi 2.Corin.5.
Domini legatis,imo verò tanquam Chri Luc.10.
sto ipsimet Domino per illos loquẽti, pareant. Admonitiones eorum tam publicas quã priuatas libenter atq; amãter admittant. Cœtus publicos Ecclesiæ reuerenter ac diligenter quisq; in Ecclesia obseruet. Et ab omnibus murmurationibus contra Ministros, eorumq́; ministerium,
modis planè omnibus caueat. Non fert 1.Thess.4
enim inultum Deus Ministrorum ipsorum contemptum: sed multo minus fert, temerè excitata aduersus illos murmura, aut conspirationes. Id quod multa alioqui & vehementer horribilia in scriptu Exo.16.
ris exempla testantur. Postremò dicitur 2.Para.36
esse quoq; officium Ecclesiæ erga verbi Iere.26.29
Ministros, vt illis de honesta viuendi ra Zacha. 7.
tione(pro sua virili)prospiciat. Dignum est enim, vt dum seminant spiritualia, corporalia vicißim metant: nec desit pa-
bulum boui trituranti quemadmodum 1.Cor.9.
Paulus docet. Gal.6.

Hæc ita de verbi Ministrorum erga Ecclesiam, & Ecclesiæ rursum erga illos officio in concione dicuntur: ante verbi

bi ministrorum electionem.

Si verò ex alijs Senioribus, subsidiarijs Ecclesiæ gubernatoribus, aliqui, vnus pluresue, eligi debeant, tum hæc de illorum functione pro publica concione dicuntur.

PRIMVM docetur Ecclesia, hoc talium Seniorū seu Presbyterorum ministerium, esse Apostolicā ordinationem: & proinde Diuinam quoq. Idq; ex doctrina Pauli Apostoli, qui inter Presbyteros discrimen constituit: dum eos qui in verbo laborant duplici honore dignos esse docet, Alios verò vocat, subsidiarias Gubernationes.

1 Timo. 5.
1. Cor. 12.

Deinde exponitur talium Seniorum officium ac dignitas in Ecclesia Christi. Nempe cœtum illorum esse veluti Senatum quendam totius Ecclesiæ, quod quidem ad custodiam veræ religionis ac disciplinæ Ecclesiasticæ attinet. Vt ad Seniorū cœtum referri, semper in causa reli-

gio-

gionis oporteat omnia, quæ per solos verbi ministros curari cōmodè non possunt. Et proinde hæc, quæ sequuntur, ad ipsorum officium imprimis pertinere.

I. Vt vna cum verbi Ministris curam ac sollicitudinem omnem habeant totius Ecclesiæ, in eius gubernatione (quod ad veræ potissimum religionis curam ac custodiam attinet) iuxta verbum Dei: tam in retinenda doctrinæ puritate ac consensu, quàm in legitimo Sacramentorum & disciplinæ Ecclesiasticæ vsu obseruando.

II. Vt quemadmodum vnà cùm verbi ministris curam sustinent totius Ecclesiæ: ita vicissim (cùm sint Senatus vice in ipsa Ecclesia) debent etiam verbi ministros, & omnes alios qui publico aliquo munere in Ecclesia funguntur, diligenter obseruare, totius Ecclesiæ nomine: in doctrina, vita, ac conuersatione ipsorum. & (siquando res postulet) admonere illos etiam, adeoq; & reprehendere priuatim ac publicè. Deniq; & ministerio ipsorum, illos, cùm assensu Ecclesiæ destituere: si per admonitiones ac reprehensiones Ecclesiasticas, iuxta gradus illarū præscriptos habitas, reduci ad resipiscen-

tiam

nolint. III. Vt simultates, dissidia, & controuersias omnes (si quæ fortè incidant in Ecclesia) amicè ex verbo Dei (quoad eius fieri potest) componant: dét-que sedulò omnem operam, per amicas istiusmodi cōpositiones: vt aut nulli, aut pauci ex Ecclesia ad forensia iudicia, tribunaliaq; recurrant: quod equidem sine magna Ecclesiæ indignitate (quemadmodum Paulus docet) fieri non potest. Breuiter, idem est planè istorum Seniorum & verbi Ministrorū officium: nisi quòd sibi non sumunt verbi ac Sacramentorum Ministerium. Nimirum horum functio, penes verbi Ministros, ad externam quandam Ecclesiæ gubernationem magis quodāmodo spectare videtur. Suntq; veluti custodes quidam, vnà cum verbi Ministris totius Ecclesiæ: ac rursum veluti os ac manus totius Ecclesiæ, apud verbi Ministros & alios omnes, qui publico quocunque munere funguntur.

1.Cor.6.

TERtio exponitur, quales nam potissimùm viri ad hoc ministerium, quæri & eligi debeant: nimirum tales, quales & ad ipsum verbi ministerium: aut qui certè quàm proximè donis suis à Domino col-

no collatis ad verbi Ministros accedunt: vt si illis eruditione pares non sint omnino, grauitate interim morum, prudentiaque, ac vitae integritate: deinde & vsu rerum longo, ac iudicij dexteritate, super omnia autem pietatis studio, eis ne cedant. Ita enim etiamsi vnà cum verbi Ministris publicè non docent: Sint tamen veluti exemplaria quaedam totius Ecclesiae in hisce donis, quae iam commemorauimus: & quae plurimum habent momenti in legitima Ecclesiae gubernatione.

POSTREMO exponitur, quodnã sit plebis totius in Ecclesia erga istiusmodi Presbyteros seu Seniores officium: nempe vt illos eodem prorsus, quo & verbi ministros, loco habeat: illorũ admonitionibus vltrò ac reuerenter pareat, illis non remurmuret neque reclamet. Ad illos dubia sua omnia, omnia dissidia, omnesque controuersias ac simultates, ante omnia (suo ordine) referat, si quomodo amicè componi possint: per hos, reliquos Ministros omnes (sicubi aliquid in eis desideretur) admoneat: Et ad hos tandem

tandem deferat etiam omnes, priuatarum in Ecclesia tota admonitionum contemptores.

Atq; hæc ita de Seniorũ istorum subsidiariorum erga Ecclesiam, Ecclesiæque vicissim erga illos officio dicuntur, ante ipsorum electionem.

Si verò Superintendens Ecclesiarum Peregrinarum eligi debeat: post indictum per illas simul omnes certo aliquo die ieiunium, & factis (vt dictũ est) per illas publicis ad preces exhortationibus: hæc ita de illius officio pro concione dicuntur.

Act.1 1.Timot.3 *PRimum Superintendentis, seu Inspectoris ministerium, Græci ἐπισκοπὴν uocãt, esse Diuinã ordinationẽ in Christi*
Math.28. Lucæ.22. Ioan.20. 1.Petri.5. *Ecclesia, per ipsummet Christum Dominum, inter ipsos etiam Apostolos institutam, dum Petro, confirmandi reliquos fratres in fide prouinciam, peculiariter demandaret: non quòd Petro aliã vllam super reliquos Apostolos potestatem autoritatem*

toritatémve dederit, quemadmodum Papa Romanus somniat: sed quòd parem alioqui atq; æqualē omnino aliorum omnium Apostolorum cum Petro potestatem, certo aliquo sollicitudinis aliorū pro alijs ordine, retineri in Ecclesia oportebat: quemadmodum sanctus Dei martyr Cyprianus, verè & præclarè docet. Alioqui manifestè videmus, idem Ministerium, omnibus ex æquo Presbyteris Ecclesiæ attribui: omnesq; Presbyteros verbis disertis, Inspectores, seu voce Græca, Episcopos, vocari. Et post constitutam Hierosolymis Ecclesiam, parem honorem Petro, Ioanni & Iacobo deferri audimus. Sed vt ordo certus, in pari alioqui planeq; eadem omnium simul Presbyterorū gubernatione Ecclesiastica retineatur, vtq; omnia ordine ac decenter fiant: ab vno illam ordiri necesse est. Act. 20. 1. Cor. 14.

Quia verò plurimum interest, à quonam sumendum sit exordium in tota Ecclesiæ gubernatione: etiamsi parem potestatem omnes pariter Seniores habeant. Docetur Ecclesia, grauissimè peccare eos omnes, qui in quærendo atque eligendo

Superintēdente, quiduis potius aliud, quā solam Dei gloriam, regniq́ sui in Ecclesia propagationem intuentur. Et licet in reliquorum etiam omnium Ecclesiæ Ministrorum præpostera electione, grauiter sanè peccatur, quemadmodum alibi iam dictum est: hic tamen tāto grauius peccatur, quanto plus periculi imminet toti Ecclesiæ, si parum diligentem aut fidelem, ne dicam ineptum Superintendentem habeat, siue Inspectorem.

DE Inde exponitur, in quibus functio superintendētis potißimum cōsistere videatur. I. Vt omnes Ecclesiæ Ministros, in ipsorum officijs (iuxta cuiusq́ ministerium) obseruet. Fidem ac diligentiam illorum commendet: contrà verò, segnitiem ac negligentiam reprehendat: sitq́ custos supremus, retinendæ ac legitimè obseruandæ Ecclesiasticæ disciplinæ. II. Vt Ministros omnes (quoties opus est) conuocet: ordinē ac consensum vnanimem inter eos retineat: illosq́ sua, & totius Ecclesiæ autoritate (ex verbo Dei) arguat, & compescat: sicubi septa sui ministerij transcendere conentur.

III. Vt

III. *Vt operam omnem suam Ecclesiæ, supra alios Ministros omnes impendat: non in ipsius tantum gubernatione, sed in tuenda illa etiam, aduersus omnes insultus quorumuis aduersariorum: siue doctrinæ puritatem ac consensũ à falsis Doctoribus labefactari, siue ordinem ac decorum in Ecclesia violari, siue pacem ac trãquillitatem illius per nonnullorum in Ecclesia insolentiam perturbari quoquo modo contingat.* IIII. *Vt quemadmodum ipse supremus est custos Ecclesiasticæ disciplinæ in Ministris alijs omnibus, & tota Ecclesia: ita ipse quoq; eidem disciplinæ Ecclesiasticæ sese (ante alios) subijciat et submittat: sitq; exemplar quoddã reliquis Ministris omnibus, et toti Ecclesiæ, in omni pietate, studio religionis, sollicitudine pro tota Ecclesia, & disciplinæ Ecclesiasticæ obseruatione.*

TERtio exponitur, qualemnam virũ ad tantum munus obeundum quæri eligiq; oporteat: nempe eum, qui, vt iter omnes alios Ministros ac Seniores Ecclesiæ, ordine, ac loco, primas partes obtinet: ita illis omnibus etiam, eruditione, pietate, grauitate, ac prudẽtia antecellat: sitq; ve

lut Dux illorum, in propagando Regno Christi in Ecclesia, per doctrinæ puritatem, prudentiam, et pietatem.

POStremo dicitur etiam, de reliquorum Ministrorum ac Seniorum omnium, totiusq; adeò Ecclesiæ erga Superintendentem officio. I. Vt nihil inter Ministros ac Seniores statuatur in publica Ecclesiæ gubernatione, inscio, inconsultoq; Superintendente. Cuius alioqui partes sunt precipuæ, rationē semper reddere omnium, quæ in Ecclesia fiunt. II. Vt quemadmodum Superintēdens existimationem omnium Ministrorum tuetur ac defendit, cùm apud Ecclesiam ipsam, tùm alibi etiam vbiq; (dum res id quoquo modo postulat) ita rursum Ministri etiam ac Seniores omnes, Superintendentis autoritatem atq; existimationem, cùm apud Ecclesiam ipsam, tum alibi vbiq; etiam (si ita incidat) tueri ac defendere pro sua virili debeant omnino: vt murmura omnia ab Ecclesia arceantur. III. Vt quoniam Superintendens, nō vni tantùm, sed pluribus simul Ecclesijs præest: vnius Ecclesiæ ministri ac Seniores de illo statuere nihil poßint, circa illius

cius reprehensionem publicam vel destitutionem (si id fortè commeruisse videretur) nisi conuocatis prius omnium simul Ecclesiarum, quibus præest, Senioribus & Ministris: vt quemadmodum ab omnibus simul Ecclesiarum Ministris eligitur: ita ab omnibus simul etiam (siquidem id commeruerit) & reprehendatur & destituatur. Si tamen in vnam tātum aliquam suam Ecclesiam peccauerit, ab eius Ecclesiæ etiā Senioribus ac Ministris admoneri peculiariter poterit & debebit. 4. Ecclesiæ officium esse, vt intelligat se ea omnia Superintēdenti suo debere: quæ se Ministris verbi debere ex verbo Dei agnoscit.

Atq; de Superintendentis erga reliquos Ministros totamq; Ecclesiam, illorūq; vicissim erga ipsum officio, tantum.

Si verò Diaconi eligendi sint: tum de illorum Ministerio pro concione dicuntur ista.

P*RIMVM ostenditur, Diaconorū ministerium, esse Apostolicam, & proinde Diuinam quoque ordinationem. necessa-* *Act. 6.*

 riam

riam alioqui Christi Ecclesiæ: quatenus Christus Dominus in egenis atq; afflictis membris suis, negligi à nobis in Ecclesia haud quaquam vel debeat vel possit. Ac

Deut. 15. quemadmodum in vetere Iudæorum Ecclesia mandato Dei nulli mendico esse licebat: quin aliorum ope subleuaretur: ita magis multo in Christi Ecclesia, mutua inuicem omnium charitas (pro cuiusq; vocatione) sese exerere debet: in qua alioqui, omnium typicorum Sacrificiorum ac cultuum loco, vnam nobis charitatem imprimis omnes imperatã habemus: quæ equidem nõ permittit, vt fratres nostros (pro quibus Christus Dominus æquè ac pro nobis sanguinem suum fudit) egere quoquo modo patiamur. Vt igitur egenis in Ecclesia fratribus succurri cõmodius posset: ordinatos habemus ab Apostolis (autore Spiritu Sancto) Diaconos: sine quibus pauperum cura in Ecclesia cõmodè haberi non potest. Quia verò mẽbrorum Christi cura, in Diaconatus ministerio suscipitur: Et quidem potissimum eorum, in quibus se ipsemet Christus Dominus, pasci, vestiri, ac subleuari testatur. Seriò docetur, aduigilandũ esse Ec-

cle-

clesiæ, in delectu Diaconorũ: vt tales deligantur, in quibus fides & diligẽtia curandi membra Christi desiderari non poßit.

Deinde exponitur, Diaconorum officium, in duobus potißimum consistere: nempe in sedula ac diligenti collectione, atque item in fideli ac prudenti Eleemosynarum dispensatione. In colligendis porrò Eleemosynis eam esse præstandam Diaconis sedulitatem & diligentiam: quam se non tam hominibus, quorum curam habent, quàm Christo ipsi Domino in afflictis membris ipsius debere agnoscunt. Quoties autem incidit, vt grauiora sint pauperũ onera, quàm vt illis ex cõmunibus eleemosynis satisfieri poßit. Diaconorum officium esse, vt huius in tempore Ministros verbi & Seniores Ecclesiæ admoneant: vt per eos Ecclesia ad vberiores eleemosynas commonefiat aut publicè aut priuatim: pro eo ac res id magis postulare videtur. In dispensatione verò eleemosynarum, eam fidem ac prudentiam Diaconis præstandam esse: vt (quoad eius fieri potest) neminem egere patiantur, sed egenorum omnium, non minorem quàm sui ipsorum curam habe

ant. Summam tamen eorum rationem semper habeant: quos domesticos fidei, et membra Ecclesiæ esse norunt. Prætereà vt circa Eleemosynarum dispensationem egenorum quoq; fidem ac pietatem subinde explorent: & eos debiti ipsorum erga Deum ac Ecclesiam diligenter admoneāt sicubi aliquid fortè desiderent.

TERTIO exponitur, qualésnam potissimum in Diaconos sint eligēdi: nempe in quibus hæc relucent, quæ circa Diaconorum electionem ab Apostolis obseruata, & à Paulo item de Diaconis prodita habemus. I. Vt sint μαρτυρούμενοι, hoc est, ita spectatæ probitatis, fidei, & integritatis: vt hæ dotes in illis omnibus sint conspicuæ: omniumq; piorum testimonijs approbētur. Quò quidem etiā pertinēt, quæ à Paulo de Diaconis traduntur: nempe, vt sint omni decoro præditi, non lucri cupidi, nō bilingues, non multo vino aut comessationibus deditis, vnius vxoris mariti, regendæ familiæ periti: & quæ in eam sententiā dicūtur. II. Vt sint pleni Spiritu sancto: hoc est, vt dona Spiritus Sancti in illis sint cōspicua: nempe cognitio rerū Diuinarum

Act. 6.

1. Tim. 3.

narum, studium pietatis, lenitas, mãsue tudo, benignitas, gratia atq; energia quæ dam in admonitionibus, consolationibus & exhortationibus: quarum sese multæ alioqui occasiones in dispẽsandis Eleemosynis offerre plerumque solent. III. Vt sint pleni sapientia, ne quid temerè in dispensatione Eleemosynarũ agant: sed prudenter ac circumspectè illas dispẽsent, ne vel præpostere illas erogent, vel alios præ alijs quoquo modo fraudent. & in omnibus perpetuò propositam sibi ob oculos habeant, Dei potißimum gloriã, et Regni Christi (in eius Ecclesia) propagationem.

QVARTO exponitur, tã Diuitum, q̃ Pauperum in Ecclesia erga Diaconos officiũ: Nempe Diuitũ officiũ esse, vt vltro ac libenter, deniq; etiam liberaliter in vsum atq; alimoniam pauperum conferant, memores, ea quæ habent non esse sua: sed Dei solius propria. seq; bonorum suorum omnium, non esse Dominos, vt eis pro suo vtantur libito atq; arbitrio: sed œconomos duntaxat, & quidem ad breue tẽporis momentũ, à Domino Deo constitutos. apud quem tandem alioqui 1. Tim. 6. Luc. 12. Esa. 58. 2. Cor. 9.

ratio

rationem illos exactissimã reddere oporteat, eius suæ œconomiæ: ĩ qua sanè nobis
Luc. 16. non tam sunt spectanda quæ nostra sunt, q̃ quæ Iesu Christi: qui in egenis Ecclesiæ suæ membris vel contemnitur vel honoratur. Deinde Diuites monẽtur ne perinde esse putent, siue ipsimet per se se pro suo arbitrio, siue per manus Diaconorum egenis in Ecclesia subueniant. Interesse totius Ecclesiæ, vt omnia ordine & ad ædificationem fiant. Pugnare item cum Ecclesiæ ædificatione, si otiosi aut pigri homines (in ipsorum otio ac pigritie) alantur: veri autem pauperes Eleemosynis fraudentur. Vt igitur inutile otium ac pigrities non alatur in Ecclesia, vtq; veris, egenis succurratur: ordinati sunt ab Apostolis Diaconi, qui verorum Ecclesiæ pauperum curam imprimis haberent: eo quòd singuli in Ecclesia curam illorum habere commodè non possent. Contemni ab ijs igitur Apostolicam ordinationem: impediri item Ecclesiæ in cura pauperum ædificationem: qui perinde esse putant, siue ipsimet per sese pro suo arbitrio, siue per Diaconos Eleemosynas dispensent. Interim tamen docetur

tur Ecclesia, non pugnare id cum Diaconorum Ministerio, vt frater fratrem priuatim subleuet, dum illum egere videt. Neque per publicas Ecclesiæ in cœtu Eleemosynas prohiberi: quo minus priuatim etiam proximo (dũ res ita postulat) succurramus. Sed ordinem retinendum esse publicarum Eleemosynarum in Ecclesia (iuxta Apostolicam ordinationẽ) vt veris pauperibus Ecclesiæ prospiciatur cum Ecclesiæ ædificatione.

Pauperũ verò officium erga Diaconos & totam Ecclesiam esse dicitur: 2. Thess. 3
I. Ita affectos esse debere: vt potius alijs adiumẽto (si fieri posset) quàm oneri esse cupiãt. Sintq́ ad dandũ ipsi propensiores, quàm ad accipiendum ab alijs: si vllo modo id vel industria sua, vel manuum suarum labore facere possent. Hæc enim est lex Christianæ charitatis, vt quæ proximi sunt, maiore cura, quàm nostra ipsorum curemus. II. Non debere pauperes pudere suæ paupertatis, quatenus quidem sunt Christiani: Statuendum enim esse omnibus christianis, certa Dei prouidentia id fieri: vt alij sint diuites, alij verò egeant in Ecclesia: vt & 1. Samu. 2
per

per Diuitum munificentiam, & per pauperum tolerãtiam (dum illi succurritur) nomen Dei in Ecclesia cohonestetur. Statuent igitur pauperes, in sua paupertate illustrari gloriam Dei: illamq; tanquam donum Dei cum omni gratitudine & tolerantia amplectentur: atq; ad aßiduam sui cõsolationem in prospectu semper habebũt Christi Domini exemplum: qui pro nobis vltro ac spõte sua (cum Dominus esset omnium) pauper nihilominus esse voluit, vt eius exemplum intuẽtes, pauperes cum illo esse ne erubescamus: sed in nostra inopia, per nostram tolerantiam, Deum semper, pro nostra virili, glorificemus. III. Pauperes, in accipiendis Eleemosynis cogitare debere, quòd non tanquam ex hominum, sed tanquam ex Dei ipsius manibus Eleemosynas accipiant ad sui sustẽtationem Et proinde ipsorum officij eße: vt eas reuerenter, & cum omni gratitudine, sine vlla amarulentia aut murmuratione accipiant: vtq; ipsis tanquam Dei donis, parcè ac frugaliter ad neceßitatem duntaxat, non autem ad luxum aut voluptatem vtantur: cogitentq;, se, in Deum ipsum

sum peccare, quoties datis sibi Eleemosy nis, aut abutuntur, quoquo modo, aut illas parum reuerenter cum murmurationibus è Diaconorum manibus accipiunt. Sed multo grauius se peccare adhuc, ac veluti Deum ipsum in sua beneficentia ridere: si præter necessitatem ipsam (prætextu simulatæ inopiæ) panem alienum, ad alendum otium pigritiemq́ suam poscant. Tales enim, præterquam quòd sua hypocrysi, veris Christi membris ipsorum Eleemosynas præripiunt: ipsam etiam Ecclesiam totam fraudulenter spoliant, Et spiritui sancto, in Diaconatus Ministerio (quantum in ipsis quidem est) illudunt.

Hæc ita pro concione dicuntur, circa Diaconorum electionē: priusquā electio ipsa instituatur.

POST *absolutas autem istiusmodi conciones (pro eo ac Ministrorum qui sunt eligendi ratio ipsa postulat) priusq̃ consuetæ aliæ preces publicæ Ecclesiastica instituantur,* Minister *Ecclesiam ad precandum peculiariter inuitat, pro successu futuræ Ministrorum electionis: atque clara voce ad eum modum precatur.*

Domi

DOMINE Deus Pater noſter cœleſtis, cuius ſolius gratuito beneficio fit, vt bonos ac fideles Miniſtros in Eccleſia habeamus: & ſine cuius auxilio , humana induſtria nihil omnino efficere poteſt,nedum vt legitimos Eccleſiæ tuæ Miniſtros ex nobis ipſis eligere vllo modo poſſimus. Oramus tuam clementiam (Pater ſanctiſſime) vt Eccleſiæ huic noſtræ,quæ te, vnà cum vnigenito filio tuo,ac Sancto ſpiritu,vnum, Verum, atq; Æternum Deum ſuum eſſe credit ac profitetur: Et pro qua idem ipſe filius tuus ſanguinem ſuum innocentiſſimum fundere non dubitauit. Donare digneris, pios,fideles,ac diligentes.N.*(Hic nominandi ſunt Miniſtri,qui eligi debebunt.)* Qui ſuo Miniſterio, ſecundum Diuinam voluntatem tuam,ad nominis tui gloriam,et Eccleſiæ noſtræ ædificationem fungantur. Rege ac guberna,corda,conſilia, & ſuffragia noſtrûm omnium, in hac. N. electione: vt ſolam duntaxat gloriam tuā in proſpectu noſtro habẽ

tes

tes, eos in. N. nostræ Ecclesiæ eligamus, qui defixis & ipsi suis oculis in solam nominis tui gloriam, ministerio suo, rectè, ac fideliter defungātur. Exaudi nos quæsumus (Pater clementissime) opem hic tuam Diuinā supliciter implorantes: per vnicè tibi dilectum nomen, IESV CHRISTI filij tui Domini nostri, Amen.

Post hanc precationem, habentur demum aliæ preces consuetæ pro communibus Ecclesiæ necessitatibus: quibus absolutis, & Psalmo aliquo decantato, monetur Ecclesia, vt omnes domum reuersi, sobriè ac frugaliter toto eo die viuant: ac sine cibo & potu ad vesperam vsq; (quatenus id valetudo cuiusq; permittit) diem illum transigant, in precibus & sacra lectione. Aut si quid necessariò (propter valetudinem) cibi sumendum sit: id vt summa cum moderatione & parsimonia fiat: quò facilius, totus dies ille, precibus & cultui Diuino impendatur. Atq; ita demum facta istiusmodi admonitione, dimittitur cum pace Ecclesia: & ad secundam rursus pomeridianam horam conuocatur. Ibiq; rursus fit concio publica: in qua plenius expo-

exponuntur, quæ matutina concione ſatis explicari non potuerunt: Populusq; denuo ad precandum inuitatur: Et ſic totus dies ille tranſigitur in ieiunio & precatione, vt Deus futuram Miniſtrorum electionem, per Spiritum Sanctum ſuũ gubernare, fauſtãq; ac fœlicem ſuæ Eccleſiæ, propter dilectum filiũ ſuũ, eſſe velit.

De ritu ipſo eligendi Miniſtros.

RITVM *præficiendi Miniſtros Eccleſijs variè obſeruatum eſſe, cum apud veteres, tum apud noſtrorum etiam temporum Eccleſias videmus: pro eo ac Eccleſiæ cuiuſq; rationes, ipſaq; adeò tẽpora id videbantur poſtulare. Olim in vetere poſt Apoſtolos Eccleſia deſignabantur Miniſtri totius populi ſuffragijs:*
Act.6.14. *iuxta exẽplum Apoſtolorum, circa Diaconorum electionem. Atq; hunc morem Cyprianus ſuis quoq; temporibus obſeruatum eſſe docet. Sed cum pietas refrigeſcere paßim mox poſteà cœpiſſet: ac plebs ipſa Eccleſiæ dißidia quædam inter ſeſe ale-*

re

te, resq; tota ad turbas potissimum simultatesq; in istiusmodi electionibus spectare videretur, atq; priuatis fere affectibus, omnia agerentur: autoritas demum tota præficiendi Ministros in Ecclesiis, ad Magistratum (publicæ alioqui tranquillitatis atq; ordinis politici retinendi in Ecclesia custodē) deuoluta est: exemplo nimirū ueteris sub Mose Ecclesiæ, in qua Magistratus summos Ministros templi omnes constituebat. At verò & hîc grauius adhuc malum subsequutum est, versa in tyrannidem Magistratus autoritate, & auctis breui rebus Ecclesiæ: tituli Ministerij Ecclesiastici, Aulicorum officiorum premia esse cœperunt. Ecclesiæq; suo fraudabātur Ministerio: dum Aulici homines, ad loca ac titulos Ministrorū admoti, neq; ipsi suo ministerio verè fungerentur, neq; vt alij fungerētur permittere vellent. Accessit ad extremum Papæ Romani tyrannis planè Antichristiana, per quam sibi ille dominium, nescio quod, omnium omnino (toto terrarū orbe) Ecclesiarum (quo iure quaq; iniuria) ita arrogauit: vt ab ipso potissimū, iuratisq; Regni sui satellitibus duntaxat, omniū

vbiq; Ministrorum Ecclesiasticorum institutio tota penderet. Contracta igitur popularis electionis ad Magistratum autoritate, ac demum ad Papam ipsum iuratosq́; ipsius satellites deuoluta: perierat propemodum in omnibus Ecclesiis purum ac legitimum earum ministeriū, quod nunc singulari planè Dei beneficio multis rursum locis restitutum, indiesq́; magis ac magis adhuc restitui videmus. Porrò cum perspicuum sit rem plenam semper periculi vtrobiq; fuisse, & in populari illa videlicet publica Ministrorū Ecclesiæ electione: & in eius iterum ad vnum quempiam, paucósue alios quosdā astrictione: eum nos in nostra Ecclesia Ministros eligendi modum, nobis potissimum obseruandū esse putauimus: qui & verbo Dei consentaneus omnino esset, & tumultibus interim ac dissidijs popularibus viam vtcunq; præcluderet: nihilominus tamen etiam seruitutem omnem ab Ecclesia arceret. Nempe vt neq; plebis ipsius in Ecclesia autoritas negligeretur omnino: & omnia interim ordine ac decen- 1.Cor.14. *ter fierēt, quemadmodum Paulus docet.*

Neq; tamen ideo diuersum eligendi

Ministros

Ministros in alijs Ecclesijs morem ac ritũ ullo modo damnamus: modò vt tollatur abusus omnis (quoad eius fierj potest) omnesq; turbarũ ac dissidiorum occasiones amputentur: sed nos nostræ nobis Ecclesiæ commoditatem, spectandam inprimis esse putauimus. Alioqui eam ubiq; in Ecclesijs libertatẽ extare optaremus, ut obseruato duntaxat unanimi sanæ Doctrinæ consensu, ritus sanè ac ceremoniæ aliquo modo uariarent, neq; ad unũ & eundem ubiq; modum obseruarentur: sed unaquæq; Ecclesia (sublatis interim præiudicijs, priuatisq; affectibus õnibus) publicæ (hac in parte) commoditati ac trãquillitati suæ studeret. Sic enim Christianæ libertatis uera legitmaq; ratio retineri in Ecclesijs, manifesteq; adeo cõspici etiam posset. Permissa igitur õnibus Ecclesijs sua libertate, nos infrascriptum nobis eligendi Ministros modum sequendum esse iudicauimus: quod nobis omnium commodissimus nostræ Ecclesiæ esse uideretur, & quòd illum etiã Regia nobis autoritate permissum in Diplomate nostro haberemus.

IN IPSO *ergo publici ieiunij die,*

 ac

ac precum publicarum, ut iam est dictū: post absolutas preces publicas, monetur Ecclesia: vt sequēte hebdomade, quisq́ ex Ecclesia (inuocato Dei nonime) seriò secū dispiciat, quosnam ad illud ministeriū, in quo vnus aut plures fortè desiderantur, maximè vtiles atq́ idoneos esse putet: nominaq́ eorum in scripto Ministris ac Senioribus Ecclesiæ, per totam illam hebdomadem (sepositis alioqui priuatis affectibus omnibus) tradat. Tota igitur hebdomade illa, Ecclesiæ totius suffragia per Ministros ac Seniores priuatī colligūtur. Altera verò hebdomade posteà, Ministri Seniores, ac Diaconi eius Ecclesiæ omnes, in qua Ministri eligendi sunt (cōstituto ad id certo aliquo die) simul conueniunt: suffragiaq́ totius Ecclesiæ collecta, vnà inter sese perspiciunt. Et obseruatis eorum nominibus, qui plurimis Ecclesiæ suffragijs commendati, maximè alioqui idonei præ alijs esse videntur: post factā denuo seriā nominis Diuini inuocationē, singuli, alij post alios ordine suo, suffragia sua de eligendis (qui desiderātur) Ministris ferunt: redditis interim rationibus è verbo Dei petitis, cur alios

præ

præ alijs magis idoneos eſſe iudicent, ne quid priuatis affectibus ullis illic omnino geratur. Non prius autem cœtus ille Ministrorum, Seniorum, ac Diaconorum omnium dimittitur: q̃ vnanimi, aut simul omnium, aut maioris saltem partis aſſensu, qui desiderantur, Ministri eligãtur: ex ijs, qui Ecclesiæ suffragijs commendati, excellentioribus donis à Domino ornati eſſe videntur. Nec sit inter Ministros, Seniores, ac Diaconos omnes quisquam, qui aliquid omnino habeat, quod aut electionem ipsam in dubiũ vocare, aut eos, qui sunt electi, à ministerio ipsorum meritò arcere vllo modo poſſit. FACTA autem istiusmodi electione, accersuntur qui sunt electi, ad cœtum illum Ministrorum, Seniorum, ac Diaconorum omnium: proponiturq; illis eius ministerij, ad quod sunt electi, tota ratio, atq; animi illorum (quonã pacto ad delatum sibi ministerium affecti sint) diligenter explorantur. Quod si nullam legitimam adferant excusationẽ, quo minus delatũ ministerium suscipere poſſint, sed aſſensu suo comprobent suam vocationẽ: tum subsequente proximo Dominico die,

 sub

 sub finē antemeridianæ concionis, priusquàm publicæ preces Ecclesiasticæ instituantur, nomina electorum publicè, per Ministrum è suggestu coram tota Ecclesia recitantur: iubenturq́; electi illi, eo loco, coram tota Ecclesia consistere: quo omnium commodissimè à tota Ecclesia cō-spici possint. Ac tum demum Ecclesiastes è suggestu, populo exponit, viros illos (vnum aut plures) post reuisa, collataq́; ac diligenter excussa totius Ecclesiæ suffragia, seria ac graui deliberatione & sine priuatis affectibus vllis, sed solo promouendæ Dei gloriæ (in eius Ecclesia) studio, ad ipsorum Ministerium electos esse: viderią; illos omnium maximè idoneos, ad eiusmodi ministeriū, vnanimi cō-sensu omnium & verbi Ministrorum, et Seniorum, & Diaconorum. Vt autem nemo ex Ecclesia de istiusmodi electione meritò conqueri possit, conceditur rursum toti Ecclesiæ totius hebdomadis proximè subsequentis deliberatio: vt quisq; in Ecclesia secum dispiciat, num in electis viris illis aliquid eiusmodi adhuc deprehēdat, propter quod (siue id ad Doctrinam, siue etiam ad vitæ integritatem pertineat)

de-

à delato illis per electionem ministerio, ar ceri seriò poßint. Et si quid fortè aliquis ex Ecclesia se habere eiusmodi credat, id tum intra eam hebdomadem, ante subsequentem Dominicum diem, Ministris aut Senioribus priuatim indicare iubetur: vt in cœtu demum Ministrorum ac Seniorum proximo diligens ac grauis accusationum istiusmodi examinatio fiat. Monentur autem seriò omnes in Ecclesia vt sua libertate Christiana, in deferendis apud Seniores electis illis, vtantur quidem legitimè, sed non abutantur: atque in prospectu semper habeant legem Christianæ charitatis, & Ecclesiæ ædificationem. Libertatis enim Christianæ cõseruationem, vt est proculdubio necessaria in Ecclesia Christi: ita gratißimam quoq; esse verbi Ministris, Senioribus, ac Diaconis omnibus. Sed nimiam rursus traducendi alios temerè licentiam, idque sine fructu vllo, aut certa etiam accusationis comprobatione, eam sanè in Christi Ecclesia, adeò non esse alendam, vt ne ferri quidem omnino debeat: multo minus autem clancularias obtrectationes, susurros, ac murmurationes. Legitimum

igitur libertatis Christianæ vsum in Ecclesia retinendum esse omnibus: sed vitandas rursum omnino, denique, & non ferendas esse maleuolas, & clandestinas obtrectationes, susurros ac murmurationes, quas alioqui manifestè semper à Domino punitas esse videmus.

Quòd si intra prædictã hebdomadẽ aliquid eiusmodi aduersus electos illos proferatur, quod electionem ipsorũ (facta per Ministros ac Seniores Ecclesiæ diligenti accusationum examinatione) dubiã meritò facere posse uideatur: qui inter electos (ad hunc modum) accusati sunt, ad Ministerium non admittuntur: sed in locũ eorum alij, qui plurimis Ecclesiæ suffragiis (post electos illos) commendati, Ministris verbi, Senioribus, ac Diaconis Ecclesiæ maxime apti atque idonei esse uidetur, substituũtur. Æquum id enim, prorsusque necessarium esse uidetur, vt in designandis Ecclesiæ Ministris, sũma apud eos sit autoritas: quos autore Spiritu sancto ad regẽdũ gubernandamque totam Ecclesiam ordinatos esse constat.

Si uerò tota ea hebdomade ante sequẽtem Dominicum diem nihil profertur aduersus

uersus electos illos, quod quidem aliquid momenti in se habere uideatur: tum Ministri verbi & Seniores Ecclesiæ, procedunt ad publicam electorum Ministrorũ (coram tota Ecclesia) inaugurationem.

HIC tamen peculiariter obseruãtur quædam, circa Ministrorum verbi, et Superintendentis electionẽ, quæ alioqui necessaria non sunt, circa Seniorum subsidiariorum aut Diaconorũ electionem. Siquidem in Regio diplomate, præclarè sanè ac prudenter constitutum est: vt Ministri verbi omnes, ipseq́ imprimis Superintendens (posteaq̃ sunt electi) coram Regia Maiestate sistãtur: priusq̃ publicè ad Ministerium inaugurentur. Vt eorum electio, non plebis tantùm in Ecclesia aßensu, sed Regia quoq́ autoritate comprobetur. Quæ sanè res multũ facit, ad retinendum sanæ doctrinæ (per omnes Ecclesias) consensum: præbetq́ occasionem magnam instituendi peculiares preces in Ecclesijs pro Maiestate Regia, & tuendæ uocationis Regiæ in Christi Ecclesia: aduersus deliria eorum, qui negãt eße locum ullum Magistratui in Ecclesia Christi. Circa ministrorũ verbi igitur, & Superin-

 perintendentis electionē, id peculiariter obseruatur, ante publicam illorum coram Ecclesia inaugurationem: quòd posteaquàm electi iam, ac publico totius Ecclesiæ silentio approbati sunt (quemadmodū suprà dictum est) sistuntur tandem per Ministros ac Seniores Ecclesiæ, corā Maiestate Regia, aut si quos ad id alios Maiestas sua loco suo designare velit: atq; ita demum ipsorum electio Regia autoritate comprobatur, iuxta diplomatis ipsius dispositionē. Seniorū verò subsidiariorū, atq; itē Diaconorū electionē, Ecclesiæ ipsi, atq; imprimis eius Ministris Regia beneficētia permissā, omni ex parte, habemus.

Cæterū sunt rursus & alia quædā, soli duntaxat Superintēdenti peculiaria, circa eius electionē, quæ neq; circa aliorū verbi ministrorū, neq; itē circa Seniorū subsidiariorū, aut etiā Diaconorū obseruari solēt. Cum enim Superintendens non vnius tantum alicuius peregrinæ Ecclesiæ, sed simul omnium curam habeat, inq; omnibus pariter suo Ministerio fungatur: omnium sanè etiam Peregrinarum Ecclesiarū aßensu opus est, ad ipsius electionem. Hæc sunt igitur soli Superintendenti peculiaria, circa ipsius electionem.

I. Quòd non tantum per vnam aliquam, sed per omnes simul Pergrinas *Ecclesias, publicum ieiunium publicæq; preces (per illarum Ministros) instituuntur: ante eius electionem. quemadmodum suprà de indicendo ieiunio habetur.*

2. Quòd non vnius tantum etiam sed omnium Peregrinarum Ecclesiarum suffragia, per Ministros et Seniores illarum, priuatim (vt ãteà quoq; dictum est) colliguntur: quatenus plures Peregrinæ Ecclesiæ, cum suis Ministris ac Senioribus constitutæ habentur, et quisq; in illis Ecclesiasticæ sese disciplinæ subiecit, edita prius (de more) fidei suæ confessione.

3 Quòd post collecta per Ministros ac Seniores omnium Peregrinarum Ecclesiarum (vt iam dictum est) constitutarũ suffragia: non vnius tantum etiam, sed omnium pariter Ecclesiarum verbi Mi*nistri, Seniores, et Diaconi in vnum conueniunt: omnesque simul vnum aliquem per sua suffragia ex ijs eligunt, quos plurimis Ecclesiarum suffragijs commendatos habent, maximeq; ad id munus idoneum videlicet esse cognoscunt. Nimirum quem intelligunt, pietate, eruditione, grauitate, prudentia, atq; autoritate*

præ alijs omnibus insignem esse.

Quòd si fortè inter omnes omniū Peregrinarū Ecclesiarū Ministros, Seniores, ac Diaconos, de vno aliquo Superintendēte vnanimiter eligendo prorsus conuenire non queat: tum res tota (adiecto à Ministris et Senioribus omnium Peregrinarum Ecclesiarum libello supplici) ad Regiam Maiestatē defertur: vt eius Maiestas, vnū ex ijs, qui ab omnibus Peregrinarū Ecclesiarum Ministris, Senioribus ac Diaconis proponuntur, in Superintendētem constituat: qui illius Maiestati ad obeundum hoc munus, maximè fidelis atq; idoneus esse videtur.

Atq; hæc sunt tantummodò quæ peculiariter obseruantur, circa verbi Ministrorum et Superintendentis electionem. In reliquis verò omnibus eadem est forma ferè electionis, omnium Ministrorum Ecclesiæ, de quibus iam nobis in superioribus satis dixisse videmur. Iam igitur ad publicam (coram Ecclesia) electionē Ministrorum omniū inaugurationē veniamus.

De publica electorum iam Ministrorum coram tota Ecclesia inauguratione.

For-

F ORMA publicæ inaugurationis eorum, qui ad publicum aliquod Ecclesiæ ministeriũ deliguntur, vna propemodum atq; eadẽ esset, nisi illam variatæ (pro cuiusq; ministerij ratione) admonitiones, interrogationes, ac preces; magna ex parte immutarent. Sed quia maxima ferè inaugurationũ pars consistit in admonitionibus, interrogatiõibus, & p̃cibus, cuiq; ministerio peculiaribus, quas pro ministerij cuiusq; ratione variari oportet: operæpreciũ esse iudicauimus, vt vnicuiq; ministerio propriam suam inaugurationem adderemus.

Forma inaugurandi Ministros verbi & Superintendentem ad Ministerium ipsorũ.

P OSTEAQVAM Superintendens verbíve Ministri alij, per Maiestatem Regiam (vt dictũ est) approbati sunt: certus aliquis dies Dominicus, aut alioqui solennis, constituitur, ad ipsorum inaugurationem. Ibi verò in ipsa concione, siue matutina, siue pomeridiana (pro

eo accommodum est Ecclesiæ) absolutis publicis Ecclesiæ precibus, priusquam Psalmus decãtetur, Ecclesiastes iubet prodire nominatim electos illos: atq; Regia autoritate approbatos, siue Superintendentem, siue alios verbi Ministros, in totius Ecclesiæ prospectum: sic vt medij cõsistant inter reliquos Ecclesiæ Ministros & Seniores, atq; à tota Ecclesia conspiciantur. Constitutisq; illis ad hunc modũ, commemorabit paucis de ipsorum electione anteacta, vt sese habuit: deq; officio ipsorum, quemadmodũ in admonitione circa ipsorum electionem, expositum in superioribus habetur. Deinde non aliud iam restare dicit, quàm vt qui ita sunt electi, totiusq; Ecclesiæ assensu publico, & Regia etiã autoritate approbati, ĩ publico tãdem totius Ecclesiæ cœtu, ad hoc ipsum ministerium ad quod sunt electi, inaugurentur.

Principio autem circa inauguratione͂ electi Superintendentis, & verbi Ministrorum, quærit Ecclesiastes à reliquis Ministris & Senioribus Ecclesiæ, num, qui inaugurandi sunt, approbati sint iam Regia autoritate, iuxta priuilegij dispo-

positionem? Illiq; Respondet, *Etiam.*

Posteà vertit orationem suam ad electos ipsos, siue vnus sit, siue plures: eosq; alloquitur ad hunc modum.

Quandoquidem ad verbi iam ministeriū in hac Christi Ecclesia, publico illius assensu vocati Regiaq; autoritate commē dati estis: neq; aliud restet, quàm vt publicè iam coram toto huius Ecclesiæ cœtu inauguremini, per manuum impositionē, iuxta Apostolicam obseruationem: quædam mihi prius à vobis sunt quærenda, nomine totius Ecclesiæ, vt vos ipsimet ore vestro ministerium hoc vestrum, coram tota Ecclesia, attestemini atq; approbetis. Proinde vestrum erit, ad ea mihi (de quibus vos in conspectu Dei & eius Ecclesiæ interrogauero) publicè & coram tota Ecclesia nostra respondere.

Interrogationes, quæ electis verbi Ministris, aut Superintendenti proponuntur publicè, ante eorum inaugurationem.

I. SENTISNE internum Spiritus sancti in corde vestro afflatum, excitantem vos ad suscipiẽdum in hac Ecclesia, delatũ vobis hoc ministerium: nempe quod in illo non quæratis priuatum vllum vestrum cõmodum, honorẽue vllum, aut vestram ipsorum gloriam: sed tantum solam Dei gloriam, atq; incrementũ Regni Christi in eius Ecclesia, per Euangelij ipsius (in vestro ministerio) predicationem et propagationẽ? Id equidẽ ex vobis nunc in cõspectu Dei (qui videt & nouit omnia) totiusq; huius suæ Ecclesiæ audire velim, ad Ecclesiæ ædificationem: & vestri in illa ministerij approbationem? Respõdet electi. *Sentimus: & Deum oramus, vt quod in nobis orsus est, ad finem vsq; etiam perficiat propter Christum, ad gloriam sancti nominis sui. Amen.*

II. *Creditisne, Propheticam atq; Apostolicam doctrinam veteris & noui te-* Ephes.2.
stamenti, in Biblicis scripturis comprehẽsam, esse vnicum, verum, atq; absolutissi-
2.Tim.3. *mum fundamentum catholicæ Dei Ecclesiæ in Christo: sic vt in scripturis illis ad plenum contineantur omnia, quæcũq;*

vllo

vllo modo sunt necessaria ad salutem: cuius Basis, medium, adeoq; & caput ipsum sit, solus ille Iesus Christus, homo ex homine (iuxta carnem) nempe filius Dauid semen Abrahæ, conceptus & genitus ex Matre Virgine: sed idem rursus etiam verus atq; æternus Deus, æterni Patris Dei Filius, illi per omnia æqualis & super omnia (in triadis Diuinæ suæ monade) benedictus in sæcula? Amen. Act.4. Ephes.1. 1.Cor.3. Roma.9. Math.3. 28. 1.Ioan.5.

Respondent electi. *Credimus: & Deū oramus, ut hanc fidem, in nobis, & in tota Ecclesia, perpetuò (per Spiritū sanctū suum) adaugere uelit.*

III. Vultisne huic ipsi fundamēto Ecclesiæ Dei, quod iam professi estis, modis omnibus (pro summa virili vestra) in vestro Ministerio insistere, septa illius nusquam transcendere, illud solum, & doctrina & vita vestra promouere: huic soli superstruere (per gratiam Dei) Aurum, gemmas, aut argentum: ligna verò ac stipulas illis superstructas (pro donorum vestrorum mensura) ab auro, argento ac gemmis discernere: Et tam in alijs arguere, quàm in vobis ipsis (si quæ deprehendantur) arguendas præbere ex ver- 1. Cor.3.

1.Cor.14. *bo Dei?* Respondent electi. *Volumus: & quatenus spiritus Prophetarum, in Christi Ecclesia, Prophetis ipsis subiecti sunt, à fratribus hîc nostris subleuari semper postulamus.*

IIII. Agnoscitísne id esse debiti atq; officij vestri, vt in vestro ministerio in-
1.Tim.3. Tit.1. *culpatè (quoad eius fieri potest) & sine reprehensione iusta vlla versemini: nullamq; vllius offendiculi occasionem, tam in doctrina, quàm in vita vestra, cuiquã omnino detis. Et sicubi fortè debito, officioq; vestro (hac in parte) desitis, aut aliquid eiusmodi (vt omnes sumus homines) designetis, vnde offendiculũ aliquod nasci possit: vultísne vos ipsos fraternæ correctioni Ecclesiæ (iuxta vsum disciplinæ Ecclesiasticæ (perinde atq; reliqui omnes in Ecclesia fratres) subijcere: vt secundum verbi Diuini præscriptum (si ita res postulet) arguamini ac reprehendamini, deniq; & ministerio vestro destituamini, si id omnino, Ecclesiæ iudicio, videamini commeruisse?* Respondent e-
1.Tim.5. Gal.2. lecti. *Et debitum, officiumq; nostrum agnoscimus: & disciplinæ Ecclesiasticæ subesse volumus, vt qui nos non Dominos,*

sed

sed Ministros Ecclesiæ, & quidem homines etiam esse profiteamur: qui peccatis semper obnoxij, semper etiam illorum remedijs egeamus.

ABSOLVTIS hisce Ecclesiastæ interrogationibus, & electorum Ministrorum responsionibus, vertit rursus orationem suam Ecclesiastes, ad ipsam Ecclesiam: & ait.

Audiuistis viri fratres, electorũ istorum fratrum de vocatione ipsorum testimonium: Audiuistis etiam, vt sint affecti (gratia Domino) ad obeundum suũ ministerium, in nostra hac Ecclesia. Hæc verò cum sint nostris omnium viribus maiora, neq; sine peculiari dono atq; auxilio Dei, præstari vllo modo possint: illum ante omnia inuocemus, qui se nobis vsq; ad sæculi consũmationem semper affuturum, neq; nos vnquam in nostris necessitatibus deserturum esse, verè proculdubio promisit: ad hunc modum. Ioan.14.

Precatio super electis verbi Ministris, circa ipsorum inaugurationem.

DOMINE Deus fili Dei viui Iesu Christe, qui te Ecclesiæ tuæ, ad finem vsq; seculi semp adfuturū esse promisisti, vt illā regas ac gubernes Spiritu sancto tuo: quique illā ita diligis, ut non solum sanguinem tuū innocentissimum pro ea semel fuderis, sed huius quoque tanti tui beneficij testes ac Doctores in illa perpetuò extare uelis: ad instaurationem sanctorum, & consummationē absoluendam in mystico tuo (quod nos sumus) corpore, Te iam supplices deprecamur, Domine Rex, Doctor, ac Pontifex noster æterne: ut hosce uiros fratres nostros (si plures sint electi ad ministerium) per nos ad verbi ministerium, in tuo sācto nomine electos, Spiritu sancto tuo replere digneris: ut uerbi tui diuini ministeriū beneficiorumq; tuorū salutare atq; efficax testimonium, inter nos retineatur & conseruetur. Largire illis Domine prudentiam rectè secandi verbum tuum. Da vt Satanæ & Antichristi dolos ac tyrannidem, ab Eccle

Mah.28. *Ephes.4.* *1.Cor.2* *2.Tim.2.*

sia

sia hac nostra fideliter ac diligenter arceant, eiusq; reliquias omnes (si quæ adhuc inter nos hæreant) prorsus extirpent ac propellant. Dona illis Domine, eiusmodi os & sapientiam, vt ora omnium aduersariorum verbi tui autoritate obturare, luposq; à grege tuo abigere possint: quò ita demum populus hic tuus, per ipsorum ministerium in vera tui cognitione instructus, te laudare, tibi gratias agere, inq; voluntatis tuæ sanctæ obedientia, & omni pietate indies magis ac magis promouere possit: ad regni tui, Patrisq; tui cœlestis gloriam immortalem: quem etiam per tuum nomē (vt abs te edocti sumus, supplices inuocamus: dicentes: Pater noster &c.

Lucæ.22. Tit.I. 1.Tim.3.

Finita precatione, accedunt ad electos Ministros, alij ministri & Seniores Ecclesiæ omnes, & capitibus illorum manus vnà omnes imponunt: quibus etiam assistens Ecclesiastes, & manus vnà cum illis capitibus Electorum imponens, clara voce, auscultante tota Ecclesia, dicit.

Deus & Pater noster cœlestis, qui

vos ad verbi sui Ministerium, in hac sua Ecclesia vocauit: illuminet vos spiritu sancto suo, suaq; manu potenti vos corroboret, & vestrum ministerium ita regat & gubernet: vt in illo fideliter & cum fructu versari semper possitis, ad propagandum Regnum vnigeniti sui filij, in Ecclesia ipsius, per Euangelij sui institutam ab ipso predicationem: propter eundem ipsũ vnigenitum suum filium, Iesum Christum, Dominum & seruatorem nostrum, Amen.

Post absolutam manuum istiusmodi impositionẽ, vertit sese rursum Ecclesiastes ad totã Ecclesiam: illamq; officij sui erga Ephes.6. Col.4. 2.Thes.3. *Ministros verbi paucis admonet: quemadmodũ in superioribus, in concione circa eorum electionem, descriptum habetur hortaturq; Ecclesiam ad assiduas preces,* Math.9. Luca.10. *vt Dominus Deus non tantum extrudat fideles ac diligentes operarios in messem suam, sed extrusos iam, deinceps quoq; semper corroboret et gubernet: ne à suo officio, minis vllis, tyrannideue Satanæ, satellitumq; ipsius absterreantur. Neue in metendo, propter afflictiones et molestias*

quæ

(quæ in meſſe hac obueniunt) defatigẽtur animumq́; deſpondeant,

His dictis vertit ſe rurſum Eccleſiaſtes ad electos et iam inauguratos Miniſtros illos: eoſq́; alloquitur ad hunc modum.

Poſtrema admonitio ad inauguratos verbi Miniſtros, antequàm Pſalmus decantetur.

VIRI fratres, Attendite vobis ipſis, & videte, vt in veſtra vocatione iſta, dignè verſemini, vt fidos Chriſti Domini ſeruos decet. Paſcite concreditum vobis gregem Chriſti: *Ioan.20.* curam illius habete, non velut adacti, *Act. 20.* ſed vltrò ac ſponte veſtra: non turpis *1.Pet. 5.* lucri ſtudio, ſed liberaliter: neq; dominium vobis vſurpantes in Eccleſiam ſed ſitis velut exemplaria gregis. Rebus aduerſis (vobis alioqui ſemper *Ioan. 13.* expectandis) ne frangamini. Con- *15.* temptum, probra & conuicia, addi- *Math.5.* ctorum mundo hominum, forti in- *10.* fractoq; animo, cum omni tolerãtia, *2. Tim. 1.* ſuſtinete: adeoq; & illorum nomine *2.4.*

Luce.6. vobis gaudete, proposito vobis exemplo Prophetarum, atq; Apostolorum omnium: & ipsius deniq; Christi domini. Præstate vos fideles ac diligentes Christi Domini, & Spirit⁹ sancti cooperarios: in arguendo mundo de Peccato, Iustitia, & Iudicio ipsius. Ne efferamini animo, siquando vobis ex sententia aliquid succedat, prosperentúrve aliquo modo res vestræ: multò minus uerò opes aut honores mundi huius expetatis, ne illis inebriati, tandem indormiscatis, ueniatq; ita demum homo ille inimicus, & vobis dormientibus, in agro vestro, superseminet Zizania. Consolemini afflictos, egenos subleuetis, pro vestra virili: atq; alios ad id faciendum omni vestro studio exhortemini. In sũma memineritis talentorũ vobis in hoc creditorum, vt ea fœnori exponatis: non autem vt in terram sudario (quãlibet in speciem mũdo) inuoluta defodiatis. In hoc toti incumbite, vt studio ac conatu vestro, plura alia talẽta communi nostro omnium Domino (per eius gratiam) lucrifacere possitis

1.Cor.3.
Ioan.16.
Math.13.
Math.10.
Luce.9.
Math.25.
Luce.19.

tis. Ita fiet enim, vt ſuperatis tandem veſtris laboribus omnibus, reportetis proculdubio (vbi Princeps ille paſtorum omniũ ſũmus atq; æternus apparuerit) coronam gloriæ immarceſſibilem: audiatisq́; in theatro mundi totius vocem illam longè ſuauiſſimam, Euge ſerue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Deus & Pater noſter cœleſtis, concedat per immenſam ſuam miſericordiam: vt omnes pariter, vocem hanc olim audire poſſimus, propter filium ſuum dilectum, Dominum noſtrum. Amen.

1. *Pet.* 5.

Math. 25.
Lucæ. 19.

Finita hac admonitione, decantatur Pſalmus aliquis gratulatorius à tota Eccleſia: quo abſoluto, Eccleſia, accepta à Miniſtro benedictione, dimittitur in pace.

Peculiaria in Superintendentis inauguratione.

EODEM planè modo inauguratur Superintendens, quo reliqui verbi Mini*ſtri omnes: niſi quòd illi in ea tantummodò Eccleſia inaugurantur, in cuius miniſte-*

nisterio versantur. Superintendens verò in omnibus Peregrinorum Ecclesiis, per interualla, inauguratur: pro eo ac tẽpora ipsa id omnium commodissimè permittunt.

Forma inaugurandi Seniores subsidiarios: seu Presbyteros Ecclesiæ, qui in verbo nõ laborãt.

P*OSTEAquàm Seniores seu Presbyteri Ecclesiæ electi, publicoq; Ecclesiæ silentio approbati sunt (vt supradictum est) constituitur certus dies Dominicus, ad ipsorũ inaugurationem. Atq; ibi tum in publica concione, siue matutina, siue pomeridiana (vt commodius esse videtur) absolutis publicis Ecclesiæ precibus, priusq̃ Psalmus extremus decãtetur, Ecclesiastes, iubet nominatim prodire electos illos, in totius Ecclesiæ prospectum (siue vnus sit, siue plures) sic vt à tota Ecclesia conspiciantur. Constitutisq; eis ad hũc modum, dicet paucis, de ipsorum electione, quo pacto sese habuerit: deq; officio ipsorum in Ecclesia, quẽadmodum suprà in concione circa ipsorum electionem,*

habetur. Neq; amplius iam restare, q̃ vt qui ita electi, totiusq; Ecclesiæ assensu publico approbati sunt: in publico tandem etiam totius Ecclesiæ cœtu, ad hoc ipsũ Ministerium inaugurentur. Posteà electos illos sic alloquitur: & ab illis nomine totius Ecclesiæ publicè sciscitatur, de his, quæ sequuntur.

Interrogationes quæ Senioribus subsidiarijs proponũtur, circa eorum inaugurationem.

Q*VANDOquidem ad Presbyteriũ Ecclesiæ huius nostræ electi, publicóq; illius aſſẽsu approbati estis neq; aliud iam superest, quam vt publicè in cœtu hoc ipsius per obseruatam ab Apostolis manuum impositionem inauguremini: ante omnia à vobis postulo totius Ecclesiæ huius noĩe, vt mihi de infrascriptis, verè et sine fuco (tanquam in conspectu Dei) testificemini.*

I. *Num uos interno Spiritus sancti afflatu ad suscipiendum hoc ministerium, excitatos esse sentiatis: nempe, non ullo ul*

lius

lius vestri commodi studio: sed tantũ ut promouendæ (in hac Ecclesia) Dei gloriæ iuxta doctrinam Euangelij Christi, pro vestra virili, seruiatis? Respondent: *Sentimus: & Deum oramus, vt quod in nobis orsus est, ad finem vsq; perficiat, ad gloriam sui nominis, et Ecclesiæ huius ædificationem.*

II. Creditisne, Propheticam & Apostolicam doctrinam veteris & noui testamenti, in libris Biblicis comprehensam, atq; vni illi summo lapidi angulari innixam Christo Iesu, continere in se omnia ad salutem nostram necessaria? esseq; plenam & absolutam doctrinam, ad salutem omni credenti? Respondent: *Credimus: Et Deum oramus, vt in hac fide, nos, Ecclesiamq; totã perpetuò corroboret*

Ephes.2.
Psal.19.
2.Tim.2.
Luca.16

III. Vultisne, in tuenda prouehendaq; ea ipsa doctrina, præstandoq; modis omnibus Presbyterij vestri Ministerio pro vestra summa virili incumbere? verbi Ministris, opera, studio, consilioq; vestro semper assistere: illos in ferendo ipsorum onere subleuare: Ecclesiamq; totam, vitæ atq; integritatis vestræ exemplo (tanq; fideles ipsius custodes ac Ministri) ædificare

re? Et si forte quid vestra hac vocatione indignum designetis, vultisne (iuxta vsum disciplinæ Ecclesiasticæ) moneri, corrigi, ac reprehendi, ex verbo Dei: sic vt (quemadmodum reliqui omnes in Ecclesia faciunt) Ecclesiasticæ disciplinæ vos ipsos vltrò ac sponte vestra subijciatis?
Respondent: *Etiam, agnoscimusq; nostri id potissimũ officij esse, vt disciplina Ecclesiastica, sine vllo personarum respectu in Ecclesia obseruetur.*

POST absolutas interrogationes istiusmodi & responsiones, Ecclesiastes versa ad totam Ecclesiam oratione: quòd hæc videlicet ab electis illis Senioribus sine peculiari gratia, & ope Dei præstari non possint, adhortabitur Ecclesiam ad precandum. Et auscultãte tota Ecclesia, ac in genua procumbente precabitur, ad hunc modum.

Precatio circa Seniorum subsidiariorum inaugurationem.

DOMINE Iesu Christe fili Dei viui, qui tuam in terris Ecclesiam ordinato per te hominum ad id vocatorũ Ministerio, vis ad sæculi vsq; con- *Math. 16.* *Ephes. 5.*

consummationẽ gubernari: Te nũc supplices inuocamus, vt hosce viros fratres nostros, quos (in tuo nomine) ad *M*inisterium gubernandæ tuæ huius Ecclesiæ electos, tibi ecce sistimus: donis sancti tui adorãdiq; Spiritus illustrare ita digneris, vt in illo sanctè & fideliter versari, illoq; ad finẽ vsq; legitimè defungi possint: ad tuam ipsius, & Patris tui cœlestis gloriam im-

Math. 6. mortalẽ, quẽ proindè (ut abs te edo-

Lucæ.11. cti sumus) supplices etiam inuoca-

Act.13. mus. *Pater noster &c.*

1.*Tim*.5. *Finita precatione, accedunt ad electos Seniores, reliqui Ministri & Seniores Ecclesiæ omnes, in prospectu totius Ecclesiæ: atq; unà omnes capitibus electorũ manus imponnt: quibus etiam assistens Ecclesiastes ac manus et ipse capitibus electorum imponens, clara uoce, auscultãte tota Ecclesia, dicit.*

Rom.12. Deus & Pater noster cœlestis, qui

1.*Cor*.12. vos ad gubernandã nobiscum suam

1.*Pet*.5. hanc Ecclesiam (iuxta uerbi sui Diuini doctrinam) uocauit, & segregauit: idem vos etiam per Spiritum sanctũ suum illuminet, atque inuictæ ma-

nus

nus suæ robore Diuino ita corroboret, ut constáter ac fideliter uestro Ministerio fungamini, ad nominis sui gloriam, & Ecclesiæ ædificationem: Amen.

Posteà Ecclesiastes admonet Ecclesiã, de eius erga Seniores officio: quemadmodũ in postrema concionis parte, circa Seniorum subsidiariorum electionem suprà dictum est, & ut pro illis assiduè Deum oret.

Ad extremum uerò (uersa ad electos Seniores oratione) illos exhortabitur: ut contemptũ et odium mundi huius ne morentur: Personas ne respiciãt, sed omnes ex æquo, qui ullo modo Ecclesiam offendunt, moneant, corrigant, ac iuxta usum Ecclesiasticæ disciplinæ reprehẽdãt. Nec plebis modò in Ecclesia multitudinẽ, sed Ministrorum etiam omnium, doctrinam mores, ac totam denique vitam, peculiariter & diligenter obseruẽt. Lupos à grege Ecclesiæ unà cum Ministris uerbi arceant. Vitæ ipsi suæ integritate, pietateq; atque charitatis Christianæ officijs, toti Ecclesiæ præluceant: Et talenta denique Lucæ. 19.
sibi concredita (siue ea multa, siue pauca 2. Tim. 4.

sint

ſint) fœnori in ſuo Miniſterio exponant; ut ita demum etiam coronam gloriæ æternæ, in apparitione Chriſti Domini, aſſequantur. Vtq́ unà omnes olim uocem illam exoptatiſſimam audire poſſimus: Venite benedicti, poſſidete regnũ, quod vobis apparatũ eſt ab origine mundi. Amẽ.

TANDEM uerò canitur Pſalmus gratulatorius à tota Eccleſia: quo ſinito, dimittitur cum pace Eccleſia, accepta ab Eccleſiaſte benedictione conſueta.

Forma inaugurationis publicæ Diaconorum, coram tota Eccleſia.

POSTEAQUÀM Diaconi iam (ut dictum eſt) electi, atq́ publico Eccleſiæ conſenſu approbati ſunt: conſtituitur certus aliquis Dominicus, aut alioqui ſolennis dies, ad publicam ipſorũ inaugurationẽ. Atq́ ibi tũ in publica cõcione, ſiue matutina, ſiue pomeridiana (ut cõmodũ eſt Eccleſiæ) poſt abſolutas preces Eccleſiæ publicas, priusquã Pſalmus extremus decãtetur: Eccleſiaſtes iubet noĩatim prodire electos Diaconos illos (ſiue unus ſit, ſiue plures)

plures) in totius Ecclesiæ prospectũ: sic ut à tota Ecclesia cõspiciantur. Constitutisq; illis ad hunc modũ, narrat paucis, quo pacto successerit ipsorum electio: & addit quædam breuiter de eorum officio in Ecclesia, quemadmodum suprà in concione publica, circa ipsorum electionẽ habetur. Neque amplius restare dicit, quã ut ita electi, totiusque Ecclesiæ assensu publico (per eius silentium) approbati, in publico jam tandem Ecclesiæ cœtu, ad hoc ipsum (ad quod sunt electi) Ministerium inaugurentur. Posteà ad electos ipsos conuersus Ecclesiastes, sciscitatur ab illis, totius Ecclesiæ nomine, de his quæ sequuntur, ad hunc modum.

Interrogationes quæ Diaconis proponuntur, circa ipsorũ inaugurationem.

Q*VANDO quidem nemo hactenus ex Ecclesia quidquam eiusmodi proferre potuit (fratres dilecti) quod uestrã electionem grauare meritò, aut in dubium uocare ullo modo possit. Neque ulla restet dubitatio, quin pu-*

blico totius Ecclesiæ huius nostræ consẽ-su, ad vestrum hoc Diaconatus officium electi sitis: Vestrum erit iam, ut corã tota Ecclesia, vestris ipsorum responsionibus ad nostras hasce ĩterrogationes, vestram hanc vocationem ad eius ædificationem attestemini et approbetis.

I. Sentitisne vos interno Spiritus sancti in cordibus vestris afflatu, ad hoc vestrum Ministeriũ ita, vocari vt nullo commodi vestri proprij, aut vllius omnino alterius personæ respectu, sed tantum studio promouendæ gloriæ Dei, iuuando rumq; pauperum fratrum, et ædificandæ (hac in parte) Ecclesiæ Christi, illud susci pere velitis? Respondent: *Sentimus: et Deum oramus, vt nos in hoc instituto confirmet.*

II. Creditisne, Propheticam et Apostolicam doctrinam, sacris Biblijs cõprehensam, esse veram, salutarem ac numeris omnibus absolutissimam doctrinam: quæ plenè complectatur omnia, quæ ad salutem nostrã necessariò pertinent quoquo modo: & cuius basis ac fundamentũ sit IESVS CHRISTVS, verus Deus, & verus homo: vnicus mediator noster

Ephe.2.
2.Tim.3.
1.Cor.3.
Rom.1.9.
1.Ioan.5.
1.Tim.2.

ster, per corporis sui propitiatoriā oblatio nē. Omnes verò alias doctrinas auersami ni, & damnatis, quæcunq; huic vni veræ, ac salutari doctrinæ vllo prorsus modo repugnant? Respondent: *Etiam, & in hac fide corroborari perpetuò postulamus.*

III. Vultisne etiam in vestro hoc ministerio (iuxta officium illius) eleemosynas, in vsum ac subleuationē pauperū diligēter & accuratè colligere: collectasq; fideliter in timore Domini, prudenterq;, & in omni lenitate mansuetudine, ac modestia egenis, imprimis verò domesticis fidei, subministrare ac distribuere: nullo amoris odijue respectu erga quenq; sed pro cuiusq; duntaxat inopia ac necessitate? Respondent: *Etiam, per gratiā Dei.* Gal. 6. Act. 4.

IIII. Vultisne vestrum hoc ministeriū præterea vitæ vestræ probitate ac sanctimonia, pietatisq; ac charitatis christianæ officijs (pro vestra virili) ornare, ad Ecclesiæ ædificationē? Et si quid fortè (vt omnes sumus homines) designetis, dignū admonitione, correctione, ac reprehensione, siue publica siue priuata: vultisne vos ipsos vltrò ac sponte vestra subijcere

disciplinæ Ecclesiasticæ, iuxta verbum Dei: quemadmodum faciunt reliqui in nostra hac Ecclesia fratres omnes? Respondent: *Volumus, & Deum nobis hic per suam gratiam adfuturum esse, non dubitamus.*

ABSOLVTIS hisce interrogationibus & responsionibus, Ecclesiastes, commendat hoc tale institutum electorũ illorum, toti Ecclesiæ: sed hoc interim præstari ab illis non posse, sine peculiari ope, & gratia Dei. *Vt hoc igitur quod electi illi sunt professi, præstare etiam cum fructu Ecclesiæ possint: inuitat Ecclesiastes ad precandum totam Ecclesiam, ipseq́; auscultante tota Ecclesia, precatur ad hunc modum.*

Precatio circa Diaconorum inaugurationem.

Math. 25. 26. *Act. 4.*

DOMINE Iesu Christe qui nobis te ipsum in nostris pauperibus, nostrosq́; pauperes in te ipso singulariter cõmendasti, quò magis ad illos propter te subleuandos excitaremur

mur:quiq; peculiarem illorũ curam in tua Ecclesia (ordinatis per Aposto los tuos Diaconis) haberi omnino voluisti. Te supplices oramus, vnice seruator ac liberator noster: vt è nostris omnium cordibus, radices omnes auaritiæ clementer euellere, veræq; liberalitatis & charitatis christianæ affectum animis nostris infigere digneris. Viris autem istis, quos per nostrum Ministerium in hoc eligere dignatus es: vt populi tui in hac nostra Ecclesia liberalitatem & colligant diligenter, & collectam fideliter dispensent: largire quæsumus, Spiritum sanctum tuum, quemadmodũ Stephanum protomartyrem tuum, illo olim, in eodem ipso Ministerio repleuisti: vt pauperibus tuis inter nos in vera charitate, piè, et fideliter, cum fructu Ecclesiæ semper seruiant, sine vllo erga quenq̃ amoris odijúe respectu: sed solo tuæ, Patrisq́, tui cœlestis gloriæ in Ecclesia hac promouendæ studio: quẽ per sanctum nomen tuum (vt abs te edocti sumus) supplices inuocamus: dicentes.

Act. 6.

Act. 6.7

Absoluta precatione, accedunt ad electos Diaconos, Ministri ac Seniores Ecclesiæ omnes: et vnà omnes electorum capitibus manus imponunt. Quibus etiam assistens Ecclesiastes ipse, ac manus simul cum illis imponẽs clara voce (auscultante Ecclesia) dicit.

DOMINVS Deus & Pater noster cœlestis, qui vos ad Ministerium hoc Diaconatus in sua hac Ecclesia vocauit: idem vos in vestra hac vocatione, bonitate, sapientia ac potentia sua Diuina clementer gubernet: vt in illa dignè versemini, ad ipsius gloriã, & Ecclesiæ huius suæ ædificationem propter Iesum Christum vnigenitũ suum filium Dominũ nostrũ. Amen.

Post absolutam manuum impositionẽ Ecclesiastes, vertit ad Ecclesiam, suam orationem: ac primum Diuites sui officij admonet in dadis liberaliter eleemosynis quemadmodum suprà in postrema concionis parte, circa Diaconorum electionem habetur. Additq; hîc (pro eo ac tempus ac res ipsa postulat) præcepta Domini ea de re, magnificis promissionibus commendata-

Esa. 58. Prou. 28. Math. 25. Lucæ. 12. Act. 4. 1. Cor. 6.

ta atq; exornata, Exempla item primitiuæ Ecclesiæ: & quæ huc prætereà videtur pertinere. 2. Cor. 8. 9 1. Tim. 6.

Deinde pauperes quoq; illorum officij admonebit, iuxta id quod suprà etiam in postrema dictæ concionis parte scriptũ habetur, vtq; sedulò pro Diuitibus orent, ut eis Dñs ipsorũ liberalitatẽ pẽsare opulenter dignetur. Item & pro tota Ecclesia, vt indies magis ac magis in illa fidej & charitatis ardor excitetur. Ephes. 4. 2. Cor. 8.

Postremò admonet etiã Ecclesiastes reliquos Ministros & Seniores Ecclesiæ, ut modis omnibus aduigilẽt, ne quo modo fiat ipsorum culpa, aut negligentia ulla, ut pulcherrimum hoc, summéq; necessarium in Christi Ecclesia Diaconatus Ministerium, in laruam quandam & inanem titulum non degeneret: quemadmodum in Papæ Ecclesia factum videmus, In qua, abolita planè eleemosynarum legitimè colligendarum & dispensandarũ cura, inanẽ tituli Diaconorum vmbrã. ad ornandam blasphemi ipsorum Sacerdotij impietatem detortam esse, nemo negare potest.

FINITIS hisce admonitionibus

conuertit se Ecclesiastes, ad electos et iam inauguratos Diaconos illos: eosq; monet ut Stephani pietatem, constantiam, ac fidem, in sua uocatione: non antē Iudæ proditoris fucum atq; hypocrisim, sibi imitādam esse proponant. Diligenter ac fideliter suo ministerio fungantur: neq; offendātur probris, mendacijs, conuitijs & calumnijs hominum, etiāsi optimè officio suo (in sua vocatione) fungantur. Nullā aliam pijs omnibus, nedum ipsis, à mundo hoc mercedem expectandam esse. Sed intueantur semper autorem ipsū suæ vocationis: qui (ut est fidelis) ita efficiet etiam ut ōnia cū maximo fructu Ecclesiæ perferre poßint: & qui ad ipsos dicturus sit olim, siquidem perseuerent. Venite benedicti Patris mei, poßidete Regnū. Matth. 25

Ad extremū uerò post istiusmodi admonitionem, canitur Psalmus gratulatorius à tota Ecclesia: atq; ita demum dimittitur in pace Ecclesia, accepta à Ministro benedictione.

Appendix.

Eßet hîc quidem locus agendi, de Ludimagistris & scholis: si in nostris Ecclesijs scholas aut Ludimagistros publicos habere

bere possemus. Sed cũ Ecclesiæ Peregrinorum per totam vrbem sint ita hic dispersæ, ut (pro eius magnitudine) ad vnũ aliquem certum locum, iuuentus totius Ecclesiæ, non facile conuenire possit: fieri non potest etiam, vt in singulis nostris Ecclesijs, scholæ peculiares aut Ludimagistri habeantur. Qui tamen ad docendũ sunt apti in Ecclesia, hi eos, qui in vicinia illorum morãtur, Ecclesiæ pueros instituunt: atq; ad templa nostra, diebus festis, potissimũ autẽ ad Catechismi explicationem & examinationem adducunt: quemadmodum posteà circa vsum Catechismi dicetur. Absoluta igitur iam tractatione de ordinarijs ac publicis Ministris nostrarum Ecclesiarum, eorumq; electione & inauguratione publica: restat iam ut de partibus, simulq; etiam ritibus publici in nostris Ecclesijs Ministerij dicamus.

De partibus publici ministerii, in Ecclesiis Peregrinorũ Londini.

Qua-

QVATVOR sunt præcipuæ partes totius Ministeri publici in nostris Ecclesijs: in quibus omne Ecclesiasticū ferè Ministeriū versatur. Nēpe Ministerium Verbi Sacramentorum, Mensarum seu eleemosynarū, & Vsus Ecclesiasticæ Disciplinæ: quæ omnia suo ordine, suisq; ritibus ac ceremonijs, in nostris Ecclesijs obseruantur. De quibus singulis nobis iam dicendum erit: & exponendum, ad quem modum singula obseruentur.

De verbi Ministerio in Ecclesijs Peregrinorum Londini.

VERBI Ministerium in nostris Ecclesijs publicè obseruatur, in concionibus dierum Dominicorum, aliorūq; Festorum, tum matutinis tum pomeridianis: in Catechismi explicatione atq; examinatione: & in Prophetijs vulgaribus, seu publicis scripturarum collationibus, doctrinæq; in concionibus habitæ approbatione. De singulis igitur istis

(ad

De ritu atque ordine concionũ populariũ Dominicis ac festis diebus, in Ecclesiis Peregrinorũ Londini.

EST hoc sanè in Ministrorum verbi & Seniorum Ecclesiæ potestate positũ, vt Ecclesiã ad cœtum publicum conuocent, quoties id aliqua Ecclesiæ, vel necessitas, vel alioqui vtilitas videtur postulare. Ac tũ quidem semper in quolibet cœtu, aliqua concio è scripturis desumpta habetur: quæ maximè ad institutum videtur facere. Nec vnq̃ cœtus Ecclesiastici habentur, 1.Cor. 14. *in quibus Ecclesia non aliquid ex verbo Dei doceatur. Sed ordinarij Ecclesiæ cœtus, Diebus Dominicis, ac Festis solẽnioribus, bini habentur: nempe matutini, circiter horam nonam ante meridiem Et pomeridiani, circiter horam à meridie secundam. Alijs verò diebus per hebdomadem, in Gallorum Ecclesia bis, Nempe Diebus Martis & Iouis: Germanorũ*

autem

autem Ecclesia semel duntaxat, propter latinas prælectiones (de quibus posteà) nempe diebus Iouis, cœtus Ecclesiastici vnà cum suis concionibus habentur.

Neq; verò frustulatim explicantur scripturæ in concionibus, quemadmodũ in Papismo fieri consueuit: vbi detruncatæ historiæ, aut loci scripturæ nonnũq; sine capite & cauda, ita proponuntur populo, vt neq; ea, quæ proponuntur, satis exponantur: & quæ non proponuntur, negligantur passim, neq; vnquã ferè coram populo attingantur. Multo minus autem formantur conciones ex humanis traditionibus, aut historijs, Philosophorumúe argutijs: sed liber aliquis Biblicus veteris aut noui Testamenti, ab initio vsq; ad calcem enarrandus sumitur: ex quo libro singulis concionibus tantũ prælegitur, quantum commodè vnius horæ internallo populariter explicari potest: sic vt & percipi omnia, & retineri etiã facilè possint. Qua sanè in re fructus omnium concionum maxima ex parte cõsistit.

DOMINICO igitur quouis die, manè ante horam nonam conuenit Ec-

clesia: ibiq; Minister circiter horam nonam conscendit suggestum: & ante omnia Ecclesiam ad precandum hisce, aut similibus verbis inuitat.

Posteaq̃ in hoc ita huc conuenistis dilecti in Domino fratres, vt ex verbo Dei ad salutem vestrã instituamini: diuina nobis (ante omnia) gratia imploranda est, vt & ego aliud nihil doceam, q̃ puram verbi sui doctrinam: & vos illam cum fructu etiam (eius beneficio) audire positis.

Precatio ante concionem.

PATER noster cœlestis, cui⁹ lex integra est, animas conuertens: testimoniũ verum, suppeditans imperitis sapientiã, & oculos paruulorum illuminans: suppliciter te oram⁹ (pro tua immensa misericordia) vt cœcas alioqui mẽtes nostras Spiritus sancti tui luce illustrare digneris: vt legem sanctam tuam & rectè intelligere, & intellectam exprimere etiam per omnẽ vitam nostram possimus. Et quia tibi complacitum est (Pater sancte) ut paruulis potissimũ mysteria diuinæ tuæ

Psal.19.
Matth.9.
Lucæ.10.
Esa.66.

tuæ voluntatis patefacias: atq; illos imprimis respicias, qui in spiritus humilitate, suiq; ipsorum diffidentia, tuum duntaxat verbum expetunt, in illo conquiescunt, ac reuerenter ad illud (filiorum instar) contremiscunt. Da nobis quæsumus, Spiritum sanctum tuum, qui omnem nostri ipsorum fiduciam animis nostris euellat,

Rom. 8.

omnemq; carnis nostræ sapientiam simul atq; arrogantiam (tibi alioqui aduersariam) intra nos ipsos supprimat: & nos iampridem errabundos, atq; ab omni veritatis salutari cognitione, per peccatũ exclusos, in omnẽ veritatem rursus clementer reducat.

Luc. 12.

Vt te pariter omnes (in sanctitate & iustitia) tota vita nostra colamus: teq; verum Deum nostrum esse, nõ lingua tantum, sed ipsis etiam fructibus vitæ nostræ, verè & ex animo, in conspectu omnium profiteamur.

Hæc abs te petimus (Pater indulgentissime) per nomẽ dilecti filij tui Christi Iesu: ea ipsa, quam ille nobis tradidit, precatione: dicentes. Pater noster qui es in cœlis. &c.

Post

Post absolutam verò Dominicam precationem, iussu Ministri, ordiuntur Psalmũ aliquem, qui ad id peculiariter (propter vitandam cantus confusionem) destinati sunt: succinente protinus tota Ecclesia, cum summa modestia & grauitate. Finitoq; Psalmo, pergit Minister (vbi anteà substiterat) prosequi suam in Bibliis lectionem. Et tantum in textu ipso scripturæ prælegit: quantum se ad ædificationem Ecclesiæ explicare posse putat. Dat autem operam Minister, pro donorũ suorum mensura, ne a textus sui explicatione nimium diuagetur: sed summa doctrinæ (quæ in textu habetur) exposita, locos inde sibi explicandos sumit, qui maximè facere videntur ad Ecclesiæ ædificationem.

Sub finem concionis (quæ non vltra horæ vnius decursum protrahitur) priusq̃ publicæ preces fiant: Minister si quid eiusmodi habeat, quod Ecclesiæ peculiariter exponi debeat, aut cuius fortè peculiariter commonefacienda sit Ecclesia, id paucis proponit: ac demum publicas preces Ecclesiasticas orditur, ad hunc modũ.

Precatio post concionem.

Domine

DOMINE Deus, Pater noster cœlestis, posteaq̃ tuus filius Iesus Christus eos demum beatos fore docet, qui verbum tuum non equidẽ tantum audiunt: sed etiam custodiũt atq; obseruant: Custodire verò illud nemo nostrum potest, nisi per tuum sanctum Spiritum, nostris cordibus inscribatur. Te supplices oramus, vt Satanam à nobis arcere velis: ne verbi tui diuini doctrinam, quam audiuimus, nobis eripiat quoquo modo. Cor nostrum item lapideum mollefacias, ac imbre Spiritus sancti tui clemẽter humectes, ne verbi tui diuini fructus, in animis nostris tuo beneficio suppullulascentes, subitò exarescant. Curas prætereà, ac sollicitudines huius sæculi, quæ verbum in nobis tuum natura sua (spinarum instar) suffocãt, animis nostris eximas: faciasq́; nos terram illam bonam ac feracem, in qua seminatum ecce iam verbum tuum, fructus te dignos proferre possit: ad tui nominis gloriam immortalem. Hæc abs te petimus, Pater beneficentissime, per nomen

Lucæ.11.

Ierem.24.
Matth.13.
Luc.12.

nomen vnigeniti tui filij. Iesu Christi, Domini nostri. Amen.

Absoluta hac precatione, diebus duntaxat Dominicis in matutina concione: nō autem in pomeridiana, neq; in aliorū dierū concionibus, legitur à Ministro Decalogus, ex cap, Exodi. 20. ad quem audiendum, populus per Ministrum hisce verbis excitatur.

Audite legem Domini Dei nostri omnes.

EGO sum Dominus Deus tuus, qui te eduxi è terra Egypti, ex domo seruitutis. Ne sint tibi Dij alieni coram facie mea, siue penes me. 1.

Ne feceris tibi statuam, neq; vllū simulachrum, ex omnibus quæ sunt in cœlis supernè: neq; quæ sunt in terra sub cœlo: neq; quæ in aquis sunt sub terra. Ne te incurues coram illis: neq; coles ea. Quia ego Dominus ille Deus tuus fortis, impatiens contumeliæ puniens iniquitatem Patrum in filijs tertiæ. & quartæ generationis, qui 2.

me oderunt. Et faciens misericordiã
in mille, qui me diligunt & præcepta
mea obseruant.
Ne assumas temerè, aut vanè, no-
3. me Domini Dei tui. Haudquaquam
enim pro insonte habebit Dominus
eum, qui nomẽ ipsius temerè, aut va
nè, assumpserit.
Memineris diei Sabbati, vt sancti-
4. fices illum: Sex diebus operaberis, &
facies omne opus tuum: Septimo au
tem die Sabbatum est Domini Dei
tui: Non facies tum vllum opus, tu, fi
lius tuus, & filia tua; seruus tuus, & ã
cilla tua: iumentum tuum, & aduena
tuus, qui est intra portas tuas. Quoniã
sex die bus formabat Dominus cœlũ,
terrã, mare & omnia, quæ in eis sunt:
Septimo autem die quieuit. Et idcir-
co benedixit Dominus diei Sabbati
& sanctificauit eum.
Honora Patrẽ tuũ, & matrẽ tuam
5. vt prolongẽtur dies tui in terra, quã
tibi dat Dominus Deus tuus.
Ne occidas.
6. Ne sis mœchus.
7. Ne fureris.
8.

Ne

Ne teſtificeris falſò contra proximum tuum. 6.

Ne concupiſcas domū ꝓximi tui. 10.
Ne cōcupiſcas (inquā) vxorē proximi tui, aut ſeruū eius, aut ancillam eius aut bouē eius, aut aſinū eius, deniq; nihil ōnino, quod eſt proximi tui.

Poſt lectum decalogū, ſumit inde Miniſter occaſionem admonendi Eccleſiam, de peccatis ipſius: eámq; ad illorum agnitionem, & ſui (hoc nomine) accuſationem veniæq; Diuinæ implorationem diligenter exhortatur ad hunc modum.

Videmus Diuina hac lege, horribilem nobis naturæ noſtræ corruptelā (velut ſpeculo quodam noſtri nobis propoſito) ob oculos noſtros poni. Fruſtra enī nobis prohiberētur, quæ natura noſtra nō appeteremus. Vnde cū nos ea omnia appetere, omnibuſq; hiſce malis obnoxij eſſe cōuincimur, datæ nobis legis huius Diuinæ teſtimonio: agnoſcamus noſtra ipſorū peccata coram Domino, illorumq; nomine nos vnanimiter omnes accuſemus. & eorū condonationē gratuitā (propter Chriſtum, ſup-

 plices

 plices imploremus.

Precatio complectens cōfeſſionem.

OMnipotens æterne Deus miſericors Pater. Proſternim⁹ nos ſupplices corá tua Maieſtate Diuina, contra quam nos grauiſſimè peccaſſe aſſiduéq; indies etiam peccare, apertè & ſine hypocriſi profitemur, adeò vt aſpectu ipſo tuæ Maieſtatis haudquaquam digni ſimus, nedum vt inter filios tuos cenſeamur. Etenim præterquam quòd in peccato concepti ac nati, omnis boni prorſus expertes, pleni omni iniquitate ſumus, infinitis etiam modis tua præcepta quotidie violamus, dum neq; te, vt debemus, colimus, pro tuæ Maieſtatis Diuinę excellētia, vereq; paterna in nos beneficentia: & proximum noſtrum contra mandatum tuum, noſtris erga illum officijs fraudamus. Atq; ita conuincimur, nos iuſto tuo iudicio eſſe omnino reos æternæ condemnationis, planéq; de nobis actum eſſe: niſi aduerſus iudicij tui iuſtam alioqui

Lucæ.15. Pſal.51. Gene.6.8.

qui seueritatem, immensa misericordiæ tuæ magnitudo, dignum tua clementia triumphum, in filio tuo vnigenito, egisset. In quo nimirũ ita nos acceptare dignatus es, vt pœnitentibus omnibus, etiamsi procul absint adhuc, summa tamẽ cum testificatione Diuinæ ac uerè paternæ benignitatis tuæ, ultrò occurras. Neq; amplius velis mortem peccatoris: sed potius vt conuertatur & viuat. Imò vero in amplexus nostros ipse ruas, ipse annulum ac stolam proferas, nostræ tecũ iam (in filio tuo) despõsionis, nostræq; (in illo) iustitiæ symbola. Hac igitur tua benignitate cõfisi, ad thronũ tuæ gratiæ prostrati prouoluimur Pater clementissime, apud hunc nostram deploramus miseriã: & opem tuam Diuinam per meritum filij tui dilecti supplices imploramus. Vt nos non in nobis ipsis amplius (qui aliud nihil q̃ peccati & mortis mancipia sumus) sed in tuo dilecto filio (qui nostra est iustitia) intueri uelis. Nobisq; dones Spiritum sanctum tuum: qui cor nostrum, per se alioqui saxeum,

Lucæ. 15.

Ezech. 18.

Ezech. 11. Diuino afflatu ſuo mollefaciat car
Ierem. 31. neumq́; ita reddat, vt lex tua ſancta
Epheſ.5. illi inſculpi, ac per nos demum (tanq̃
lucis iam, & in vitæ nouitate verſantes filios) tota vita noſtra exprimi ei' beneficio, poſſit: ad tuam, filiiq́; tui & Spiritus ſancti tui gloriam: & Eccleſiæ tuæ ædificationem. Amen.

Finita hac precatione, proponit Miniſter toti Eccleſiæ, peccatorũ ipſius omniũ remiſſionẽ, ſeu abſolutionem propter Chriſtum, eámq́; publicè denũciat, ad hunc modum.

Ezech. 18. Habemus certam et indubitatam
Ioan.3.1 promiſſionem, de æterna atq; immutabili voluntate Dei: quòd omnibus verè pœnitentibus (qui videlicet agnitis peccatis ſuis, cum ſui accuſatione, gratiam ipſius per nomen Chriſti Domini implorant) omnia ipſorum peccata prorſus condonet, atq; aboleat: neq; illorum deinceps vnq̃ meminiſſe vllo modo velit. Ac rurſum habemus horribilem Diuini iudicij ſententiam omnibus, qui tenebras magis quàm lucem diligunt, delatámq; in Chriſto gratiam aſpernantur ac

Mar.16. Ioan.3.

conte

contemnunt: omnibus (inquã) iſtis conſtitutam eſſe æternam condemnationem.

Quotquot igitur ita affecti eſtis, vt vos (iuxta precationem à nobis factã) peccatorum veſtrorum pudeat ac pœniteat in conſpectu Dei: ſic vt cũ veſtri accuſatione veniã illorum apud Deum patrem noſtrum cœleſtẽ ſupplices imploretis: neq; dubitetis ea vobis omnia, propter Chriſtum mortiſq; ſuæ meritum, gratuitò & plenè condonari. Statuatiſq; in veſtris animis velle vos deinceps, per Dei gratiam, mortificare veterem in vobis hominem cũ affectibus ipſius: vt in vitæ nouitate, pro veſtra ĩfirmitate, ambuletis. Omnibus, inq̃, vobis qui ita affecti eſtis, denuncio fiducia promiſſionum Chriſti, veſtra peccata omnia in cœlo à Deo Patre noſtro, modis planè omnibus remiſſa eſſe: propter Dominum & liberatorem noſtrum *Ie*ſum Chriſtum, benedictum in ſæcula. Amen.

Rom.6. Eph.4. Colloſ.3.

Matth.16. 18. Ioan.20.

Qui verò in ſuis peccatis ſibi ita placent, vt non tam ſeipſos in illis

lis, q̃ diuinã potius ſeueritatem accu-
ſent: cum ſui ipſorum excuſatione.
Ioan.3. Aut qui agnoſcunt quidẽ & ipſi ali-
quo modo peccata ſua (ſed contem-
pto Chriſti Domini beneficio per
mortem ipſius) alia ſibi ſalutis reme-
dia cõminiſcuntur. Hiſce rurſum o-
mnibus (ex verbo Dei) denuncio, oĩa
ipſorum peccata ligata eſſe in cœlis,
niſi reſipiſcant.

Ab horum porrò numero, vt nos
iam precatione noſtra alienos pror-
ſus eſſe manifeſtè teſtati ſumus, ita
hoc ipſum multò magis adhuc ſum-
Gen.1. maria fidei noſtræ confeſſione teſta-
Ierem.32. bimur, in hunc modum.

Ioan.3. Credo in vnum Deum Patrem o-
Rom.8. mnipotentẽ. Creatorẽ cœli & terræ.
1Cor.8. Et in Ieſum Chriſtum filium eius v-
Matth.1. nigenitum, Dominum noſtrum. Qui
Lucæ.1.2. conceptus eſt à Spiritu ſancto: na-
Matth.27 tus ex Maria virgine, paſſus ſub Pon
Lucæ.23. tio Pilato, crucifixus, mortu⁹, & ſepul
Act.2. tus: & deſcẽdit ad infernũ vſq;. Ter-
Ioan.14. tio porrò die reſurrexit a mortuis. A-
1.Cor.15. ſcẽdit in cœlos, ſedetq; ad dexterã Dei
Act.1. Patris ſui omnipotentis. Inde demũ
Heb.8.10. olim

olim venturus rursum ad iudicandū viuos & mortuos. Mat. h 26.

Credo in Spiritum sanctum. Coloss.3.

Sanctā Ecclesiam catholicam, sanctorum cōmunionem. Daniel.7. 2.Tim.2. Gen.1.

Peccatorum remissionem. Ioan.14. 6.

Carnis nostræ resurrectionem,

Et vitam æternam. Amen. 1.Cor.12.

Absoluta hac fidei confeßione, orditur Minister, preces publicas, pro omnibus totius Ecclesiæ neceßitatibus, auscultante tota Ecclesia: ad hunc modum. Ephes.5. Matth.28 Ioan.3. 1.Cor.15. Matth.25

Preces publicæ pro necessitatibus Ecclesiæ.

OMNIPOTENS & misericors Pater, qui nos (pro immensa tua misericordia) è tenebris nostræ ignorantiæ, Romanensisq; idololatriæ barathro liberare dignatus es: reuelata nobis mirabiliter luce salutari, in Euangelio filij tui. Agimus tibi hoc nomine gratias, Pater clementissime, téque supplices precamur, vt nos Spiritu sancto tuo corroborare

re & cōmunire ita digneris, propter eundem ipsum dilectum tuum filiū: vt fidei nostræ donum, ad finem vsq; retinere, eius beneficio: & illud, vitæ etiā nostræ nouitate exprimere vtcun q; possimus.

Oramus te etiam sanctissime Pater, pro catholica filii tui, toto terrarum orbe diffusa Ecclesia: in qua vera ac salutaris filij tui doctrina (reiecta Romani Antichristi abominatione atq; idololatria) docetur & obseruatur. Arceto ab illa (quæsum⁹) falsos omnes pastores ac Doctores: feras (inq̄) illas noxias, quæ vineā tuam depascū tur & conculcant. Et extrudito in illam, pios, fideles, ac diligentes operarios, tuorum ministeriorum sedulos dispensatores, qui non suam ipsorū sed tuam solius quærant gloriam, & Ecclesiæ tuæ (innocentissimo filii tui sanguine redemptæ) ædificationem.

Matth. 9.
Lucæ. 10.
Tit. 1

Imprimis verò te oramus (Pater clementissime) pro Regni huius incli ti Ecclesijs, earumq; Ministris omnibus: potissimum autem pro Serenissi mo Rege nostro Eduardo Sexto, quē

vt

vt hactenus, ab ipsius,ac tuis pariter hostibus, potenti tua manu tutatus es:ita illum deinceps quoque tueri ac seruare,et Spiritu item sancto tuo regere ac gubernare digneris:vt augescẽte indies magis ac magis Diuina tua in illo(cum ætate sua)gratia, ita demũ regere possit populum suum,sub capite nostro omnium Christo:vt placidam ac quietam vitam sub illo,cum omni pietate & honestate)iuxta verbum tuum) degere,tuo beneficio possimus. 1.Tim.2.

Oramus te præterea(Sanctissime Pater)pro eiusdem Maiestatis Regiæ domo ac familia tota:pro eius itẽ ac Regni totius Proceribus ac Magistratibus omnibus: imprimis verò pro clarissimo Senatu ipsius. Largire illis quæsumus(pro tua Diuina beneficẽtia)Spiritum consilii, Spititum fortitudinis & perseuerantiæ: vt quod iampridem orsi sunt in abolenda Antichristi tyrannide, & restituenda in Regno hoc inclito vera religione:id ad finem vsque constanti, infractóq; animo prosequantur, Da illis Domine

ne Spiritum vnitatis ac concordiæ, vt vnanimiter (quod rectum est) sequantur: & tranquillitatem ac pacē in republica promoueant & conseruent.

Ad hæc te etiam pro populo vniuerso huius Regni totius oramus, Omnipotens Pater: vt doctrinam filii tui Propheticis & Apostolicis literis proditam libenter amplectatur, inq; illa indies magis ac magis promoueat: & in legitima Regiæ Maiestatis, aliorumq; Magistratuum obedientia (ad salutē totius rei publicæ & Ecclesiæ ædificationē) iugiter persistat.

Oramus insuper tuam Diuinam clementiā, ꝓ ciuitate hac Lōdinensi, vt ab illa plagas publicas (quas indies promeremur) arcere: eamq; in studio veræ pietatis, & pace ac tranquillitate publica cōseruare digneris. Magistratū verò illius ita gubernes Spiritu sancto tuo, vt in timore tuo, fideliter ac prudenter, ministerio suo fungatur.

Peculiariter verò te oramus, Pater indulgentissime, pro nostris hîc Peregrinorum Ecclesiis, vt quemadmodū illas

illas admirabili bonitate tua hîc plan
tari voluisti, ita eas fauore tuo Diui-
no prosequi deinceps etiam velis: vt
ab omni tyrannide mundi huius, fal
sisq; doctrinis omnibus, per tuam in
effabilẽ potentiã simul ac misericor-
diam, vindicentur. Agnoscimus in-
effabile tuum, in illis plantandis, be-
neficiũ, atque immortales tibi hoc no
mine gratias agimus: Sed quia excin
di scimus, quidquid fructum nõ pro *Matt. 3. 7*
fert, Et ea est nostra omnium corru-
ptela, vt ne cogitare quidẽ boni ali-
quid, nedum fructus vllos te dignos
proferre ex nobis ipsi possimus: sup-
plices te precamur, omnipotens Pa-
ter, vt ipse in nobis omnibus per Spi
ritum sanctum tuum, fructus bonos
admirabili ista Ecclesiarum hîc tua-
rum plantatione dignos producere
digneris. Nempe vt plantatæ tuo be-
neficio nostræ istæ hîc Ecclesiæ, assi-
dua incrementa sua habeant, in o-
mni pietate, & vera animorũ concor
dia: ad nominis tui adorãdi gloriam,
profugorumq; hîc membrorum filii
tui consolationẽ, & catholicæ tuæ Ec
clesiæ

 clesiæ ædificationem.

Sed & pro omnibus alijs Regibus, Principibus, Magistratibus, & populis tuam Diuinam Maiestatem supplices precamur, qui vocē filij tui Christi Domini agnoscere adhuc, Antichristiana tyrannide pressi, non potuerunt: viuáq; membra tui filij (quē non nouerunt) per ignorantiā hostiliter etiam persequuntur. Vt eos, & omnes vbilibet alios, in ignorantiæ tenebris versantes, aut per infirmitatē etiam quoquo modo seductos, ad veram filij tuj lucem, clementer deducere digneris: vt omnes in vnum ouile ipsius collecti, per tuam gratuitam misericordiam, te verum Deum nostrum laudare vnanimiter, tibíq; genua nostra flectere, in eodem ipso filio tuo pariter omnes possimus.

Ioan. 10

Postremò verò te oramus omnipotens & misericors Pater, pro omnibus nostris fratribus, per catholicam tuam Ecclesiam dispersis, qui propter verā doctrinæ tuæ & filij tui confessionem, sub cruce ipsius, Antichristiana tyrannide vllo modo premuntur.

imuntur. Cõsoleris illos (quæsumus) Domine, per Spiritum sanctum tuũ, omnis veræ consolationis autorem, in afflictionibus & cruce ipsorum: virtuteq́; tua diuina, corda illorũ in vera fide ex alto ita cõfirma: vt omnia quæ in illos immittis, patienter, fortiq; animo, & cum gratiarum actione perferre possint: intrepideq́; ac cõstanter, tuum, & filij tui nomen, tam per vitam, q̃ per morte suam celebre in tua *E*cclesia reddere valeant: aut eos è miserijs atq; afflictionib⁹ ipsorũ, pro tua gratia liberare, cruceq́; illorum moderari digneris: siquidem id intelligis, ad gloriam tui adorandi nominis, & catholicæ tuæ Ecclesiæ ædificationem, vllo modo pertinere. Ioan.14.

Peculiariter autem te oramus, sanctissime Pater, pro Ecclesiarũ hîc nostrarum fratribus (siue præsentes adsint, siue alibi peregre versentur) quos iusto tuo alioqui iudicio, aut morbis, aut etiam vinculis, inopiáue, aut exilio, aut quibuscunq; tandem alijs animæ corporisue molestijs, visitare, atq; exercere dignatus es. Ne illos in ipsorum

ſorum affliction ibus deſeras: ſed aut mitiges crucem eorum, pro tua paterna benignitate & miſericordia. Aut illis robur addas & patientiam, vt forti infractoq́; animo perferant omnia, quæ in eos, pro beneplacito tuo, clementer permittis. Vt ſe probari abs te intelligant, velut à Patre clementiſſimo, in ſuis afflictionibus, pro tuo erga ſe amore. Nimirum quos diligis eoſdem in vita hac etiam per afflictiones corrigis atq; exerces, vt deíceps puriores probatioreſq́; appareant: cõformes alioqui facti filio tuo, in afflictionibus ipſius, quem tu æterno tuo prorſuſq́; admirabili conſilio, in noſtræ omnium ſalutis principem, per afflictiones conſecraſti.

Rom.5. 1.Cor.13. Heb.13. Pro.3. 1.Pet.1. Heb.2.

Hæc abs te nos impetraturos eſſe confidimus, ô Pater noſter cœleſtis, pro tua paterna in nos pietate & miſericordia: atq; ea ſpe, nomen ſanctũ tuum, per vnicè tibi dilectum tuum filium, præſcripta nobis ab ipſo precatione, ſupplices inuocamus: Pater noſter qui es in cœlis. &c.

Hic obſeruandum eſt, interſeri non

rarò

verò & alias preces, priusq̃ Dominica precatio dicatur: præsertim siquæ peculiares necessitates Ecclesiæ se fortè offerãt atq; id quoquo modo postulare videantur.

ABSOLVTA verò Dominica precatione, aut Baptism⁹ habetur, si quos ad baptismũ offerrj contingat: aut Cœna Domini peragitur, siquidem eo tempore sit peragenda: aut iungũtur matrimonia si qui id petãt. Aut si quid omnino eiusmodi incidit, quod publicè coram Ecclesia geri oporteat, id totum fit, mox post absolutam hanc Dominicam precationem. Quòd si nihil huius se offerat, tum qui ad id sunt peculiariter ordinati, auspicãtur magna grauitate Psalmum aliquem, lingua vulgari: quibus mox parj grauitate succinit tota Ecclesia. Tantaq; moderatione canitur, quidquid omnino canitur à tota Ecclesia, vt omnia quæ canuntur, intelligi ab omnibus (qui linguam modò norunt) facilè possint.

Porrò Psalmo decãtato, dimittitur ab Ecclesiaste tota Ecclesia cum pace, pauperum commendatione, & benedictione hisce verbis.

Iacobi.5. Memineritis pauperum vestrorũ: & alij pro alijs inuicem precemini.
Psa.66. Deus autem misereatur vestri & benedicat vobis. Illucescat Diuini vultus sui luce inter vos, ad nominis sãcti sui gloriam: & custodiat vos in sãcta ac salutari pace sua. Amen.

Dum autem hæc ab Ecclesiaste ita dicuntur, Diaconi iuxta suas vices, in portis templi ordine consistunt: eleemosinas in ipsis templi portis (postq̃ dimissa est Ecclesia) diligenter colligunt: ac protinus demum in templo ipso, quidquid collegerunt, conscribũt. Id quod in omnibus etiam alijs Ecclesiæ cœtibus, semper alioqui obseruarj solet.

Eadem porrò est forma omnium aliarum concionum, cuiuscunq; diei, & in omnibus cœtibus Ecclesiæ: nisi quòd Decalogi recitatio, Precatio item complectens in se confeßionem pariter atq; absolutionem, et Symbolj præterea recitatio in alijs concionibus omnibus omittũtur. Sed post absolutam mox concionem, simul atq; prima precatio finita est, orditur continuò Ecclesiastes preces publicas, pro Ecclesiæ neceßitatibus. Atq; ita demum ad

dita

dita ꝑcatione Dominica, & Psalmo decã tato dimittitur Ecclesia, cũ suprascripta benedictione. Memineritis Pauperũ &c

In pomeridianis vero concionibus dierum Dominicorum, forma quidem concionum eadem planè est. Sed posteaq̃ textus scripturæ populo prælectæ explicatus est (quod interim fit vnius duntaxat dimidiatæ horæ spatio) Ecclesiastes orditur Catechismi maioris explicationem, quem puerj (vt in libellis Ecclesiæ æditus habetur) lingua vulgari recitant, iuxta suos ordines: vbi priore concione cessatum fuerat. Qua de re plura, vbi de vsu Catechismi peculiariter agetur.

Absoluta autẽ Catechismi explicatione, finitur demũ concio suprascriptis precibus, et Psalmi decantatione: omißa interim Decalogi, Precationisq; quæ eius cõfeßionem cum absolutione complectitur & Symboli recitatione: quæ matutinis duntaxat dierum Dominicorum concionibus adhibetur.

Cæterùm Diebus Iouis ordinariè publici etiam Ecclesiæ cœtus habentur, publicæq; conciones: præterq̃ si in diem Mercurij, aut Veneris proximum, festus ali-

quis dies incidat, quorum obseruatio abo-
leri nondum hîc potuit. Tum enim concio in eum ipsũ diẽ festũ transfertur non propter dierum vlla discrimina, sed ne populus, qui operas tum suas non exercet, diem illum in otio perdat, non audita, ex verbo Dei, vlla admonitione. Fit tamen non rarò etiam, vt et festis diebus (siquãdo in hebdomade fortè incidant) & diebus etiam Iouis nihilominus concio publica habeatur: pro eo ac id Ecclesiæ commodũ esse videtur,

Atq; eadem sanè forma concionum diebus Iouis etiam obseruatur, quæ & alijs per hebdomadem diebus obseruarj solet: nisi quòd concione absoluta, & precibus etiam Ecclesiæ publicis absolutis, priusq̃ Psalmus decantetur, instituitur publica scripturarũ ligua vulgarj collatio, quã Prophetiam vocamus: in qua doctrina præteritarum tota ea hebdomade concionum excutitur publicè, & approbatur, per locorum in scripturis accuratam collationẽ: vnanimisq; doctrinæ consensus per totam Ecclesiã retinetur. Extrahitur autem hæc talis Prophetia, seu doctrinæ examinatio, ad horæ vnius spatiũ: & Psal-

mus

mus deinde canitur. Quo finito dimittitur Ecclesia more suprascripto, cum benedictione. Sed quoniam duplicem habemus Prophetiæ vsum, alterum in Germanica, alterum verò in Gallica Ecclesia: vtrunq; sanè, & vtilem Ecclesiæ, & scripturis consentaneũ: vtriusq; ratio nobis explicanda etiam erit. Primum autẽ de Germanicæ, deinde verò de Gallicæ Prophetiæ vsu atq; ratione dicemus: vbi prius exposuerimus Catechismi vsum, & examinationem.

De vsu & forma Cathechismi,

QVEMADMODVM in vetere Israelis Ecclesia satis non erat infantes circumcidisse, iuxta Diuinã ordinationem: sed extabant nihilominus mandata multis Scripturæ locis repetita, de pueris (vbi adoleuissent) summa diligentia instituendis, in Legis Diuinæ cognitione, & ceremoniarũ eius temporis obseruatione. Adeoq; et inter causas publicarum Ecclesiæ illius calamitatum, eam quoq; recenseri audimus, quòd parentes

Genes.18. Exodi.12. 13. Deuter.4. 6.11. Esal.78. psa.5. Iere.4.7. Ephes.6.

circa puerorũ in religione institutionẽ negligentiores eßent. Ita & in Christi nunc Ecclesia satis proculdubio nõ est, infantes nostros baptizari: nisi (posteaq̃ baptizati iam adolescere cœperũt) sũma etiã fide ac diligẽtia in Baptismi mysterijs alijsq́; veræ religionis capitib⁹ instituãtur. Enĩuerò præterq̃ quòd multa in Euãgelicis atq́;
Math.18. 19. Apostolicis literis de pueris rectè instituẽ
Mar.9. 10. dis habemus, ipse etiã Pædobaptismus nostri nos (hac in parte) officij cõmonefacere
Luc.18. planè videtur. Cũ enĩ mẽbra in vno eodẽq́; corpore oĩa, nõ poßunt alia pro alijs non semꝑ eße sollicita, sed mutuã inter sese inuicẽ curã alia ꝑ alijs habent, nosq́; oẽs vnà cũ nostris infantibus in vnũ atq́; idẽ Christi Dñi corpus (Spiritu sancto autore) baptizemur: perspicuũ est, curã infantiũ in Ecclesia (posteaq̃ sunt baptizati) ad totam Ecclesiã, imprimis verò ad parẽtes ipsorũ pertinere. Et res ipsa docet, nihil tam eße vtile ac necessariũ toti Ecclesiæ, q̃ vt pueri ipsius rectè in Dño instituãtur. Abit enim in mores ferè, quod in pueritia discitur: habetq́; momenti plurimũ ꝑ oẽm vitã nostrã recta educatio. Sed omniũ maximè nos excitare meritò deberet, ad fideliter & diligẽter instituẽdos nostros liberos in

vera religione, dignitas ipsa nostræ oīm, simulq́; & nostrorū infantiū cum Christo Dño consociationis in corpore & sanguine ipsius: ad quam (vt dictū est) Pædobaptismus ipse, nostros etiā infātes omnino pertinere testatur. Profitemur Pædobaptismo nostro infantes nostros esse mēbra Christi: esse fœderatos, adeóq; & filios Dei in Christo. Quid prætexemus igitur, quò minus inter Christi Dñi & Dei contēptores censeamur, dū aut nullā propemodum, aut nimiū certè tenuē curā (quod ad Diuinorū institutionē attinet) mēbrorū Christi, fœderatorū, adeóq; & filiorū Dei, habemus? Res profectò grauior est, q̈ plerisq́; videatur. Et tamē passim negligi videmus teneram ætatē illam, in diuinorū institutione: multósq́; videmus, qui neglecta liberorū suorū (dū adolescūt) in rebus diuinis, institutione, de coaceruādis duntaxat opibus, honoribusq́; illorū solliciti esse malūt: suóq; se officio præclarè defunctos esse arbitrātur, si oīa sua studia, ōnésq; suas cogitationes ponāt in accumulādis liberorū suorū honorib⁹ ac fortunis. Certè qui tales sunt, re ipsa declarant, recepta se tātū vulgo consuetudine, non autem fide vlla Diuinarum promissionum de salutari ipsius

1Sam.2.
1Tim.5.

nobiſcū fœdere, infantes ſuos ad Baptiſmum attuliſſe. Aut ſuam ſibiipſimet culpam proculdubio congeminant, ſi in tanta ſua, circa liberos, incuria ac negligētia, de ſua nihilominus erga Deū fide, deq; Diuinorū myſteriorū cognitione, vllo modo gloriantur, Vt interim taceam, quantum hîc damnum detur Eccleſiæ, dum ſemen illius, in ipſa planè ſemente, aut ſuffocatur, aut malè alioqui cultum, in herbas noxias degenerat. Neq; eſt recens hoc malū, ſed iam olim, neſcio quo modo paſſim, inueteratum. Inde enim factum eſt haud-dubie, poſt ipſa etiam mox Apoſtolorū tēpora, vt Catechiſtæ publicj in Eccleſijs inſtituerētur, qui pueros, tam baptizatos, q̄ etiam baptizandos (quorū præſertim parentes infideles adhuc erant) in religione erudirent. Atq; ſanè ex veterum monumētis facilè apparet, ſumma olim fide ac diligentia obſeruatam fuiſſe publicam Catechesim, qua parentum negligentiæ Eccleſia mederj conabatur. Sed hîc tandem nō dormijt Satā: atq; optimum illud purioris Eccleſiæ inſtitutum Romanj Antichriſtj technis, in nouū idolum quoddam vertit, quod (neſcio quā) baptiſmi confirmationē

nē

nē vocant: in qua publicæ illius catechefeos vsum, Magica, nescio qua, conceptis verbis, rācidi cuiuspiā olei vnctione, atq; alapæ impactione commutatum videmus. At verò nunc sanè (si vnq̃ aliâs) maximè est necessarius publicæ catechefeos vsus in Christi Ecclesia: sub hac corruptela omnis propemodum religionis, sub tāta sectarum multitudine & sub exoriente vbiq; ferè Atheismo quodam: ad quem nunc (nescio quo modo) maxima ferè hominum pars, propendere ita videtur, vt (nisi à teneris vsq; vnguiculis, quod dicitur, malo huic eatur obuiam, studiumq; veræ religionis summa cura ac diligentia animis hominum, ex verbo Dei, penitus infigatur atq; inculcetur) periculum sit proculdubio, ne totus orbis illius contagione inficiatur. Proinde et nos, post datam nobis hîc potestatem instituendi Peregrinorum Ecclesiam, iuxta doctrinam Christi Domini, & Apostolicam obseruationem, omnem nobis nostram operam in hoc etiā dandā esse existimauimus, vt in vsum pueerorum publicam in nostra Ecclesia catechesim institueremus: ne nostra negligētia, & ætas illa periret, & nos toti Eccle-

siæ

siæ Diuinam accerseremus vltionem. Scimus autẽ varios haberi posse ritus ac modos publicæ catecheseos: pro eo ac id cuiusq; Ecclesiæ cõmoditas postulare videtur. Quare & nos eũ nobis ritum illius in nostra Ecclesia obseruandũ esse putauimus, qui nostræ Ecclesiæ omnium maximè vtilis ac commodus esse videbatur: quemq; iã ordine suo exponemus.

Duos Catechismos in nostra Ecclesia habemus: Minorem alterum, alterum verò Maiorẽ. Minor ediscitur à pueris, quintum aut sextum annum superegressis, priusq̃ ad Cœnæ Dominicæ vsũ admittantur. Maior autem Dominicis diebus in cõcione pomeridiana, à pueris paulò iam adultioribus, atq; ad Cœnæ vsum admissis exigitur: & per Ecclesiasten explicatur. Continet enĩ maior hic Catechismus, quæ & Seniores scire expedit: nedũ vt à paulò adultioribus tantùm ediscantur. Minoris igitur Catechismj examinatio atq; explicatio, ad hũc modũ in nostra Ecclesia obseruatur.

Ritus exigendi atq; explicandi, minoris Catechismi.

Posteaq̃

POSTEAQVAM infantes sexus vtriusq; quintũ annum in nostra Ecclesia attigerunt, nomina illorum per Ministros publicè censentur, bis in anno quolibet: & in libro ad id peculiarj conscribũtur. Nempe vltima Dominica mensis Februarij, & rursum vltima Dominica mẽsis Augusti: post absolutã prorsus pomeridianam et concionem & maioris catechismj explicationem, de quo posteà dicetur. Quæ sanè res continet in officio parentes omnes, nisi coram tota Ecclesia publicè ad extremum reprehendj velint. Ministrj enim dum puerorum nomina ad eum modum censent et conscribunt, facilè obseruant eorum parentes: num vel in deducendis illis, vel etiam instituendis, suũ (vt debent) officium præstent. Et si quos negligẽtiores vident, primùm illos eius rej admonent. Deinde verò, si res ita postulet, iuxta gradus Disciplinæ etiam Ecclesiasticæ reprehendunt.

QVIA verò nostra Ecclesia per totam vrbẽ ita est dispersa, vt omnes simul Ecclesiæ totius pueri, commodè examinari non possint: Ecclesiam totam in tres præ

cipuas

cipuas partes quaſdam partimur. Prima eos complectitur, qui vltra pontem Londinenſem, in vico (cui nomen eſt Southwerke) habitāt. Altera, eos omnes, qui citra pontem, extra mœnia & portas vrbis circunquaq; degunt. Poſtrema verò pars eos omnes complectitur, qui intra portas & mœnia vrbis vbilibet domicilia ſua habent. Iuxta hanc igitur Eccleſiæ partitionem, pueri omnes quintū ſuperegreſſi annum, eorū qui in Southwerk habitāt, in medio Eccleſiæ cœtu coram Miniſtris ſiſtuntur per parentes ipſorū, aut qui parentum loco ſunt, vltima Dominica menſis Februarij: nomináq; illorum in catalogo conſcribuntur. Prima verò Dominica Martij publicè examinantur. Qui verò citra pontem extra portas & mœnia vrbis circunquaq; habitant, hi pueros ſuos omnes ſexus vtriuſq; in prædicta ætate cōſtitutos, vltima Dominica Martij ad eūdem modū vt dictum eſt, ſiſtunt: qui prima demum Dominica Aprilis publicè examinantur. Ac rurſū qui intra portas & mœnia vrbis vbilibet habitant, hi (vt iā dictum eſt) pueros ſuos coram Miniſtris Eccleſiæ publicè ſiſtunt, vltima Domini-

ta Aprilis: vt prima Dominica Maij iuxta prædictum modum examinentur.
Ita verò etiam vltima Dominica Augusti rursus repetitur eiusmodi census ac cõscriptio puerorum: & prima Dominica Septembris illorum examinatio, iuxta prædictam Ecclesiæ partitionem: & mẽstruis interuallis rursum iuxta modũ iã suprà dictum continuatur. Sic vt bis in anno, omnes totius Ecclesiæ pueri vtriusq; sexus, quintum annum superegressi, ad eum modum examinentur.
Quòd si quo modo fortè fiat, vt constitutus aliquis dies ad censum & conscriptionem puerorum, impendi huic rei non possit: tum puerorum illorum qui sisti debebant conscriptio, in vltimam Dominicam mensis proximè subsequentis, examinatio verò in primam Dominicam alterius, qui succedit, mensis differtur. Atq; ita demum menstruis posteà interuallis, iuxta suprascriptos puerorum ordines, continuatur.

Monentur autem iuxta prædictam Ecclesiæ partitionem, parentes puerorum, quartodecimo die ante examinationẽ, vt illos octauo die sistant, ante examinationem

nem:nominaq; illorum tradant. Indicent præterea, quousq; in minore Catechismo sũt progressi, qui illũ ediscere iã cœperũt: vt Ecclesiastes sciat, quid ab illis exigere debeat, ne qua confusio in examinatione suboriatur.

Docentur autem ante omnia pueri, vt precationem Dominicã, Symbolũ (quod Apostolicum vocant) & Decalogum recitare possint. Atq; hæc primùm omnium etiam ab ijs in eorum examinatione exigũntur. Deinde iubentur minorem Cathechismum ediscere: atq; in eo demum etiã examinantur, pro eo ac quisq; in illo est progressus. Et monentur parentes puerorũ ac Ludimagistri, vt pueros diligenter in nimori Catechismo instituãt: vt ab illis ediscatur, priusq̃ ad tredecimum ætatis suæ annum perueniant, atq; ad Cœnæ Dominicæ vsum admittantur.

Ipsa verò examinatio puerorum peragitur, ac hunc modum. Posteaq̃ dies examinationis venit, disponuntur scamna lõga suis ordinibus, in medio Ecclesiæ cœtu è regione suggesti: vnde puerj, & ab Ecclesiaste & ab Ecclesia audiri commodissimè possunt: in quibus suggesto proximis

con-

confident puerj illi, qui precationem Dominicam, Symbolum, & Decalogũ recitare possunt. In alijs verò confident pueri illj, quj in minore iã Catechismo erudiũtur. Id verò totum fit ante ipsam pomeridianam concionem, ne postea Ecclesia perturbetur. Habet autem Ecclesiastes catalogum puerorum vtrorumq;, & qui recitare tantùm debent Precationem Dominicam, Symbolũ, ac Decalogũ: & qui in minore etiã Catechismo instituũtur. Et postq̃ dimidiatam horam concioni publicæ impendit, ad puerorum examinationẽ se conuertit: factaq; breuj ad Dominum precatiuncula, pueros exhortatur, ad alacrem eorum, de quibus sunt interrogandi, responsionem. Primumq; à singulis illis, qui proximè suggestum confident, exigit ordine (iuxta traditũ sibi nominum catalogum) Precationis Dominicæ, Symboli, & Decalogi recitationem. Sic vt alij, aut precationem Dominicam tantũ, aut Symbolũ, aut Decalogũ recitent: alij verò simul omnia, pro eo ac Ecclesiastes vnumquenq; institutum esse nouit. Deinde verò ad eos quoq; progreditur, qui minorem Catechismũ ediscere cœperunt: & à singulis in illo exigit

git, pro eo ac quenq; progressum esse nouit.

Quòd si qui puerj aptè atq; expeditè ad interrogationes responderunt, collandantur parentes ipsorum, quòd tam seduli fuerint in instituendis suis liberis: monentúrq;, vt in ea ipsa sedulitate instituendi suos liberos, porrò perseuerent. Commendantur illis præterea pueri ipsi, studiũq; illorum: dignum videlicet, quod puerilibus aliquibus premiolis pensetur atq; alatur. Qui verò suum officium non bene in respõdendo præstiterunt, horum parentes corripiuntur verbis grauioribus: monentúrq;. vt liberos suos deinceps diligẽtius aut ipsimet instituant, aut per Didascalos institui curent. Et si postea quoq; negligentiores fuisse deprehendãtur, iuxta gradus disciplinæ Ecclesiasticæ, publicè reprehendũtur.

A*bsolutis autem interrogationibus & responsionibus puerorum omnibus, factisq; ad parentes illorum (vt res postulat) admonitionibus, Ecclesiastes inuitat totam Ecclesiam ad gratiarum actionem, ad hũc modum.*

Gratiarũ

Gratiarum actio post habitam catechesim minoris Catechismi.



AGIMVS tibi gratias, omnipotens & misericors Pater, per Iesum Christum filium tuũ, quòd salutis nostræ mysteria, hisce nostræ Ecclesiæ pueris, in tenera hac ipsorum ætate reuelaueris: ostenderísq; verũ esse, quod filius tuus de te testatur. Nempe te illa abscondisse à sapientibus & prudẽtibus huius sæculi: & paruulis duntaxat reuelare voluisse. Teq; supplices oramus, vt pueros hosce nostros, qui tuam erga nos omnes in filio tuo beneficentiã ore ipsorum puerili contestati sunt: nosq; simul etiã omnes Spiritu sancto tuo ita gubernare digneris, vt Regnum filij tui in nostra Ecclesia indies magis ac magis multiplicetur. Amen.

Math.11. *Luc.10.* *1.Cor.1.* *Psalm.8.*

Finita hac gratiarum actione, Ecclesiastes prosequitur publicas preces. Quibus absolutis, canitur Psalmus ab Ecclesia: quemadmodum circa conciones pome-

ridianas diebus Dominicis alijs fieri solet Et tandem dimittitur Ecclesia in pace, cum benedictione, & egenorum commendatione.

Ritus exigendi atq; explicandi maioris Catechismi.

QVONIAM in minore Catechismo *præcipua tantùm capita quædam religionis, & quidem breuiter exponuntur, vt à pueris adhuc tenerioribus commodè ediſci poßint. Multa verò attacta non sunt, quæ à paulò adultioribus (ne quid de Senioribus dicam) ignorari in Christi Ecclesia non debent: habemus etiam in nostra Ecclesia maiorem Catechismum, qui pleniorem continet capitum religionis propemodum totius explicationem. Is verò singulis diebus Dominicis ordinariè (nisi quid aliud interueniat) iuxta capitum ordinem, & exigitur à pueris paulò iam adultioribus, & per Ecclesiasten explicatur, ad hunc modum.*

Posteaq̃ Ecclesiastes in pomeridiana concione, explicando scripturæ, quam enarrat

narrat, textui (quo loco manè subsliterat) dimidiatam plus minus horam impendit, reliquum tempus insumit in exigendo & explicando maiore Catechismo, pergens vbi proxima antè concione desierat. Consident autem è regione suggesti pueri vtriusq; sexus, qui (posteaq̃ minorem Catechismum edidicerunt) in maiore etiam Catechismo, aut per parentes suos, aut p̃ Didascalos instituuntur. Horum nomina Ecclesiastes in catalogo conscripta habet, qui præsertim (iuxta vices quasdã) capita Catechismi explicanda recitare debent. Ab his igitur ordine suo omnibus, vt in catalogo conscripti habentur, iubet Ecclesiastes recitari, quæ explicaturus est, Catechismi capita singula: & recitata, ordine etiam explicat. Fontésq; illorum in scripturis (vnde sunt desumpta) commonstrat: sic vt non ad pueros tantùm, sed ad maiores quoq; fructus pertineat eiusmodi explicationis. Et pueri interim ab ipsis ferè incunabulis, & domi à parentibus & à Ludimagistris, & publicè item in cœtu Ecclesiæ, in religione instituantur.

Exigitur verò simul & explicatur ma

 ior hic Catechismus ad spatium dimidiatæ plus minus horæ, pro eo ac tẽpus fert. Et demum Ecclesiastes orditur preces publicas Ecclesiæ. Quibus absolutis, psalmus canitur: et demũ dimittiur Ecclesia cum benedictione, & Pauperũ commẽdatione: quemadmodum suprà dictum est, circa ritum concionum, quæ diebus Dominicis habentur.

Forma admittendi adolescentes pueritiam superegressos ad Cœnæ Dominicæ vsum.

PVERI *qui annum quartũdecimum iam attigerunt, & in religione ita sunt instituti, vt ad præcipua religionis capita respondere possint, ad vsum Cœnæ Dominicæ cum reliqua Ecclesia admittuntur. Octo diebus tamen, anteq̃ Cœna sit peragenda, ædunt publicè coram tota Ecclesia fidei suæ confessionẽ, ad hunc modũ Proxima Dominica, anteq̃ Cœna peragẽda sit, hoc est, octauo ante Cœnam die, post absolutam concionem pomeridianã, cum Cate-*

Catechiſmi explicatione, & publicis Ecclesiæ precibus omnibus, priuſq̃ Pſalmus canatur, pueri qui primùm omnium ad Cœnam ſunt admittendi, in conſpectu totius Eccleſiæ, per parentes ſuos, aut qui parentum loco ſunt, iuſſu Miniſtri, producuntur. Atq; adſtantibus illis ipſorum parentibus, aut qui parentum ſunt loco, hæc ab illis per Eccleſiaſten publicè petũtur.

I. Vt ad præcipua religionis capita, de quibus iuxta minoris Catechiſmi ordinem interrogãtur, compendio ſinguli reſpondeant.

II. Velintne etiam in ea fidei confeſſione (per gratiam Dei) perſtare: ac iuxta illam vitam ſuam inſtituere, mũdóq; ac Satanæ cũ oĩbus põpis ipſi⁹ renũciare?

III. Velint ne præterea diſciplinæ ſeſe Eccleſiaſticæ (ex verbo Dei) vltrò ac ſponte ſua ſubijcere? Nẽpe (vt ſicubi peccent) admonitiones, tum priuatas, tum publicas, & à Miniſtris & ab vno quolibet ex Eccleſia, amanter & æquo animo accipiant: atq; alios viciſſim fratres peccãtes admoneant. Aut ſi ferre nolint Eccleſiaſticas admonitiones, vt (obſeruatis diſciplinæ gradib⁹) ad extremũ excõmunicẽtur

& ex Ecclesia eiecti, Diabolo in interitũ carnis tradantur. Respondent ad hæc omnia: *Etiam.*

Postea Ecclesiastes inuitat Ecclesiam ad precationem: & ea in genua procumbente, clara voce precatur ad hũc modũ.

Matth.18. OMNIPOTENS Deus, misericors *P*ater, qui nõ vis vt vel vnus è paruulis tuis pereat, quos ad tui nominis gloriam in tuo vnigenito filio

1.Petri.1. Iesu Christo, à morte in vitam æternam, secundum copiosam tuam misericordiam regenuisti. Agimus tibi gratias, quòd pueros hosce nostros, per Spiritum sanctum tuum, salutari cognitione (quæ vera demum est sapientia) imbuisti. Téq; supplices oramus sanctissime *P*ater (qui solus alioqui in nobis efficis, vt quæ tibi sunt placita, & velimus & perficiamus) vt pueros hosce nostros, nósq; pariter omnes, oculis tuæ misericordiæ deinceps etiam intueri digneris. Vt omnes pariter indies magis ac magis in vera tui cognitione & obseurantia,

per

per Spiritum sanctum tuum promoueamus: inq; illa ad finem vsq; tuo beneficio, per assidua pietatis incrementa perseueremus. Néue vllis falsis doctrinis à veritate tua abducamur, aut vllis itẽ mũdi huius, carnisq; nostræ illecebris præstigiísue, à viis tuis vllo modo abducamur: sed augmẽta sẽper in filio tuo sumentes, te perpetuò in nostra Ecclesia glorificemus. Amen.

Finita precatione, Ecclesiastes modestè collaudat puerorum illorum parentes, aut qui parentum loco sunt, pro sedulitate ipsorum circa puerorum institutionem: amanterq; illos monet, ne de sua erga illos cura quidq̃ remittant: Ne *quo modo per ipsorũ negligentiã, ab his quæ iã professi sunt, quoquo modo deficiant. Aliorum verò puerorum parentes exhortatur, ad istorum imitationem.*

Admonet præterea etiam eos ipsos pueros, qui confessionem fidei suæ fecerunt, vt Dominum Deum timere perpetuò pergant. Vitent malam societatem: parentibus obediant: cum omnibus charitatem habeant: & aßiduis precibus sese

Luc.11. *Domino Deo commendent. Satanã enim*
non dormire: ad quem si relabantur, gra-
2.Pet.2. *uius illos iudicium manere, q̃ si cum alijs rerum diuinarum prorsus ignaris pecca-rent.*

Postea Psalmus decantatur ab Ecclesia: quæ demũ dimittitur cum benedictione, & egenorũ commendatione: vt suprà scriptum habetur.

Appendix de adolescentibus dissolutis & imperitis.

SI qui adolescentes *in nostra Ecclesia baptizati, post annũ quartũdecimum, aut non satis in religione instituti esse, aut vitã non nihil dissolutam agere deprehendantur, sic vt vel non poßint ad Cœnæ vsum admitti: vel semel admißi, arceri rursũ propter vitæ impuritatem debeant. Tum Ministri Ecclesiæ illos ad se vocant: vocatosq́ (ex verbo Dei) reprehendũt. Et sciscitantur de causis, vel imperitiæ, vel insolentiæ ipsorũ. Quòd si aliqua culpæ pars in parẽtibus eße videatur, monẽtur primũ parẽtes ipsi: deinde si admonitiones negligant*

negligāt, & sint ex Ecclesia, iuxta gradus disciplinæ Ecclesiasticæ reprehēdūtur. Si verò nullam in parentibus culpam esse constet: sed culpa sit in ipsis liberis, qui nō rarò ita insolescunt in adolescentia, vt nō magnopere morentur parentes ipsos, nedum illorum admonitiones aut etiā castigationes: tum consolādi sunt parētes ipsi: & cum eis capiendum consiliū, si quo modo iuuenili liberorum insolentiæ frenum adhiberi possit. Puer verò seu adolescens seueriter interim à Ministris obiurgabitur ex verbo Dei: propositis illi videlicet minis diuinis, nisi repiscat: & à Cœnæ Dominicæ vsu suspendetur.

Si verò aliquis sit, qui neq; istiusmodi obiurgatione, neq; item suspensione à Cœnæ vsu moueatur, sed quotidie deterior atq; intractabilior fiat: vbi ad annū octauum decimum aut vigesimum peruenerit, & Ecclesiasticas admonitiones contemnere nihilominus pergat, cum publico totius Ecclesiæ luctu excommunicabitur. Etenim cum Deus olim parētibus id præceperit, vt præfractos ac rebelles suos liberos ad Magistratū deferrent, vt (tanq̃ Dei ipsius in mandato ipsius de parentibus Deut. 21.

bus

bus honorandis contẽptores) morte plecte-rentur: quo pacto ferendi, ac non potius ꝑ excommunicationem resecandi sunt à reliquo Ecclesiæ corpore, qui vt mẽbra Christi in eius Ecclesia baptizati, Christum Dominum ipsummet contumelia destinata afficiunt? dum Ecclesiam ipsius, publicúmq; eius ministerium intra sese rident ac contemnunt? Sed de excommunicatione postea plura: Nunc satis est ostẽdisse, quonam modo pueri in sua adolescentia (si sint proterui atq; insolentes cohercean-tur: & priusq̃ ad Cœnæ Dominicæ vsum admittantur, & posteaq̃ sunt admissi iã, propter insolentiã ab illa rursum arceantur.

Quòd si qui parentes per inopiã sumptum in liberos instituẽdos facere nõ possint, Diaconorum ministerio illis succurritur: modò illis res indicetur.

Atq; hæc est ratio catechizãdi, continẽdiq; in officio pueros & adolescentes in nostra Ecclesia, quam sanè fructum non cõtemnendum, & iam videmus attulisse: & adhuc allaturum esse (per Dei gratiã) non dubitamus. Restat iam, vt de modo ac ratione tã Germanicæ q̃ Gallicæ Prophetiæ

De modo ac ratione Prophetiæ in Germanorum Ecclesia diebus Iouis.

RATIO Prophetiæ in Germanorum Ecclesia, hæc est visa fore maximè utilis toti Ecclesiæ, vt in illa excuterētur, & approbarentur omnia (per mutuā locorum è scripturis collationem) quæ in totius eius hebdomadis concionibus videri poterant, vel non rectè, vel non ad plenū omnino fuisse explicata. Aut qualemcūq; tandem in animis auditorum dubitationē forte adhuc reliquissent. Cum enim nusq̄ aliunde plus imminere posse periculi constet in oībus Ecclesijs, q̄ ex doctrinæ dissidijs: nihil sanè æquè etiam vtile esse potest in omnibus Ecclesiis, q̄ vt vnanimis doctrinæ cōsēsus in illis (ex verbo Dei) retineatur. Ad quem equidem retinendū atq; etiam alendum, vix quidq̄ haberi excogitariq; potest, aut melius, aut commodius, aut etiā efficacius, hac tali publica do-

ctrinæ

 Ministrorum examinatione, atq; approbatione.

Die Iouis igitur, sub finem concionis, quæ hora propemodum nona ante meridiem habetur, Ecclesiastes ipse hortatur Seniores Ecclesiæ, & õnes eos qui ad proponẽdas obiectiones designati sunt, ad proferendum in medium aliquid, cum omni modestia & grauitate, ad Ecclesiæ ædificationem, non autem ad vanam ostentationem. Ac tum Ministri rationem reddunt doctrinæ suæ, in eius hebdomadis concionibus traditæ, si quid aduersus illã obijciatur.

1. Cor.14. *Et vt omnia ordine ac decenter, citraq; vllam confusionem gerantur: ne item fenestram aperire voluisse dicamur, per istiusmodi examinationes, inducẽdis curiosis quibusdam (vt nunc sunt tem-*
1. Tim.4. 6. *pora) & noxijs quæstionibus, quæ aliud*
2. Tim.4. *nihil q̃ pugnas gignerent, & Ecclesiam*
Titũ.3. *demum etiam perturbarẽt. Designati habentur è Senioribus ac Diaconis, adeoq; & ex reliquo etiam Ecclesiæ cœtu, viri quidam pij, graues, & modesti, quósq; certum est, & in scripturis bene versatos esse, & aliud non quærere, q̃ gloriam Dei,*

&

& Ecclesiæ publicam ædificationem, quibus solis potestas facta est proponendi suo ordine in Prophetijs, quidquid omnino proponi debet. Vitari enim non possent turbæ ac confusiones in Ecclesia vllo modo, si quibuslibet proponere omnia liceret: cum nusq; alioqui desint hisce nostris potissimum temporibus homines contentiosi, præfracti, curiosi, & supra modum arrogantes, à quibus sibi modis sanè omnibus Ecclesia cauere debet. Deniq; non desint etiam fanatici pleriq; homines, per quos hauddubio omnia tentaret Satan, ad dissipãdam Christi Ecclesiam, si omnia quibuslibet, sine delectu ac discrimine vllo, publicè in medio Ecclesiæ cœtu, proponere liceret.

Interim tamen vt toti Ecclesiæ libertas sua constet, & ne quis sibi delectorum illorum ad id peculiariter virorũ designationẽ, fraudi esse queratur, libertas permittitur omnibus, qui sunt ex Ecclesia, vt omnes suas dubitationes, aut obiectiones, designatis viris illis, siue verbis, siue scripto exponant, adiectis (ex verbo Dei) dubitationum, obiectionumq; istiusmodi suarum rationibus. Quæ demum omnia

mnia per designatos illos in Prophetia proponuntur, quatenus sanè verbo Dei consentanea esse, & ad Ecclesiæ ædificationem facere videntur.

Ne tamen & inter illos ipsos designatos viros, aliqua vllo modo confusio oriatur: aut alij alios in proponendo impediant, conueniunt inter sese designati illi, paulò ante eius diej concionem: atque inter sese conferunt, quo quid ordine proponi ab illis debeat. Et si quid sit eiusmodi, quod aliquo modo controuersum esse videatur, admonentur illius in tempore Ministri ac Seniores omnes, vt præmeditati respondeant. Aut res differtur in aliam prophetiam (si sit opus) vt omnia ordine, decentur, & cum Ecclesiæ ædificatione fiant.

Quantus autem sit huius talis Prophetiæ fructus, id res ipsa clarius multo testatur, quam vt vllis verbis explicarj possit.

Primùm enim confirmantur animi totius Ecclesiæ, in retinenda tuendaque etiam sana doctrina: posteaquam illam ita et excuti & approbari videt. Et animantur præterea, atque etiam armantur omnes aduersus sectas omnes, quibus nunc sunt ferè plena vbique omnia: atque vnaminis in tota Ec-

clesia

Deinde Ministris verbi excutitur torpor atq; otium. Coguntur summo studio ad uigilare, vt in tradenda doctrina, fideliter, prudenter, & magna circumspectione ministerio suo fungantur. Ne quid temerè videlicet apud Ecclesiam effutijsse: nouaq; vlla dogmata præcipitanter in medium protulisse, videri possint. Nimirū vox illa Apostolica in officio illos continet: Cæteri dijudicent. Et alioqui intelligunt etiam, in tali doctrinæ examinatione, Spiritus Prophetarum alijs Prophetis subiectos esse oportere. Præterea multi per imperitiā aliâs ad sectas pertracti, facilè lucrifiunt. Cum enim rationes sectariorum confutari (idq; sine conuitijs) & sanam præterea doctrinam approbari audiunt, ex verbo Dei: facilè ad agnoscēdum errorem suum, & veram resipiscentiam inducuntur: id quod iam pluribus exēplis experti sumus. Ad hæc Seniores Ecclesiæ sese etiā nō vulgariter exercēt, in scripturarū explicatione. Si qui enim loci occurrant, qui variam admittant expositionem: quisq; Seniorum proferre potest suam (quam sibi habet reuelatam) ex 1.Cor.14.

posi-

 positionem, non sine magna Ecclesiæ ædi-
ficatione. Postremò præfractis atq; obsti-
natis aduersarijs, & sectis omnibus ob-
struitur os, hoc tali Prophetiæ genere: dū
sibi omnem excusationem eripi vident,
cum apud Deum, tum apud homines, per-
tinaciæ suæ atq; obstinationis. Negare e
nim non possunt, libertatem esse proponē-
di publicè argumenta ipsorum omnia, p
designatos illos viros, pro eo ac ipsimet uo
lunt (modò ne turbas in Ecclesia moueāt,
sed ordine & decenter omnia fiant) ac de
inde refutari omnia, donec toti Ecclesiæ
modis planè omnibus satis fiat : ipsaq; id
suo silentio publicè attestetur. Sed quem-
admodum Christus ait, omnes qui malè
Ioan.3. *sibi sunt conscij, lucem ferre non posse, a-*
deòq; & refugere, deniq; & odisse: ita sa-
nè & isti ad talem disputationū & Pro-
phetiæ lucem, prodire recusāt. Sed in an-
gulis interim suis traducere non cessant
nostram Ecclesiam: & lucis odio excæca-
ti, damnant tandem, quòd in sua ipsorum
conscientia conuincuntur accusari eam
2.Timo.2. *haudquaq̄ posse. Atq; ita ad extremum*
Titum.3. αὐτοκατάκριτοι *cum sint, in mentem re-*
probam, iusto Dei iudicio tradun-
tur

duntur.

Hisce itaq; causis adducti hunc talem Prophetiæ modum in Germanorum Ecclesia instituendum hîc esse putauimus, quòd huic Ecclesiæ maximè et vtilis & necessarius esse videretur.

Est autem & alia Prophetiæ ratio, in qua liber aliquis Biblicus ordine suo explicandus sumitur: non tantùm per verbi Ministros, sed etiam Seniores ac Diaconos, iuxta ordines ipsorũ: aut plures etiã delectos ad id viros quosdã graues et pios, ex reliquo Ecclesiæ cœtu. Atq; hæc talis Prophetiæ ratio in Gallorum Ecclesia obseruatur lingua vulgari ipsorum, ad hunc modum.

De modo seu ritu Prophetiæ in Ecclesia Gallorum.

CVM & in Germanorum Ecclesia multi sint qui Gallicè loquantur, & in Gallica itẽ Ecclesia multi, qui Germani eam linguam sic satis norint. Vtile id fore existimauimus, vt alijs omnino diebus Prophetia apud Gallos in hebdomade, q̃

 apud Germanos obseruaretur. Vt videlicet & Galli qui vellent Germanicæ, & Germani vicissim Gallicæ Prophetiæ cōmodius interesse possent. Atq; ita quoniã in Germanorũ Ecclesia diebus Iouis prophetia (vt dictũ est) haberi solet, Gallicæ Prophetiæ dies Martis destinatus est.

Visum est etiam vtile fore vtriq; Ecclesiæ, vt varietas hæc Prophetiæ ita in illis retineretur. Vt enim doctrinæ per hebdomadem traditæ examinatio atq; approbatio (de qua iam diximus) plurimum fructus habet in Ecclesia: ita fieri etiam non potest, quin maximo cum fructu scripturæ tractentur: si ad cuiusq; lectionis explicationem multæ multorum interpretationes, inter sese nihilominus consentientes, atq; inde deductæ vel exhortationes, vel consolationes adhibeantur. Manifestè enim conspicitur opulentia donorum Spiritus sancti in Ecclesia, in concordi multarum interpretationũ, circa vnũ quelibet scripturæ locũ varietate: et exhortationũ simul ac consolationũ, multarũ inde petitarum accommodatione. Deinde est nõ vulgare exercitiũ hoc in Ecclesia: quo fit, vt multi semp assuescãt scripturarũ expli-

tationi: sic vt nunquam sint verbi Ministri in Ecclesia defuturi. Postremò Ecclesia tota in fide scripturæ confirmatur, quam à tot simul viris tam variè tamque interim consentienter explicarj audit.

SINGVLIS igitur diebus Martis in hebdomade in templo Gallorum, post absolutam publicam concionem & preces Ecclesiæ publicas, priusquam Psalmus extremus decantetur: consident ordine in conspectu totius Ecclesiæ verbi Ministri & Seniores eius Ecclesiæ: simulque etiam illi, qui ex reliquo Ecclesiæ cœtu ad id designati sunt. Atque vnus aliquis ex Ministris, Senioribusue, aut designatis illis alijs, iuxta suas vices sumpto eo libro, qui ad eum modum per Prophetiam explicarj cœpit: prosequitur eius lectionem suo ordine, vbi in priore Prophetia cessatum fuerat. Ac demum explicationem textus addit pro doni suj mensura: & admonet Ecclesiam eorum, quæ illj in prælecto textu obseruatione digna esse videntur. Huic verò vbi dicendi finem fecit, succedit alius proximè assidens: & ad eiusdem ipsius textus explicationem adijcit, si quid à priore omissum esse putat. Ac rursum secun-

 do succedit tertius: & tertio quartus, vsq; dum neq; inter verbi Ministros, neq; inter Seniores, aut designatos illos è cœtu Ecclesiæ alios quisq̃ sit, qui aliquid in mediũ proferre velit. Posteaq̃ verò nemo amplius habet quod proferat, Minister qui publicam concionem habuit, iubet decãtari Psalmum aliquem: quemadmodũ in superioribus dictum est. Et tandem cum benedictione dimittet Ecclesiã in pace.

Atq; de publico verbi in peregrinis Ecclesijs ministerio tantum. Habentur autem in templo Germanorum præterea diebus lunæ & Mercurij latinæ prælectiones: & latinæ item Prophetiæ seu scripturarum collationes, in quibus doctrina ipsa prælectionum excutitur atq; approbatur: perinde atq; in Prophetia Germanica. Sed quoniam huiusmodi prælectiones non propriè pertinent ad Peregrinorum Ecclesias, neq; certum est, eas ita semper obseruarj posse: nõ existimauimus illas in parte aliqua publici verbj ministerij in Ecclesijs ponendas esse. Iam igitur nobis de Sacramentorum ministerio ritúq; ac modo illius dicendum erit. Primum q; de ritu ac forma Baptismj: deinde verò de

quemadmodum in noſtris Eccleſijs obſeruatur.

Forma ac ritus adminiſtrandi Baptiſmi, in Eccleſia peregrinorum Londinj.

BAPTISMVS in noſtra Eccleſia, in publico potiſsimũ Eccleſiæ cœtu, ſub finem concionis publicæ, adminiſtrari ſolet. Cum enĩ Baptiſmus ad totam omnino Eccleſiam ita pertineat, vt nemo qui ſit è corpore Eccleſiæ à Baptiſmo arcerj, neq; item admitti ad illum quiſq̃, qui non ſit membrum illius, debeat: æquum ſanè eſt, vt quod ad totam ſimul pertinet Eccleſiam, in totius etiam Eccleſiæ cœtu peragatur. Teſtatur autem Paulus Eccleſiam ipſam, Chriſto autore, Baptiſmi miniſterio mundã cenſerj ſine vllius membri ſuj exceptione. Vnde ſanè facilè eſt uidere, Baptiſmum neq; ad eos, qui omnino ſunt extra Eccleſiam, pertinere: neq; vllis item Eccleſiæ membris negari poſſe.

Cum autem ita ſint hîc diuino inſti-

 tutæ beneficio nostræ Ecclesiæ per Maiestatem Regiam: vt sint veluti vna quædam parœcia dispersorum per totam vrbem peregrinorum omniū: seu vnum corpus corporatum (quemadmodū in Regio Diplomate habetur) & non omnes interim peregrini nostris sese Ecclesijs adiungant. Imò verò multi sint, qui dū omnes Ecclesias auersantur ac refugiunt, apud Anglicas Ecclesias, nobis: apud nos verò Anglicis se Ecclesiis adiunctos esse fingunt: atq; ita & Anglicis, & nostris pariter Ecclesiis imponunt. Nos ne Anglicæ Ecclesiæ earumq; Ministri imposturis talium hominum fallantur, idq; sub fuco nostrarum Ecclesiarum: eorum duntaxat infantes baptizamus, qui sese nostris Ecclesiis per publicam fidei confeßionem, disciplinæq; Ecclesiasticæ obseruationem adiunxerūt. Sed omnium nostrorum infantes baptizamus interim, ne Anabaptistis occasionem aliquam subducendi à Baptismo infātes suos in Anglicis Ecclesiis, prætextu nostrarum Ecclesiarum præbeamus: aut nos etiam sub obtentu Anglicarum Ecclesiarum fallamur.

Vt autem nostræ Ecclesiæ certæ esse possint,

sint, infantes qui sunt baptizandi, esse eorum semē, qui se nostris (ita vt est dictū) Ecclesiis adiunxerunt: Pater ipse infantis baptizandi (si quo modo id facere potest) aut aliquot alij spectatæ fidei in Ecclesia viri ac mulieres, infantem ipsum ad Baptismum offerunt: eúmq; semen Ecclesiæ esse, publicè profitentur. Neminem autē peregrinorū patimur infantes suos ad Baptismū offerre in nostris Ecclesiis, qui nō fidē apud nos suā publicè professus esset: disciplinæq; sese Ecclesiasticæ vltrò subiecisset. Ne qui infantes suos ad nostrū alioqui Baptismū secus obtulissent, causari demum possent, se ad nostras Ecclesias pertinere: atq; ita fallerent postea Anglicas Ecclesias, earúmq; Ministros. Sed tamen vt apertè testemur, & Anglicas & nostras Ecclesias vnā atq; eādē Ecclesiā esse, etiamsi ab illis, & lingua, & ceremonijs nōnihil variemus: nō recusamus, quò minus Angli infantes nostrorum ad Baptismum (vt publici Ecclesiæ testes) offerant in nostris Ecclesiis, si modò habeant & vsum linguarum nostrarum, & certum pietatis suæ testimonium: quemadmodū nostri vicissim in Anglicis Ecclesiis, infan-

tes

 tes Anglicos ad Baptismum offerre solet.

Habetur autē peculiaris liber, in quo nomina infantium omniūqui baptizantur, parentum etiam ipsorum nomina, locusq; mansionis ipsorum, deinde annus etiam, mensis ac dies Baptismi adscribuntur, quò facilius demū infantes (vbi adoleuerint) ad Catechismum ediscendum inducātur: si parentes aut è viuis interea excedant, aut sint etiam hac in parte negligentiores. Qua de re plura sūnt dicta, circa catecheseos explicationem.

Quòd si adultus quispiam sit baptizandus, qui nondum alioqui baptizatus sit, vel à Iudaismo, vel ab Ethnicismo, aut etiam ab Anabaptistis ad nostrā Ecclesiam venire, seq; illi adiungere, & in illa baptizari velit: tum is in fide primùm instrui, publicámq; illius confessionem coram Ecclesia ædere, & Ecclesiasticæ sese disciplinæ subijcere debebit, priusq̄ baptizetur. Etenim de adultorum salute Ecclesia ex fidei potissimùm confessione, & vsu disciplinæ iudicari potest.

Cum igitur Baptismus in nostris Ecclesiis administrandus est, iubet Ecclesiastes sub finē concionis (priusq̄ Psalmus decantetur

decantetur) infantes baptizandos proferri in totius Ecclesiæ conspectum, per publicos illos Ecclesiæ testes, qui infantes baptizandos semen nostræ Ecclesiæ esse (patribus infantium adstantibus) profiteri debent. Quibus demum omnibus in conspectu Ecclesiæ ita constitutis, Ecclesiastes in hunc modum adhortatur Ecclesiam, ad diligentem mysteriorũ in Baptismo nostro considerationem.

Admonitio circa Baptismi administrationem.

P*OSTEA q̃ nobis Baptismus iam administrandus est, viri fratres, danda est nobis opera, vt illũ iuxta Christi Domini institutionem, & Apostolorum obseruationem administremus: ne per nostrum ministerium sacro sancta hæc Christi institutio profanetur: præsertim cum certũ sit, Deum inultam non sinere institutionum in Ecclesia suarum profanationem. Vt autem Baptismum hunc iuxta Christi Domini institutionem re vera administremus: mens ipsa ac voluntas illius,*

verbo

 verbo suo patefacta, intuenda nobis potißimum, atq; etiam sequenda erit. Nempe vt ita Baptismum hunc administremus: quemadmodum illum ab ipso imperatum habemus. Duo verò nobis præcipit Christus Dominus in Baptismi institutione. Primum, vt aqua baptizemus eos, quos ad eius Ecclesiam certò pertinere scimus. Deinde, vt non quouis modo id, sed in nomen Dei Patris. Filij & Spiritus sancti faciamus. In hisce duobus igitur obseruandis, sequenda nobis erit mens ac voluntas Christi Domini, circa huius Baptismi nostri administrationẽ: ne quo modo diuinam institutionem profanemus.

1.Cor.12. Ephe.5. Math.28. Mar.18.

Aquam igitur iam paratam videtis, vt infantes istos tanq̃ membra nostræ Ecclesiæ & Christi ipsius, iuxta eius mandatum baptizemus. Superest ergo hoc tantũ, vt eos non quouis modo, sed in no nomen Dei Patris & Filij & Spiritus sancti, verè & fideliter baptizemus. Hoc est, vt Baptismo hoc testificemur & declaremus, totam Christi Ecclesiam cum omnibus membris ipsius pertinere procul dubio ad Deum Patrem, Filium, & Spiritũ

vitum sanctum: mundatam videlicet omni ex parte sanguine Christi Domini, vt in ea tota vnà cum membris eius omnibus nulla omnino macula aut ruga, coram oculis Dei cerni poßit. Porrò vt ostendamus, nos omnia nostræ Ecclesiæ membra, per nostrum hoc ministerium in nomen Dei Patris & Filij & Spiritus sancti baptizare: hæc ita de Baptismo apud vos testificamur.

I. Quòd Baptismus iste non tantũ ad infantes hosce, qui ad illum offeruntur, sed ad catholicam etiam Christi Ecclesiam ita pertineat, vt illam totam cũ omnibus vbilibet membris suis mundam prorsus apud Patrem Deum censeri testetur propter Christum. Et proinde esse id debiti officijq́ nostrûm omniũ, qui hũc Baptismum intuemur: vt non minus illum ad nos omnes pertinere cogitemus, q̈ si vnà cũ hisce infantibus pariter omnes baptizaremur. Et vt quisq́ nostrûm magnitudinem bonitatis & misericordiæ gratuitæ Dei secum perpendat cum debita gratiarũ actione: simulq́ cogitet de approbanda Deo coram eius Ecclesia gratitudine sua per veram respiscentiã, & vi

1.Cor.12.
Ephe.5.
Rom.5.7.
Ephe.2.
1.Cor.15.

 tæ ſeriam emendationẽ. Neminẽ igitur debere eſſe oĩno otioſum Baptiſmi cuiuſlibet ſpectatorẽ, niſi qui inter Dominicæ inſtitutionis profanatores numerari, proq; Chriſti ipſius Domini contemptore haberi, & proinde reus etiam corporis & ſanguinis Chriſti eſſe velit. Sed vnumquẽq; dum Baptiſmum aliorum intuetur, omnes ſuas cogitationes intẽdere debere, ad perpendendam gratuitã Dei erga nos omnes bonitatem ac miſericordiã in Chriſto, & ad curam ac ſollicitudinem approbandæ noſtræ viciſſim erga Deum gratitudinis, per veram reſipiſcentiã noſtrã, & vitæ emendationem, perinde atq; ſi omnes pariter baptizaremur.

II. Quòd ea noſtra mundities, quam tinctio noſtra in Baptiſmo deſignat, non ſit ex nobis ipſis: quandoquidẽ vnius alterius emundatione mundi ſumus. Qua ſanè non egeremus, ſi vllã omnino ex nobis ipſis munditiem habere poſſemus. Euinci ergo Baptiſmi teſtimonio, omnes nos (quod in nobis quidem eſt) impuros eſſe omnino per peccatum, ab ipſo etiam matrum noſtrarum vtero, coram oculis Dei: neq; nos ab ea impuritate eiuſq; condemnatione

Tit. 3.

Epheſ. 2.
Pſal. 51.

mnatione repurgari liberarive posse vllo modo: sed per aliũ oportuisse nos emundari, vt mundi esse possemus,

III. Quòd ea ipsa nostra mundities ex nullius hominis aut creaturæ alterius omnino virtute, merito aut dignitate, præterq̃ ex gratuito solius Christi Dominj dono ac beneficio nobis contingat. Nempe per donatam nobis ab ipso iustitiæ, meriti, & gloriæ suæ in carne nostra partæ communionem. Ille enim nos solus emundauit per sanguinem suum. Ille expiatum morte sua nostrum peccatum tegit suæ iustitiæ plenisufficientia: meritumq́ suum nobis imputari vult in Patris suj iudicio, & suam nobis gloriã gratuitò donat. Atq; hoc ipsum planè est summum Baptismj mysterium, quod externa aquæ tinctione illa designatur: quodq; nobis scriptura pluries commendat, dum Baptismum lauacrum regenerationis ac remissionis peccatorum vocat: dum baptisatos Christũ induisse testatur: & dum nos in mortem Christi baptisari docet. Vt intelligamus mortẽ Christi, meritũq; omne illius nobis cum ipso (ex dono suo) commune esse: at-

Tit.3. Rom.3.5.8. 1.Cor.1 1.Ioan.1. Hebr.1.10. Ephe..2. Colloss.2. Tit.3. Act.9. Gal.3. Roma.6.

 q; per eam ipsam nostram cum Christo communionem in morte ipsius, nos etiam deductos esse in æternam & gloriosam cõmunionem eorum in cœlis, quæ sunt Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et proinde nos mandato Christi Domini baptizari in nomen Patris, & Filij, & spiritus sancti.

Math.28.

IIII. Quòd collatũ hoc in nos à Christo Domino nostræ munditiej donum requirat nostram pro tanto beneficio gratitudinem. Nempe vt donatam nobis munditiem, peccatorum nostrorũ sordibus nostris ne rursum vltro ac sponte impuremus. Et proinde debiti officijq; nostri esse vt nostram illam cum Christo Domino in morte sepultura ac resurrectione sua communionẽ (per quam seruati sumus) vita etiam nostra pro nostra virilj, corã eius Ecclesia exprimamus. Crucifigentes videlicet in nobis ipsis aßiduè veterem nostrum hominem, affectúsq; ipsius vnà cũ Christo Domino sepeliẽtes (quoad fieri potest) atq; in vitæ nouitatem virtute Spiritus sancti indies magis ac magis resurgẽtes. Si quãdo verò nos pro nostra infirmitate lapsos esse, peccatorũmq; nostrorũ mole premj videmus, non ideo nobis desperandum

Rom.6.
Ephe.4.
Coloss.3.
Heb.10.

sperandū esse: neq; item quærenda vlla alia peccatorum nostrorū remedia: sed intuendam nobis esse emundationem nostrj in sanguine Christi, quā Baptismus ipse contestatur. Qua fit, vt non huius tantū aut illius tēporis peccata nostra, sed quæ per omnem vitam nostram ex infirmitate nostra patramus, nobis gratuitò condonentur: si nobis diffisi cum nostrj ipsorum displicentia atq; accusatione, veniam illorum supplices ad thronū gratiæ Dej petamus.

Hæc ita vobis de Baptismo testificamur: vt intelligatis, & infantes istos ad eū modū baptizari, & vos iam olim baptizatos esse, in nomen Patris, et Filij, et Spiritus sancti.

Quāq; autem infantes omnes nihil horum percipere, ne dicam præstare poßint, non ideo tamen à Baptismo arcerj debēt. Rom. 4.
Postremū est enim et in Baptismo, et in alijs Sacramentis omnibus, id quod nos pro debito officioq; nostro erga Dominū Deum nostrū præstare debemus. Sed nobis ante omnia intuendū est Dei opus erga nos in Christo. Nempe acceptatio nostrj & nostri seminis gratuita in gratiā

Dei

 Dei propter Christũ: quæ nobis per Baptismũ designatur. Ad quam cum infantes nostrj quoq; indubitatò pertineant, testimonio institutæ olim à Deo circumcisionis, & manifestæ alioqui promissionis

Genes.17. (Vt sim Deus tuus & Deus seminis tui post te) *non fideliter ministerio nostro fungeremus, si à signo acceptationis nostræ infantes nostros arceremus: quos Deus ipse, et promissionis et circumcisionis testimonio luculentissimo sibi gratos acceptósq; esse expressè testatur. Quódq; ad baptizandorum adnatam infirmitatẽ attinet, eam sanè clementer fert Deus: neq; illis imputat propter Christum. Sic vt adnata nobis naturæ nostræ infirmitate, à gratuita illa nostrj propter Christũ acceptatione, et proinde ab vsu Baptismj etiã haudquaq̃ excludamur. Alioqui si propter adnatam natura nostra infirmitatẽ infantes à Baptismo arcẽdi esset, eò quòd credere et pœnitere non possũt: simul quoq; & adulti omnes arcendi essent. Neq; enĩ inter adultos etiã quisq̃ est, qui verè ac plenè credere aut pœnitere possit. Imò magis multo adulti oẽs a Baptismo arcẽdj essent: eò quòd patratis iã per se ipsos plurimis*

mis et grauißimis sceleribus) omnibus infantibus multo: sese reddiderint impuriores: quemadmodum Cyprianus docet.

Amplectimur ergo infantes omnes ad Baptismum in nostra Ecclesia, ad attestandam & nostri simul & illorum gratuitam acceptationem in gratiā Dei propter Christū. Et quanq̄ natura sua sint re vera filij iræ, concepti & nati in peccato, quemadmodum & nos omnes: Christi tamen beneficio peccatum ipsorū illis, quemadmodum & nobis nostrum, non imputatur ad condemnationem: propter quem etiam in fœdere esse censentur. Ephe.2. Psal.51.

Et vt certi simus infantes nostros in fœdere Dei censeri, quod in se alioqui complectitur eam communionē cum Deo Patre & Filio & Spiritu sancto, in quā mādato Christi oēs baptizari iubemur: verbi diuini ea de re testimonia audiamus. Primùm igitur Deus ipsemet ad Abrahamū sic ait, cū illi Circumcisionē in gente deinceps sua obseruandam imperaret. Gen,17.

Ego constabiliam (inquit Dominus) pactum meum inter te et me: et inter semen tuum post te in generationib⁹

M suis

 suis fœdere sempiterno: vt sim Deus tuus & Deus seminis tui post te.

Hoc porrò Dei pactum, Sacramentalémq; illius in Circumcisione obfirmationem atq; obsignationem haudquaq; aboleuit Christus Dominus in sua Ecclesia: etiamsi typicum Circumcisionis elementũ, Coloss. 2. *externam (inq̃) præputij accisionem aquæ lauacro commutatam esse videamus. Vt quod olim promissum expectabatur adhuc in Christo venturo, id iam in ipso exhibito præstitum cumulatissimè intelligamus. Alioqui Paulus & veterem Ecclesiam quæ circumcidebatur (sub typica rei futuræ adumbratione) baptizatã: & nos item qui baptizamur (completo iam in nobis per Christũ Circumcisionis typicæ mysterio) circũcisos esse docet. Multò minus autem arctauit Christus Dominus fœderis diuini erga nos gratiam in sua Ecclesia præ Ecclesia Israelis: cum vna sit semper eadémq; catholica Dei Ecclesia, & vnum item atq; idem æternum Dei fœdus in illa. Quo sanè nomine Christus Dominus in Abrahæ semine censetur, & nos per illum omnes: quemadmodum Paulus docet.* Gala. 3. Hebre. 2.

docet. Sed fœdus ipsum, quod antea ad solos Iudæos peculiariter pertinebat Circũcisionis testimonio, protẽsum est per Christũ Dominũ in omnes totius orbis terrarũ gentes Baptismi institutione. Sic vt quẽadmodum in Israelis olim Ecclesia Deus apertè testatus est, se, non tantùm adultorum, sed etiam infantium Deum esse: Ita & Christus Dominus in sua nunc Ecclesia infantes nostros sibi placere, atq; ad se pertinere testetur. Id quod & alijs multis locis, & imprimis apud Marcum expressè legimus cap. 10. ad hunc modum. Math. 28. Ephe. 3.

Et attulerunt ad eum infantes, vt illos capesseret. Discipuli verò obiurgabant ipsos infantium gestatores. Id porrò cum vidisset Iesus indignè tulit: & ait ad discipulos. Sinite infantes venire ad me, & ne prohibete illos: talium est enim regnum Dei. Amen dico vobis, quicunq; non acceperit Regnũ Dei, quemadmodũ infans, haud quaq̃ ingredietur illud. Et cum illos in vlnas accepisset, positis super eos manibus benedixit illis.

Ex Christi Domini & verbis hisce et exemplo perspicuũ est, infantes ei gratos

 atq; acceptos esse in sua Ecclesia. Et proinde illos cum ad fœdus ipsū Dei nobiscum, tum etiam ad signa ipsius à Christo instituta proculdubio pertinere. Cum igitur Christus Dominus in sua Ecclesia Baptismum instituerit, vt esset signum atq; obsignaculum diuini propter se fœderis nobiscum: quatenus sanè eos omnes (ad quos ius alioqui ac ministerium Euangelij ipsius quoquo modo pertinet) in nomen Patris & Filij & Spiritus sancti baptizari iubet: Equidē perspicuum est infantes nostros ad Baptismum per Ecclesiam offerri cū publica eius gratulatione, & ab illius Ministris baptizari etiam oportere. Vt ergo Baptismū istorum infantium rite & cum fructu (iuxta Christi Domini institutionē) peragamus, nomen Domini supplices inuocemus, vt hosce infantes, nósq; pariter omnes in Diuino fœdere suo constabiliat atq; obsignet: ad hunc modum.

Precatio circa Baptismi administrationem.

Omnipotens

OMNIPOTENS æterne Deus, misericors *Pater*, qui nos per vnigenitum filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum docuisti, vt te in omnibus nostris actionibus inuocemus: ésq; pollicitus, te nos per ipsi' nomen precantes semper auditurum esse. Respice quæsumus super hanc familiæ tuæ congregationem, quæ Baptismi huius ministeriũ à filio tuo institutum intuetur: & super hoc semẽ nostrum, quod in medio Ecclesiæ nostræ cœtu tibi offertur. Cuius alioqui te Deum esse tu ipsemet testatus es, et filius tuus amplexu illud suo, suáq; benedictione dignatus est. Velísq; nos vnà cum nostro semine per Spiritũ sanctum tuũ ita gubernare, vt in vera ac salutari tui et nostri cognitione indies magis ac magis promouere possimus. Vt omnes intelligant, te verè esse nostrum pariter ac seminis nostri Deum, nósq; vicissim vnà cum nostro semine esse populum tuum in Christo Iesu dilecto tuo filio: cum quo ac sancto tuo Spiritu viuis & regnas Deus

Ioan 14.

Gene. 17.
Marc. 10.

 trinus

 trinus & vnus, benedictus in sæcula, Amen.

Finita hac precatione conuertit orationem suam Ecclesiastes ad eos, qui infantes ad Baptismũ, vnum pluresue offerũt. Iubétq; vt ad infrascriptas interrogationes vnà cũ infantiũ patribus (si adsint) coram tota Ecclesia respondeant, tanq̃ publici testes, & veluti manus quædam totius Ecclesiæ, in offerendis illius infantibus ad Baptismum: in hunc modum.

Audiuistis fratres, Baptismi lauacrũ esse institutũ à Christo Domino in sua Ecclesia obsignaculũ diuini fœderis nobiscũ, à quo arceri neq; debeãt neq; possint infantes nostri, quos in illo cõprehẽsos esse constat: nisi si & Ecclesia tota neglectæ Dominicæ institutionis, & Ministri illius non satis fideliter administrati sui ministerij accusari velint. Cum igitur vos totius Ecclesiæ huius nomine infantes istos (*si plures infantes offerantur*) ad Baptismum adferatis, ego pro fide mei ministerij à vobis postulo, vt mihi in cõspectu totius Ecclesiæ tanq̃ testes publici ipsius testificemini.

I. An

I. An infātes isti quos offertis, sint etiam semen nostræ huius Ecclesiæ: vt per nostrum ministerium hîc legitimè baptizētur? Respondent. *Etiam.*

II. Agnoscitis ne etiam doctrinam nostram, quam de Baptismo & eius mysteriis audistis, veram esse? Et quòd nostri infantes natura quidem sua (vt & nos omnes) iræ ac mortis filij, iam tamen diuino nobiscū fœderi (propter Christū) inclusi instituto à Christo & ipsi acceptationis iustitiæq; suæ sigillo (Baptismo inq̃) debeant omnino obsignari? Respondent. *Etiam.* Ephe. 2.

III. Postremò agnoscitisne esse id vestri, & totius simul Ecclesiæ debiti atq; officij: imprimis autem vos Patres (*si Patres ipsi præsentes adsint*) vnà cum vestris vxoribus infantium istorum matribus, vt oblati infantes isti (vbi adolescere cœperint) in vera Dei notitia, & religione instituantur?

Respondent: *Etiam.*

Absolutis hisce interrogationibus & responsionibus, Ecclesiastes de infantium (si plures sint) nominibus inquirit, ac demum illos ordine suo proferri ad Baptis-

 mum iubet: singulósq. illorũ nomine suo compellans, aqua pura in fronte tingit, coram tota Ecclesia: dicens,

Ego te Baptizo .N. in nomen Dei Patris, & Filij & Spiritus sancti. Deus Pater Domini nostri Iesu Christi obsignet te, & nos pariter omnes, in dono nostræ omnium (in Christo) regenerationis & iustitiæ, per Spiritũ sanctum suum ad vitam æternam: Amen.

Postea inuitat Ecclesiastes ad gratiarum actionem totam Ecclesiam: qua in genua procũbente precatur in hunc modum.

Gratiarum actio post Baptismum administratum.

AGIMVS tibi gratias oĩpotẽs Pater, per Iesum Christum filium tuum, quòd nos vnà cum nostro semine à morte æterna liberatos ad vitam rursus æternam Baptismi testimonio reduxeris, per gratuitam nostri omnium in sanguine Filij tuj vnigeniti expiationẽ

piationē. Teq; supplices oramus per eundē ipsum tuū filiū, vt hos infantes nostros *(si sint plures)* qui tui proculdubio sunt, Baptismi huius testimonio, Spiritu etiā sancto tuo gubernare deinceps, donisq; illius salutaribus (vbi adoleuerint) ita ornare digneris. Vt tuam hanc erga se & nos pariter omnes verè æternā benignitatē ac misericordiam olim probè agnoscāt: inq; omni demum sanctitate & iustitia viuant, sub Rege ac Pontifice nostro omnium Christo Iesu, qui tecum & cum sancto tuo Spiritu est verus, vnus, atq; æternus Deus, laudand⁹ in sæcula. Amen.

Finita hac gratiarum actione admonetur paucis Ecclesia, vt infantes suos ad Baptismū offerat, non ex vulgari vlla cōsuetudine, aut superstitione: sed ex fide eius promissionis, quæ non tantùm adultos, sed ipsorum semen etiam in Ecclesia Diuino nobiscū fœderi inclusum esse, atq; ad plenitudinem mystici corporis Christi pertinere testatur. Ita enim summā quisq; in Ecclesia consolationē ex infantiū suorum Baptismo accipiet & ad omnia forti animo

 animo tolerãda excitabitur, quæcunq; vel in se, vel in suos infantes à Domino immitti videbit.

Atq; ita demũ canitur Psalmus ab Ecclesia: & eo decantato, dimittitur Ecclesia cum benedictione & pauperum cõmendatione: quẽadmodũ circa conciones Dominicis diebus haberi solitas suprà scriptum habetur,

Ritus Cœnæ Dominicæ in Ecclesia peregrinorũ Lõdinj.

C*OENÆ Dominicæ vsum summo olim studio summaq; religione sub Apostolis obseruatũ esse, facilè è scripturis apparet. Siquidẽ Paulinæ illæ apud Corinthios* κατηγορίαι *abundè testãtur, q̃ puram voluerit esse Paulus Cœnæ Dominicæ administrationem. Et q̃ frequẽs tum fuerit Cœnæ Dominicæ vsus, id sanè ex actis Apostolicis non obscurè colligi potest. Cæterùm post ipsa mox Apostolorũ tempora ita vbiq; refrixit studium ac cura veræ religionis, vt neq; ritus vllus obseruatæ per Apostolos Cœnæ Dominicæ,*

nobis

nobis sit plenè proditus vsq; quod equidē sciri possit: Et vsus ipse Cœnæ abierit non multò post in grauissimam superstitionē. Vnde demum & varij Cœnæ ritus inuecti sunt, haud ita multum theatricis spectaculis absimiles : & vsus illius rarior esse cœpit. Postea adficta est propitiatoriæ in Cœna oblationis imaginatio, quæ cōsistere nō potuit, nisi realis etiā (iuxta substātiam ipsam) corporis & sanguinis Christi naturalis præsentia in Cœnæ elementis statueretur. Qua cōstituta cessare hic adhuc noluit Satā, donec nouū nobis idolū neq; vnq̄ ātea (etiā inter omniū maximè barbaras gentes) auditū, in Cœnæ elementis obtruserit, per Papisticam transubstantiationem. Atq; ita sanè non modò sublatus est frequens ac legitimus Cœnæ vsus, reseruata solis nescio quibus Sacrificis elementorum Cœnæ & consecratione simul et oblatione: sed & cōtactus illorum conuiuis Cœnæ (execrabili plebj scilicet) magno supercilio interdictus est: cōmutatusq; ad extremū Cœnæ vsus est idololatrica elementorum illius adoratione.

In ea porrò Cœnæ Dominicæ profanatione, cū vtrinq; offendicula videremus,

siue

ſiue nimiũ frequentem, ſiue etiam paulò rariorẽ Cœnæ vſum in noſtra Eccleſia inſtituiſſemus: mediã nobis uiã hîc ſequendã eſſe putauimus, quæ noſtræ nũc alioqui Eccleſiæ cõmodiſſima eſſe videbatur. Nẽpe vt per ſingulos mẽſes in noſtra Eccleſia (alternis inter Germanos & Gallos vicibus) Cœna Domini adminiſtretur Sic vt ſi in tẽplo Germanorũ Cœna Domini peragatur prima Dominica Ianuarij, prima rurſus Dominica februarij in tẽplo Gallorũ habeatur. Neq; verò hac tali ordinatione ereptã volumus Eccleſiæ ſuã libertatem, quò minus vtrobiq;, & in Germanorũ & in Gallorũ Eccleſia (quoties ex vſu ſit Eccleſiæ) alijs quoq; temporibus Cœna Domini inſtituatur. Omnia enim noſtra ſunt. Sabbatúmq; ipſum propter hominẽ inſtitutũ eſt, non homo propter Sabbatum.

1. Corin. 3.
Marc. 2.

Adhæc Cœnã Domini publicè potiſſimum in totius Eccleſiæ cœtu adminiſtramus, & quòd id Paulus ita obſeruari apud Corinthios voluerit: & quòd priuato Cœnæ vſu (ne dicam abuſu) publicum illius vſum ab Apoſtolis obſeruatum, nõ modò obſcuratum, ſed penè abolitum, adeò

bq; & profanatum eſſe videamus.

Præterea nõ quoſlibet temerè ad Cœnã Dominicam admittimus: ſed eos tantũ, qui ædita publicè fidej ſuæ confeſſione, Diſciplinæ ſeſe etiã Eccleſiaſticæ vltro ac ſponte ſubiecerunt. Súntq; teſtati, ſe cum nemine vllã omnino ſimultatẽ, aut controuerſiam habere. Qua de re plura circa præparationẽ ad Cœnã Dominicã dicentur.

Poſtremò id dedimus operã, vt ad puritatem Apoſtolicam & Chriſti Domini exemplum in Cœnæ ſuæ adminiſtratione q̃ proximè accederemus. Quod equidẽ noſtrj eſſe officij putauimus, cum id nobis præſertim Regio diplomate permiſſũ eſſet. Omiſimus igitur omnes Papiſticas reliquias, omnémq; theatricũ apparatũ: & quantã ſimplicitatẽ potuimus, Cœnæ Dñicæ adhibuimus in ceremonia ipſius. Menſa in conſpectu totius Eccleſiæ poſita habetur panno lineo tecta. Huic accũbũt & Miniſtri et conuiuæ Cœnæ per ſuas vices omnes: atq; accumbentes menſæ, è Miniſtrj accũbentis manibus Cœnã Domini ſumunt: quemadmodum a Chriſto factum videmus.

Neq; verò ideo alias Eccleſias reſtitutas

 tas aut contemnimus quoquo modo, aut vllis nostris præiudicijs grauatas volumus, quòd in eis & plures, & nõnihil diuersæ ceremoniæ circa Cœnæ Dominicæ vsum habeantur. Imò verò cũ Augustino indignũ esse statuimus, vt propterea, quæ nos Deo neq; digniores, neq; indigniores possunt facere, alij alios vel contemnamus, vel iudicemus. Sed suam Ecclesijs hac in parte libertatem permittimus, et nostrã nobis etiam permitti optamus: cum sit nobis præsertim concessa publica Magistratus autoritate. Et oramus, vt nos inuicẽ in Christiana charitate & tolerantia perferamus. Ne tamen aliquid temerè hîc egisse videamur, reddemus eorũ rationẽ paucis, quibus nonnullj fortè offendj vtcunq; poße videntur.

Vestes dubiũ mysticas ne magis, an verò Magicas (vt in Papismo quidem habẽtur) cereos item ac nolas Cœnæ Dominicæ non adhibemus. Neq; hîc multis nobis opus eße putamus, ad approbandam consilij nostrj rationẽ. Non dubitamus enim satis constare pijs omnibus, hæc nihil facere ad Christi institutionem: facere autẽ non parum ad alendã in multis adhuc superstitionẽ

perstitionem: quã tollj omnino præstaret
si id vllo modo fieri poßet.

Altaria verò mensis non nos primi cõmutauimus: tametsi nullam oĩno culpã deprecaremur, etiãsi primi hîc fuißemus. Sed nos repurgatum prorsus omni Papismo templum nostrum à Regia Maiestate accepimus: quo sanè nomine Domino Deo nostro imprimis, deinde verò Regiæ etiam Maiestati ingentes gratias habemus. Sublatis igitur altaribus mensam substituimus: quòd & Cœnæ peragẽdæ cõuenientior eßet, & quòd à Paulo Cœnam Domini mensæ titulo ornari videremus.

Præterea consessum publicum genuflexioni ac stationi, deniq; et ambulationi in Cœnæ vsu anteposuimus, eiúsq; rej nobis multas causas, eásq; non leues habuiße videmur. Lõgum autẽ fuerit commemorare omnes: neq; id nostri nũc instituti eße videtur. Sed tamẽ aliquot recensebimus, ne id temerè feciße existimemur. Hoc interim adiecto, quòd nos consessum publicũ nõ ita perpetuum in Cœnæ vsu habemus, quin (dum preces fundũtur ad Dominũ) in genua procumbamus: sed in ipsa actione mystica, in instituta (inq̃) à Christo

Domino

Domino panis & poculi distributione & participatione mensæ accubimus, quicunque illi participamus. Idque eas potissimum ob causas.

Ro.14. 15.
1.Cor.14.
2.Cor. 10.
12.13.

Primùm in confesso est omnibus Ecclesiæ Ministris, id potissimum in ipsorũ ministerio sequendum esse, quod certò cõstat magis facere ad Ecclesiæ ædificationem. Neque dubium est, ea ad veram Ecclesiæ ædificationem magis multò facere, quorũ fontes in verbo Dei palã cõspiciuntur: q̃ quæ rõnis duntaxat nostræ iudicio (extra verbũ Dei) speciosa esse videntur. Cũ igitur negari nõ possit, cõsessũ seu accubitum in Cœnæ actione ipsa manifestos fontes suos habere in Christi Domini exemplo, & Apostolorum obseruatione, scripturæ testimonio: qui fontes alioqui neque in statione, neque in genuflexione, neque etiam in ambulatione commonstrari possunt. Sanè quatenus Ministri Ecclesiæ officium suum in suo ministerio præstare volunt, perspicuum est illos (si id eis vllo modo liceat) consessum potius seu accubitũ in Cœnæ Dominicæ actione retinere debere: q̃ aut stationem, aut genuflexionẽ, aut ambulationẽ. Et proinde erat

Math.26.
Marci.16.
Luc.22.
Ioan.13.

etiam

etiam debiti officij, nostri (post permissa nobis præsertim Regia autoritate nostrã libertatem) confessum potius in nostris Ecclesijs in Cœnæ vsu retinere, q̃ aut stationem, aut genuflexionem, aut ambulationem.

Deinde id quoq; extra omnem controuersiam positum esse constat, magis multò christianum esse, vt Christum Dominum nihil omnino vanè atq; otiosè vel egisse, vel docuisse putemus in Cœnæ suæ institutione. Et proinde nihil quoq; eorũ, quæ ille tum aut egit aut docuit, immutãdum quoquo modo esse, q̃ si ipsum vanè atq; otiosè egisse docuisseue aliquid, & proinde id nobis pro nostro arbitrio mutandum esse dicamus. Cumq; satis constet ex historica Euãgelistarũ narratione, Christum Dominum exemplo nobis suo confessum seu accubitum in Cœnæ suæ actione commendasse. Certè quatenus nos eum ipsum confessum neq; vanè, neq; otiosè à Christo Domino in Cœna sua obseruatũ esse credimus, hactenus illum nobis (quoad eius fieri queat) retinendum potius, q̃ reijciendũ esse intelligemus. Aut certè re ipsa testabimur (quidquid hic omnino

 tendamus) confessum illum vanè atq; otiosè à Christo Domino obseruatum fuisse: si illum pro nostro arbitrio, sine necessitate vlla tolli, aut quoquo modo permutari posse statuamus. Imò verò cum in typica illa agni olim Paschalis cœna existimandum non est, vllam omnino actionē obseruatam fuisse, quæ nō suū aliquod, & quidem minimè contemnendum mysterium haberet. Equidē sine Christi Domini indignitate facere non possumus, vt ea quæ ipse in sua cum Apostolis suis cœna (noui testamēti sui obsignaculo) obseruauit: aut suis mysterijs, & quidem multo sublimioribus carere: aut si non careant, abijci à nobis posse arbitremur. Et quemadmodū cogitandum non est, vanum atq; otiosum fuisse olim, in cœnæ Paschalis apud Iudæos obseruatione lumbis accinctis, baculisq; in manus sumptis, agnum typicum edere. Nimirum hæc testabantur & designabant, magnum adhuc populo iter reliquū fuisse: priusq̄ typicā suā promissionis terram oculis suis conspecturi essent. Admonebātq; præterea illum populum, vt ad emetiendum iter illud accinctus semp expeditusq; esset, siquidem eò peruenire vel-

Exod. 13.

let. Ita & nunc alienum id à nobis maximè esse oportet, vt obseruatum à Christo Domino, eiúsq; demum etiam Apostolis confessum in Cœna noui testamenti ipsius, vanũ, otiosum, omniq; mysterio vacuum esse imaginemur. Sed est potius nobis summa religione obseruandum, longè præstantissimum illud, plenumq; summæ consolationis mysterium, nostræ iam quietis in Christo, ipsiusmet Christi Domini verbis nobis commendatum. Nẽpe nõ esse nobis amplius cum Iudæis quærendã alibi in terris aliam vllã promissionis terram. Sed nos iam p Christum Dominum verum nostrũ Iosue (mortis suæ merito) in vera promissionis terra (salute videlicet nostra æterna) collocatos, residere iam prorsúsq; quiescere debere. Intuentes perpetuò meritum mortis & resurrectionis Christi, ac donatum nobis gratuitò salutarem illius communionem, cuius equidem vim ac dignitatem publicus noster in Cœnæ Dominicæ vsu consessus symbolo nobis suo adumbrat, attestatur, & commendat: quatenus sanè Cœnam Domini, nostræ cum Christo communionis, & proinde nostræ quoq; in illo quietis certum ac

 salutare obsignaculum esse (iuxta eius institutionē) non dubitamus. Id verò si qui secum animo Christiano perpendere volent, facilè intelligent, nos in obseruando circa Cœnæ vsum consessu publico in nostris Ecclesiis, iustam satis nostri consilij rationem sequutos esse: facta nobis præsertim potestate, vt Christi Domini doctrinam hîc atque Apostolorum obseruationem sequeremur.

Præterea ipsæ etiam Cœnæ ac mensæ Dominicæ voces Paulo alioqui Apostolo familiares, consessum potius, q̃ aut stationem, genuflexionem, aut ambulationē requirere videntur. Nemo enim hactenus cœnam aut conuiuium vsq̃ instituit.

Neq; item conuiuas ita excipit quisq̃, vt qui conuiuio sunt adhibēdi, aut stare, aut ambulare, aut genu flectentes conuiuari debeant. Sed accumbere considereue iubentur conuiuæ omnes: vt cōpositis ad quietem & corporibus & animis pariter omnes epulentur. Ministrorum est non conuiuarum mensis adstare: aut circum illas ambulare. Et genuflexio ad altaris adhuc ministerium potius, q̃ ad cœnæ apparatum videtur pertinere. Vbi dū

victimæ

victimæ pro populo offerebantur, vota quoq; flexis genibus fiebant, vt oblatio acceptaretur. At verò nullum amplius in terris altare nouit Christi Ecclesia. Estq; longè alia mensarum ac conuiuiorum (vt est dictum) & proinde Cœnæ quoq; Dominicæ quàm altaris ratio. Quam sanè sequutus Paulus epulari nos iubet vt conuiuas, eò quòd verus iam demum Agnus noster ille Paschalis Christus Dominus sit pro nobis oblatus: atq; in cibum animarũ nostrarum (Cœnæ suæ testimonio) propositus, vt illo ad vitam æternam (per fidẽ) pascamur: quemadmodum Christus ipsemet apud Ioannem docet. Et vanum id præterea etiam videri non debet, quòd Christus Dominus regni nobis cœlestis sui fœlicitatem, sub conuiuij imagine quadam, cum alibi, tum verò etiam in Cœna sua adumbrare se nobis voluisse testatur. Quemadmodũ enim in Cœna sua Apostolis ad mensam accumbentibus panem ac poculum Cœnæ administrauit: ita illis olim etiam, nobisq; sub eorum nomine omnibus, accũbentibus, edentibus, ac bibẽtibus in cœlesti sua mensa ministraturũ se esse pollicetur. Vt cœnam ipsius hic ve-

1. Cor. 5.

Ioan. 6.

Luc. 12. 15. 22.

luti typum quendam ab ipso institutum esse intelligamus cœlestis nostræ olim gloriæ, adumbratæ nobis sub cõuiuij cuiusdam imagine: in quo nobis cùm Abrahamo, Isaaco, & Iacobo pariter accumbentibus atq; epulãtibus ministraturum se esse testatur. Quam sanè fœlicitatis nostræ æternæ in cœlesti olim gloria imaginẽ (cõuiuialis consessus symbolo nobis ab ipsomet Christo Domino ad indicibilem piorum omnium cõsolationem commendatã) obliterare in Ecclesia velle, sublato (dũ retineri potest) illius symbolo: equidẽ haud scio, an id quisq; gloriæ Christi & fœlicitatis æternæ illius studiosus, in animũ suum inducere possit.

Postremò verò, non tantùm nobis cõmẽdatur consessus noster in Cœnæ Dominicæ vsu exemplo Christi Domini, mysterijq; sui, quietis (inq;) nostræ hic in Christo designatione: aut futuræ olim nostræ in regno Dei gloriæ, typica quadam per cõuiuialem accubitum adumbratione: sed præcipi nobis etiam propemodum mandato illo Dominico videtur. Hoc facite. Neq; enim negari potest, hoc mandato cõprehendi id totum, quod Christus Dominus

nus tum & docuit, & fecit. Cumq; extra omnẽ controuersiam sit, Christum accumbentibus suis Apostolis Cœnam suam instituisse: negari sanè etiam nõ potest, accubitum illum seu consessum partem fuisse oĩno actionis, in ipsa Cœnæ institutione: & proinde à mandato illo (Hoc facite) excludi nanquaq̃ posse.

Prætexuntur hic quidem multa ad eleuandam mandati huius hac in parte autoritatem (vt est semper valde ingeniosa in Diuinis mandatis eleuãdis nostra ratio) sed non suo loco dicuntur illa omnia. Commemorabimus tantùm hîc præcipua quædam, atq; eadem paucis etiã refellemus. Prætexitur primùm oĩum ciborum Paschalis Cœnæ olim apparatus: pedum lotio: temporis item vespertini, & loci (cœnaculi inq̃ Hierosolymitani) obseruatio: et ignorata alioqui accubitus illius forma qua Christus Dominus cũ Apostolis suis sit vsus in Cœnæ suæ institutione. Hæc nobis oĩa reuocanda esse ad Cœnæ vsum contendunt quidam, si mandatum Christi illud (Hoc facite) ad consessum in Cœna retinendũ vrgere velimus. Ad hæc igitur respondemus. Primũ quòd

 ad ciborũ Paschaliũ apparatum, & pedum lotionẽ attinet. Paulus ita nobis Cœnam Domini certis suis finibus circumscribit, vt neq; cibos Paschales, neq; pedũ lotionem ad Cœnæ institutionem quidq; omnino ptinere videamus. Orditur enim illam à pane p Christũ Dominũ in manus sumpto. Et finẽ illius facit in eius ipsius panis ac poculi Cœnæ à Domino sumpti mystica participatione. Aut igitur Paulo Cœnam finibus suis circumscribenti credimus: & tũ sanè fateri cogemur, hæc nõ suo loco ab istis vrgeri. Aut certè nos Paulo Apostolo non credere ostendemus, si cõtra ipsius narrationem vel cibos Paschales vel pedum lotionem in parte Cœnæ Dominicæ ponere velimus. Ne quid hic de Euangelistarum narratione dicamus, ex qua sanè colligi potest, & Cœnã Paschalem, & pedum lotionẽ, diuersam sanè prorsusq; separatam actionẽ fuisse. Et vtraq; etiã priorem fuisse ipsa Cœnæ institutione: etiamsi Cyprianus aliter sensisse videatur.

Deinde *multò minus in loco vrgetur adhuc temporis vespertini & loci obseruatio.* Neq; *enim rectè tempus aut locus*

consessui opponitur in cœnæ vsu: cum & tempus & locus nō sint actio ipsa, vt sub verbis mandati illius (Hoc facite) cōprehendi possint: quemadmodum consessum ipsum cōprehendi omnino, adeóq; & partem ipsam esse obseruatæ à Domino mysticæ suæ actionis negari non potest. Estq; in confesso, omnia temporum, locorum, personarum discrimina, luce Euāgelij dispulsa iam prorsusq; abrogata esse. Quam equidem abrogationem (quod ad tempus potissimum attinet) diserte nobis commonstrat Paulus in ipsa Cœnæ instituti-one, dum ait: Hoc facite quoties bibe-ritis. &c. Neq; temporis igitur, neq; loci itē mutatione violatur Cœnæ institutio: quemadmodum sanè consessu sublato violari videtur. Quem Symbolicā alioqui actionem esse, & Christi imprimis exemplo, & Apostolica etiam obseruatione, et mysterij præterea excellentia insigniter cō mendatum: deniq; & mandato Christi Domini illo (Hoc facite) imperatū nobis esse videmus. Postremò omnium sanè minimè in loco vrgetur ignorata cō sessus seu accubitus Christi cū Apostolis forma, in prima illa Cœnæ institutione.

Quis

 Quis enim nos doceat, ad quem modum peracta sit tum prima illa etiam vel poculi propinatio, vel panis ipsa fractio ac distributio? An verò propterea quòd hæc ignoremus, Cœnæ vsus nobis intermittẽdus erit? Equidem certò doceri nõ potest, qua materia aut forma fuerit poculum illud, quod Christus Dominus in Cœna su a propinabat. Neq; item primùs ne ipse, an verò postremus biberit. Multò minus autem de pane doceri potest, quonã modo fractus sit: cultellóne, an manibus tantũ. Quo item modo in cibũ oblatus: collectúsne per frusta in discum, vbi iam fractus esset, vt suum quisq; sibi frustulum sumeret: an verò cultello aut fuscinulæ infixus: aut nudis manibus in manus sigillatim vnicuiq; porrectus. Hæc sanè certò doceri omnia non possunt, & tamen non ideo tollimus in Cœna siue poculi propinationem, siue panis fractionem, distributionem, & participationem. Quæ sanè tolli omnia oporteret, si consessus sit tollendus propter ignoratam formam ipsius.

At verò Paulus quemadmodum neq; in poculi propinandi, neq; in panis frangẽdi distribuendiq; forma à Christo Domi-

no

no obseruata ita anxius erat, vt propterea quòd illam non nosset, à Cœnæ sibi vsu abstinendum esse putaret: sed vulgari istorum omnium forma contentus Cœnā nihilominus à Corinthijs obseruarj voluit. Ita & de primi illius Christi cum Apostolis accubitus forma nihil solicitus satis habuit, receptum vulgo consessum publicum in Cœnæ vsu retinuisse. Porrò neq; Tertullianus, neq; Chrysostomus, neq; Augustinus mutati vsq; consessus vulgaris in Cœnæ vsu, siue apud Græcos, siue apud Latinos meminerunt: sed receptum vbiq; consessus modū in Cœnæ Dominicæ vsu ad sua vsq; tempora obseruatum esse testātur. Et res ipsa loquitur hæc prætexi, non tam vt forma illa obseruati à Christo Domino consessus commendetur ac in Cœnæ vsu reuocetur: quàm potius, vt peccatū sublati à Cœna consessus publici vtcunq; excusetur.

Non obstant igitur prædictæ obiectiones omnes, quò minus illis posthabitis consessus publicus in Cœnæ Dñicæ actione (vbi fieri potest) obseruetur. Primū propter Christi & Apostolorum exemplum, quod sanè imitari præstat quā abrogare,

Dein-

 Deinde propter plenū summæ consolationis mysteriū, partæ iā nobis pacis & quietis nostræ in Christo p mortē ipsius. Præterea ꝑpter typū cœlestis nostræ olim gloriæ, conuiuiali hîc accubitu adumbratæ. Postremò propter mandatum illud Christi Domini (Hoc facite) à quo consessus alioqui seu accubitus (dū retineri potest) excludi omnino non debet.

Sed non ideo tamē Ecclesias eas omnes violatæ Diuinæ institutionis accusamus, vt antea quoq; diximus, quæ in Cœnæ Dominicæ vsu consessum adhuc publicū nō obseruant. Aliud est enim illum sine vlla necessitate sustulisse: aliud verò per alios sublatum, restituere adhuc non posse sine magna Ecclesiarū perturbatione. Fatemur filium hominis esse Dominum etiā ipsius sabbati. (Marc. 2.) Et cū Augustino nō putamus scindēdas esse Ecclesias ꝑpter ea, quæ nos ex se neq; digniores neq; indigniores corā Deo facere possūt. Sed officiū fideliū in Ecclesia Ministrorū esse dicimus, vt Diuinas omnes institutiones, pro summa virili sua (iuxta fidem sui ministerij) ad puritatem illam primæuā doctrinæ & obseruationis Apostolicæ reducere semper per omnem

omnem occasionem conetur. Quod ipsum equidē nos etiam nobis in consessu Cœnæ Dominicæ restituendo sequendū esse existimauimus: præsertim cum illum Christi Domini exemplo, Apostolicaq́ obseruatione: mysterij item excellentia, & typica cœlestis nostræ olim gloriæ adumbratione: deniq; & mandato ipso Dominico non temerè proculdubio commendatū esse, & proinde etiam ad Ecclesiæ ædificationem plurimū facere videremus. Et quidem cum nobis eius rej potestas Regia autoritate facta esset.

Hæc verò ita de restituto hîc p nos in nostris Ecclesiis Cœnæ Dominicæ consessu suo publico cōmemorare voluimus, vt consilij hac in pte nostrj rationem pijs omnibus redderemus. Multa autē omisimus, quæ ad eam rem adferri adhuc poterant: quòd his satis factū pijs omnibus fore non dubitemus. Iam ergo ad eam, quā obseruamus, præparationem ad Cœnā Domini veinamus.

De Præparatione ad Cœnam Domini.

Prius-

PRIVSQVAM Cœna Domini sit instituenda, quintodecimo antea die id toti Ecclesiæ denunciatur: & dies designatur, quo administrari debeat. Moneturq; tota Ecclesia, ne quisq; se à Cœnæ vsu subducat, nisi aut per valetudinem, aut p coactam alioqui necessitatem aliquam impediatur. Vt enim nihil meritò ab homine quouis ægroto prætexi potest, quò minus morbo suo remedia adhibeat, quoties & medicus & remedia præsto habentur: nisi si suam quis valetudinem studio negligere velit. Ita cū Cœnæ Dominicæ vsus præstantissimum sit diffidentiæ nostræ remedium, ex Christi Domini institutione: nósq; sine exceptione omnes sub diffidentiam natura nostra ita conclusi simus, vt illius nomine aliud esse non possimus (quod in nobis est) q̃ iræ & mortis filij (qui equidem est exitialis morbus nostrûm omnium) nemo nostrûm profectò subducere sese à Cœnæ Dominicæ vsu potest (præterq̃ si aut per morbum aut p coactam similem aliquam necessitatem impediatur) nisi si suam quisq; salutem, eiusq; autorem Christum Dominū negligere

Ephe.2.

omni-

omnino velit.

Monetur item Ecclesia, vt quisq; se diligenter (iuxta Pauli doctrinam) probet: qua sanè in rei summa ferè omnis nostræ ad Cœnam Dominicam præparationis cõsistit. Probationem porrò nostri constare potissimum, diligenti nostri ipsorum exploratione. Nũ veram Dej & nostrj pariter cognitionẽ nos habere intra nos ipsos sentiamus. Quódq; ad Dei primũ cognitionẽ attinet, explorare nos ipsos debemus. Nũ in corde nostro eũ affectũ sentiamus vt statuamus, Deũ eße simul & Dñm nostrũ, qui mãdatorũ in nobis suorũ obedientiam, pro dominatus in nos suj iure, omnino requirat. Eße & iudicem iustißimum, qui nostram rebellionem iusto suo iudicio puniat. Et eße seruatorem, qui nostram omnium infirmitatem nobis imputare nolit, pro gratuita eaq; indicibilj sua misericordia: sed eius culpam in filiũ suũ vnigenitum translatam, nobis gratuitò condonet: atq; in suam nobis gratiam acceptatis propter eundem ipsum suum filium, vitam quoque æternam ac cœlestẽ gloriam donet. Hæc sanè simul omnia de Deo nobis obseruãda sunt circa nostri in- vera

1.Cor.11.
Ioan.3.
Ephe.2.
Esa.25.
Coloss.3.
Rom.3.
1.Ioan.2.

 vera eius cognitione exploratione. Neq;
sunt ab inuicem hæc separãda quoquo mo
do, nisi nos fallere hac in parte ipsimet ve
1.Samu.15 limus. Sic enim nõ profuit Sauli regi, De
um vt iudicem ac seruatorem suum agno
uisse, dum illum Dominum suum esse non
verè agnouit. Hoc est, Dum mãdati Di-
uinj transgreßionem pro peccato agnosce
re noluit, sed peccasse se in ipsa mandati
transgreßione negauit: perinde atq; si mã
datum à Deo quidem, sed non vt à Domi
no (cui omnem deberet obedientiam) acce
pißet. Sic neq; Hæuæ profuit, Deũ vt Do
Gene.3. minum ac seruatorem agnouisse, dum &
in transgreßione mandati Diuinj peccati
culpam agnoscit, & de venia non despe-
rat, præposterè à serpẽte insidiatore de Dei
benignitate persuasa. Posteaq̃ enim dubi
tat de puniẽda iuxta decretum Dei sua
inobediẽtia: simul Deum iustum quoque
iudicem eße non agnoscit. Experiturq; de
mum non suo tantùm, sed nostrûm etiam
omnium malo, Deum verè iustum iudi-
cem eße, quod initio in corde suo certò sta
Gene.4. tuere nolebat. Sic rursum etiam non pro-
fuit Caino, Deum vt Dominum ac iudi-
cem agnouiße, posteaq̃ non simul etiã illũ
serua-

seruatorē suum esse agnouit. Dū enim in homicidio suo & peccati culpam agnoscit, & certum exitium expectat: fatetur sanè Deum esse verè & Dominū, qui requirat obedientiam: & iudicem qui scelera puniat. Sed dum peccatum ita suum exaggerat, vt nulla omnino (etiamò Deo ipso ordinata) propitiatrice hostia expiarj posse credat: simul iam negat Deū (quē Dominum ac iudicē esse agnouit) esse præterea etiam & seruatorē. Talibus igitur exemplis ostendit Minister, hæc nobis de Deo simul & coniunctim obseruāda semper, neq; abinuicem quoquo modo separāda esse circa nostri (in vera ac salutari ipsius cognitione) explorationem.

Quod verò ad nostri ipsorum cognitionem attinet, hæc in tribus etiam præcipuis capitibus posita esse videtur. Nēpe vt sciamus, quidnam in nobis ipsis iā simus. Quid item simus in Christo per gratuitā nostri (propter illum) in gratiam Patris Dei acceptationem. Et quid Deus in nobis, in vita hac nostra, requirat. Nos videlicet post primi parentis nostri peccatum esse iā (quod in nobis est) iræ & mortis filios: Satanæ & peccati mācipia: qui Ephe.2. Rom.7.

 aliud nihil poßimus q̃ peccare. Et proinde aliud nihil etiam tota vita nostra promereamur, q̃ æternam condemnationem.
Ioan.1. Sed eße nos rursum (in Christo) filios Dej: per translatam in ipsum, morteq́; demum
Psal.51. sua expiatã omnẽ infirmitatis nostræ no-
Esa.53. bis adnatæ condemnationem: et donatã nobis gratuitò vicißim, omnis suæ innocentiæ, iustitiæ, meriti, deniq; & gloriæ su-
Mar.16. æ salutarem communionem. Requiri autem in nobis fidem, & gratitudinem nostram: vt hoc tantum Dej beneficium amplectamur: nostramq́; erga illum gratitudinẽ (pro nostra infirmitate) declaremus. In his (inq̃) posita est præcipue vera nostri cognitio, in qua nos ipsos explorare diligenter debemus, circa nostram ad Cœnæ Dominicæ vsum præparationem. Nempe, num in corde nostro miseriæ & condẽnationis nostræ magnitudinẽ (propter peccata nostra) sentiamus: nobisq; ita demũ planè diffisi, atq; abiecta omni prorsus dignitatis nostræ opinione, opẽ ac veniam apud thronum gratiæ Dei supplices cum nostrj accusatione imploremus. Rursus, num gustum aliquem acceptationis nostræ in gratiã Dej propter Christũ, in corde

de noſtro ita ſentiamus: vt etſi nobis ipſi prorſus diffidere cogamur, in donata nobis tamē ſalutarj innocentiæ, iuſtitiæ, meritj, & gloriæ Chriſtj communione (pacificatæ per fidem conſcientiæ noſtræ teſtimonio) conquieſcamus. Poſtremò, nū fides illa, quæ noſtram conſcientiam trā quillam reddit, ſit vera ac ſalutaris fides: non autem intra nos ipſos rationis noſtræ iudicio collecta præſumptio. Veræ enim ac ſalutaris noſtræ fidei autor eſt nō noſtra ratio, ſed Spiritus ſanctus: qui corda noſtra excitat, vt Diuinis promiſſionibus acquieſcamus, illis nos cōſolemur, illis nitamur, inq; illis nobis (propter Chriſtum Dominum) placeamus. Idem porrò etiam Spiritus ſanctus accendit corda noſtra ad amorem tam benefici Dei, vt illum, & ſua amemus omnia, condelectemur legi ſanctæ ipſius, inq; illius obedientiam, toti, omni noſtra cura, ſtudio, ac ſollicitudine incumbamus, per veteris in nobis noſtri hominis mortificationem, & mentis affectuumq; noſtrorum innouationem. Horū ita monetur Eccleſia de noſtri probatione ante Cœnæ vſum quintodecimo die.

Rom. 5.

Rom. 6. Ephe. 4. Coloſ. 3. Heb. 12. 1. Pet. 2. 1. Cor. 6. 2. Tim. 2.

Poſtremò monentur in Eccleſia omnes

 vt si quisq; omnino simultatẽ vllam, iurgiáue, aut dissidia vlla, vllámue omnino controuersiam habeat, omnes modos ac vias reconciliandi se quærat. Esse enim mãdatum vt cum omnibus pacẽ habeamus quod in nobis est, quatenus id vllo modo fieri potest. Et Cœna Domini est communionis nostræ inuicem omnium ac societatis cœna, non dissidiorum aut simultatum. Omnesq; nos vnum, non diuisum dissidijs panẽ: vnum item corpus compactorum, non autem dissidentium quoquo modo membrorum esse oportet, quicunq; Cœnæ Dominicæ participamus.

Math.5. Rom.12. 2.Cor.13. 1.Pet.3. Heb.12. 1.Cor.10.

Genesis.6.

Et quoniam ita est corrupta nostra omnium natura, vt veram nostri probationem aut non intelligat ferè, aut intellectam etiam frigidè admodum ac negligenter curet. Præterea vt sint qui illã curẽt, sæpe numero tamẽ hypocritæ sese bonis ita admisceãt vt facilè discerni non possint. Postremò cum rudes quoque ac prorsus imperiti rerũ Diuinarum homines ad cœlestia hæc mysteria, sine fide adeóq; & sine fronte vlla adcurrant. Nos, ne nostra incuria id fieret, vt digni pariter atq; indigni, sine discrimine vllo, ad Cœnam

Domini ſub noſtro miniſterio irrumpe-rent, aliã quoq; nobis curam in admittẽdis ad Cœnæ vſum in noſtris Eccleſiis omnibus adhibendam eſſe putauimus: præter eas, quas recenſuimus admonitiones.

PRIMVM non alios ad Cœnæ vſum admittimus (id quod antea quoq; teſtati ſumus) quàm qui publicè coram Eccleſia, aut Miniſtris ſaltem ac Senioribus fidei ſuæ confeſſionem ædiderunt: ſeq; vltrò ac ſponte diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſubiecerunt.

Deinde eorum ipſorum catalogum denuo ſemper Miniſtri Eccleſiæ conficiunt, quoties Cœna eſt adminiſtranda, aduocatis per vices omnibus: atq; confectus denuo catalogus ille cum prioribus confertur: vt Eccleſiæ incremẽta aut decrementa facilè conſpici poſſint. Et illi præterea etiam reprehendantur iuxta gradus admonitionum, qui non reddita apud Miniſtros ac Seniores cauſa vlla ſuæ abſentiæ, à Cœnæ vſu ſeſe temerè ſubducunt.

Sed quia pleriq; etiam reperiũtur qui ad Cœnæ vſum (ſpe maioris circa religionem ſtudij) admiſſi, ſegniores nihilominus eſſe poſtea vidẽtur, in ediſcẽdis præ-

 cipuis veræ religionis capitibus: eos sanè (reprehensa ipsorum segnitie ac indiligentia) à Cœnæ vsu suspendimus, donec specimen aliquod studij sui dent, circa religionem & pietatem.

Et publicè profitemur, nos non aliorũ Germanorũ Ministros esse in nostris Ecclesijs, nisi qui suæ fidei confeßionem ædiderunt, & sese vltro ac sponte Ecclesiasticæ disciplinæ subiecerunt. Horum sanè omnium, nos, & seminis ipsorum Ministros esse agnoscimus. Cæterùm qui se nostris ad eum modum Ecclesiis adiungere nolunt, eos testamur Deum olim iudicem suum habituros esse: qui suæ alioqui Ecclesiæ contemptum impunem esse suo tempore non sinet.

Porrò quoniam & adolescentes tredecimum annũ superegreßos, in nostris Ecclesiis, à Cœnæ vsu nõ arcemus: quos præsertĩ in religione (pro ætate) probè instructos esse constet. Et fit etiã indies, vt plures sese nostris adiungant Ecclesijs, qui Cœnæ demum Dominicæ nobiscum participare velint. Eorũ sanè vtrorumq; peculiarem examinationẽ obseruamus. Ac de adolescentium quidem talium examinatione

natione(priusq̃ ad Cœnam Domini admittantur) dictum est iam antea in Catechismi explicatione. Nunc igitur de eorũ exploratione dicemus, qui in Ecclesiã primùm omnium recipiuntur, Cœnæq; Dominicæ participare debent.

Forma examinandi eos, qui recens in Ecclesiam recipi, Cœnæq; Domini primùm omniũ participare volunt.

QVI SESE recens nostris adiungunt Ecclesijs, atq; ad Cœnæ Dominicæ vsum admitti postulant, iubẽtur post factam Cœnæ denunciationem, intra quindecim dies illos, priusq̃ Cœna administretur, venire ad Ministros & Seniores Ecclesiæ, in templo ipso, sub finem pomeridianæ alicuius cõcionis. Vbi postq̃ venerunt, Minister verbi aut Seniorum aliquis illos alloquitur, in eam sententiã.

Non posse vllis verbis explicari magnitudinẽ beneficij Dei: quòd semper cœtum aliquem extare passim velit, in quo

 publicè ſonet uox Dei in Euãgelio Chri-
ſti, per quã mirabili Dei prouidentia vo
camur ad veram Dei & noſtri cognitio-
nem, atq; ad vitã æternã in Chriſto Dño
nobis gratuitò delatã: modò ne tãtũ Dei
beneficiũ contemnamus, noſtráq; illud im
pietate à nobis propellamus. Eſſe autem
hoc non poſtremum contemptus noſtri ar
gumentum, ſi inſtitutã alicubi Eccleſiam
Chriſti, in qua eã ipſam Dei vocẽ ſonare
audimus, negligamus: nóſq; illi non proti
nus (vbi poſſumus) cum alacritate animi
& gratiarum ſedula actione adiũgamus.
Fieri ſanè non poſſe, quin in Satanæ Ec-
cleſia ſimus, ſi eo loco verſemur, vbi Chri
ſti Eccleſiam inſtitutam eſſe cõſtet, & nos
illi interim adiũgere recuſemus. Fieri non
poſſe item, vt Chriſtum quis ex animo a-
met, qui cœtum in nomine ſuo collectum
negligit, contemnit, ac traducit.

Qui igitur Chriſtiani & vocari verè
& eſſe etiam volunt, horum ſanè offici-
um eſſe, vt dũ eo loco verſantur, vbi Ec-
cleſiam Chriſti nomine collectam eſſe ſci-
unt, illi ſeſe protinus adiungant: inq; illa,
pro ſua virili gloriam Dei & regnũ filij
ſui promoueãt, iuxta doctrinam Euange
lij

Hicq́ versa ad eos oratione, qui sese Ecclesiæ adiungere volunt, aget gratias Deo, qui illis eam mentem dederit, vt se cupiant adiungere Ecclesiæ Christi. Gratulabitúrq́ illis eam mentem totius Ecclesiæ nomine. Et petet, vt sua ipsorum confeßione ad Ecclesiæ totius ædificationem singuli attestentur fidem suam: vt constet toti Ecclesiæ, ipsos verè eße mẽbra mystici corporis Christi, & proinde illos ab Ecclesia pro fratribus deinceps agnosci oportere. Id verò vt faciãt, per infrascriptas interrogationes & responsiones. Orditur ergo vnus è Ministris aut Senioribus interrogationes, ad quas singuli qui Ecclesiæ adiungi cupiunt, respondent ad hunc modum.

Interrogatio. *Vndenam certò es persuasus in animo tuo, te revera eße mẽbrũ Ecclesiæ Christi?*

Responsio. *Sentio Spiritus sancti testimonium in spiritu meo ipsius, quod sim filius Patris* Dej, *adoptatus ab illo gratuitò propter filium ipsius, summum sacerdotem nostrum Christum Iesum, qui me sacrosancti corporis sui sacrificio & in*

Ioan.1. Rom.8. Heb.7. 1.Ioan.1. Gal.4.

 nocentissimi sanguinis sui effusione ab omnibus peccatis meis repurgatum Patri suo cœlesti reconciliauit. Sentio item, me per eundem ipsum Spiritum sanctum ad legis Diuinæ obedientiam excitari & cōmoueri.

Interro: *Quæ nam est lex illa, ad cuius obedientiam omnes tenemur: ad quā tu etiam te (vt dicis) excitari cōmoueriq; sentis?*

Respon: *Lex Dei proposita est nobis summatim in Decalogo: Exodi. 20. capite ad hunc modum.* Ego sum Dominus Deus tuus: *&c. Hic recitātur verba Decalogi, vt suprà, pagina: 65.*

Interro: *Quo modo diuiditur hic decalogus?*

Exod. 24. 31. 34. Deut. 9. Respon: *Diuiditur Decalogus in duas tabulas: quarum prior Deum, posterior proximum intuetur.*

Interro: *Quid nam docemur in prioris tabulæ præceptis?*

Math. 4. Ioan. 4. Esa. 20. Respon: *Primùm, quòd omissis omnibus creaturis omnino, in solū nos Deum Patrē Domini nostri Iesu Christi credere, illi fidere, illum innocare oporteat.* Secundo: *Quòd cum ipsum Deum non*

su[illegible]

ſub vllis omnino imaginibus, neq; itē per
excogitatum à nobis cultum vllum: ſed in Math.15.
ſpiritu duntaxat & veritate colere atq; Pſal.115.
adorare debemus. Tertio. *Quòd nos ado-*
randum nomen & verbum illius ſumma
cum obſeruantia vſurpare, reuerentérq;
in rebus omnibus noſtris illud celebrare o
porteat. Quarto. *Quòd omnes illius inſti* Ezec.20.
tutiones Eccleſiaſticas diligenter obſerua Num.15.
re, inq; illis nos ſumma cura exercere de- Iere.17.
beamus, iuxta ipſius ordinationem.

Interro: *Quid verò docemur in po-*
ſterioris tabulæ præceptis?

Reſpon: *Primò quòd nos parenti-* Leuit.19.
bus noſtris omnem honorem, obedientiam Ephe.6.
& adiumentum præſtare omnino oporte Prou.23.
at: præterq̃ ſi quo modo id cum Dei glori
a pugnare conſtet. Sub parentum verò no
mine comprehendūtur, Magiſtratus: Do
mini, in quorum familia verſamur: Præ-
ceptores, & qui vllo modo noſtri curā pa Coloſ.3.
rentum inſtar habent: aut quorū ope atq; 1.Pet.2.
opera vllo modo ſubleuamur. Deinde *ve* Rom.13.
rò in reliquis præceptis eius tabulæ doce Luc.6.
mur. Vt proximum noſtrum quēlibet ve- Rom.12.
rè & ex animo diligamus: nullam omni-
no illius quoquo modo lædendi occaſionē

ſcientes

 ſcientes ac volentes præbeamus: ſiue in fama, ſiue in fortunis, aut alijs quibuſcunq; tandem rebus ipſius: ſed eum iuuare potius, illiq; commodare modis omnibus pro noſtra virili conemur.

Interro. *Quid verò nobis præcipitur vltimo ſecundæ tabulæ præcepto?*

Rom.7. Reſpon: *Ne vllum omnino prauũ affectum, vllámue concupiſcentiam, cum Dei gloria & proximi commodis vllo modo pugnantem, in corde noſtro hærere patiamur.*

Interro: *Aſtringimúr ne omnes ad plenam legis huius obedientiam ſub pœna comdemnationis?*

Deut.27. Gala.3. Reſpon: *Omnino. Siquidem maledictũ eſſe ait ſcriptura, qui non permanet in his omnibus, quæ in libro legis huius ſunt ſcripta, vt faciat ea.*

Interro: *Potéſtne quiſquam eã ipſam Dei legem (vt eſt tradita) omni ex parte per ſuam obedientiam præſtare?*

Ro.5.7.8. Reſpon: *Nequaquam. Lex enim ipſa in ſeſe ſpiritalis eſt: nos verò omnes (quod in nobis eſt) carnales ſumus. Et proinde etiam lex ipſa in noſtra carne infirma eſſe docetur. Eſt tamen in pijs ac fidelibus*

libus omnibus initium quoddam, ſtudi-
umq; obedientiæ erga legem Dei: ſed per- Pſal. 143.
fectam obedientiam nemo ſibi (præterq̃ in 130.
Chriſto) arrogare poteſt, quæ præſertim Philip. 3.
ſubſiſtat in iudicio Dei.

Interro. *Quo pacto ergo ſeruari poſ-ſumus?*

Reſpon: *Gratis, per Chriſtum Ie-* Ro. 3. 5. 8.
ſum. Nẽpe cum in animis noſtris per Spi Gal. 3.
ritum ſanctum excitatis, certò atq; indu- 1. Ioan. 2. 5
bitatò ſtatuimus, Deum Patrem noſtrum cœleſtem, nobis (propter meritum mortis filij ſui) placatum prorſus propitiũq; eſſe.

Interro: *Oportet igitur bonis no-ſtris operibus omnibus, fidem quoq; adiunctam eſſe?*

Reſpon: *Imò verò ante omnia cre-* Heb. 11.
dere nos oportet, vt bona opera omnia ex
ipſa fide profluãt. Etenim ſine fide impoſ- Rom. 10.
ſibile eſt placere Deo: et quidquid aliunde quàm ex ipſo fidei fonte profluit, eſt peccatum omnino, etiamſi iuxta rationis noſtræ iuditium ſpecioſiſſimum eſſe videatur.

Interro: *Quid eſt fides?*

Reſpon: *Fides eſt motus noſtri a-* Heb. 11.
nimi per Spiritum ſanctum excitati, quo

pordi-

 proditis nobis in verbo Dei ſalutis noſtræ ac vitæ æternæ in Christo promiſſionibus aſſentimur, illiſq; confidimus, illis nos conſolamur, & in illis toti conquieſcimus omnino.

Interro: *Quidnam igitur nobis eſt credendum, vt ſeruari poſſimus?*

Reſpon. *Id totum, & id ſolum, quod nobis ſcriptura ſancta de bona Dei Patris erga nos in Chriſto voluntate teſtatur. Id verò cõpendio nobis in certa quædam capita collectum in eo Symbolo habemus, quod Apoſtolicum vocant.*

Interro. *Recita Symbolum illud?*

Reſpon. Credo in Deum Patrem omnipotentem. &c. *Hîc recitatur totum Symbolum. Pag. 72.*

Interro. *Quid credis in prima illa huius Symboli parte, quæ de Deo Patre diſſerit?*

Reſpon. *Credo in Deum Patrem. Hoc eſt, omnem meam fiduciam in æterno illo & vero Deo Patre meo colloco, certò in corde meo perſuaſus, illum mihi in omni-* Gen. 17. *bus animæ & corporis mei periculis ac neceſſitatibus haudquaq̃ eſſe defuturũ, cum ſit ſimul & omnipotens, & beneficentiſſi-*

mus

mus pater erga nos omnes.

Interro. *Quid sub illis verbis credis.*
Et in Iesum Christum, filium eius vni-
cum, Dominum nostrum?

Respon. *Hoc est, colloco etiam simul o-* Ioan.5.15.
mnem meā fiduciā in filio Dei Iesu Chri Rom.8.
sto, perinde atq; in Patre ipso, cum sit pro Ioan.13.
prius atq; vnigenitus filius ipsius: verus Rom.9.
nimirum Deus laudādus in sæcula. Amē. Ioan.20.

Interro. *Quid credis sub illis ver-* 1.Ioan.5.
bis. Qui conceptus est è Spiritu san-
cto, natus ex Maria virgine?

Respon. *Credo Filiū Dei nō tātùm esse* Ioan.1.
Deum: sed esse simul etiā verū hominē, as Heb.2.
sumpta videlicet carne nostra, & nostro Math.1.
sanguine ex matre virgine, autore Spiri Luc.1.
tu sancto. Sic vt iam habeamus verum Heb.4.
atq; vnicum Dei & nostri mediatorē Ie- Phili.1.2.
sum Christū, verū Deum *ex Patre Deo:* Heb.1.2.
& *verum item hominem ex homine. Nē* Rom.1.9.
pe matre virgine conceptum & natum Gal.4.
Spiritus sancti opificio, vt mori posset,
& peccata nostra omnia morte sua inno-
centissima expiaret.

Interro. *Quid credis sub illis verbis.*
Qui passꝰ est sub Pontio Pilato, crucifi
xus, mortuus, & sepultus. Descendit-
que

 que in infernum.

Reſpon. *Credo quòd idem ipſe filius*
Gal.1.2. *Dei Chriſtus Ieſus mortem ignominio*
1.Pet.2. *ſiſſimam in ſanctiſſimo ſuo corpore pro*
Math.27. *peccatis noſtris pertulerit. In anima au-*
Philip.2. *tem ſua ſimul etiam ſenſerit ſæueritatem*
Luc.22. *iudicij diuini, ad extremam vſq; anxieta tem, & pœnas inferni, vt nos ab illis libe raret.*

Interro. *Quid eſt, quod dicis.* Tertia die reſurrexit à mortuis?

Act.2.13. Reſpon. *Credo quòd ſacroſanctum*
Pſal.15. *ipſius corpus nullam prorſus in ſepulchro*
1.Cor.15 *ſenſerit corruptionẽ. Quódq; anima ipſi-*
Ioan.11. *us neq; in anxietate illa extrema ac in-*
Gal.3. *fernali ſit derelicta: neq; amplius etiam*
Rom.4. *quàm intra triduum à corpore per mortem diuulſa fuerit. Sed die tertio rurſum ipſe corpore ſimul & anima ex mortuis verè ſurrexerit, glorioſus iam victor in carne noſtra, peccatis, mortis, & inferni: expiata iam per mortem ſuam omni noſtra (ſub quam cõcluſi omnes fueramus) condemnatione.*

Interro. *Quid ſub hiſce verbis credis,* Aſcendit in cælos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis: vnde demũ

eſt

est venturus iudicare viuos & mortuos?

Respon. *Credo quòd Iesus Christus non amplius sit in terris, iuxta humanitatis suæ naturam. Nam alioqui verus ille Pontifex non esset, siquidē adhuc in terris esset: quēadmodū Paulus docet. Sed quòd iam sit in supercœlestibus ad dextrā Patris sui in æterna gloria collocatus. Vnde etiam nunc Diuina sua potentia suā Ecclesiam, ad sæculi usq; consummationem, regit ac defendit. Et tum demum in gloria ac Maiestate sua veniet ad indicandum viuos & mortuos.* Act.1.3. Heb.7.8. Math.28. Math.25.

Interro. *Quid est, quod dicis.* Credo in Spiritum sanctum?

Respon. *Quemadmodū Deo Patri, & vnigenito eius filio Christo Iesu confido: ita meam omnem fiduciam simul etiā colloco in Deo Spiritu sancto, tertia in Diuinis persona. Sine cuius afflatu Diuino nemo purus sanctusq; esse, ac ne vllam quidem veram ac salutarem Dei cognitionem habere, vllámue item inde consolationem concipere omnino potest.* 1.Cor.2.12 Io.14.16.

Interro. *Credis igitur & Patrē, & Filium, & Spiritum sanctum, esse vnū, vi-*

 uum atq; æternum Deum.

Math.3. Respon. *Credo omnino, ita tamẽ, vt*
Math.28. *in vna atq; eadem Diuinitatis henade, di*
Marc. 16. *stinctum prorsus trium personarum discrimen etiam agnoscam: iuxta quod vide licet in nomen & Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizamur.*

Interro. *Quomodo verò in vna eademq; Diuinitatis existentia, trinitas personarum agnosci potest?*

Deut. 6. Respon. *Cum scriptura expreßis ver*
Marc. 42. *bis testetur, vnum duntaxat esse Deum,*
Esa. 18. *qui hanc gloriam nulli extra se alteri dare velit: et hanc ipsam vnius Dei gloriã eadem scriptura etiã tribuat Deo, & Patri, & Filio, et Spiritui sancto, ego reducto in captiuitatẽ omni rationis meæ iudicio, iuxta scripturas certò & indubitatò credo, quòd sit re vera vnus duntaxat iuxta suam diuinam existentiam: et trinus nihi-*
Math. 3. *lominus, iuxta personarum distinctionẽ Deus: nempe, & Pater, & Filius, & Spiritus sanctus.*

Interro. *Quid credis sub illis verbis.* Sanctam Ecclesiam catholicam?

Respon, *Credo Filium Dei Christũ Dominum habuisse ab ipso mundi initio,*

habere

habereq; etiamnum, & vsq; ad sæculi cõsummationem semper habiturum esse, vnum quendam cœtum fidelium, in suo nomine vbiq; terrarum collectum: cuius me quoq; membrum esse agnosco. Math.16. 28. Ioan.10.

Interro. *Quidnam interest inter hunc talem cœtum, & alios omnes hominum in terris cœtus?*

Respon. *Quòd hic talis cœtus (præ alijs omnibus) solus habeat promissam sibi verbo Dei (quod mentiri non potest) Sanctorum communionem, remißionem peccatorum, carnis gloriosam resurrectionem, & vitam æternam.*

Interro. *Quid inde consolationis haberi potest?*

Respon. *Primùm quòd omnes in hoc tali cœtu constituti certi sunt ex verbi diuini promißionibus, omnia Christi Domini beneficia ad se perinde atq; ad alios sanctos omnes, in cœlo & in terra pertinere.* Gal.3. Colos.3. *Deinde quòd certa fiducia semper obtinẽt indubitatam omnium peccatorum suorum remißionem, in omni sua per nomen Christi instituta inuocatione. Postremò quòd etsi se in mundo hoc contemptos atq; inuisos modis omnibus esse videant, certi sunt* Ioan.1.2. Heb.7. 2.Cori.4. Ioan.5.6. 1.Cor.15.

Philip.3. *tamen, sic gloriosè olim in suis corporibus*
Daniel.9. *resurrecturos esse: et quidem non ad vllā*
Math.25. *deinceps condēnationem, quemadmodū*
Act.24. *impij & Christo aduersarij homines: sed ad vitam & gloriam æternam.*

Interro. *Súntne vllæ externæ huius ta lis cœtus Ecclesiastici notæ, per quas hæc Christi Ecclesia agnosci, atq; ab alijs hominum cœtibus discerni poßit?*

Respon. *Tribus præcipuis notis insignitā vult esse Christus Dominus suam Ecclesiam, vt ab alijs hominum cœtibus discernatur. Nempe ministerio verbi: ministerio Sacramentorum & vsu Ecclesiasticæ disciplinæ. Quæ quidem ab inuicem inter sese ita propendent, vt aliud sine alio plenè obseruari non poßit.*

Interro. *Quibus in rebus potißimum consistit verbi ministerium?*

Respon. *In legis diuinæ, & Euangelij pura* & *fideli prædicatione.*

Interro. *Quid est lex?*

Deut.27. Respon. *Est æterna diuinæ volunta-*
Leuit. 26. *tis Decalogo nobis patefacta constitutio,*
Gal.3. *quæ nobis ostēdit, quid nos vel facere vel vitare oporteat: simúlq; etiam condemnat omnes, qui illā ad plenum præstare*

non

Interro. *Quid est Euangelium?*

Respon. *Est lætum nuncium de certa peccatorum remißione, per meritum summi nostri Pōtificis Christi Iesu: quatenus per carnis nostræ adnatam nobis infirmitatem legi Dei satisfacere non valemus.* Luc.2. Rom.3. Ephe.2. Colos.2. Heb.7.10.

Interro. *Quid sunt Sacramenta Ecclesiæ Christi?*

Respon. *Sunt instituta à Christo Domino certæ actiones sacræ (veluti verbi appendices quædam) certis ceremonijs præscriptæ, quæ sub signorum visibilium inuolucro nobis ob oculos quodammodo ponūt, nos per meritum duntaxat mortis Christi habere veram & plenam omnium peccatorum nostrorum remißionem.*

Interro. *Quot sunt eiusmodi Sacramēta?*

Respon. *Duo. Baptismus, & Cæna Domini.*

Interro. *Quid est Baptismus?*

Respon. *Baptismus est sacra Dei institutio, iuxta quā omnia Ecclesiæ membra siue in infantia siue in adulta ætate, aqua baptizari debent, in nomen Dei Patris, & filij, & Spiritus sancti.* Ioan.3.4. Math.28. Marc.16. Ephe.5.

 Interro. *Quam consolationem adfert Baptismi vsus in Ecclesia Christi?*

Respon. *Primùm obsignatur Ecclesia tota in fide certissima emundationis suæ per sanguinem Christi. Nempe omnia sua membra, tam cerò munda atq; abluta esse sanguine Christi, quàm certò aqua illa baptizari videt. Deinde baptizatus quisq; (posteaquàm suum & Christi Baptismum vnum eundemq; esse intelligit) credit verba illa, ad Christum à Patre Deo post eius Baptismũ dicta, ad se etiam (in Christo ipso) pertinere. Nempe quòd sit dilectus Dei Patris filius, qui nihil vnquàm possit ab illo per nomen Christi petere, quod non certò sit impetraturus: potissimũ autem peccatorum remissionem, & vitam æternam.*

Math.3. Marc.1. Luc.3.

1.Ioan.2. Heb.7.

Interro. *Quid præterea vtilitatis adfert Baptismi vsus in Ecclesia Christi?*

Respon. *Admonet nos (quoties illum intuemur) nostri officij, nostræq; gratitudinis erga Deum: Ne videlicet emundationem nostri illam, per sanguinem Christi factam flagitijs deinceps nostris contaminemus: sed per assiduam carnis nostræ & eius concupiscentiæ mortificationem*

Rom.6.

nem, in vitæ nouitate (pro summa virili nostra) ambulare studeamus.

Interro. *Quid est Cœna Domini?* Math.28.

Respon. *Cœna Domini est Christi Domini institutio, in qua per panis & poculi Cœnæ participationem, salutaris ipsius mors visibiliter suo modo annunciatur,* Marc.14. Luc.22. 1.Cor.11.

Interro. *Quomodo?*

Respon. *Panis fractio testatur corpus Christi Domini pro nobis fractum ac in mortem traditum esse: & poculum testatur, sanguinem Christi in morte ipsius pro nobis effusum esse in remißionem peccatorum nostrorum.*

Interro. *Quid consolationis adfert Cœnæ vsus in Ecclesia Christi?*

Respon. *Quòd propter traditũ in mortem sacrosanctum corpus Christi, & fusum ipsius innocentißimum sanguinem, certißimam habeamus peccatorum omnium remißionem. Et quòd Cœnæ Dominicæ testimonio pascamur ad vitam æternam, donata nobis gratuitò eius ipsius corporis & sanguinis Christi communione, dum de pane & poculo Cœnæ participamus: quemadmodum quotidiano cibo &* Heb.7. Ioan.9.

 potu corpora hic noſtra iuxta curſum na- turæ ſuſtentantur.

Interro. *Quid adfert præterea vtilitatis Cœnæ Dominicæ vſus in Eccleſia Chriſti?*

Reſpon. *Admonet nos noſtri officij noſtræq́ gratitudinis erga Deũ. Ne quo modo dignitatem corporis & ſanguinis Chriſti, cui participamus, in nobis profanemus. Sed noſtram pro tanto beneficio gratitudinem, vitæ noſtræ innouatione & charitatis erga omnes officijs conteſtari & declarare conemur: ad quam ſanè vtranq; rem plurimum conducit diſciplinæ Eccleſiaſticæ vſus.*

Interro. *Quid eſt Eccleſiaſtica diſciplina?*

Math. 18. Reſpon. *Eſt Chriſti Domini inſtitutio, iuxta quam vnuſquiſq; in Eccleſia, alius aliũ ex verbo Dei in fraterna cha-*
1. Cor. 5. *ritate admonere, aliúſq; ab alio admonitionẽ accipere debet. Et qui neutrũ horũ (animo pertinaci) velit facere, vt in Eccleſia, obſeruatis admonitionũ gradibus, ne feratur.*

Interro. *An verò gladij miniſterium in parte diſciplinæ Eccleſiaſticæ poſitum*

Reſpon. *Etiam omnino: ſed in ea diſciplinæ parte poſitum eſt gladij miniſterij, quæ nō ad verbi Miniſtros pertinet: ſed ad Magiſtratum, qui & ipſe Dei miniſter eſt in Eccleſia, & non fruſtra gladium geſtat.* Rom.13.

Interro. *Eſt igitur Magiſtratus miniſter gladij in eccleſia Chriſti, perinde atq; Doctores ac Paſtores ſunt verbi Diuini Miniſtri? vt quemadmodum iſti flagitia omnia verbi Diuini autoritate ex Eccleſia profligare debent iuxta diſciplinæ Apoſtolicæ vſum: ita Magiſtratus quoq; per gladij miniſterium illa puniat: & publicam tranquillitatem cum omni pietate coniunctam tueatur.* 1.Timo.2.

Reſpon. *Ita prorſus. Docemur enim Magiſtratui gladium à Domino tradi ad laudem bonorum, & ad metum ac vindictam facinoroſorum.* Rom.13. 1.Pet.2.

Interro. *Num verò omnes illi ſunt re vera filij Dei, qui ſeſe ad hunc modum externæ Chriſti Eccleſiæ adiunxerunt?*

Reſpon. *Haudquaquam. Sunt enim plurimi hypocritæ, & ſemper fuerunt* Math. 13.

in

 in Ecclesia: sed illi demum sunt veri filij Dei & viua Ecclesiæ membra, qui fide non ficta aut simulatè in Ecclesia versantur: Deumq; assiduè precantur, pro perpetuis incrementis fidei & pietatis

Interro. *Quomodo precari debemus in nostris necessitatibus?*

Respon. *Ad eum potissimũ modũ, quẽ Christus Dñs Apostolis suis, & proinde nobis quoq; omnibus præscripsit. Math. 6. nempe,* Pater noster. &c. *Hîc recitatur precatio Dominica.*

Interro. *Quidnam petimus à Deo hac tali precatione?*

Respon. *Primùm, vt quæ ad promouendam Dei regniq; sui gloriam potissimum videntur pertinere, ea omnia, assidua sua incrementa sumãt: ac rursum extirpentur atq; aboleantur, quæ illam remorantur aut impediunt quoquo modo, Diuinæq; eius voluntati aduersantur. Deinde auxilium ac subsidium postulamus in omni animæ & corporis nostri necessitate, cui perpetuò subiacemus. Postremò aduersus dolos ac tyrannidem Satanæ malaq; omnia nobis impendentia opem supplices imploramus.*

Interro, *Quid sibi vult, vox illa ad finẽ precationis addita, Amen?*

Respon. *Perinde est ac si dicamus. Ita fiat. Docet autem Deum solum esse, qui hæc quæ petimus omnia nobis largiri, & possit, vt omnipotens Dominus: & velit, vt Pater clementissimus. Et simul testatur, nos iam certa fiducia (autore Spiritu sancto) persuasos esse, quòd in nostra tali precatione à Patre Deo propter vnigenitum suum filiũ proculdubio exaudiamur.* Ioan. 16.

HÆC ITA ab omnibus exigũtur, qui se nostris Ecclesiis adiungere, Sacramentísq; nostris participare nobiscum volunt. Et si qui non satis commodè ad ea respondere possunt, non reijciuntur quidem à cœtu nostro: sed tempus illis præscribitur, intra quod hæc melius ediscãt: ac tum demum denuò explorantur, donec ad prædicta vtcunq; respondere possint.

Si qui verò sic satis aptè ad prædicta respondeant, rogantur num aliqua adhuc in parte doctrinæ nostræ hæreant. Et si quæ proferãt, explicãtur approbanturq; eis omnia, in quibus sibi hærere vidẽtur. Si verò nihil proferant, tum Minister totius Ecclesiæ nomine ab illis quærit. Primùm

 mùm, num ſtatuerint in corde ſuo adhære re ex animo doctrinæ Euangelij Christi, pro ſumma virili ſua, quatenus id per ſuam infirmitatem præſtare poſsint: vitáq; deinceps ſuã etiã iuxta eandẽ ipſam doctrinam inſtituere, neglecto mũdo hoc cũ omnibus illecebris ac pompis ipſius. Deinde velintne vltrò ac ſponte ſua Eccleſiaſticæ ſeſe diſciplinæ (iuxta verbum Dei) ſubijcere. Poſtremò, velintne omnia diſsidia (ſi quæ vllo modo cum alijs habeant) ex animo remittere: omnéſq; occaſiones Christianas quærere, vt omnino componantur, ſi id vllo modo fieri poſsit.

Reſpondent ſinguli. *Etiam.*

TVM demum verò nomina illorum libro ad id peculiariter ordinato inſcribuntur, adnotato ſimul loco habitationis ipſorum: vt facilè (ſi quando ſit opus) inueniri, & in vita præterea ac conuerſatione ipſorum à tota Eccleſia obſeruari poſsint. Atq; ita recipiantur in ſocietatem Eccleſiaſticam: & ad Cœnæ vſum tandẽ etiam admittantur.

Catalogus verò omnium noſtrorum in noſtris Eccleſijs per Parœcias vrbis diſtinctus eſt, vt Paſtores parœciarum Anglica-

glicarum de numero nostrorum, qui in ipsorū Parœcijs habitāt, admoneri poßint. Sunt enim hîc plurimi Peregrini, neq; cōfluere etiamnum cessant, qui aut Papisticæ adhuc superstitioni addicti, aut varijs alioqui sectis infecti, aut etiam Epicuræi prorsus homines, & Dei, & omnis religionis contemptores nullis sese Ecclesijs adiungunt: atq; sub fuco nostrarū Ecclesiarū Ministros Ecclesiarum Anglicarum fallunt: & sectas interim suas paßim alunt. Vt igitur talium impostorum dolis occurreremus, et ne Ministri Anglicarū Ecclesiarum prætextu nostrarum Ecclesiarum vllo modo fallerentur, catalogum nostrorum omniū, qui in nostris sunt Ecclesijs, per Parœcias vrbis digestum habemus. Vt singulos Parœcos, de nostris omnibus in ipsorum Parœcijs habitantibus (quotiescūq; id postulant) certiores facere possimus: illiq́; in omnes Peregrinos, qui in nostro Catalogo nō habentur, inquirere pro debito officioq́; suo poßint.

Atq; hæc nostra est ratio admittendi Peregrinos omnes in nostras Ecclesias, qui se illis adiungere volunt. Quorum etiam ita iam admißorum curam sedulam habemus,

 mus. Aliorum verò peregrinorum omniū cura pertinet, non ad nos, sed Paræciarū vrbis Ministros & Pastores. Nos enim nostrorum (vt dictum est) duntaxat curam habemus.

QVOD SI post factam illam primā Cœnæ Dominicæ denunciationem nemo sese recens, aut Ecclesijs nostris adiungere, aut ex adolescentibus Ecclesiæ ad Cœnam admitti postulet: tum nihilominus intra quindecim dies illos prædictos admonitio semper ad eos, qui sunt in Ecclesia, habetur, post pomeridianam quamlibet cōcionem: de nostri ipsorum exploratione, ad hunc modum.

Consident vnà Ministri & *Seniores omnes in totius Ecclesiæ cōspectu. Et quē admodum in superioribus recensuimus, Ecclesiam nostram (propterea quòd per totam vrbem dispersa sit) in tres partes distinctam esse: ita pars quæq; Ecclesiæ per suas vices admonitioni huic adesse iubetur. Vt qui in ea Ecclesiæ parte censentur quæ adesse iubetur: & admonitionem ipsam audiant, & nomina demum sua omnes in nouum catalogum conscribi sinant.*

Admo-

Admonitionem porrò facit Minister aut Seniorũ aliquis in hanc sententiam.

Primùm monetur Ecclesia, vt quisq; sit diligens circa sui ipsius probationem: quemadmodum nostri probatio in prima admonitione, circa Cœnæ denunciationem explicata habetur. Vtq; collocata in Christum omni fiducia, peccata quisq; sua cognoscat ac deploret: & in animo suo propo nat seriam vitæ suæ emendationem. Deinde monentur omnes ad reconciliationem cum proximis suis, siue eos ipsi læserunt, siue etiam ab ipsis sint læsi. Vt videlicet, & veniam ab ijs quos læserunt petant, positis priuatis affectibus omnibus: & illis etiam condonent culpam ipsorũ, à quibus sibi læsi esse videntur.

Postremò monentur omnes de obseruando diligenter inter sese vsu Ecclesiasticæ disciplinæ. Nempe vt si quis fratrẽ suum, non recto pede incedere videat, siue in verbo, siue in vitæ conuersatione, illũ ex verbo Dei admoneat. Et si admonitio nes suas contemni videat, gradus admoni tionum à Christo præscriptos obseruet. Quibus si se nihil adhuc proficere posse videt, vt istiusmodi contemptores admo-

nitio-

 nitionem ad Ministros & Seniores Ecclesiæ adferat. Hoc enim eße officium omnium in Ecclesia, si ad Cœnam Domini indignè accedere nolint. Et qui hac in parte negligentiores fuerint, vt culpã hic suam agnoscant: deincépsq; ita negligentes eße non pergant.

FACTA istiusmodi admonitione, iubentur qui adsunt ordine suo omnes ad Ministros et Seniores Ecclesiæ, alij post alios, accedere. Vt nomina omniũ qui Cœnæ Dominicæ participare volunt, denuò adnotentur. Ibi verò Seniores singulos obseruant: et quos aut admonitione aliqua, aut consolatione, aut etiam reprehensione opus habere norunt, eos modestè ac grauiter admonent, cõsolãtur, aut reprehẽdunt. Neq; prius nomẽ cuiusq; adnotatur, q̃ per Seniores omnes approbetur. Quòd si quis priuata eáq; longiore admonitione opus habere videatur: aut alicubi alioqui ĩ doctrina ita hæreat, vt paucis instrui nõ poßit: tum huic tali tempus cõstituitur, vt aliquem Ministrorum aut Seniorum ante Cœnæ administrationem cõueniat: aut simul ad omnes Ministros & Seniores in cœtibus ipsorum vocatur, siquidem id

res postulare videtur.

Seniores autem Ecclesiæ sæduli sunt toto interea tempore, in inquirendis & cōponēdis in tota Ecclesia dißidijs, & in corripiendis item atq; ad resipiscentiam reuocandis contemptoribus omnibus priuatarum admonitionum: si qui sint ad illos (hoc nomine) delati, priusq̃ ad excommunicationem perueniatur.

Estq; hæc talis cura Ecclesiæ valde vtilis, & planè necessaria: id quod nos indies magis ac magis experimur. Continet enim in officio & Ministros Ecclesiæ omnes, & totam vicißim Ecclesiam. Facitq; vt magna familiaritas inter Ministros & Ecclesiam totam ineatur: et omnia Ecclesiæ incrementa aut decremēta semper ob oculos Ministrorū ac Seniorū Ecclesiæ ponit.

Quid pridie Cœnæ fiat.

P*RIDIE Cœnæ conuocatur Ecclesia ad horam pomeridianam secundam, illicq; cōcio publica rursus de Cœna Domini habetur. Priusq̃ autem cōcio incipiat, cōueniunt*

 ueniũt vnà Ministri & Seniores omnes:
atq; inter se inquirũt, num quis sit in Ecclesia, qui iustam aliquã ob causam à Cœna Domini publicè arceri debeat: siue suppresso adhuc, siue etiam addito illius nomine, pro eo ac obseruati antea admonitionũ gradus postulare videtur. Fit enim vt à Cœna arceãtur, quorũ flagitia Ministris duntaxat ac Senioribus Ecclesiæ cognita sint. Sic vt flagitia quidem illorũ Ecclesiæ indicari nonnunq̃ oporteat, suppreßo tamẽ adhuc eorum nomine: si quo modo fortè, flagitio quidẽ indicato, nomine autem autoris suppresso, ad resipiscentiam is reduci poßit, priusq̃ nomen eius traducatur.

Quòd si qui tales sint, qui à Cœna Domini (vt est dictum) arceri debeant, indicantur Ministro illi, qui est concionem habiturus. Vt huius admoneatur Ecclesia, siue flagitia sola sine autorum nomine, siue etiam addito nomine debeant indicari.

In ipsa verò pridiana ante Cœnæ vsũ contione, summatim ea repetuntur, quæ quartodecimo antea die dicta fuerant, circa primam Cœnæ administrandæ denunciationem, de nostri videlicet vera ac salutari

lutari exploratione. Et ostenditur, illa omnia nobis ipsa etiã Cœnæ actione συμβολικῶς designari: ad hũc modum.

Argumentum pridianæ ante Cœnæ Dominicæ vsum, publicæq; admonitionis.

P*RIMVM monetur tota Ecclesia, vt se quisq; diligenter ac seriò exploret.* N*um in corde suo verè & sine vlla hypocrisi statuat Deum, Dominum nostrum esse, qui legis suæ plenam atq; absolutam obedientiam omnino requirat. Et esse pariter iustißimum etiam iudicem, qui omnẽ nostram puniat inobedientiã, iuxta æternum atq; immutabile decretum suæ sanctißimæ voluntatis.* Nempe *vt eam nostram inobedientiam (quæ à contumaci, prorsusq; rebelli ac destinato omnino contemptu Dei prouenit) æterna nostri condemnatione plectat. Quæ verò ab adnata nobis infirmitate proficiscitur, sub quam alioqui omnes primi parentis nostri peccato conclusisumus: eam sanè in Christũ Dominum translatam, innocentißimo e-*

ius sanguine etiã expiatam modis omnibus esse velit. Et proindeesse seruatorem nostrum beneficentissimum, vt (etsi nos omnes ad gloriã Diuini sui nominis sub
Ezec .18. *peccatum concluserit) nolit tamen interea mortẽ peccatoris: sed potius vt resipiscat & viuat: quemadmodum per Prophetã testatur.*

Deinde monetur Ecclesia, vt nos ipsos etiam exploremus, posteaq̃ eiusmodi iam testimonium de Deo optimo maximo intra nos ipsi verè sentimus. Num in corde nostro etiã verè & ex animo profiteamur, nos planè peccatores, & aliud nihil omnino q̃ peccatores esse: an verò vlla adhuc meritorum nostrorũ, nostræq; qualiscũq; dignitatis opinione in nostro animo intra nos quoquo modo titillemur.

Postremò monetur Ecclesia, vt nos ipsos exploremus, posteaq̃ nos aliud nihil q̃ peccatores esse agnouimus, atq; hoc nomine nos ipsos morte æterna dignos esse iudicauimus. Num interim certam aliquã fiduciam nihilominus, non equidem in nobis, vlláue parte nostri: sed in Dei illa plena consolationis promissione, intra nos ipsi in corde nostro sentiamus.

Quod

Quòd ipse videlicet verè nolit mortē peccatoris, pro sua ineffabili misericordia: sed potius vt resipiscat & viuat. Eam porrò suam promißionem cum non alibi præstiterit Deus, quàm in vnigenito suo filio Christo Iesu: non alibi nos etiam fiduciā nostram de hac Dei promißione explorare intra nos poßumus, aut facilius, aut etiam certius: quàm in accurata ac diligenti beneficiorum à Christo Domino in nos collatorum reputatione. In Christo nāq; Domino solo omnes salutis nostræ promißiones suum Amen, suumq́; Etiam obtinuerunt, atq; in æternum obtinebunt. Et hic est vnicus ille animarum nostrarum cibus, in quo nobis Pater Deus omnes suas promißiones, omnémq; adeò nostram salutē ab æterno obsignauit: translata in ipsum videlicet tota peccati nostri (sanguine suo innocentißimo expiati) condemnatione. Ad hanc talem igitur fiduciæ nostræ in Diuina illa promißione explorationem excitatur Ecclesia, per accuratam seriámq; ac diligētem beneficiorum Christi reputationem. 2Cor.1.

Docetur præterea Ecclesia, hæc nobis omnia designari ipsa Cœnæ actione: si il-

 lius myſteria paulò diligentius obſeruemus.

Primùm enim quatenus panis in Cœna fractio, poculiq́; propinatio ſymbolo nobis ſuo adũbrat corporis Chriſti paßionẽ, quod pro nobis fractum eſt: & ſanguinis ſui in morte ſua effuſionem: hactenus ſanè panis illa fractio, & poculi propinatio adumbrant nobis, teſtantúrq; & deſignãt, ſuóq; quodam modo viſibiliter anunciant Deum, Dominum pariter ac Iudicem noſtrûm omnium eſſe: qui noſtram omnino requirat obedientiam, & inobedientiam contrà puniat iuxta decretum æternum ſuæ ſanctißimæ volũtatis. Quorſum enĩ morti ita atroci filium ſuũ deſtinaſſet Deus, ſi non iudex eſſet, qui noſtram in filio ſuo inobedientiã puniret? Aut quorſum noſtram in Chriſto puniret inobedientiã, ſi non ſuam in nobis obedientiam (vt Dominus noſter) requireret? Perſpicuũ eſſe igitur, neceſſariam eſſe noſtri explorationem circa Cœnæ vſum. Num Deum, Dominum pariter ac iudicem eſſe credamus: niſi indignè Cœnã ipſam adire velimus.

Deinde, quatenus eadẽ ipſa panis fractio in Cœna: & poculi propinatio, ſymbo-

la

la sunt fracti pro nobis corporis, & fusi sanguinis Christi: Christúsq; Dominus (quantus erat) corpore simul & anima, omni ex parte pro nobis passus est: hactenus sanè & nos toto nostro corpore, & tota nostra anima cũ oĩbus illius potẽtijs, dotibus, atq; ornamẽtis, morti æternæ (quod in nobis est) subiecti sumus: et proinde aliud nihil q̃ peccatores. Peccati enim stipendium est mors ipsa: cui equidẽ ea parte subiecti non essemus, qua non essemus (aliquo etiam minimo modo) peccatores. Christum porrò totum (iuxta carnẽ) corpore videlicet & anima mortuum esse docemur Cœnæ testimonio. Docemur ergo simul etiam Cœnæ ipsius testimonio, nos omnes aliud nihil esse (quod in nobis est) q̃ deploratos prorsus peccatores. Et proinde nostri quoq; hac in parte explorationẽ necessariam esse: vt dignè Cœnæ Dominicæ participemus.

Postremò, quatenus panis ille in Cœna Dominica fractus, poculum item propinatũ nobis Christi nomine exhibetur: atq; per nos accipitur, editur ac bibitur: illáq; panis & poculi exhibitio, acceptio, & participatio symbola sunt nostræ societatis

 cũ Christo Domino, in corpore ipsius pro nobis in mortem tradito, & sanguine ipsius pro nobis in morte sua effuso: per donatam nobis ab illo gratuitò omnis meriti, omnisq; gloriæ suæ communionem. Hactenus sanè panis illa iã fracti, poculiq; propinati exhibitio, perceptio, & participatio, nobis adumbrant, attestantur, designant ac visibiliter suo symbolo annunciant verissimam esse diuinam illam promissionem: Nolo mortem peccatoris, sed potius vt resipiscat & viuat, ipseq; adeò Spiritus sanctus (perpetuus alioqui glorificator ac testis Christi in omni sua institutione) sub hac tali panis ac poculi participatione, obsignat nostros animos diuino afflatu suo, in fide eius ipsius promissionis: vt quod pro nostra infirmitate credimus, id firmiter etiam impressum cordibus nostris teneamus. Vnde demum facilè est videre, quàm sit necessaria nostri ipsorũ exploratio, in fide diuinæ illius promissionis. Nolo mortem peccatoris, circa Cœnæ Dominicæ vsum: idq; per diligentem beneficiorum Christi reputationem: quæ quidem Spiritum sanctum, autorem suũ habeat. Circa nostri igitur in fide vera

ra explorationem, autorem imprimis nostræ fidei intueri oportet. Nēpe num animum nostrum ad fidendum diuinæ promißioni autore sancto illo adorandóq; Spiritu, teste perpetuo & glorificatore Christi: an verò impostore illo Spiritu, qui se in lucis Spiritum transfigurare conatur: aut etiam carnis nostræ affectu per rationis nostræ iudicium excitato, commoueri sentiamus. Porrò Spiritus sanctus, ita nos vult affectos esse proculdubio, vt ipsemet perpetuò affectus est: nempe vt (extra Christum) arguamus atq; accusemus mundum vniuersum, & quidquid in illo est: ac proinde nos ipsos etiam. Christi verò solius testes ac glorificatores simus: dū doctrinam ipsius, & oris nostri confeßione, & veræ pietatis studio, & vitæ totius innouatione profitemur. Quare si nos intra nos ipsos in vera promißionum diuinarum fide explorare volumus: si item certi esse volumus, num Spiritu sancto autore ad reputationem beneficiorū Christi excitemur: hunc talem affectum in corde nostro perquirere debemus. Nempe vt verè & ex animo nobis mūdus hic totus, & quidquid in illo est, ita displiceat, &

proinde

 proinde nos quoque ipsi nobis ita displiceamus extra Christum: vt & mundum totum, & nos ipsos, aliud nihil quàm accusemus atque arguamus. Christum verò solum, & vita, & doctrina nostra perpetuò glorificare pro summa virili nostra studeamus. Sic enim explorata, atque reperta etiam in corde nostro fide nostra, & Cœnæ Dominicæ dignè participabimus: & fructũ olim proculdubio nostræ cum Christo communionis (in cuius fide Cœnæ vsu obsignamur) in cœlesti gloria sentiemus.

Absoluta ad hunc modum concione, & recitatis consuetis precibus: priusquam Psalmus extremus canatur, Ecclesiastes (pro eo ac ex reliquis Ministris & Senioribus Ecclesiæ intellexit) denunciat, quinam sint à Cœnæ vsu arcendi: si quos arcendos esse constet, siue flagitijs tantùm indicatis, siue nominibus etiam autorũ additis, quemadmodum antea paulò expositũ habetur.

Addit præterea hanc talem denunciationem non alio consilio fieri: quàm vt facinorosi illi homines publica istiusmodi reprehensione & pudefactione, ad resipiscentiam reuocentur: aut nisi resipiscant, tandẽ

tandem cum publico Ecclesiæ luctu excõmunicentur.

Si verò nemo sit, qui a Cœnæ vsu Seniorũ iudicio arceri debeat: Ecclesiastes (priusq̃ Psalmus extremus decantetur) aget hoc nomine gratias Deo: & precabitur, vt id ita perpetuũ in Ecclesia esse possit. Admonet tamen de hypocrisi totã Ecclesiam, vt sibi quisq; ab illa caueat. Nihil enim prodesse hypocritis, quòd ad Cœnæ vsum iudicio Ministrorum Ecclesiæ admittantur. Illi nãq; nõ norũt, quid in homine lateat: sed iuxta id duntaxat, quod audiunt & vident, iudicant. At verò Deum nõ effugiẽt hypocritæ, qui omnia quæ sunt in homine penitus nouit: & hypocritas à regno suo exclusurum se esse testatur. Oportere quidẽ tritico semper hîc in vita hac admixtas esse paleas: sed ad extremum paleas reijci omnes: solum autem triticum in horreum reponi.

Atq; ita finitis istiusmodi admonitionibus canitur Psalmus aliquis: Ecclesiáq; demum dimittitur in pace, cũ benedictione & pauperum commendatione: quẽadmodum in superioribus est dictum.

Quæ

EO IPSO die, quo Cœna Domini adminiſtrari debet: priuſq̃ conueniat Eccleſia, Menſa quæ eſt in totius Eccleſiæ proſpectu, panno lineo mundo inſternitur tota: in cuius meditullio quatuor vitra circum tres lances ſtanneas circumponuntur. In vna verò trium illarum lancium, cibarius panis albus in vſum Cœnæ reponitur: ac mundo linteo contegitur. Duæ verò lances minores ab vtroq; maioris lancis (in qua panis repoſitus eſt) latere ponuntur vacuæ: vt in illas poſtea in ipſo Cœnæ vſu, panis fractus per Miniſtrum reponatur: & ad menſæ demum finem vtrinq;, in cibum his qui accubunt protrudatur. Mẽſa porrò ad hunc modum inſtructa, conuenit Eccleſia, circa horã octauam matutinam: Miniſtriq; ac Seniores & Diaconi omnes, iuxta ſuos ordines conſident eo loco, vbi mẽſa inſtructa habetur, vt à tota Eccleſia conſpici poſſint. Tum demum verò ſuggeſtũ conſcẽdit vnus ex Miniſtris: & publicam orditur concionem, in qua expo nit

nit, quidnam potißimum nobis ſit conſiderandum in ſacra Cœnæ Dominicæ actione, posteaq̃ nos iam (vt antea dictum eſt) explorauimus, tam in Dei noſtriq; pariter cognitione: q̃ etiam in fidei noſtræ intra nos ipſos inueſtigatione: ad hunc modum.

Argumentum concionis, quæ ipſo die Cœnæ habetur, ante eius adminiſtrationẽ.

MONETVR *Eccleſia, Cœnam Domini non eſſe nudam otioſamue, aut theatricam vllã actionem: ſed eſſe diuinam in Chriſti Eccleſia inſtitutionem: ſalutarem omnibus, qui mentem ac voluntatẽ Chriſti Domini in illa (iuxta doctrinam ipſius) obſeruare volunt. Mentem verò ac voluntatem Chriſti potißimum obſeruari: ſi veram rationem, & ſigni in Cœna, quod in ſenſus noſtros incurrit: & myſterij, quod adumbratur ſigno viſibili: & finem item, propter quem Cœna hæc ſit potißimum inſtituta, in ipſius met Chriſti Domini verbis intueamur.*

Signum

 Signum porrò esse in Cœna Dominica, non equidem panem aut vinũ ipsum: sed totam illam externam suis interim partibus constantem Cœnæ formam, ceremoniam, atq; actionem: nempe institutã à Christo Domino panis & poculi (certa ceremonia) participationem. Mysterium verò Cœnæ Dominicæ esse id, quod nobis per institutã panis ac poculi istiusmodi participationem adumbratur: nempe veram ac salutarem pijs omnibus cum Christo Domino nostram, in corpore & sanguine ipsius, communionem.

Finem autem Cœnæ Dominicæ *esse eum, quem Christus ipsemet verbis suis nobis commendat: nempe sui, & mortis suæ rememorationem. Hæc sanè omnia nobis diligenter obseruanda esse: si vim, dignitatem, ac fructum Cœnæ Dominicæ rectè considerare velimus. Primùm igitur de signo Cœnæ Ecclesia monetur.*

De signo Cœnæ Dominicæ.

S*IGNVM Cœnæ Dominicæ esse docetur, non panis aut vinum ipsum (vt iam diximus) quod ad substantiam quidem illorum attinet:*

tinet: ſed inſtituta à Chriſto Domino (peculiari quadam ceremonia) panis & vini participacio. De actione enim tota mãdatum extat. Hoc facite. *In quo omne alioqui pondus Dominicæ inſtitutionis cõſiſtit: quod ad panis ipſam aut vini ſubſtantiam referri non poteſt. Ad eundem verò modum in alijs etiam Sacramẽtis omnibus, non res quæ actioni adhibentur, ſed inſtitutam à Deo externam actionem, ſignum Sacramenti eſſe videmus. Ita in circumciſionis Sacramento ſignum erat, non cultellus ipſe, non præputium, neq; res vlla quæ actioni illi adhibebatur: ſed* Diuini *cum Abrahamo & eius familia fœderis ſignum erat, actio ipſa à Deo inſtituta: nempe præputij cultello adhibito amputatio. Ita & in Paſchali olim Cœna, Diuinæ erga Iſraelem beneuolentiæ ſignũ erat, non agnellina caro ipſa, quod ad ſubſtantiam eius attinet: ſed imparata à Deo illius mactatio, poſtium ſanguine eius cruentatio, & præſcriptus (certa ceremonia) eſus illius. Ita & in Baptiſmo noſtro noſtræ in ſanguine Chriſti emundationis ſignum eſt, non ſanè aquæ ſubſtãtia ipſa, ſiue ſit fluens, ſiue in vaſe quocũq;*

repo-

 reposita, sed instituta per Christũ in aqua tinctio: quæ quidem fiat in nomẽ Patris, filij, & Spiritus sancti: quemadmodũ id circa Baptismi explicationem clarius expositum habetur.

Constat autem hoc Cœnæ Dominicæ signum certis suis partibus: nempe ijs omnibus, quæ Christum Dominum cum suis Apostolis tunc egisse, nobisq; (vt se imitemur) præcepisse Euangelistarum & Pauli testimonio videmus. Sic vt quod Christus Dominus egit, Minister Ecclesiæ (qui eius locum in ministerio suo obtinet) in Cœnæ vsu faciat: ac conuiuæ rursum id etiam faciant, quod Apostoli (Christi Domini in Cœna sua conuiuæ) fecerũt. Partes signi igitur in ipso Ministri opere sunt, circa Cœnæ vsũ. Panis & poculi in manus Ministri sumptio: gratiarũ actio: panis fractio: poculi propinatio: horum vtrorumq; in cibum ac potum conuiuarũ exhibitio siue distributio: cum testificatione, de tradito in mortẽ pro nobis corpore, & fuso item sanguine Christi. In ipso verò conuiuarũ opere, partes signi sunt. Accubitus ad mensam Dominicam: panis & poculi è Ministri manibus sumptio: &

eorum

*torum participatio. Hæc tota (inq̃) actio ac ceremonia tã in Ministri q̃ in cõuiuarũ opere posita, est signum Cœnæ Dominicæ: ad cuius obseruationem mandato illo Dominico (*Hoc facite*) commonemur.*

Et sanè danda est opera pijs omnibus, imprimis verò Ministris ac gubernatoribus Ecclesiarum, ne vlla signi huius pars in Cœnæ Dominicæ vsu prætermittatur: tum propter mandatum hoc atq; institutionem Christi, quæ sine illius indignitate mutari non potest: tum propter signi ipsius mysteriũ, quod nobis singulis eius partibus insigniter commendatur. Est tamẽ nobis interim etiam obseruandum discrimen quoddam inter ipsas signi partes. Nẽpe vt sciamus, quásnam necessariò omnino vrgendas, quas item non vsq; adeo necessariò requirendas esse, statuere debeamus. Præsertim si quæ ita sint abolitæ, siue temporũ iniuria, siue tyrannide Antichristiana: vt subitò ac repẽte cũ pace Ecclesiæ reuocari nõ possint. Discrimẽ autẽ hoc constitui oportet ex mysterij, quod Cœnæ vsu adumbratur, consideratione: quatenus videlicet aliqua partium illud expressius nobis ac significatius designetur.

Vt intelligamus Cœnæ Dominicæ vsum ideo nobis prorsus intermittendũ nõ esse, quòd omnes ac singulas signi in illa partes obseruare, vt vellemus, non poßimus: modò ne illæ omittantur, in quibus præcipuum mysterij pondus consistit. Tamet si eos, qui omnes & singulas signi in Cœna Dominica partes obseruare cum pace Ecclesiæ poßunt, & id facere nolunt: culpa hauddubiè obscurati Cœnæ mysterij liberare non poßimus. Iam verò de ipso Cœnæ Dominicæ mysterio videamus.

De Cœnæ Dominicæ mysterio, & ad quem modum multis nominibus in Cœnæ vsu commendetur.

CVM vnus sit atq; idem ab æterno & in æternum Deus: vnum item atq; idem illius nobiscum fœdus æternum: quatenus sanè in vtraq; Ecclesia omnes Abrahæ filij eße censemur. Vnus deniq; Dei & hominum mediator Deus pariter atq; homo Christus Iesus: & vna atq; eadem omnium (in ipso) salutis ratio. Vnum sanè

atq;

atq; idem sit etiam necesse est mysterium omnium Sacramentorum. Sed quemadmodum vnum in genere Cœnæ Dominicæ signum, externa (inquã) illius actio seu ceremonia, multis nihilominus partibus constat, quarum vnaquæq; suum mysterium adumbrat: ita vnum illud atq; idem etiã omnium Sacramentorum mysterium suis quibusdam partibus constat. Non quòd in partes vllas diuidatur: sed quòd multis nobis nominibus, veluti partibus quibusdam suis, diuino beneficio commendetur. Sic vt in qualibet signi in Cœna Dominica parte, peculiaris sẽper aliqua mysterij Cœnæ commendatio, ob oculos nostros symbolica adumbratione ponatur. Ita tamen, vt inter partes ipsas signi Cœnæ totius, aliæ alijs expreßius significantiusq; nobis mysterium ipsum designent ac repræsentent.

Vnum porrò illud atq; idem omnium Sacramentorum mysterium, & proinde Cœnæ quoq; Dominicæ, est nostra cũ Christo Domino gratuitò nobis delata communio in corpore & sanguine ipsius. Quæ quidem etiam vnicum est prorsusq; solũ medium salutis nostræ omnium: siquidem

illud destinato ac rebelli cõtemptu nostro, ipsimet à nobis non propellamus. Neq; verò nostra hæc cum Christo Domino in corpore & sanguine ipsius communio tum primùm cœpit institui, cùm Christus Dominus in Cœna sua Apostolis suis panem ac poculum Cœnæ exhiberet: sed initium suum habet ante tempora æterna, quatenus sanè ante tempora æterna in Christo Domino ad vitam æternam electi, atq; in filios Dei (iuxta Pauli doctrinam) adoptati sumus. Eligi enim aut adoptari in Christo non potuimus, si non aliquam cũ illo iam tum, in diuina prouidentia, communionem habuissemus. Neq; alia communio nostra cum Christo Domino habetur, quàm ea quæ est in corpore & sanguine ipsius: quatenus videlicet omnes, vnus atq; idem homo in Christo, coram oculis Patris Dei, esse censemur: quemadmodũ Paulus docet. Hæc autem ipsa communio nostra cum Christo perinde erat olim circumcisionis & cœnæ Paschalis mysteriũ, atq; nunc est in Christi Ecclesia & Baptismi mysterium & Dominicæ Cœnæ: etiã si alijs atq; alijs signis adumbraretur. Nisi quòd tum venturi adhuc Christi commu-

Ephe.1.
2.Tim.1.
Gal.3.

nio

nio designabatur: nunc autem exhibiti ad umbratur. Ita in circumcisione cruenta illa præputij amputatio nostram cum Christo Domino communionem in corpore & sanguine ipsius adumbrabat: quatenus testabatur condemnationem nostram accisi præputij symbolo in Christi corpore (quod carnis nostræ corpus futurum erat) amputandam esse, cum propitiatoria sanguinis ipsius effusione. Ita & in agni Paschalis cœna, agni mactatio, postium cruentatio ad plagæ euitationem, agni ipsius typicus esus adũbrabat suo symbolo, nostræ atq; illius iam tunc Ecclesiæ communionẽ cum Christo, in corpore & sanguine ipsius. Quatenus sanè & esus agni ipse, communionẽ cum vero nostro agno Christo Domino, & postium cruentatio in sanguine agni, expiationem nostram per sanguinem Christi suo symbolo designabat. Ita verò & nunc in Baptismo nostro, tinctio nostra in mortem Christi, adeoq; in Christum ipsum (quẽadmodum Paulus ait) nostram nobis cum Christo Domino communionem proculdubio adumbrat. Alioqui sanè in Christum baptizari nõ possemus, si non aliquam cum illo cõmunionẽ in cor- Rom. 6. Gal. 3.

 pore

 pore & sanguine ipsius haberemus.

Ad eundem modum igitur etiam, eadem ipsa nostra cum Christo Domino cõmunio Cœnæ Dominicæ vsu adumbratur (quod ad externã illius actionem seu ceremoniam attinet) iuxta singulas partes ipsius: quemadmodum mox ostendemus.

Hoc autem communionis nostræ cum Christo mysterium potens atq; efficax est, vt in alijs Sacramẽtis, ita in Cœnæ quoq; Dominicæ vsu. Exeritq; vim suam proculdubio, si vera fide in nostris cordibus apprehendatur. Admonet nos nimirum omnes nostri vicißim erga Deum officij, nostræq; gratitudinis erga illum, pro tantis illius erga nos in Christo beneficijs: ne inter cõtemptores eius olim numeremur. Quatenus ergo Cœnæ Dominicæ & aliorum Sacramentorum vsu, Ecclesia per fidem in sua cum Christo Domino communione obsignatur: ac rursum quatenus obsignata ad hunc modum in nostris animis cõmunio hæc nostri nos vicißim officij, nostræq; erga Deum gratitudinis admonet: hactenus nos duo quædam mysteria, seu duas mysterij vnius partes nobis

bis designari dicimus, in vsu & Cœnæ Dominicæ & aliorum Sacramentorum. Sic vt partim obsignemur Cœnæ vsu in fide nostræ cum Christo communionis: partim verò nostræ vicissim erga illum gratitudinis, nostriq́; officij admoneamur. Siue igitur duo quodammodo mysteria, obsignatoriū videlicet & admonitorium: siue duas vnius mysterij partes esse dicamus in Cœnæ vsu, perinde est: modò vt vim ac dignitatem Sacramētorum in ipsorum mysterio rectè obseruemus. Intelligamusq́; vsum Sacramētorum non esse vanam, otiosamq́; ac scenicam quandam, theatricāue actionem.

Iam vt præstantiora esse censentur, quæ aliquam causarum rationem in se habere, q̃ quæ veluti effecta quædam esse videntur: ita præstantius est etiam in Sacramētorum vsu, dum in fide communionis nostræ cum Christo Ecclesia tota obsignatur: q̃ dum vi eius ipsius obsignationis, suæ vicissim gratitudinis, suiq́; officij admonetur. Etenim sine certo in corde nostro per fidem testimonio nostræ cum Christo Domino communionis, nihil prodest omnino ea obseruasse omnia, quorum Cœnæ v

 su admonemur. Contrà verò, si certum in corde nostro testimonium obfirmari Cœnæ vsu sentiamus, nostræ cũ Christo Domino communionis: sine maximo fructu id fieri non potest, etiamsi ea, quorum admonemur, in declaranda nostra gratitudine nõ ita, vt debemus, omnia præstemus.

Sed & ea, quæ ad obsignandam nostrã cum Christo communionem in Cœnæ actione pertinent, alia alijs præstãtiora sunt. Quatenus aut alia alijs tacitè includũtur etiam si nullis peculiaribus symbolis adũbrentur: aut alia item alijs fini Cœnæ Dominicæ, ad quem est instituta, luculentius multò significantiúsue subseruiunt, ac respondent: quemadmodum circa finem Cœnæ Dominicæ clarius exponetur. Iam quid singulis signi Cœnæ Dominicæ partibus in eius mysterio iuxta partes illius nobis adumbretur, ordine suo videamus.

Primùm igitur in his signi Cœnæ partibus, quæ in Ministri opere sunt positæ, ipsa panis ac poculi in manus Ministri sumptio (priusq̃ aut panis frangatur aut poculum exhibeatur) designat nobis ipsummet Christũ Dominũ solum esse, & neminem præterea alium, qui nos omnes

ad

ad salutarē hanc nostram secum communionem vocare potuerit: atq; eundem ipsum esse etiam, qui nos omnes ad illā nō vocauerit modò, sed etiam amantissimè (pro ineffabili sua misericordia) factus homo inuitarit. Vt ab illo solo tāq; vnico mediatore, Pastore ac capite nostro, & fidem verā in vita hac nostra, & olim demum etiam fructum nostræ huius secum communionis, vitam inquam æternam, petendam nobis atq; expectandam esse intelligamus. Quare dum in Cœnæ Dominicæ administratione panem ac poculum in Ministri manibus videmus: Christi Domini opus in Ministri opere oculis fidei intueri debemus. Et cogitare, quòd à solo duntaxat Christo Domino, velut ex ipsius manibus, & fidei nostræ incrementa per Spiritū sanctum suum, & fructum olim etiam nostræ secum communionis certò atq; indubitatò expectare debeamus

Deinde gratiarū actoria mysterij Cœnæ per Ministrum Euangelicis atq; Apostolicis verbis cōmēdatio ante panis & poculi exhibitionem, refert nobis extremam illam Christi Domini in Cœna sua gratiarum actionem: qua nobis illic ineffabilē

suam

 suam erga nos charitatem attestari dignatus est. Nimirū etsi atrocißimā mortem mox iam pro nobis oppetere debuerit, atq; illius faciem velut ob oculos suos positam cerneret: summa tamen alacritate & sibi ipse, & suis Apostolis, nobisq; sub illorum nomine omnibus gratulabatur. Ac mortem suam sui glorificationē eße affirmans, Deo Patri suo gratias agebat, de cōpleto iam salutaris suæ oblationis pro nobis tempore. Vt doceret nostram sibi vitā sua ipsius vita gratiorē multò fuiße. Et quanquā certus esset vitā nostrā nō potuisse nisi morte sua, eáq; & crudelißima & ignominiosißima erdimi: magis tamen de reddita in se nobis vita nostra gaudebat & gratulabatur, gratiarum actionis suæ testimonio: quā vt vel cruciatuum (quos iā mox sustinere nostra causa debebat) vel mortis etiam atrocißimæ metu vllo perturbaretur: donec Cœnam suam illā mysticam peregißet. Dum igitur Minister, sumpto in manus pane aut poculo Cœnæ, vsum illius nobis verbis Apostolicis atq; Euangelicis commendat: nos audita illa commendatione, Christum ipsummet in Ministro intueri quodammodo, & extre

ma

mæ ſuæ illius in Cœna ſua gratiarũ actio
nis meminiſſe debemus. Atq; immenſum illum charitatis erga nos ſuæ ardorem ita nobiſcum in corde noſtro reputare: vt omnẽ planè dubitationem, de optima ipſius voluntate conſeruandi nos in donata nobis corporis & ſanguinis communione, ex animis noſtris eximamus. Præſertim cũ ita ſit nobis de illa gratulatus apud Patrẽ ſuum, vt ne vitæ quidem ſuæ, aut cruciatuum etiam quos iam mox ſuſtinere debebat, atq; in proſpectu ſuo quodãmodo habebat, vllam omnino habuerit rationem.

Præterea ipſa panis fractio, & poculi (priuſq̃ exhibeatur) propinatio, multa nobis & in Deo Patre noſtro, & in Chriſto item Domino, deniq; & in nobis ipſis deſignat, conteſtatur, & adumbrat.

Primũ enim teſtificatur (vt aliâs quoq; dictum eſt) Deum, eſſe Dominum pariter ac iudicem noſtrum: qui ſuam in nobis requirat obedientiam: et noſtram pariter inobeditiã (iuſto ſuo iudicio) puniat, iuxta æternum atq; immutabile decretũ ſuæ Diuinæ volũtatis. Quorſum enim noſtrã puniret inobedientiam, ſi non mandatorũ in nobis ſuorum obedientiam (vt Domi-

nus

 nus noster)requireret? Aut quorsum ita atrociter nostram in filio suo inobedientiam puniisset, si non pariter verè etiã iustus iudex esset? Deinde testificatur etiam de Patre Deo, illum, seruatorem quoq; nostrum nihilominus esse: qui videlicet nostri misertus, nostram condemnationẽ gratuitò transtulerit in vnigenitũ suum filium: illumq; tradiderit (loco nostro) in mortem atrocißimam: & sanguinem ipsius innocẽtißimũ fundi voluerit ad nostri expiationem. Postremò testificatur & de filio ipso Dei Christo Domino: ipsum (propter restituendã in se salutẽ nostrã) vltrò ac spõte sua carni & sanguini nostro participasse: atq; ita demũ & corpus suũ sacrosanctũ atrocißimis cruciatibus, mortiq; ad extremũ ignominiosißimæ exposuisse: & sanguinẽ suũ innocẽtißimũ fudisse, ad nostri cũ Patre suo recõciliationem.

De nobis verò testificatur panis illa fractio & poculi propinatio, in Cœnæ Dominicæ vsu: nos toto nostro corpore, totáq; nostra anima (quanti omnino sumus) aliud prorsus nihil esse, q̃ pecudes quasdam (quod in nobis est) morti iam alioqui & condemnationi æternæ distinatas: nisi

nos ab illa Christus Dominus pro gratuita sua in nos benignitate ac misericordia liberaßet. Vt enĩ Christus Dominus totus prorsus corpore suo, totáq; sua anima (vt homo) ad extremã vsq; desperationem Diuini aduersus nostrũ peccatum iudicij seueritatem vitare non potuit, quatenus in se quidem omnem nostram recepit condemnationem: ita panis illa in Cœnæ vsu fractio & poculi propinatio (dum hãc talem Diuini iudicij seueritatẽ in paßione & morte Christi nobis adumbrat) simul quoq; testatur omnino, in toto planè nostro corpore, totáq; nostra anima, nihil prorsus esse (quantum in nobis est) quod non sit modis omnibus obnoxium æternæ morti & cõdẽnationi: nedũ vt vllis oĩno meritis, vlliúe qualicũq; tãdẽ dignitati, aliquis oĩno locus in nobis reliqu9 esse poßit.

Postremò panis & poculi in cibum ac potum nostrum exhibitio seu distributio, designat nobis immensã planè atq; ineffabilem Christi Domini erga nos benignitatem & dilectionem: qui omne prorsus mortis suæ meritum in corpore suo perpessæ, omnemq; illius vim ac dignitatem gratuitò nobis secum communem esse velit

 lit. Nobis inquam, qui non solùm huius nihil promeremur vnquam: sed mortem æternam iamdudum promeriti, tota prætere a vita hîc nostra etiam aliud nihil quàm peccare perpetuò ex nobis ipsis, & proinde illum quoque perpetuò offendere possimus. Hæc porrò huius tantæ dilectionis Christi erga nos religiosa ac diligens reputatio circa panis & poculi Cœnæ exhibitionem seu distributionem, multò plus adfert consolationis afflictis omnibus conscientijs, & plus multò item ponderis habet ad obfirmandos nostros animos in certa salutis nostræ in Christo possessione per fidem: quàm si nobis ipsam corporis & sanguinis Christi naturalis substantiam (per Ministri manus) sub ipso pane ac poculo Cœnæ porrigi contendamus. Cùm hæc sanè conuiuas Cœnæ Dominicæ omnes de salute ipsorum (etiamsi illam statuamus) certos reddere non possit. Id quod Iudæ alioqui proditoris, & omnium illius similium exemplo manifesto docemur.

In ipso autem conuiuarum opere, accubitus seu consessus eorum ad mensam Dominicam nobis designat. Primùm pacem ac quietem longè optatissimam nostræ (in hac etiam vita iam) conscientiæ in

Christo

Christo: etiã si in nobis ipsi aliud nihil neq; esse vllo modo poßimus, nisi peccatores. Quã equidem nostræ conscientiæ pacem ac quietem retineri à nobis vult in corde nostro Christus Dominus, aduersus Satanæ ac mundi insultus omnes, quibus perpetuò obnoxij sumus. In me (inquit) pacem habebitis. &c.

Deinde designat nobis etiam gloriam ac dignitatem nostrã, quã in regno Dei olim habituri sumus. Nempe, quòd quemadmodum Christus Dominus conuiuiali nos ad mensam suam in Cœna sua accubitu (sub persona suorum Apostolorum) dignatus est: ita & in regno olim Dei, æterno illi demum beatóq; conuiuio, vt cœlestes conuiuæ, adhibendi simus. Vt ad æternam Diuinæ gloriæ fruitionem vnà cum Abrahamo Isaaco & Iacobo tandem accumbamus: inq; æterna deinceps regni Dei fœlicitate consideamus.

Acceptio item in manus conuiuarum panis ac poculi Cœnæ à Christo Domino imperata designat, non modò immensam illam Christi Domini erga nos dilectionẽ, quam nobis sub panis ac poculi exhibiti in Cœna symbolo declarauit: sed etiam peculi-

peculiarem nostri curam, ne tantum beneficium nobis per nostram diffidentiam imprudētes perire sinamus. Neq; enim illi satis erat, & panem & poculū vtcūq; exhibuisse: sed voluit, vt vtrunq; Apostoli ex illius manibus acciperent: atq; vt id facerent praecepit. Vult nimirum, vt suum hoc beneficium nostris cordibus ita infigamus atq; de illo intra nos ita certi simus, vt certi alioqui esse solemus, ea quae in nostris ipsi manibus habemus, nostra proculdubio esse, atq; ad nos omnino pertinere. Deinde designat in nobis ipsis etiam panis haec & poculi Coenae in manus conuiuarum acceptio, fidei nostrae certitudinem: quòd adumbratum nobis Coenae vsu nostrae cum Christo communionis mysterium, certò ad nos pertinere credamus. Vera alioqui & non simulata fide, quam ille in nobis (mandati huius testimonio de pane & poculo per nos accipiēdo) requirit. Non quòd fides nostra id per se efficiat, vt seruemur: sed quòd quisquis donū hoc nostrae secum communionis, aut nolit vllo modo (per contemptum illius destinatum) apprehendere: aut etiam hypocriticè illud fide se (vt fallat Ecclesiam) apprehē-
dissc

disse fingat: is sanè culpam omnem suæ cō demnationis, non certè in denegatū quoquo modo donum illud, sed in suum ipsius contemptum, suăq; hypocrisim (suo ipsius conuictus iudicio) referre cogatur.

Participatio verò panis & poculi in Cœnæ vsu, hoc est, panis esus & poculi potio ipsa, est veluti colophon quidam totius externæ in Cœna Dominica actionis. Designatq; nobis suo symbolo, tā ad nos pertinere nostrăq; adeo prorsus iam esse donatam nobis nostram cum Christo Domino in corpore & sanguine ipsius communionem: q̈ verè nostrum esse alioqui certi sumus, quod ore ipsi nostro edimus ac bibimus, transmissúmq; iam intra nos omnino habemus. Támq; nos verè ac certò pasci ad vitā æternā, donata nobis gratuitò nostra cum Christo Domino in corpore & sanguine ipsius communione (siquidē illā ore fidei nostræ apprehendamus) q̈ certò nos in vita hac panis ac vini vsu pasci atq; ali ex Diuina ordinatione sentimus.

Hæc sanè omnia nobis adumbrantur externo Cœnæ Dominicæ signo, iuxta singulas partes illius, ad fidei nostræ confir-

mationem, in nostra cum Christo Domino communione. Qua sola alioqui fit, vt omne meritum, omnémque gloriam ac dignitatem mortis ac resurrectionis Christi nobis cum illo communem ipsius beneficio habeamus.

Quemadmodum autem diligenti horũ omnium reputatione (quæ nobis externo Cœnæ Dominicæ signo adumbrantur) obfirmamur proculdubio, Spiritu sancto autore, in certa & indubitata fide nostræ cũ Christo Domino communionis (id quod nobis iam perspicuè satis exposuisse videmur) Ita eiusdẽ ipsius etiam signi in Cœnæ significatione, iuxta easdẽ ipsas illius partes, nostri simul officij nostræque gratitudinis erga Christum Dominum, pro tantis in nos illius beneficijs, admonemur. Nimirum corda nostra in fide communionis nostræ cum Christo obfirmata, simul etiam excitantur per Spiritum sanctum, pro ratione incrementorum fidei, ad gratiarum actionem: & declaranda gratitudinis nostræ officia, pro nostra qualicunque virili & facultate.

Primùm ergo panis ipsa & poculi Cœnæ in manus Ministri sumptio, quemadmodum

modum nobis designat neminem aliũ esse, à quo, aut per quem salutem nostram omnem & petere & expectare debeamus, nisi Christum solum, vnicum alioqui atq; æternum Pontificem nostrúm omnium: ita nos simul etiam symbolo suo commonefacit, nostræ erga Deum (in primo suo prioris tabulæ præcepto) obedientiæ. Nẽpe, vt ne nobis Deos nouos vllos in cõspectu Domini Dei nostri & (quem ille misit) filij sui vnigeniti Christi Domini cõstituamus: per quos aut subleuari quoquo modo, aut etiã vi ipsorũ propria lædi nos posse existimemus. Sed sola mediatoris nostri Christi Domini fiducia, qui nos in salutarem suorum omnium bonorum communionem vocauit, Dominum duntaxat Deum nostrum inuocemus: atq; ab illo solo & bona precemur omnia, & mala omnia deprecemur. Illiumq; solũ esse statuamus, qui nos & seruare & perdere poßit, iuxta beneplacitum suæ sanctißimæ voluntatis.

Deinde verò gratiarum actoria mysterij in Cœna per Ministrum Apostolicis Euangelicisue verbis cõmendatio, qua Minister ipsam Christi Domini gratiarum

actionem imitatur, quemadmodum incredibile nobis studium designat Christi Domini, in restituēda nobis salute nostra, vitæ etiam suæ ipsius iactura: ita nos simul etiam nostri erga Christum Dominum admonet officij, gratitudinis, inq; nostræ. Nempe vt illi, pro tanta erga nos sua propēsione, maximas gratias agamus. Et quē in illo erga nos in restituenda nobis salute nostra ardorem fuisse scimus, eundem sanè erga nostros proximos omnes (propter illum) declarare conemur.

Panis autem fractio per Ministrum, & poculi propinatio, priusq̃ conuiuis in cibum & potum exhibeatur, quemadmodū nobis designat, Christum Dominum vltro ac sponte sua sacrosanctum corpus suum atrocissimis cruciatibus nostra causa exposuisse, morteq; demum ignominiosissima, fuso pro nobis sāguine suo, oppetijsse: ita nos simul nostri vicissim erga Christū officij commonefacit. Vt & nos pro nominis sui adorandi, regniq; item sui in sua Ecclesia promouendi gloria, non recusemus & facere & pati omnia, quæcunque in nos ille pro bona voluntate sua, permittere velit.

Ac rursum, vt fratrũ nostrorum pericula nostris ipsorum periculis (si ita res poscat) redimere ne detrectemus: quemadmodum vitam nostram crudelissima Christi Domini passione ac morte redemptã esse videmus: quam alioqui nobis ipsa panis in Cœna fractio, & poculi propinatio (vt est dictum) repræsentat.

Postremò panis ipsa in cibum & poculi in potum exhibitio, quemadmodum nobis ineffabilẽ prorsus Christi Domini erga nos amorem & dilectionem attestatur & designat: nempe quòd quidquid omnino in assumpta per ipsum carne nostra suum erat, neq; ad quenq̃ nostrum vllo prorsus modo (quod in nobis quidem est) poterat pertinere, id totum soli sibi proprium esse haudquaq̃ voluit: sed nos in gratuitã illius cõmunionẽ omnes vocauit. Ita nos simul admonet etiam, vt nostra omnia, quæ Diuino beneficio in nos sunt collata, non equidem soli exclusis omnibus alijs, veluti nostra ipsorum propria possideamus: sed illa ad promouendam Christi Domini gloriam, & subleuãdam pro nostra virili ipsius Ecclesiam, perinde atq; si cõmunia essent, exposita semper habeamus.

Rursum verò in ipso conuiuarum ope re accubitus seu consessus ad mēsam Dominicam, quemadmodum nobis & nunc in vita hac nostra pacem ac quietem longè optatissimam nostræ in Christo consciētiæ per fidem, & gloriæ demum ac dignitatis nostræ etiam in regno Dei imaginē quandam refert atq; adumbrat. Ita nos simul nostri vicissim admonet officij: vt certa nostræ huius pacis, gloriæq; præterea futuræ fiducia, oēs omnino vitæ huius nostræ afflictiones ac molestias, oēmq; Satanæ & eius satellitum tyrannidē forti infractóq; semper animo perferamus. Ac velut in ipso Christi Domini sinu recūbentes, pro omnibus semper Domino Deo nostro gratias agamus. Certi non posse cōferri vllo modo nostras hîc afflictiones cū cœlesti illa immortaliq; gloria: quam oculis nostræ fidei (sub consessus nostri in Cœna symbolo) intuemur.

Deinde acceptio in manus conuiuarū panis ac poculi Cœnæ, quemadmodum nobis designat peculiarem Christi Domini pro nobis curam, dum nos ille è suis manibus panē ac poculū accipere iubet: ita nos commonefacit etiam mutuæ nostræ inui-

cem

cem (aliorum pro aliis) curæ ac sollicitudinis. Vt qui vnius mensæ conuiuæ sumus, demus etiam in solidum operam omnes, vt adumbratum nobis Cœnæ signo donũ illud ac beneficium Christi, verè nos ex ipsiusmet Christi Domini manibus percepisse omnes pariter sentiamus. Potißimum tamen admonet Ministros ipsos, vt quam nostri hîc curam à Christo Domino habitam esse vident in ministerio ipsius: eandẽ ipsi quoq; in suo sibi ministerio intelligãt pro sua virili præstandam omnino esse. Vt coram Dei iudicio olim, non equidem ad ostentationem, aucupandámue hîc apud homines vllam omnino, siue gratiam siue gloriam: sed ad Ecclesiæ potißimum propagationem, fructúmq; illius publicũ in cognitione Euangelij Christi, ministerio suo functi esse videantur.

Rursus quemadmodũ acceptio ipsa panis & poculi Cœnæ in manus conuiuarũ, fidei nostræ certitudinem nobis designat, de nostra iã pace ac quiete in Christo: quatenus sanè accepto in manus pane ac poculo Cœnæ, nostram nos cum ipso communionem certò iam apprehẽdisse, ac veluti manibus nostris tenere testamur: ita nos si-

 mul etiam cōmonefacit, ne ineffabile hoc Christi Domini beneficium (delatæ videlicet nobis nostra secum communionis, & proinde pacis iā etiam ac quietis nostræ in ipso) aut contēptu ipsi nostro nostráq; impietate à nobis propellamus: aut hypocritica illud fide nos accepisse fingamus.

Postremò participatio ipsa panis ac poculi in Cœna, quēadmodū nobis designat tam certò nostra iā esse omnia, quæ Christo soli propria erant, per delatam nobis gratuitò illorū communionem: q̄ certò nostra sunt, quæ intra nos iam sumpta habemus. Ita nos monet etiam, vt Christū Dominum in nobis iam manentem per fidem vita etiam nostra exprimere studeamus: illúmq; in nostris cordibus habitare testemur, per mentis nostræ affectuumq; nostrorum innouationem. Et rursus quēadmodum hæc ipsa panis & poculi in Cœna participatio testificatur, Christum Dominum, in deferenda nobis nostra secum communione, nostrum imprimis fructum nostrámque vtilitatem spectasse. Nimirū vt illa & iam in vita nostra per fidem, & demū re ipsa etiam in cœlesti olim gloria frueremur. Ita nos simul quoque admonet,

monet, vt nostra omnia quæ in nos contulit Dominus, proximis etiã ac fratribus nostris vtenda (si quando res ita postulet) exhibeamus. Ac tum demũ sanè nostra nos fratribus nostris detulisse gaudeamus, cũ illos nostris vti ac frui in ipsorum necessitate videmus.

Obseruãtur autem & alia mysteria in ipsis Cœnæ elementis, pane inquã & vino: si naturam illorũ diligentius paulò obseruemus. Neq; enim temerè Christus Dominus pane potissimum & vino Cœnã suã noui testamenti peregit: & non frustra alioqui Paulus etiam Cœnæ Dominicæ cõuiuas vnum panem esse docet. Sed de his plura in admonitione, quæ habetur post ipsam Cœnæ administrationem. Nunc de fine Cœnæ videamus.

De præcipuo Cœnæ Dominicæ fine.

COENÆ Dominicæ fines alij plures, alij duos faciunt. Nos vnum duntaxat esse dicimus: reliquos verò inter vnius istius fructus, oẽs numeramus. Eum porrò

 porrò Cœnæ Dominicæ finem Christus ipsemet Dominus eundem omnino esse docet, quē & in alijs Sacramentis omnibus scripturarū testimonio nobis cōmonstratū habemus. Nempe vt Christi Ecclesia obfirmetur atq; obsignetur Cœnæ Dominicæ vsu, in vera eius mysterij fide: quod externo illius signo adūbratur. Nēpe in donata nobis cū Christo Domino gratuita in corpore & sanguine suo cōmunione. Hāc enim Cœnam suam instituit ad sui recordationē, quatenus ipse quidē (tradito pro nobis in mortē suo corpore & fuso itē suo sanguine) ad vitā nos rursus æternā à morte æterna reuocauit, donata nobis alioqui omnis sui meriti, ōisq; suæ iustitiæ cōmunione. Atq; recordatio sanè hæc nō tantū est posita in nuda quadā historiæ veteris alicuius reminiscētia, quæ rei gestæ (ad nos alioqui non ita multū pertinētis) memoriā renouet, atq; in nudā duntaxat quandā rationis nostræ cogitationē incurrat: sed quæ ad ima usq; cordis nostri penetralia autore Spiritu sancto pertingat. Nimirum Spiritus sanctus (aßiduus alioqui testis Christi, & efficax proculdubio glorificator in omni ipsius institutione) longè

aliam

aliam Christi recordationē in nostris cordibus operatur, circa Cœnæ vsum: q̃ faciant omnes humanæ, siue imagines siue statuæ, seu theatricæ qualescunq; repræsentationes. Hæc ita (inq̃) cum se habeant omnia, perspicuum est Christum Dominū (qui Diuinā alioqui Spiritus sancti vim in suæ institutionis obseruatione intuebatur) ad eiusmodi certè sui recordationem Cœnam suam instituisse, quæ nobis nō historicam tantùm rei gestæ memoriam in otiosam quandam cogitationē reuocaret: sed quæ ipsas etiā cordis nostri medullas, ad nos in fide adumbrati nobis mysterij obfirmandos atq; obsignandos, Spiritu sancto autore penitus commoueret. Ad eundem porrò finem & circumcisionem olim institutam fuisse, ex Dei ipsius ad Abrahamum verbis videmus: dum ait ideo illā fuisse in eius familia obseruādā, vt esset Deus ipsius, & seminis ipsius. Neq; enim post circumcisionem aut Abrahami, aut cuiuspiā alterius in suo semine, Deus tum primùm incœpit esse & Abrahami, & seminis ipsius Deus: quemadmodum Paulus docet. Sed his verbis docetur Abrahā ideo sibi & suæ familiæ imperatam fuisse Gen. 17.

circum

circumcisionem: vt & ipse per omnem vitam suam, & familia eius deinceps post ipsum certi essent signi huius testimonio, Deum proculdubio suum Deum esse, qui illis (vt electo suo populo) in ipsorum necessitatibus nunq̃ esset ope sua Diuina defuturus: modò ne illum destinata impietate rebelliq; suo contemptu ad iracūdiā prouocarent. Ita & in Paschali Cœna olim *finem videmus eundem prorsus: dum Deus ipsemet illam se, ad monumentum æternum sui erga Israelem beneficij, instituisse testatur. Nimirū vt tota illa Israelis Ecclesia (Cœnæ suæ illius anniuersariæ testimonio) certa esset, Deū semper fore protectorem & adiutorem suum: quemadmodum id admirabili illa prorsusq; stupenda ex AEgypto ipsius eductione luculentissimè declarauit.* Ita & Baptismum *ad eundem ipsum finem institutum esse clarissimè docet Petrus: dū illū* ἐπερώτημα *bonæ nostræ erga Deum conscientiæ esse testatur. Nimirum pij omnes in Ecclesia obfirmantur Baptismi testimonio, in certa fide emundationis & reconciliationis suæ cum Patre Deo, per sanguinē Christi Domini. Cuius demum fiducia non reformidant*

dant iudicium Dei: propter ſuam cũ Chriſto Domino in corpore & ſanguine ipſius (quo ſunt abluti) communionem.

Sic igitur & Cœnæ Dominicæ *eũdem planè finem eſſe, ex Chriſti ipſiuſmet Domini verbis docemus. Nimirũ vt per inſtitutam ab ipſo (non equidem frigidã vllam, ſed quæ Spiritus ſancti virtute fiat) ſui recordationem Eccleſia ipſius obſignetur in ſalutari ſua cum ipſo communione. Et quemadmodũ Chriſtus Dominus eſt caro ex carne noſtra iuxta ſubſtãtiam ipſam: & os ex oßibus noſtris, per ſuã incarnationẽ: ita & nos viciſsim (Cœnæ ſuæ teſtimonio) certi ſumus, nos eſſe carnẽ ex ſacroſancta carne ipſius: & oßa ex nunq̃ alioqui cõminuendis oßibus ipſius, per donatã nobis gratuitò oĩs ſui meriti, oĩsq́; ſuæ iuſtitiæ in corpore & ſanguine ſuo cõmunionem. Ita ſanè Paulus conuiuas Cœnæ Dominicæ omnes, vnum cum Chriſto corpus eſſe docet, Cœnæ ipſius teſtimonio: dum illos (eo quòd de vno pane edunt) vnum corpus eſſe teſtatur. Vt intelligamus ea omnia, quæ Chriſto Domino ſoli in corpore & ſanguine ipſius (quorum vtrunq; ipſe à nobis iuxta ſubſtantiam ipſorũ in* 1. Cor. 10.

ſua

 sua incarnatione mutuatus alioqui erat) propria omnino fuerant, neq; ad nos perse se vllo modo pertinebant: ea iam omnia inq; nostra omnino esse, per donatã nobis eorum omnium (sub corporis & sanguinis nomine) salutarem & gratuitam communionẽ. Nẽpe vt iam sancti, iusti, innocentes, deniq; & dilecti Dei filij simus in Christo, per nostram hanc secum communionẽ: qui in nobis alioqui ipsis aliud nihil, quàm peccati & mortis æternæ mancipia sumus.

Porrò quum eam ipsam Christi Domini recordationem in Cœnæ vsu Spiritus sanctus (vt testis & glorificator illius perpetuus) in nobis operetur, quemadmodum supra dictum est: atq; hac tali recordatione animi nostri in nostra illa cũ Christo Domino communione obfirmẽtur & obsignentur. Fit sanè etiam eodem ipso Spiritu sancto autore, vt dũ hac tali Christi Domini recordatione in fide beneficiorum ipsius obsignamur, simul etiam corda nostra excitentur, ad amandum tam beneficũ nostrum liberatorem & seruatorem: præstandaq; nostræ erga ipsum gratitudinis officia omnia, quæ modò præstare pro

nostra

nostra infirmitate poßumus. Gignũturq; noui quidã motus in nostris cordibus autore Spiritu sancto per talem obsignationem, vt Christum Dominum, & sua amemus omnia, aut amare saltẽ cupiamus (vtcũq; nos carnis nostræ corruptela nobis adnata remoretur ac impediat) & ad declarandam nostrã erga illũ gratitudinẽ pro nostra virili aduitamur. Qui quidem noui motus certa sunt indicia, certiq; fructus nostræ illius in fide beneficiorũ Christi obsignationis. Vt si illos intra nos ipsi sentiamus, de vera etiam nostri obsignatione ad vitam æternã non dubitemus. Sin minus, frustra equidem de nostri obsignatione, & proinde de digna quoq; Cœnæ Dominicæ participatione nobis blandiamur.

Finis ergo Cœnæ Dominicæ est, eiusmodi nostri in fide nostræ cum Christo cõmunionis obsignatio, quæ nouos motus in cordibus nostris gignat (autore Spiritu sancto) ad amandum vicißim Christum Dominum suáq; omnia: & ad declaranda nostræ erga illum gratitudinis pro nostra infirmitate officia. Quoniã verò talis hæc obsignatio nouos motus illos in nobis gig-

nit

 nit, vt dictum est. Et aliud est interim in fide obsignari, aliud verò nouos motus ad amorem & gratitudinem excitari: duos alij Cœnæ Dominicæ fines constituere maluerunt. Obsignationem nostri videlicet, & noui rursum motus (ad amandum Christum & declaranda erga ipsum gratitudinis nostræ officia) excitationē. Neq; magnopere refert, vnúmne, aut plures Cœnæ Dominicæ fines statuamus: modò vt alios fines omnes ad obsignationē illā, tanq̄ ad radicē aliorum omnium, referamus.

Quemadmodum autem in hoc potissimum Cœnam Domini institutā esse videmus, vt eius vsu in fide nostræ cum Christo Domino communionis obsignemur: ita hæ potissimum etiam in signo Cœnæ partes obseruandæ nobis sunt, quæ nobis omniū significantissimè Cœnæ ipsius mysterium adumbrant atq; repræsentāt, quò in fide illius certius obsignemur. Et quia rursus mysteriū nostræ cum Christo communionis multis variisq; nominibus ac cōsiderationibus nobis cōmendatur: quorū aliæ alijs sunt euidentiores, magisq; necessariæ ad fidē illius approbandā, in qua animi nostri debeant potissimū obsignari.

Sanè

Sanè ſi tanta eſt myſterij huius dignitas atq; vtilitas, vt nullæ (quãtumuis remotæ) illius conſiderationes omitti, nedum inutiles aut nimiæ exiſtimari quoquo modo debeãt: tamen aliæ præ alijs magis ſunt obſeruandæ, præſertim ſi non omnium ſemper ex æquo meminiſſe poßimus. Nempe quæ magis (vt diximus) euidentes ſunt ac neceſſariæ ad comprobandam myſterij ipſius fidem, in quo iuxta præſtitutum Cœnæ Dominicæ finem obſignari debeamus. Quatenus igitur noſtræ cum Chriſto Domino communionis conſiderationes aliæ ſunt alijs euidentiores ac magis neceſſariæ, ad approbandam nobis fidem illius: & proinde meritò etiam aliæ præ alijs cùm aliâs ſemper, tum verò in ipſo imprimis Cœnæ Dominicæ vſu obſeruari magis debent, propter Cœnæ ipſius finem: noſtri inq; in fide eius ipſius cõmunionis obſignationem. Hactenus ſanè & in ſigno Cœnæ Dominicæ inter eas, quas cõmemorauimus illius partes, illæ alijs præſtantiores exiſtimandæ, & proinde maiore etiam cura obſeruandæ ſunt: quæ ad ad umbrandas euidentiores illas ac magis neceſſarias approbãdi nobis myſterij Cœ-

næ considerationes institutæ esse videntur. Iam vt in approbanda rei alicuius donatæ legitima & bonæ (vt vocant) fidei possessione, etsi multa ꝑduci in mediũ possunt: & quo plura producuntur, hoc maiorem illius fidem faciunt: imprimis tamen hæc sunt necessaria, quibus legitima traditio, ac rursus possessionis apprehẽsio probari poßit. Neq; negari potest nostrũ planè esse, de cuius legitima traditione nobis facta, déq; legitima item nostra possessione doceri poßit: etiãsi factæ nobis donationis rationes atq; occasiones omnes nõ semper recenseamus. Ita & ad approbandam nostræ cum Christo communionis fidem, quò certius in illa obsignemur: etsi ea omnia, quæ Christus Dominus ad eam rem instituit, non possunt non esse vehementer vtilia, dignáq; prorsus, quæ summa cura ac religione obseruentur (ne quis hinc incuriæ indulgentiæue nescio cuius suæ excusationẽ aut patrociniũ venetur) tamen ea imprimis ac necessariò obseruãda sunt, neq; vllo modo prætermittenda, quæ nos omnium euidentißimè certos faciunt, de legitima illius cùm donatione nobis facta, tum verò legitima etiam nostra possessi

possessionè. Et proinde in Cœnæ quoq; Dominicæ vsu hæ potißimum mysterij ipsius considerationes vrgendæ obseruādæq; sunt, quæ nos certos faciant, nostram cū Christo Domino in corpore & sanguine ipsius communionem & donatam nobis esse legitimè: nempe à Christo Domino, qui nihil non legitimè agit. Et nos item legitimè etiam (nempe ex ipsiusmet Christi Domini manibus) illius possessionem habere, atq; in illa eius beneficio permanere. Nam si hæc ita certò animis nostris infixa habeamus, vt in dubium intra nos ipsos reuocari non poßint: equidē neq; mūdus, neq; mors, neq; Satan in vera nos ac salutari cōmunionis nostre istius cū Christo possessione perturbare vllo modo poterit, nedum vt illam nobis eripere quoquo modo poßit: etiamsi reliquas communionis nostræ huius rationes non perinde semper in mediū producere poßimus. Quāq; nulla sit illius omnino à Christo Domino nobis relicta consideratio, quæ non suum etiam pondus ac robur hac in parte habeat, obseruariq; modis omnibus debeat, si id vllo modo fieri potest. Quare & in signo Cœnæ Dominicæ omnes sanè illius partes

 obseruandæ sunt omnino (si id vllo modo fieri potest) ne vlla relicta nobis à Christo Domino nostræ secum communionis consideratio aut obscuretur, aut obliteretur per nostram incuriam aut negligentiam: quod quidem sine Christi Domini indignitate fieri omnino non potest. Sed illæ interim signi partes in Cœnæ Dominicæ vsu potissimum sunt obseruandæ, neque vllo modo prætermittẽdæ: quibus & donatio ipsa nostræ cum Christo cõmunionis, & doni item possessio nostra συμβολικῶς adumbratur. Porrò in ipso Cœnæ Dominicæ signo non alia re significantius nobis adumbratur donatio ipsa nostræ cũ Christo Domino communionis, adeóque & ob oculos quodãmodo nostros ponitur: quàm panis & poculi per manus Ministri distributione seu exhibitione. Ac rursum doni huius legitima possessio non alia etiam re magis adumbratur in Cœnæ vsu, quàm acceptione panis ac poculi per conuiuas è Ministri manibus, qui Christi locum obtinet, & eorũ tandem publica participatione. Vt igitur menti ac voluntati Christi Domini satis fiat in Cœnæ suæ institutione, hoc est, vt iuxta traditum nobis Cœnæ suæ finem, vsu

ſu illius in fide noſtræ cum ipſo communionis obſignemur: quemadmodum in myſterij ipſius conſiderationibus ea nobis potiſsimum obſeruanda eſſe oſtẽdimus, quæ nos omnium euidentiſsimè certos reddant de noſtræ cum ipſo communionis & donatione & poſſeſsione. Ita & in ſigni Cœnæ partibus, exhibitio potiſsimũ panis ac poculi Cœnæ in cibum & potum conuiuarũ per manus Miniſtri: & rurſum eiuſdem panis ac poculi per cõuiuas è Miniſtri manibus acceptio ac participatio publica obſeruandæ ſunt omnino vrgendæq; modis omnibus, neq; vllo modo prætermittendæ: quatenus ſanè iſtis potiſsimũ ſigni in Cœna partibus, & donatio ipſa, & etiam noſtra poſſeſsio noſtræ cum Chriſto Domino communionis, deſignatur, adumbratur ac repræſentatur. Sic vt ſi quando aut per temporum iniquitatem, aut per tyrannidẽ Antichriſtianam, non omnes pariter inſtituti à Chriſto Domino ſigni Cœnæ partes obſeruari ex æquo poſsint, ſine certo diſſipandæ Eccleſiæ periculo: vt ſic inq̃ Cœnam Domini poſtulante Eccleſia adminiſtrare liceat cum trium iſtarum partium ſigni legitima obſeruatione: etiamſi reli-

quæ signi partes (vt dictũ est) ex æquo obseruari nõ possint. Quæ tamen haudquaq̃ sunt prætermittendæ, si vllo modo cũ pace Ecclesiæ obseruari ac reuocari queant. Qua in re Ministri potissimum Ecclesiarum fidem ac diligentiam suam Domino Deo imprimis, deinde verò suis etiam Ecclesijs approbare debebunt.

Hæc ita docentur de signo, mysterio, ac fine Cœnæ Dominicæ, ante illius administrationem eo ipso die, quo Cœna administrari debet. Fitq; id quandoq; cõtractius, quãdoq; verò prolixius: pro eo ac id res & tempus ipsum postulare videtur. Atq; ita finis imponitur ipsi publicæ concioni.

Postea orditur Ecclesiastes publicas Ecclesiæ preces, quarũ in superioribus circa diei cuiuslibet Dominici ceremoniam, forma præscripta habetur. Absolutisq; precibus, priusq̃ Psalmus decantetur, incipit Cœnæ ceremonia ad hunc modum.

Consistunt ante omnia Ministri, Seniores & Diaconi omnes ante mensam instructam, versa ad populum facie: præter Ecclesiasten ipsum qui concionem habuit. Is enim in suggesto manet, & vbi reliqui Ministri, Seniores, ac Diaconi ordine (vt

dictum

dictum est) ante mensam constiterunt, admonet ante omnia Ecclesiastes Ecclesiam de omnibus, qui sint arcendi à Cœnæ vsu.

Ac primùm, si pridiana concione aliqui à Cœnæ vsu prohibiti peculiariter fuerant, siue addito ipsorum nomine, siue omisso, pro eo ac culpa ipsorũ id poscebat: hi rursum ad eundem modum, quo antea, venire ad Cœnam prohibentur.

Deinde publica denũciatione etiam illi omnes à Cœnæ vsu arcẽtur, qui neq; fidei suæ confeßionem aut publicè, aut corã Ministris saltem & Senioribus Ecclesiæ ædiderũt: neq; item disciplinæ se se Ecclesiasticæ vltro ac sponte sua subiecerunt. Cùm enim illi inter domesticos fidei in Ecclesia censeri nolint, vt nostrum agnoscant ministerium: neq; nos inter oues nostras illos possumus numerare.

Postremò & illi à Cœnæ vsu arcentur, qui intra quindecim dies illos à prima Cœnæ denunciatione, non se se Ministris ac Senioribus Ecclesiæ semel præsentarunt: præterq̃ si illos valetudo prohibuisset. Hi enim cũ ordinationem Ecclesiasticã in nostro contemnant ministerio, vt de incrementis ac decrementis Ecclesiæ certi sem-

 per esse possimus: vt item fidem cuiusq; in Ecclesia certò exploremus, & hypocritas è cœtu nostro (quod in nobis est) arceamus: indignos seipsos esse declarant, qui ad Cœnam Dominicam admittantur.

In genere autẽ reprehenduntur omnes, qui posteaq̃ se Ecclesiæ adiũxerunt, ad Cœnæ interim Dominicæ vsum non veniũt: etiamsi neq; morbo vllo, neq; violenta necessitate vlla impediantur. Et docetur Ecclesia tales omnes grauissimè peccare. Primùm contra Christum ipsum Cœnæ suæ autorẽ, qui in sua contemnitur institutione. Deinde verò & contra Ecclesiam totã, quæ in publicis suis cœtibus publicóq; suo ministerio, pro Christiani cuiusq; hominis officio, non honoratur.

Hac veluti præfatiuncula quadam absoluta Ecclesiastes hortatur Ecclesiam, vt se iam quisq; ad adeundã dignè Cœnam Domini componat: atq; ad precandum omnes secum inuitat. Et procumbente in genua tota Ecclesia, ad hunc modum è suggestu clara voce precatur.

Omnipotens

OMNIPOTENS æterte Deus, miſericors Pater: conuenimus ecce in cõſpectu tuæ Diuinæ Maieſtatis, ad Cœnam vnigeniti tui filij Chriſti Domini peragendam iuxta ipſius inſtitutionem. Vt traditi pro nobis in mortẽ ſacroſancti ſui corporis, & fuſi item ad noſtri expiationem innocentiſſimi ſui ſanguinis memoriam celebremus: noſtrámq; ſecum ita demum in eodem ipſo corpore & ſanguine ſuo communionem, publicè in cœtu hoc noſtræ Eccleſiæ conteſtemur. Te igitur ſupplices oramus, ſanctiſſime Pater, vt tantum eius ipſius filij tui in nos beneficium (excitatis per Spiritũ ſanctum tuum noſtris animis) dignè nobiſcum reputare, fidémq; in illum noſtram exercere poſſimus. Atq; ita ꝑ incrementa noſtræ demum fidei, cordiúmq; noſtrorum in ſalutari noſtra ſecum communione obſignationem paſcamur omnes tuo beneficio, ad vitam vſq; æternam: quã nobis in ipſo, pro tua ineffabili miſericordia, ab æterno præparatã eſſe non dubitamus.

Id ve-

 Id verò abs te petimus Pater indulgẽtiſſime, per nomen eiuſdem ipſius filij tui, qui ſolus eſt verus atq; vnicus animarum noſtrarũ cibus: vt intra nos ipſi cõſcientiæ noſtræ teſtimonio ſentiamus, te verè eſſe Deum ac Patrem noſtrum, qui nos audias: nósq; viciſſim tuum populum tuósq; adeo filios precioſiſſimo filij tui ſanguine cõſecratos. Qui viuis & regnas cum eodem ipſo tuo filio ac ſancto Spiritu æternus, vnus, & trinus Deus laudandus in ſæcula. Amen.

Finita hac precatione hortatur Eccleſiaſtes totã Eccleſiam, vt ipſam Cœnæ inſtitutionẽ, vt eſt à Paulo tradita, diligẽter auſcultet. Atq; mox recitat verbis diſtinctis ad hunc modum ipſam Cœnæ inſtitutionem.

1.Cor.xi. Hæc dicit Paulus Apoſtolus de Cœnæ Dominicæ inſtitutione. Ego accepi, inquit, à Domino, quod & tradidi vobis. Nempe quòd Dominus noſter Ieſus Chriſtus ea ipſa nocte, qua prodebatur, accepit panẽ: & actis gratijs fregit ac dixit. Hoc meum eſt corpus, quod pro vobis frangitur: hoc facite in

mei

mei recordationem. Ad eundem modũ et poculũ, vbi cœnasset, dicẽs. Hoc poculum nouum testamentum est in meo sanguine: hoc facite, quoties biberitis, in mei recordationem. Quoties enim comederitis panẽ hunc, & poculum hoc biberitis, mortẽ Domini annunciatis, donec veniat. Igitur quisquis ederit panẽ hunc, aut biberit poculum Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem homo se ipsum: & sic de pane illo edat, déq; poculo illo bibat, Nã qui edit & bibit indignè: iudicium sibi edit & bibit, non dijudicans corpus Domini.

Recitata ad hunc modum ex Paulo Cœnæ Dominicæ institutione, admonet paucis denuo Ecclesiastes totam Ecclesiam, de extrema in hisce Pauli verbis comminatione: qua iudicium seu condemnationẽ sibi ipsis edere & bibere dicuntur, qui indignè participant pani ac poculo Dominicæ Cœnæ: hisce verbis.

Audiuistis viri fratres, quantum periculi secum trahat indigna panis ac poculi Cœnæ huius participatio. Nẽ-

pe

 pe quòd nos reos faciat corporis & sãguinis Christi: & quòd nos ipsimet æternam nobis condemnationem, per hanc talem participationem, accersamus. Audiuistis item, qua in re posita sit culpa indignæ istius participationis: nempe in neglecta corporis Dominici dijudicatione. Et audiuistis in iisdem Pauli Apostoli verbis, eam ipsam dijudicationem ex seria ac diligenti nostri ipsorum probatione maxima ex parte pendere. Etenim si qui corpus Domini non dijudicant, perinde indignè Cœnæ Dominicæ participãt, atq; illi qui se ipsos nõ probãt. Ac rursum si æquè dignè participant, qui dijudicant, atq; illi faciunt, qui se ipsos probant: perspicuum est dijudicationem corporis Dominici in hisce Pauli verbis positam esse potissimũ, in vera ac seria nostri ipsorum probatione. Iam verò etiam audiuistis, quibus in rebus sita sit potissimum nostri probatio. Nempe in vera Dei & nostri cognitione: quæ nos ad agnoscẽdã Diuinorũ erga nos beneficiorũ in Christo magnitudinem quodãmodo manuducit

nuducit, & noſtræ cum Chriſto Domino cõmunionis in corpore ac ſanguine ſuo dignitatem nobis mirificè commendat. Facítq; vt agnita ea dignitate noſtræ cum Chriſto Domino communionis, myſticum Cœnæ Dominicæ cibum ac potum, à reliquis cibis ac poculis omnibus ſumma cum obſeruantia diſcernamus: & proinde corpus Domini etiam in Cœnæ vſu (reputata nobiſcum in illo communione cum Chriſto) diiudicemus. Poſtremò audiuiſtis, ad quem modum adũbretur ac commendetur toti Eccleſiæ ſub ſigno Cœnæ Dominicæ in ſingulis ipſius partibus, hæc ipſa noſtra cũ Chriſto in corpore & ſanguine ipſius communio. Idq́; multis nominibus ac conſiderationibus, quæ nobis per ſingulas in Cœna ſigni partes velut ob oculos noſtros ponuntur. Hæc igitur omnia vobiſcũ ipſi iam reputate atq; animo reuoluite: et corda veſtra ſurſum ope Spiritus ſancti implorata erigite ad ſentiendam vim, efficaciã, ac dignitatem noſtræ huius cũ Chriſto Domino beatæ prorſus neq; vnq̃

inter-

 interrumpendæ communionis in sacrosancto corpore & sanguine ipsius. Id porrò nobis omnibus largiatur Pater noster cœlestis, per Spiritum sanctum suum, cum quo vnáq; & suo dilecto filio viuit & regnat verus, vnus, atq; æternus Deus laudandus in sæcula. Amen.

Post absolutam hanc admonitionẽ descẽdit ĩ suggestu Ecclesiastes considẽte quietè tota Ecclesia. Venitq; ad reliquos Ministros Seniores ac Diaconos ante mensam instructam, in totius Ecclesiæ prospectũ, vt antea dictũ est. Ibiq; in medio Ministrorum consistens, recitat versus ad populum lætum illud ac salutare toti Ecclesiæ nuncium ex Paulo, de oblata iam pro nostris peccatis innocentissima illa totius mundi victima Christo Iesu: hisce verbis.

1. Cor. 5. Ecce iam fratres dilecti, Pascha nostrũ immolatus est pro nobis Christus. Itaq; festum celebrem⁹, non in fermento veteri, neq; in fermento malitiæ ac versutiæ: sed in panibus infermẽtatis, nẽpe synce ritate & veritate. Per eundem ipsum Iesum Christum Dominum

minū & ſeruatorē noſtrum. Amen.

His dictis conſidet ad meditullium mē ſæ verſa ad populum facie Eccleſiaſtes: à cuius demū vtroq; latere reliqui Miniſtri, Seniores, ac Diaconi omnes ordine vnà accumbunt. Aliiq; præterea ex Eccleſia viri, donec menſa tota impleatur. Relicto interim ante Eccleſiaſten ſpatio vacuo, vt is à tota ſemper Eccleſia & videri commodè, & audiri poſsit. Vbi verò mēſa tota relicto ante Eccleſiaſten ſpatio cōpleta eſt: Eccleſiaſtes in conſpectu totius Eccleſiæ ſumit in manus panem è maiore lance, quæ pane referta eſt: videntéq; & auſcultate tota Eccleſia, clara voce & verbis deſtinctis ait.

Panis quem frangimus communio eſt corporis Chriſti. 1. Cor. 10.

Simúlq; dum hæc dicit, panē in manus ſumptum frangit: donec minorem vtranq; lancem, ab vtroq; maioris lancis pane refertæ latere poſitam, pane ita fracto (quantum pro vno menſæ accubitu ſatis ſit) impleat. Vt quiſq; accumbentium fruſtum panis inde accipere poſsit. Interea verò quatuor pocula, de quibus iam antea dictum eſt, vino implentur: & ab vtroq; lanciū

minorum

minorum latere bina disponuntur. Quibus omnibus ita dispositis, Ecclesiastes fractum iam panem, ijs qui proximi illi vtrinq; assident, è minoribus lancibus sumptum singillatim distribuit, atq; inter distribuendum ait.

Accipite, edite, & memineritis corpus Domini nostri Iesu Christi pro nobis in mortem traditum esse in crucis patibulo, ad remissionem omniũ peccatorum nostrorum.

Simúlq; Ecclesiastes sibi etiam ipse sumit atq; edit panis frustulum: ac demum lances illas minores cum pane fracto, ad fines mensæ ab vtroq; latere à se protrudit. Vt quisq; sibi inde panis particulam sumat atq; edat, in memoriam traditi pro se ad mortem corporis Christi: donec lances illæ per alios demũ, qui sunt proximiores, ad fines vsq; mensæ perueniant, & quisq; accumbentium panem inde sibi edendum sumat. Vbi verò Ecclesiastes omnes iam, qui accumbunt, de pane illo edisse videt: sumit in manus vnum poculum, & demum clara voce ait.

Poculum laudis quo laudes celebram⁹, cõmunio est sanguinis Christi.

Mox

Moxq́; porrigens bina ad vtrunq; latus pocula, alterum poſt alterum ait.

Accipite, bibite, & memineritis ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti pro nobis fuſum eſſe in crucis patibulo, ad remiſſionem omnium peccatorum noſtrorum.

Simul verò etiam Eccleſiaſtes ipſe ex vno eorum poculorum inter porrigendū bibit. Et ita demū reliqui omnes, qui menſæ accumbunt, alter alteri poculum ab Eccleſiaſte acceptum porrigit, vſq; dū omnes biberint. Poſtq̃ verò omnes iam in eo conſeſſu biberunt, ſurgent à menſa omnes ſolo Eccleſiaſte excepto: is enim ad adminiſtrandam reliquæ toti Eccleſiæ Cœnam loco ſuo ad meditullium menſæ reſidet.

Quidam autem peculiariter in hoc deputati Eccleſiæ Seniores, certo ordine & lances illas minores, quæ cum pane fracto ad fines vſq; menſæ protruſæ fuerant, & pocula item denuo impleta ad menſæ meditullium ad Eccleſiaſten referunt: illícq; reponunt. Aliĳ vero Seniores & Diaconi, eos omnes obſeruāt, qui ad menſam Domini accedere volunt: ne quis ignotus accedat. Et vnus è Miniſtris ſuggeſtū con-

scendit: qui lectionem sacrã clara voce & distinctis verbis orditur à cap. Ioan. sexto. In quo nobis spiritualis nostra corporis & sanguinis Christi participatio exponitur & commendatur. Dum verò ita prælegitur, accedit Ecclesia ad mẽsam Dominicam ab vtroq; templi latere: & à finibus mensæ ad illius meditullium in vtroq; mensæ latere ascendũt, donec mẽsa tota cõpleatur: viri primùm suis ordinibus, deinde verò mulieres. Et vbi omnes illi confederunt, intermittit nõnihil lector ille suam è suggestu prælectionem: vt Ecclesiastes ad meditullium mensæ considens panẽ rursus ijs, qui denuo accubuerunt, frangat: atq; vnà cum poculo demum exhibeat, quantum toti nouo illi consessui sufficere posse putat. Posteaq̃ igitur nouo rursum accubitu fratrum mensam totam Ecclesiastes completam esse videt, lectórq; à sua substitit prælectione: tum Ecclesiastes panem ex minoribus lancibus iam alioqui fractum in manus sumit: eũq; (quẽadmodum prius fecerat) proximè sibi assidentibus distribuit, additis verbis suprascriptis in prima panis distributione. Atq; ita demum etiam, vbi omnes vtrinq; iam

panẽ

panē ſumpſiſſe atq; ediſſe videt: exhibet denuo etiam poculū vtrinq; oībus, qui mēſæ accumbunt: additis prædictis verbis in prima poculi exhibitione. Abſolutis verô verbis illis circa poculi exhibitionem, lector rurſum proſequitur ſuam è ſuggeſtu prælectionem: donec qui menſæ iam accubuerunt rurſum ſurgant, atq; alij illis denuo (vt dictum eſt) ſuo ordine ſuccedāt. Poſt ſingulos autem cōſeſſus Seniores ad id deſignati lances rurſum ac pocula, per Diaconos ad id deputatos denuo impleta, ad meditullium menſæ ante Eccleſiaſten ordine ſuo referunt ac reponunt. Et Eccleſiaſtes denuo etiam panem è lance maiore ſumptum in minores lances ante ſe repoſitas (quemadmodum & anteà) frāgit: quātum pro vnoquoq; conſeſſu ſatis eſſe videt. Sicq; obſeruantibus ſemper reliquis Senioribus ac Diaconis totam Eccleſiam, ſuccedunt alij alijs (vt dictum eſt) ad menſam Dominicam, in ſummo ſilentio & cū ſumma modeſtia, ne lectio ſacra quoquo modo interturbetur. Poſtq̄ autem viri Cœnæ iam Dominicæ participarunt: tum demum fœminæ etiam ſuis ordinibus, quemadmodum & viri, ad menſam Dominicā

accedunt, ſine vllo alioqui peculiari delectu perſonarum: ſed vt vnicuiq; cõmodum eſt, ſumpto initio ab ijs, quæ remotius alijs in cœtu ſedebant. Lector verò in ſingulis conſeßibus interrumpit ſuam lectionem, vbi videt tempus iam adeßе exhibendi per Eccleſiaſtẽ panis & poculi Cœnæ ijs, qui accubuerũt. Et abſoluto ſexto Ioannis capite, proſequitur ſuam lectionem in eiuſdem Euangeliſtæ capitibus, 13. 14. 15. & deinceps, donec tota Cœnæ actio abſoluatur. Nonnunq̃ tamen leguntur alia ex ſcripturis etiam: pro eo ac Miniſtri Eccleſiæ id iudicant ex maiore vſu Eccleſiæ fore, ad eius ædificationem.

Poſt abſolutam porrò totam Cœnæ actionem, imponit lector finem ſuæ è ſuggeſtu lectioni. Et Miniſter qui Cœnã adminiſtrauit ſeu Eccleſiaſtes ſurgit à menſa: ac inter alios Miniſtros & Seniores ante menſam medius conſiſtens, Eccleſiam totam hiſce verbis alloquitur.

Credite, & ne dubitate omnes, qui Cœnæ huic Dominicæ in memoriã mortis Chriſti participaſtis cum myſterij ſui reputatione, habere vos certam & ſalutarem cum ipſo communionem,

nionem, in cotpore & ſanguine ſuo,
ad vitam æternam: Amen.

Deinde inuitat Eccleſiam ad publicā gratiarū actionem iſtiuſmodi præfatione.

Neminem veſtrûm eſſe puto, qui intra ſe ſe Cœnæ huius teſtimonio nō ſentiat vim ac fructum noſtræ cum Christo Domino cōmunionis, in corpore & ſanguine ipſius. Quietem videlicet ac pacem veſtræ conſcientiæ, propter innocentiam, iuſtitiam, meritum, & victoriā Chriſti Domini: quæ iam omnia tam certò noſtra eſſe Cœnæ huius vſu ex Chriſti ipſius inſtitutione teſtati ſumus: q̃ nos certò de pane & poculo Cœnæ noſtris ipſi manibus, noſtróq; ore participaſſe ſcimus. Spero itē vos omnes, in veſtro ad Cœnam hanc accubitu intuitos eſſe fidei veſtræ oculis, beatum illū in regno olim Dei accubitum, cum Abrahamo Iſaaco & Iacobo. Táq; vos de illo iam certos eſſe fiducia iuſtitiæ, meriti, & victoriæ Chriſti Domini, (in quorum communione nunc obſignati ſumus) q̃ certò nunc ad mēſam hāc Domini vnà omnes accubuimus

Præterea non dubito vos viciſſim motum quendam in cordibus veſtris ſentire (Spiritu ſancto autore) ad agendum gratias Diuinæ benignitati pro tãtis hiſce beneficijs erga nos in Chriſto Domino collatis: & præſtanda pro noſtra virili gratitudinis noſtræ officia omnia. Nempe vt dona tam nobis iam Chriſti Domini iuſtitiam, meritum, ac victoriam exprimere modis omnibus conemur: & tanta Dei in nobis dona, ne rurſum flagitijs noſtris contaminemus: noſtráq; ipſimet impietate à nobis propellamus. HÆC vos ſanè omnia in veſtris cordibus Spiritus ſancti beneficio ſentire credo: & proinde æquum eſſe puto, vt horum donorũ omnium nomine in genua noſtra procũbentes, Deo & Patri noſtro gratias agamus. Et ſupplices oremus, vt in illis indies magis ac magis per omnem vitam noſtram confirmemur.

Gratiarum actio poſt Cœnæ Dominicæ adminiſtrationem.

Domi-

DOMINE Deus & Pa-
ter noſter cœleſtis,agimus
gratias tuæ Diuinæ Maie
ſtati per filium tuũ Chri-
ſtum Ieſum Dominum & redempto-
rem noſtrum: quòd nos in eodem i-
pſo filio tuo à morte æterna, ſub quã
concluſi fueramus,reuocare dignatus
es:per peccatorum noſtrorum omni-
um in morte ipſius expiationem, &
donatam nobis gratuitò omnis ſuæ
iuſtitiæ,meriti, ac victoriæ communi
onẽ. Quã alioqui tu ſolã in æterna tua
prouidẽtia intuitus,corpori nos eiuſ-
dem ipſius tui filij incluſos, ad vitam
æternam ante mundum conditũ ele-
giſti. Quòdq; illum nobis(propter ad
natam noſtram infirmitatem,quæ aſ-
ſiduis eget remedijs) in cibum ac refe
ctionem noſtram ſalutarẽ donare di-
gnatus es, ſub inſtituto per ipſum ver
bi tui Diuini & Sacramentorum in
ſua Eccleſia miniſterio: quod nunc ꝑ
tuam gratiam exequuti ſumus. Agno
ſcimus hæc omnia, dona ſanè eſſe gra
tuita ineffabilis tuæ bonitatis Diui-
næ ac miſericordiæ: præter omne no

 ſtrum meritum in nos collata. Sed & noſtram rurſus infirmitatem ac miſeriam in nobis ipſis agnoſcimus. Nempe quòd ex nobis ipſis neq; dona hęc tua retinere, neq; noſtram erga te gratitudinem teſtari, pro eo ac debemus, poſſimus. Quemadmodum igitur tibi ad pedes tuos prouoluti pro hiſce beneficijs tuis gratias agimus Pater beneficentiſſime: ita te etiam per eundem ipſum filium tuũ ſupplices precamur, vt hanc noſtri in vnũ cũ Chriſto Domino corpus aggregationẽ (quã in æterna tua prouidẽtia iamdudũ clementer orſus es) ad finem vſq; cõſeruare in nobis, nósq; in certa illius fide indies magis ac magis per Spiritum ſanctum tuum obfirmare digneris. Vt etſi ex nobis ipſi nihil poſſimus: fructus tamen noſtræ fidei & intra nos ipſi (per mentis noſtræ affectuúmq; noſtrorum renouationem) ſentire in noſtris cordibus, & coram tua etiam Eccleſia per charitatis officia declarare vtcunq; poſſimus. Quò nomen tuum adorandum inter nos ita demum verè ſanctum eſſe reputetur, & toto

orbe

orbe terrarum religiosè colatur. Qui solus alioqui es in Diuina tua triade vnus, verus, atq; æternus Deus super omnia laudaudus: Amen.

Finita hac gratiarum actione, Ecclesiastes subijcit breuem quandã adhuc admonitionem: in qua explicantur mysteria quædam petita ex elementorum Cœnæ (panis inq̃ & vini) consideratione. Et admonetur Ecclesia debiti officijq; sui erga Christum pro beneficijs ipsius.

Argumentum admonitionis post Cœnæ Dominicæ administrationem.

ADMONETVR Ecclesia, vt in ipsis etiam elementis Cœnæ, pane & vino, sua mysteria obseruet: quæ cogitandum alioqui non est, Christum Dominũ temerè mensæ & Cœnæ suæ adhibuisse. Id quod ex Pauli verbis, dum de pane loquitur, facilè deprehendi potest. Eadem verò propemodũ in vini cõsideratione, quæ & in pane obseruari possunt: si paucula quædam (modò iuxta cuiusq; naturam) ad

aptentur

 aptentur: vt quæ de vno dicuntur, de vtroq; dicta videri poßint. Cumq; Paulus panis mysterium potißimum attingat, nobis etiam satis erit, si Pauli exemplo in panis duntaxat consideratione ea obseruemus, quæ & verbo Dei consentanea esse, & ad Ecclesiæ ædificationē propius pertinere videntur.

De hoc lege Cyprianum libro Epistolarum. 1. Epistola. 6. ad Magnum.

Docetur ergo Ecclesia, nobis per elemētum panis in Cœnæ Dominicæ vsu designari, nō equidem substantiam ipsam naturalis Christi corporis, sublata panis substantia: sed cœtum ipsum Ecclesiæ potius, qui ad Cœnæ participationem conuenit. Ita enim Paulus disertè nos, qui de vno pane edimus, vnum panem esse docet. Refellitúrq; prorsus hisce Pauli verbis tota doctrina Papisticæ transubstantiationis. Cuius enim esu id ipsū esse dicimur, quod edimus: equidem quod edimus, id esse etiam re vera oportet, quod nos per esum illius esse dicimur: siquidem ratiocinatio ipsa procedere omnino debeat. Alioqui si in Cœna Dominica id quod edimus, fuerat duntaxat, non autem amplius est panis, quemadmodum Papistæ somniāt: neq; nos sanè esu illius, quod non est, sed fuerat

rat duntaxat panis, esse etiamnum panis proculdubio: sed fuisse potius dici possemus. Nobis porrò maior est Pauli vnius hac in parte autoritas: quàm Papisticorum transformatorum omnium, quibuscunque titulis atque infulis ornentur.

Docetur item Ecclesia, non frustra nobis eam doctrinam à Paulo traditam esse, quòd vnus panis simus omnes, eò quòd de vno pane in Cœna pariter omnes participemus. Nimirum vt intelligamus, requiri in nobis ea omnia, dum vnus panis omnes esse dicimur: quæ pani alioqui ipsi iuxta naturam illius propria esse constat. Esse autem multa, quæ de panis proprietatibus dici, atque ad nostri institutionem accommodari possent. Sed esse interim præcipua quædam, quæ maiore cum fructu atque ædificatione obseruari expediat: quæ ita paucis exponuntur.

I. Quemadmodum panis esse nõ potest, nisi multis granis in vnum coaceruatis: ita cogitemus nos non posse etiam verè esse panem Dominicum, quem nos interim Cœnæ testimonio esse profitemur: nisi nos ita in Domino collectos esse sentiamus, vt nos vnius atque eiusdẽ corporis mẽbra

 bra esse sub capite nostro Christo Domino aggregata agnoscamus.

II. Quemadmodũ satis non est multa grana coaceruata esse vt panis fiat, nisi in mola pariter commolantur: ita & nos cogitemus satis non esse vt panis Domini simus, si in vnum colligamur: nisi nos ipsos pariter omnes etiam, cum omnibus carnis nostræ affectibus, omnibúsq; rationis nostræ consilijs (quod ad Diuina potissimum attinet) in mola verbi Diuini commolendos vltro, ad nostri abnegationem & crucis tolerantiam præbeamus.

III. Quemadmodum neq; hoc satis est vt panis fiat, si grana coaceruata commolantur, sed vbi commolita sunt, repurgari illa demum oportet, vt mundus panis fiat. Ita & nos cogitemus nostri debiti officijq; esse, omnes crassos in cœtu nostro furfures (qui commolita grana quoquo modo adhuc dedecorant, neq; se mutuis ex verbo Dei admonitionibus per vsum disciplinæ Ecclesiasticæ repurgari vllo modo patiuntur) inter nos nobis haudquaq̃ ferendos esse: si purus panis in conspectu Christi Domini esse velimus.

IIII. Quemadmodum panis esse adhuc

huc non poteſt, poſteaq̃ collecta, commolitáq; ac repurgata ſunt grana omnia, ex quibus panis fieri debeat: niſi addita præterea etiam aqua, in paſtam vnam ita ſane coagulentur, vt diſsipari amplius non poſsint. Ita & nos cogitemus ſatis adhuc non eſſe, vt Dominicus panis ſimus, ſi nobis collecti iam, commolitiq; ac repurgati omnino eſſe videamur: ſed nos oportere adhuc effuſam in nos habere aquam illã viuificam, quam Chriſtus Dominus ſolus iuxta Patris ſui cœleſtis beneplacitũ effundere in nos poteſt: ſanctum (inq̃) atq; adorandum Spiritum, cuius vinculo Diuino in vnam paſtam nexu indiſsolubili ita coadunemur: vt vna ſit mens, vna voluntas, & vna fides noſtrûm omnium in Chriſto, cuius nos panem eſſe profitemur.

V. Quemadmodum ne tum quidem adhuc abſolutus panis eſt, dum grana in vnum collecta, commolitáq; ac repurgata, deniq; & in vnam paſtam coadunata iam habentur: ſed formari paſtam illam oportet in panis formam, ac in furnũ tandem etiam ignitum, vt torreatur, reponi. Ita & nos cogitemus ſatis adhuc nõ eſſe (ſiquidem abſolutus iam panis Dominicus

 nicus esse velimus) vt in vnum collecti commolitiq́ ac repurgati, deniq́ & in vnam pastam redacti etiam simus. Sed nos per omnem vitam nostram ad exemplar Christi (qui vitæ nostræ panis est) formari oportere, sic vt illius forma in nobis cõspici possit: et ad omnes præterea vitæ huius pressuras, afflictiones, ac persequutiones expositos esse: Vt nos veluti in furno quodam exerceri, atq; panis instar torreri non recusemus: siquidem in nos Dominus aliquid, pro beneplacito voluntatis suæ, permittere velit.

Hæc ita de panis consideratione dicuntur in ea, quæ post Cœnam administratã habetur admonitione. Vt omnes in Ecclesia verum se panem Dominicum esse, in exprimendis hisce panis proprietatibus declarent, pro suorum quisq; donorum mẽsura. Protrahuntur autem, aut etiam contrahuntur omnes istæ admonitiones, pro eo, ac res id ac tempus etiam postulare videntur.

Finita verò extrema hac admonitione, canitur Psalmus lingua vulgari à tota Ecclesia: quo absoluto, dimittitur Ecclesia more aliàs solito, cum pauperũ commẽ

datione

datione, & totius Ecclesiæ benedictione.
Diaconi autem ad portas templi (vt aliâs quoq; dictũ est) eleemosynas pro pauperibus colligunt: panisq; ac vini, quæ ex Cœnæ vsu superfuerunt, reliquias pauperibus Ecclesiæ (vt quisq; opus habet) largiuntur: præsertim si qui sint valetudinarij, aut natu alioqui grandiores. Atq; de Cœnæ ceremonia tantum: Iam de Disciplina eiusq; vsu dicendum erit.

De Ecclesiastica disciplina & eius vsu in Ecclesia peregrinorum Londini.

CVM ferè abolitus sit iam vbiq; legitimus disciplinæ Ecclesiasticæ vsus, & magna hominum pars ignorare propemodum videatur, quidnam sit disciplina Ecclesiastica, & qua in re potißimum etiam consistat: non abs re fuerit hæc paucis indicare. Quò facilius etiam legitimus disciplinæ vsus in nostra Ecclesia à pijs omnibus agnosci poßit. Disciplinæ igitur diffinitionem ante omnia ponemus cum eius approbatione.

Disciplina Ecclesiastica est certa quædam è scripturis petita ratio obseruādi gradatim Christianas admonitiones ex verbo Dei, inter fratres inuicem omnes in Ecclesia Christi: vt & corpus vniuersum, singuláq; illius membra in suo officio (quoad eius fieri potest) contineantur. Et si qui in illa deprehendantur obstinati admonitionum istiusmodi contemptores, vt Satanæ ad extremum, per excommunicationem tradantur: si quo modo per talem pudefactionem & caro in illis interire (quod ad affectus illius attinet) & spiritus ita demum reuocari ad resipiscentiam, ac proinde seruari etiam possit.

Hanc porrò diffinitionem per singulas illius partes app[illegible]ari oportet, ne quid in illa temerè positū esse videatur. Id quod iam facere aggrediemur.

I. Diximus Disciplinam Ecclesiasticā esse certā quandā rationē obseruādi admonitiones: vt intelligamus, neq; dubiā neq; itē vagam aut exlegē esse. Sed niti certis ac solidis scripturæ testimonijs, & certum item ordinem, certósq; fines suos

habere

habere. Quemadmodum in reliquis diffinitionis partibus conprehensum habetur. Estq́ hîc velut genus quoddam in nostra diffinitione, ratio obseruandi admonitiones: vt iuxta reliquas diffinitionis partes admonitiones, quæ disciplinæ Ecclesiasticæ sunt propriæ, à quibuslibet alijs admonitionibus discernantur.

II. Vt ostenderemus certam mini méq; dubiam esse: diximus esse petitam è scripturis. Ne quis illius negligentiã aut contemptum (tanq̃ humanæ alicuius traditionis) impunem fore arbitretur. Vt igitur constet, esse certam rationem obseruãdi admonitiones, quam Deus in sua Ecclesia obseruari velit: fontes illius proferemus. Christus Dominus apud Matthæũ & Lucã iubet, vt offensi quoquo modo per fratrẽ, admonitionibus apud illum vtamur. Paulus item monet Thessalonicensium Ecclesiam, vt admonitiones aduersus inordinatos fratres ne prætermittat vllo modo. Idémq; Hebræos diligẽter hortatur, ad obseruandas admonitiones: ne qui inter illos neglectis admonitionibus per peccati seductionem indurentur. Ac rursum grauiter obiurgat Corĩthios, quod

Math.18. Luc.17. 1.Thess.5. Hebr.12. 1.Cor.5.

 vsu disciplinæ aduersus eum, qui cum no uerca consuetudinem habebat, neglexissent. In hisce sanè scripturæ locis, extant fontes manifesti obseruandarum admonitionũ in Ecclesia Christi: vt eas sanè graui culpa intermitti non posse constet.

III. *Vt ostenderemus, admonitiones in vsu disciplinæ non esse vagas aut exleges, sed certum suum habere ordinem, iuxta quem obseruari debeant: diximus illas gradatim obseruandas esse. Habent nimirum admonitiones in vsu disciplinæ ordinem suum certis quibusdam gradibus constantem: quos alibi non ita oportet obseruari. Ita Christus Dominus vult, vt eos fratres, per quos offensi aliquo modo sumus, primùm soli solos, deinde vno atq; altero teste adhibito, postremò totius Ecclesiæ autoritate redarguamus.*

IIII. *Diximus eas admonitiones quæ ita gradatĩ obseruari debeãt, oportere esse Christianas: vt intelligamus tria nobis peculiariter obseruanda esse in illarũ vsu.* Primum, *vt ex mera charitate Christiana, candidóq; & amãti pectore proficiscãtur. Non equidem traducendi, sed lucri faciendi fratris studio: neq; item ad nostri*

ipsorũ

ipsorum ostentationem, sed ad Ecclesiæ totius ædificationem. Deinde, vt nobis certò constet id, de quo frater aliquis sit admonendus, pugnare omnino cũ verbi Diuini doctrina: faceréq; cõtra fidem nostrã aut charitatem. Alioqui hypocriticũ est potius ꝙ Christianum ea redarguere velle, quæ cum doctrina verbi Dei consistere simul possunt. Postremò, vt modestiam ac prudentiam Christianam in nostris istiusmodi admonitionibus adhibeamus. Nempe vt si res incerta sit, de qua frater aliquis debeat admoneri: amanti aliqua sciscitatione dũtaxat temperetur. Si verò res planè sit certa, vt rursum videamus: multísne iam sit cognita nec ne, multósne secum item, aut totam fortè etiã Ecclesiam ita inuoluat, vt in discrimẽ aliquod induci posśit. Si enim res multis iam est cognita, multósq; secum periculo alicui inuoluit: plures sanè adhiberi possunt in prima etiam admonitione. Si verò ad totam alioqui Ecclesiam, eiúsue ministerium pertineat: vt ad Seniores Ecclesiæ protinus deferatur. Quibus sanè curã & gubernandæ & conseruandæ Ecclesiæ demandatam esse constat. Christi enim do

 ctrina de solo fratre primùm omnium priuatim admonendo, ad eos duntaxat pertinet, qui vnum duntaxat aliquem, non autem simul multos, nedum totam Ecclesiã aut offenderunt, aut in discrimen aliquod induxerunt. Ex lex ipsa charitatis hoc postulat, vt totius corporis, pluriúmque adeo membrorũ etiam in vno eodémq; corpore maior sanè, q̃ vnius duntaxat membri ratio habeatur. Et (quemadmodũ Christus ipsemet docet) præstat corpus ipsum, cum reliquorum membrorum compage seruari, vno aut altero membro mutilatum: q̃ vt propter vnum membrum corpus totũ eiúsq; compages dissipentur.

Mat. 5. 18
Marc. 9.

V. Diximus Christianas istiusmodi admonitiones, quæ in vsu disciplinæ obseruari debeant, ex verbo Dei petẽdas esse. Vt intelligamus satis non esse, si sciamus id, de quo fratrem volumus admonere, cũ doctrina verbi Diuini nõ posse consistere: sed oportere etiam nostras admonitiones formari ex verbo Dei. Vt qui est admonendus, videat se non tam nostra q̃ Diuina potius autoritate admoneri: conuincatúrq; in corde suo, non tam nos in nostris admonitionibus, si illas reÿciat: q̃ Diuini

uini

nini verbi potius, Deiq; adeo ipsius autoritatem contemni. Id quod equidem qui vel micam Christianæ mentis habent, facilè intelligent à se q̃ longißimè abesse oportere. Et quæ nos offendunt, ex verbo Dei arguenda sunt: ne (si verbum Dei nõ proferamus) peccata peccatis, erroresq; erroribus commutare potius, q̃ corrigere velle videri poßimus. 1. Corin. 5.

VI. Diximus Christianas istiusmodi admonitiones inter fratres in Christi Ecclesia obseruandas esse. Vt intelligamus vsum disciplinæ, quemadmodũ eos non complectitur, qui sunt extra Ecclesiã: ita rursum ad omnes omnino, qui modò pro membris Ecclesiæ haberi volunt, pertinere. Neq; quenq̃ omnino in Ecclesia aut posse, aut debere se eximere quoquo modo, ab vsu disciplinæ: quocunq; tandẽ in illa ministerio fungatur, aut quacunq; dignitate etiam alios antecellat. Nimirũ vinculum societatis Ecclesiasticæ adigit omnes in Ecclesia sine vlla cuiusq̃ exceptione, ad mutuã aliorum pro alijs curam ac sollicitudinem: quam nobis omnes inuicem tanq̃ vnius corporis membra (iuxta Pauli doctrinam) debemus, etiamsi alia a

 lijs inter nos longè præstantiora esse nō dubitemus. Atq; hic sanè se prodit Papæ Romani & Episcoporū suorū omnium à vera Christi Ecclesia defectio: quòd se se ab vsu disciplinæ Ecclesiasticæ contra verbum Dei exemerunt. Abolitáq; Ecclesiæ per Seniores illarum gubernatione, atq; vsu ita demum etiam disciplinæ abolito, dominatum sibi, nescio quem, in Ecclesijs vsurparunt. Et hæresim esse interpretantur, si quis illos ad primæuū rursus Ecclesiæ ordinē reuocare, & Ecclesiæ cuiusq; gubernationem legitimis illius Presbyteris seu Senioribus restitui velit: quod tamē nisi fiat, neq; legitima sanè Ecclesiarum (quod ad Diuina attinet) gubernatio: neq; vsus item disciplinæ haberi vllo modo potest. Eos porrò, qui sunt extra Ecclesiā, nihil attinet sub disciplinæ vsum cogere: Dominus enim illos iudicabit, quemadmodum Paulus docet. Prætermitti tamen in nobis non debent interim occasiones & istos lucrifaciendi, si vllæ se modo offerāt: nisi quòd gradus suprascriptos admonitionum apud eos non oporteat obseruari.

VII. Diximus, eas admonitiones inter omnes inuicem fratres obseruandas

esse

esse. Vt intelligamus vsum disciplinæ Ecclesiasticæ non tantùm in faciendis, sed etiam in recipiendis admonitionibus positum esse. Et qui admonentur, tam se peccare intelligãt in Christum Dominum & Ecclesiam ipsius, si fraternas admonitiones non amanter (vt debent) ac reuerenter recipiant, iuxta vsum disciplinæ: q̃ illi etiam in Christum & eius Ecclesiã peccant, qui fratris sui curam (pro quo Christus est mortuus, & qui pro eiusdem corporis membro habetur) neglectis admonitionibus habendam sibi non esse putat.

VIII. Vt fines disciplinæ Ecclesiasticæ exponeremus: diximus eas omnes admonitiones, quæ ad vsum disciplinæ p̃tinent, ita obseruandas esse: vt corpus vniuersum Ecclesiæ, & singula illius membra in suo officio contineantur. Vt intelligamus vsum disciplinæ institutum esse in Christi Ecclesia, non equidem in cõdemnationẽ: sed in remedium potius infirmitatis nostræ omnium. Vt eam vsu disciplinæ veluti freno quodam cohibeamus, tã in vniuerso (in genere) Ecclesiæ corpore, q̃ in singulis peculiariter etiam (si quo modo id fieri queat) membris illius, sine vlla

 cuiusq; exceptione. Et res ipsa loquitur, vsum disciplinæ in Ecclesia non solũ esse frenũ salutare infirmitatis nostræ, in corruptela hac naturæ nostrûm omnium, ne illi nimium indulgeamus: sed esse etiam vinculum longè solidissimũ, adeóq; & veluti pabulum quoddã in Ecclesia mutuæ inuicem omnium charitatis & libertatis Christianæ. Nec abs re disciplina Ecclesiastica idem esse dicitúr in Ecclesia, ad eius conseruationem, quod sunt nerui in cõpage ipsa corporis humani.

IX. Diximus eas præterea admonitiones ideo etiam obseruandas esse: vt qui illas obstinato animo contemnendas esse putant, Satanæ ad extremum tradantur. Vt ostenderemus quousq; progrediendnm sit in vsu Ecclesiasticæ disciplinæ. Nempe cessandum nobis non esse, etiamsi apud eos, qui admonentur, præreptũ nobis quodammodo fructum admonitionum nostrarum esse videamus. Etsi enim singula membra in suo officio retineri nõ possunt, cura nobis tamen propterea totius Ecclesiæ non est intermittenda: sed est admonenda Ecclesia, vt sibi ab istiusmodi contemptoribus disciplinæ Ecclesiasti

ca deinceps caueat: ne simili indulgentiæ in peccatis contagione inficiatur. Et contemptores ipsi resecandi sunt à reliquo Ecclesiæ corpore, per publicam denunciationem: vt & Ecclesia sciat, à quibus sibi cauere debeat: & qui peccarunt in contemnendis admonitionibus, sentiant se etiam à societate Ecclesiastica, & õni deinceps vsu disciplinæ, tanq̃ deploratos homines, exclusos esse. Neq; aliud sibi iam ab Ecclesia expectandum esse: q̃ quod eiectis è societate aliqua vsu venire solet. Nempe, vt nisi culpam ipsi suam agnoscant, proq; illa veniam petant, & se rursum Ecclesiæ per publicam pœnitentiam reconcilient: nunq̃ sint õnino in Ecclesiã recipiẽdi.

X. *Diximus contemptores disciplinæ tradendos esse Satanæ, si quo modo in illis & caro interire, quod ad eius affectus attinet: & Spiritus per resipiscentiam seruari demum posit. Vt intelligamus quanta pœna contemptores istiusmodi maneat, nisi in tempore resipiscant. Et rursum excommunicationem in Ecclesia, nõ ad condemnãdos sanè homines institutam esse: sed ad liberandos potius à commonstrata condemnatione, per publicam*

 cā pudefactionem. Impietate verò nostra atq; induratione id fieri: vt quemadmodū Lex ad vitā alioqui data, in mortem nobis nihilominus cessit, per carnis nostræ corruptelam: ita & excōmunicatio in remediū condēnationis nostræ instituta, cedat nihilominus tādē tādē in ipsam cōdemnationē. Ita sanè & qui sunt extra Ecclesiā, palam alioqui blasphemi ac flagitiosi homines, deniq; & Tyranni & Hæretici publici, nō equidē ideo apud Ecclesiā publicè denunciātur, vt p einsmodi denūciationem Orco tradantur: sed ipsorum impietate atq; obstinatiome fit, vt in istiusmodi denunciationibus suam ipsi condemnationē agnoscere cogātur: dū illas præsertim niti sentiūt īuicta verbi Diuini autoritate. Vnde & à Paulo αὐτοκατάκριτοι vocantur. Denunciantur porrò apud Ecclesiam Tyranni, Hæretici, palamq; blasphemi ac flagitiosi homines, ne quomodo Ecclesia ab illis tanq̄ à furibus ac latronibus, lupisue aut alijs noxijs feris īpleatur: id quod alioqui & ab ipsomet Christo Domino, & ab eius Apostolis factum videmus.

Rom. 7.

Tim. 3.

Habemus igitur iam explicatas atq; approba-

approbatas partes omnes nostræ huius diffinitionis. Nunc restat, vt qua in re potissimũ vsus disciplinæ Ecclesiasticæ positus sit, videamus.

Qua in re consistat vsus Ecclesiasticæ disciplinæ.

PVDET referre, quibus in rebus disciplinæ vsum constitutum esse in Papæ Ecclesia videamus: vbi soli Monachi vsum disciplinæ inter se se, in suo quisq; & quidem reformato (vt vocant) ordine, retinuisse videri volunt. Nec est nostri instituti in his nunc immorari: sed potius, vt de legitimo Ecclesiasticæ disciplinæ vsu, & qua in re potissimum consistat, exponamus.

Ex præmissa verò disciplinæ Ecclesiasticæ diffinitione eiúsq; explicatione facilè est videre, qua in re potissimũ consistat vsus legitimus ipsius. Nempe in faciendis ac rursum recipiendis inuicem (iuxta gradus suos) inter fratres admonitionibus Christianis: & non ferendo in Ecclesia cõtemptu illarum quoquo modo. Quemadmo

dum

 dũ vtrumq; id in ipsa diffinitione, eiusq; explicatione satis iam apertè expositum habetur.

Ex præscriptis autem admonitionum gradibus facilè etiam apparet duplicem vsum habendum esse disciplinæ Ecclesiasticæ in Ecclesia Christi. Nempè priuatum & publicum. Priuatúmq; publico semp præmittendum: preterq̃ si aut manifesta comtemptus indicia in eo qui admonendus esset, cõspiciantur: aut flagitiũ ipsum ita iam plerisq; innotuit, vt cœlari iam ãplius nõ possit: vt multos secum alioqui, totámq; fortè Ecclesiam in præsens aliquod discrimen adducat.

Publicum verò discipline vsum adhibendum esse, post contemptas priuatas admonitiones: aut si flagitium sit (vt iam dictum est) vel prorsus publicũ, vel notius q̃ vt cœlari amplius poßit: vel multos secum, totámq; fortè Ecclesiam præsenti periculo inuoluat.

Ad priuatum igitur disciplinæ vsum pertinere, duos priores illos à Christo Domino præscriptos admonitionum gradus. Nempe vt frater à fratre offensus, primũ solus solum, deinde adhibito altero, pluribúsue

riubſue admonitionis ſocijs redarguat: admonitúsq; viciſsim pareat admonitioni.

Publicum verò diſciplinæ vſum eſſe: dũ re aliqua ad Miniſtros ac Seniores Eccleſiæ delata, ac fide dignis teſtimonijs cõprobata, per Miniſtros primùm ac Seniores in cœtu ipſorũ, deinde verò corã tota Eccleſia inſtituuntur admonitiones ac reprehẽſiones, donec ad excommunicationem perueniatur. Ac rurſus dum qui excommunicatus eſt, per publicam recõciliationem & pœnitentiam in cœtum Eccleſiæ cooptatur.

In legitimo igitur diſciplinæ Eccleſiaſticæ vſu obſeruari oportet (pro eo ac res incidunt) & priuatas & publicas admonitiones, quales in diffinitione præſcribuntur. Reprehẽſiones item publicæ, donec ad: excõmunicationẽ perueniatur & publicam præterea excommunicatorũ (ſi reſipiſcant) in cœtum rurſus Eccleſiæ receptionem, per publicam pœnitentiam & reconciliationem. Et obſeruari hæc omnia oportet inter omnes inuicem fratres Eccleſiæ, ſine vlla cuiuſq; exceptione omnino, qui modò ſe Eccleſiæ adiunxit: ſiue ſit in miniſterio, ſiue non ſit in miniſterio

 sterio: siue sit summus, siue infimus. Subesse enim Christo Domino oportet vniuersum corpus ipsius, tanq̃ summo capiti nostro omnium, in doctrinæ suæ obseruatione: etiamsi membra in corpore alia alijs longè sint præstantiora. Neq; sanè pugnat cũ membrorũ præstantiorum dignitate, sed illam ornat potius, si sceptro regio ChristiDomini, verbo (inq̃) ipsius, & eius disciplina regantur.

Hæc verò ita præfati de disciplina Ecclesiastica, ad exponendum iam demũ illius in nostris hîc Ecclesiis vsum, veniemus. Et quoniam plura obseruantur in retinendo inter Ministros disciplinæ vsu, q̃ inter reliquam Ecclesiæ plebẽ: eò quòd illi & reliquæ Ecclesiæ veluti exemplaria quædam esse, & curã præterea ac custodiam retinendæ tuendæq; veræ in illa religionis habere debent: Primùm de vsu disciplinæ in plebe Ecclesiæ: deinde verò de his, quæ inter Ministros ipsos obseruantur, dicemus. Prius autem priuatum: deinde verò publicum illius vsum exponemus.

1, Pet .5.

De priuato disciplinæ Ecclesia-

PRIMVM monentur ſæpe numero in Eccleſia omnes in publicis concionibus, de præcipuis cuiuſq; ſingillatim officijs: quæ ſine offendiculo intermitti non poſſunt. Etſi enim magna ſit officiorum varietas, pro ætatis cuiuſq; vocationũq; multarũ ratione: ſic vt ad omnia illa præſtanda admonitiones, iuxta vſum diſciplinæ, inſtitui non poßint: cum de eorũ neglectu non protinus conſtare queat. Sunt tamen quædam plebis in Eccleſia officia: quæ ab omnibus (qui pro membris Eccleſiæ haberi volunt) ita ſunt retinenda, vt eorum cuſtodia ad vſum diſciplinæ pertineat õnino: neq; ad illorum negligentiã conniueri vllo modo aut debeat, aut poſſit. Ea verò partim intuentur Deum ipſum, in cultu atq; obediẽtia ipſius: partim Miniſtros Eccleſiæ publicos, illorumq; miniſterium: partim autem mutuam inuicem fratrum in Eccleſia omnium ſocietatem.

Officia plebis totius in Eccleſia & omnium membrorũ illius, quæ Deũ ipſum in cultu atq; obedientia ipſius intuentur,

in

 sunt in ijs potissimum posita.

I. Vt quisque in Ecclesia suam in Deum fidem, ore suo (pro doni sui mensura) contestetur, priusquam ad Cœnæ Dominicæ vsum admittatur.

II. Vt institutũ à Christo Domino in sua Ecclesia cultum publicum, in publico verbi, Sacramentorum, & obsecrationũ ministerio quisque diligenter obseruet.

III. Vt suã quisque infirmitatem in Ecclesia (quod ad legis Diuinæ obediẽtiã attinet) ingenuè agnoscat: in illa se sibi displicere, illã se accusare, próque illa se veniam petere oportere semper testetur.

Plebis item in tota Ecclesia omniũque illius membrorum officia erga Ministros & ipsorum ministeriũ, in hoc potissimum sunt posita.

I. Vt quisque in Ecclesia publicum illius à Deo institutum ministerium, non hominum sed Dei ipsius ministerium esse agnoscat: illúdque vt Dei ordinationẽ veneretur ac suscipiat.

II. Vt Ministris suis legitimis quisque in Ecclesia, tanquam Christi ipsius legatis in ipsorum ministerio, imò verò tanquam Christo ipsimet Domino, per illos Ecclesiam suam guber-

gubernanti pareat. Admonitiones illorũ tam priuatas q̃ publicas reuerenter atq; amãter admittat. Et ab õni aduersus illos murmuratione modis planè omnibus sibi caueat.

III. Vt non solùm sibi quisq; à murmurationibus contra Ministros in Ecclesia caueat: sed vt si quos alios murmuratores nouit, illos priuatim primùm, deinde vno atq; altero teste adhibito redarguat. Et si admonitiones suas contemni videt, ab illorum familiari cõsuetudine se subducat, rémq; ad Ministros Ecclesiæ deferat.

IIII. Vt quisq; in Ecclesia consensum doctrinæ vnanimem vnà cum Ministris retinere se, ac tueri apud omnes debere statuat. Et si quid in doctrina vitaúe Ministrorum desiderat, illos prius obseruatis admonitionum gradibus redarguat: q̃ eos quoquo modo ministeriumúe illorum traducat.

V. Vt quisq; in Ecclesia intelligat atq; agnoscat esse debiti officiiq; sui, vt pro sua virili adiumento sit toti Ecclesiæ, in alẽdis ac fouendis Ministris ipsius. Æquum 1. Cor. 9.
est enim, vt qui seminant spiritualia, me-

 tant corporalia apud eos, quibus cœlestia seminarunt: neq; desit pabulum apud eos boui trituranti, apud quos ille triturat.

Quæ autem plebis totius ac singulorũ membrorum in Ecclesia officia ad mutuam fratrum inuicem omnium societatem pertinẽt, in hoc imprimis consistere videntur.

I. Vt quisq; in Ecclesia totius simul corporis Ecclesiæ imprimis, deinde verò singulorum ipsius membrorũ inter sese (quoad eius fieri potest) pacem, concordiam, atq; vnitatem sub verbi diuini obedientia obseruet, custodiat, promoueat, ac tueatur pro sua virili: neq; illam (quod in ipso est) scindi quoquo modo perturbariue sinat.

II. Vt quisq; in Ecclesia (sicubi aliquis in præstandis hisce iam prædictis officiys cessare videatur, aut præstanda non esse dicat) alius alium fraternè ex verbo Dei admoneat: & alius ab alio vicissim admonitiones eiusmodi libenter accipiat, neq; illis offendatur vllo modo.

III. Vt quisq; in Ecclesia talium admonitionum contemptores (siquidem è cœtu sint Ecclesiæ) adiuncto sibi vno atq; altero

ro fratre redarguat. Et si eiusmodi quoq; admonitionem ac reprehensionem contēni videat, vt rem ad Ministros ac Seniores Ecclesiæ deferat.

Ad obseruanda igitur hæc in cœtu Ecclesiæ & inter singula illius membra officia, priuatus disciplinæ Ecclesiasticæ vsus vrgetur ac retinetur in nostris Ecclesijs: per priuatas inter fratres inuicē ōnes in Ecclesia admonitiones. Et docentur fratres Ecclesiæ omnes esse debiti officiiq; ipsorum, vt ad horum officiorum negligētiam cessationémue aut contemptum, inter sese non conniueant quoquo modo. Paremq; culpam esse eorum, qui ad hæc conniuēt, silentióq; illa suo alunt: cum ijs, qui negligentia, cessationéue, aut contemptu officiorum istiusmodi peccant. Neq; minus dignos esse reprehensione ac disciplinæ vsu eos, qui scientes ac volentes p suū silentium indulgent negligentiæ, cessationi, aut contemptui prædictorum officiorū inter fratres: q illi reprehensione vsúq; disciplinæ digni sunt, qui negligentiæ ipsimet cessationisue, aut contemptus istiusmodi culpa tenentur.

Monentur autem subinde in Ecclesia

omnes: vt in omnibus suis priuatis istiusmodi admonitionibus eorum semper sint memores, quæ in illis iuxta suprascriptã disciplinæ diffinitionẽ requiruntur. Nẽpe vt iuxta gradus suos instituantur. Vt qui admonetur, intelligat Christianas esse, petiq; ex verbo Dei. Et vt inter omnes inuicem fratres in Ecclesia sine vlla cuiusq; exceptione obseruẽtur. De quibus alioqui iã satis est dictũ in ipsa diffinitionis approbatione: in. 3. 4. 5. 6. & 7. obseruatione.

Docetur item Ecclesia admonitiones eas, quæ vno atq; altero fratre adhibito instituuntur, ad priuatum adhuc disciplinæ vsum pertinere. Et proinde non prius esse inuulgandum peccatum admoniti cuiusuis fratris per eos, qui illum admonuerunt: q̃ ad Ministros ac Seniores Ecclesiæ referatur: lapsusq; frater per illos publici ministerij nomine reprehendatur. Nisi si crimen ipsum ita per se sit publicum, vt cælari non possit: aut ita graue, vt illud propter maiora pericula vitanda oporteat publicari.

Ex his verò omnibus facilè est iam videre, in quibus potissimum consistat priuatæ disciplinæ vsus in nostra Ecclesia.

Nem

Nempe in obseruatione mutua inter fratres Ecclesiæ omnes earum admonitionum, quæ aut ab vno duobúsue demum aut tribus fratribus, apud lapsum aliquē fratrem fiunt: atq; ex Christiano pectore iuxta verbi diuini præscriptum proficiscūtur. Sic vt nō eos solùm admoneri ad hunc modū oporteat, qui neglıgētia cessationéue aut cōtēptu suorū officiorū peccant: sed illos etiā, qui scientes ac prudētes ad hæc cōniuere, silētióq; illa suo alere sciūtur. Atq; de priuatæ disciplinæ vsu tātū: quā equidē obseruari oportet, priusq̄ ad publicæ disciplinæ vsum perueniatur. De qua iā demum etiam dicemus.

De publico disciplinæ vsu in plebe Ecclesiæ.

P*VBLICÆ disciplinæ vsus in plebe Ecclesiæ nō aliàs locū habet, nisi aut post contemptas priuatas admonitiones omnes: aut si facinus ita sit publicum, vt cælari non amplius possit: aut ita alioqui graue vt propter grauiora multorū totiúsue Ecclesiæ pericula publicari ōnino oporteat. Quemadmodum autem priuatæ disci-*

 plinæ initium ſumitur à priuatis vnius apud alterum fratris admonitionibus: ſiquidem res priuatim tranſigi poßit. Ita publicæ diſciplinæ initium ſumitur ab ijs, quæ in Miniſtrorum duntaxat ac Seniorum Eccleſiæ cœtu habentur admonitionibus: poſteaq̄ frater apud illos aliquis accuſatus eſt, qui aut priuatas omnes admonitiones contempſiſſet: aut publicum aliquod flagitium deſignaſſet: aut aliquid eiuſmodi commiſiſſet molitúſue eſſet, quod ſine multorum totiúsq; fortè Eccleſiæ periculo premi haudquaq̄ poßet.

Habet verò publica diſciplina, quemadmodum & priuata, gradus ſuos: quos obſeruari oportet in legitimo vſu ipſius, vt omnia ordine in Eccleſia fiant. Primùm enim accuſari legitimè oportet (ſub graui ac fide digno duorum aut trium vt minimum teſtimonio) coram cœtu Miniſtrorū ac Seniorum Eccleſiæ eos, qui publici miniſterij Eccleſiaſtici nomine redargui reprehendíq; debent. Deinde qui ita iam accuſantur in ipſo etiā Miniſtrorum ac Seniorum cœtu, ſub fide ſilentij ipſorum reprehendi redarguíq; ex verbo Dei ita debent: vt ad reſipiſcentiam &

peccati

peccati sui agnitionem veluti manuducan tur & inuitentur. Postea qui ad hunc modum sunt reprehensi, agnita peccati sui culpa illā vel apud cœtū ipsum Ministrorū ac Seniorū Ecclesiæ deprecari: & cum omnibus, quos vllo modo offenderunt, sese reconciliare debent: pro eo ac Ministri ac Seniores Ecclesiæ id iudicāt magis facere ad Ecclesiæ ædificationem. Postremò si ad hunc modū reprehensus quispiā in Ecclesia frater, peccati nihilominus sui culpā neq; agnoscere neq; deprecari vllo modo velit: Ministri et Seniores Ecclesiæ pgrediūtur ī publico disciplinæ vsu, vsq; ad obstinati fratris istiusmodi excōmunicationem. De quibus singillatim omnibus iam nobis dicendum erit.

De accusatione lapsi alicuius fratris apud Ministros ac Seniores Ecclesiæ.

CIRCA accusationem aduersus fratrem plurésue in Ecclesia apud Ministros & Seniores instituendam, hæc ita obseruari omnia solent.

I. Vt omnis apud Ministros & Seniores accusatio, non nisi sub graui ac fide digno duorum aut trium testimonio instituatur.

II. Vt accusatores peccatum admoniti fratris non apud alios traducãt, post contemptas priuatas suas admonitiones: sed illud Ministris ac Senioribus indicent. Si quo modo fieri possit, vt offensi fratres in cœtu Ministrorum, sine vlteriore peccati publicatione, per fratrem admonitũ reconcilientur. Præterq̃ si peccatũ sit aut ita publicũ, vt sit iã in ore multorum: aut ita noxium, vt sine multorum totiúsue Ecclesiæ periculo cælari neq; debeat neq; possit.

III. Vt nulla per Ministros ac Seniores recipiatur accusatio: nisi de ijs, quæ vel doctrinæ sanæ consensum, legisq; diuinæ obedientiam violare, aut pacem tranquillitatémue publicam, vel ordinem ac gubernationem ministerij in Ecclesia, seu mutuam alioqui fratrum inter se inuicẽ omnium societatem perturbare aut labefactare quoquo modo posse videantur.

IIII. Vt omnes istiusmodi accusationes in charitate & modestia

Chri-

Christiana, non equidem infamandi, sed lucrifaciendi fratris studio instituantur. Qui enim infamandi fratris studio accusationes instituunt, nō minus sunt digni publica reprehensione, quā is qui accusatus est: tametsi peccatū illorum eum, qui accusatur, culpa sua nō liberet. Debentq; accusatores cum accusato in cœtu Ministrorū protinus reconciliari: quatenus in sua aduersus illū accusatione sunt trāsgressi fines charitatis ac modestiæ Christianæ.

De prima accusati alicuius fratris per Ministros & Seniores in cœtu ipsorum reprehensione.

CIRCA primam accusati fratris cuiuspiam in cœtu Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ reprehensionē, fontes accusationis ante omnia sunt obseruandi. Num videlicet peccatum accusati fratris eiusmodi sit, vt offensis per illud fratribus in ipso duntaxat Seniorum cœtu satis fieri, iustáq; inter ipsos recōciliatio fieri

 ri poßit : an verò publicam coram tota Ecclesia pœnitẽtiam requirat. Etenim si propter contemptas duntaxat priuatas admonitiones in priuato etiam peccato frater quispiam accusetur: Ministrorum partes sunt, vt accusato fratri culpam sui peccati ob oculos ipsius ex verbo Dei ponant. Et omnia tentent, si quo modo frater ille accusatus peccati sui culpam (in medio ipsorum cœtu) agnoscere: & cum ijs quos offendit, vnáq; & cum Ministris ac Senioribus Ecclesiæ, apud quos est accusatus, pariter se se recõciliare poßit. Id porrò si fiat, actis Deo gratijs iunctisq; inuicem dextris fit reconciliatio inter accusatum fratrem, & qui in illo fuerant offensi: vnáq; inter illum & Ministros ac Seniores Ecclesiæ omnes, posteaq̃ accusatus frater ille peccati sui culpam agnouit. Si verò frater quispiam propter publicũ, pluriésue alioqui, post publicas admonitiones Seniorum, repetitum aliquod flagitium accusetur: aut quod etiam propter Ecclesiæ totius aut bonæ illius partis periculum (cum in vita tum pietate fratrũ) cælari minimè possit. Tum sanè partes Ministrorũ ac Seniorũ Eccesiæ erũt, vt illũ

ab pu-

ad publicam coram tota Ecclesia pœnitentiam in suis admonitionibus ac reprehensionibus adhortentur. Æquum est enim, vt qui publicè, pluriésue iam alioqui per Seniores publico ministerij ipsorum nomine admonitus, aut cum totius Ecclesiæ bonæue partis ipsius periculo peccat: publicè etiam coram tota Ecclesia culpam peccati sui agnoscat, illámq; deprecetur. Quòd si accusatus frater quispiam de eiusmodi flagitio, quod publicam requirat pœnitentiam, sequi velit Ministrorũ ac Seniorum admonitionem: constituitur illi per Ministros ac Seniores certus dies, quo id facere debeat. Quemadmodũ postea circa formã publicæ pœnitentiæ dicetur.

De progressu disciplinæ publicæ post primam in cœtu Ministrorum ac Seniorum admonitionem.

SI POST primam in cœtu Ministrorũ ac Seniorum Ecclesiæ admonitionem accusatus frater aliquis, siue propter contemptas priua

 priuatas aliorum fratrum in priuato peccato admonitiones, siue propter publicum aliquod flagitium, aut quod sine Ecclesiæ totius periculo, bonæue illius partis cælari haudquaq; poßit: neq; culpam peccati sui agnoscere interim, neq; illam vel in Ministrorum ac Seniorum omnium cœtu, vel coram tota Ecclesia (si ita res postulet) deprecari velit. Sed contempta Ministrorum ac Seniorum admonitione, in peccato sibi suo indulgere nihilominus pergat: dantur illi dies aliquot, vt intra illos secum cogitet, quidnam facere velit. Interea verò duobus aut tribus Senioribus negotiũ datur, vt eũ oportuno aliquo tempore adeant, & debiti rursum officij; sui priuatim admoneant. Atq; si ad constitutum diem illũ frater accusatus ille det signa aliqua veræ resipiscentiæ, ad Ministros rursum ac Seniores venit. Et si propter cõtemptas duntaxat priuatas in peccato priuato admonitiones accusatus est: dant operam Ministri ac Seniores, vt in cœtu ipsorum, re non amplius inuulgata, reconciliatio fiat. Si verò propter publicum aliquod flagitium, vel quod propter totius Ecclesiæ, bonæue illius partis periculum

cultum (vt ante dictum est) minimè cælari
possit, accusatus est: & signa pœnitentiæ publicæ ad diem constitutum aliqua dederit: dies illi rursum præfigitur à Ministris ac Senioribus publicæ pœnitentiæ peragēdæ: pro eo, ac id Ministris ac Senioribus Ecclesiæ videtur expedire. Quod si autē is, qui propter contemptas priuatas duntaxat in priuato peccato admonitiones, ne post alteram quidem in cœtu Seniorum admonitionem, culpam adhuc suam agnoscere, eámq; nec apud fratres offensos, nec apud Seniores Ecclesiæ deprecari velit: tū illi tēpus adhuc cogitādi de resipiscentia pmittitur, ad proximū Dñicum diem. Ante quem diem nisi & cum fratribus offensis, & cum Ministris ac Senioribus Ecclesiæ reconcilietur: tum eo ipso die Dominico Ecclesiastes in publica concione peccatum fratris illius, simúlq; & contemptum admonitionum ordine omniū, corā tota Ecclesia exponit: suppresso tamen adhuc illius nomine, si quo modo per peccati duntaxat sui illam sine nomine denunciationem, frater ille accusatus ad resipiscentiam adhuc, culpæq; in cœtu Seniorum agnitionem ac deprecationē

induci

induci possit. Instituiturq; post talem denũciationẽ precatio publica pro fratre illo. Et simul monetur Ecclesia, vt qui cũ accusato fratre illo familiarius viuere cõsueuerũt (quatenus illis quidẽ est notus) eũ cõueniant: & ad resipiscentiam hortentur. Rursumq; dies alius designatur per Ecclesiasten è suggestu: ante quem, vt se frater ille & cum fratribus quos offendit, et cum Ministris ac Senioribus Ecclesiæ reconciliet in medio ipsorum cœtu, publicè iã tertiò admonetur. Porrò si neq; post tertiò cõstitutũ iã recõciliationis diẽ frater ille (propter contemptum toties repetitarũ admonitionum accusatus) culpam suam in cœtu Seniorum agnoscere adhuc ac deprecari velit: tum demum eodem loco planè habetur deinceps cum ijs, qui propter publicũ aliquod flagitium accusantur. Nempe vt sine publica coram tota Ecclesia pœnitentia, ad reconciliationem non amplius admittatur. Sed quemadmodũ fratres de publico nominatim accusati flagitio ad publicã protinus pœnitẽtiã vrgentur: ita & isti deinceps sine publica pœnitentia ad nullam omnino reconciliationem admittuntur. Et si neq; ad constitu-

tum

tum tertiò iam reconciliationis diem & fratribus ſeſe, quos offenderunt, & Miniſtris ac Senioribus in cœtu ipſorum reconciliauerint. Tum quemadmodum de publicis accuſati flagitijs, poſt alteram in cœtu Miniſtrorum admonitionem (niſi reſipiſcant) addito ipſorum nomine coram tota Eccleſia denunciantur: & peccatum ipſorum cum omnibus ſuis circumſtantijs publicè accuſatur. Ita & iſti nominatim iam coram tota accuſantur Eccleſia: expoſito & peccato ipſorum, & toties contemptis omnibus admonitionibus tã publicis q̃ priuatis. Vnóq; iam planè atq; eodẽ deinceps loco habẽtur (quod ad recõciliationem publicè faciendam attinet) poſteaq̃ nominatim coram Eccleſia denunciati ſunt, & qui propter publica flagitia accuſati ſunt: & qui contemptu admonitionum in priuatis etiam peccatis, eò rem ad extremum deduxerunt, vt nominatim coram Eccleſia accuſarentur.

Quo die verò nominatim iam corã Eccleſia fratres aliqui accuſantur: inſtituitur denuo pro illis per Eccleſiaſten publica precatio. Et dies rurſum conſtituitur, quo denunciati fratres illi (niſi interca reſipi-

 sipiscant) sint tandem tandem coram tota Ecclesia cum publico illius luctu excōmunicandi. Hortatúrq; denuo Ecclesiam Minister è suggestu, vt si qui se aliquid adhuc apud denunciatos fratres illos ad resipiscentiam reuocandos efficere vllo modo posse putāt, ne id prætermittant oīno. Sed pro sua virili toti in hoc incumbant, ne tota Ecclesia in excommunicando fratre suo lugere cogatur. Et si cui fortè in Ecclesia indignum id adhuc quoquo modo videretur, vt denunciati fratres illi ex cōmunicentur. Hi vt interea ante ipsum excōmunicationis diem rationē sui in hac parte consilij Senioribus, aut priuatim aliquibus, aut simul in cœtu ipsorum oībus ex verbo Dei *exponāt. Alioqui Ministros ac Seniores publicum Ecclesiæ silentium, pro tacito assensu ipsius accepturos esse: atq; ita demum ad excommunicationē cum luctu Ecclesiæ progreßuros.*

Ibi verò si denunciati fratres illi ante destinatū excommunicationi diem, culpam peccati adhuc sui publicè coram Ecclesia agnoscere ac deprecari velint: primùm sese cum offensis priuatim fratribus Ministisq; ac Senioribus in cœtu ipsorum

rum

rum reconcilient, vt de vera ipsorum resipiscentia constare posit. Deinde verò toti Ecclesiæ in publico illius cœtu eo ipso die, quo excommunicari debebāt: per publicam pœnitentiam iuxta infrascriptam ipsius formam reconcilientur. Sin autē in animi sua adhuc obstinatione pstent, contemptis omnino omnibus admonitionibus: tum demum Ecclesiastes ad constitutum diem, illos à cœtu ipso Ecclesiæ rescindit atq; Satanæ tradit per excōmunicationem. Cuius formam alioqui etiam indicabimus, post expositum ritum ac ceremoniā publicæ pœnitentiæ: priusq̄ ad excōmunicationem perueniatur.

Ratio ac forma publicæ pœnitentiæ ante excommunicationem.

N*EMO ad publicam pœnitētiam prius admittitur, q̄ illius resipiscentia per Ministros ac Seniores Ecclesiæ in cœtu ipsorum diligenter exploretur. Sic vt qui ad publicam pœnitentiam admitti velit, claram prius ac perspicuam dare*

 debeat in cœtu Seniorum veræ Christianæq; resipiscentæ (displicentiæ, inq; & accusationis sui in suo peccato) significationem, per plenam & disertam culpæ suæ agnitionem & deprecationem: sic vt in illa à Ministris ac Senioribus nihil omnino desideretur. Interest enim Ministrorum, ne quisq; Christi Ecclesiæ, ipsiq; adeò Christo Domino per hypocrisim suam simulatámq; pœnitentiã (quatenus id quidẽ caueri potest) illudat. Tum demum verò in iuditio Ecclesiæ verè resipuisse quisq; existimandus est, dum sibi ipse præ omnibus alijs magis displicet, dum peccatũ ipse suum plus cæteris accusat: non autem vllas illius excusationes quærit: nedum vt alios pari culpa onerare, ad peccati sui extenuationem, conetur. Alioqui longè abest adhuc à vera Christianáq; pœnitentia, qui sibi ipse magis q̃ alijs (ne dicã Ministris Ecclesiæ) in peccato suo placet. Qui ne excusationes alijs suspectas in peccato suo quærit. Aut qui culpa alios pari aut etiã maiore onerare conatur, quò magis peccatũ ipse suũ extenuare possit. Vbi igitur notæ istæ veræ Christianæq; pœnitentiæ, in fratre denunciato non conspiciuntur

ciuntur: tum sanè Ministri & Seniores Ecclesiæ post obseruatos admonitionum gradus (vt dictum est) procedant ad fratris illius denunciati excõmunicationem. Si verò notas illas veræ Christianæq; pœnitentiæ videãt: agnoscit primùm omnium denunciatus frater ille, atq; etiam deprecatur culpam peccati sui in cœtu ipso Seniorum, apud offensos peculiariter fratres suos, qui illum accusarant: & simul etiam apud Ministros ac Seniores Ecclesiæ omnes. Deinde verò dies constituitur peragendæ pœnitentiæ publicæ, quemadmodum suprà dictum est: & frater ille denunciatus monetur, ne illum pudeat publicè coram tota Ecclesia peccatũ suũ vltrò ac plenè agnoscere: quandoquidem & ipsi omnes sint etiam ex æquo peccatores, qui non tam ipsum, q̃ se ipsos potius in ipsius peccato essent apud Deum pariter omnes accusaturi: paritérq; cum ipso etiam veniam peccatorum suorum apud Deum Opt. Max. imploraturi. Deinde præstare, vt hîc in cœtu fratrũ nostrorum pudefiamus per peccati nostri agnitionem: q̃ vt postea coram toto mundo in cõspectu Dei, Angelorũmq;, ac Sanctorũ

 suorum omnium illud inuiti, ad æternam nostram condemnationem, agnoscere coga mur: siquidē illud hîc agnoscere detrectemus. Hisce & similibus verbis excitatur frater ille denunciatus, ad peragendam vltrò ac libenter publicam pœnitentiam ad Dei gloriam & Ecclesiæ ædificationem.

Ad constitutum porrò publicæ pœnitētiæ diē concio publica paululū cōtrahitur, vt breuis quædam de publicæ pœnitentiæ rationibus tractatiuncula apud Ecclesiā haberi possit. Post cōcionē igitur absolutis publicis Ecclesiæ precibus, priusq̃ Psalmus decantetur: Ecclesiastes orditur tractatiunculam de publica pœnitentia in Ecclesia Christi: atq; illius fontes in scripturis sanctis paucis commonstrat. Oportet enim ōnia in Christi Ecclesia institui ad illius ædificationem. Et non est alia vlla, iuxta Paulum, legitimæ ædificationis in Christi Ecclesia ratio, q̃ vt quidquid omnino extruere volumus, id totum posito iam per Prophetas & Apostolos fundamento superstruamus.

Ephe. 4.

Fontes porrò publicæ pœnitentiæ in illo Christi Domini mādato commonstrabit:

bit: quo præcipitur, vt qui fratrem suum quoquo modo offendit, illi se protinus reconciliet: siquidem vllum opus suum Domino Deo *gratum esse velit. Etenim hinc docemur: si plures offenderimus, plures quoq; nobis reconciliandos esse. Et proinde si totam fortè Ecclesiam aut bonam alioqui illius partem offenderimus: toti nos etiam Ecclesiæ reconciliari oportere. Traditur porrò nobis ibidem ipse modus etiam eius, quam Christus imperat, recōciliationis: dum eos quos offendimus adire, illísq; recōciliari iubemur. Et Iacobus vult, vt culpam apud eos nostram agnoscamus, veniámq; apud illos petamus. Vtrumq; enim id vox confitendi apud Iacobum complectitur. Quare vt nobis sunt adeundi fratres quos offendimus, agnoscēdáq; est nobis apud illos offendiculi nostri culpa, & petenda venia vt eis reconciliemur. Ita si totam aliquam Ecclesiam bonamue illius partem offendimus vllo modo, ipsam nobis etiam Ecclesiam in cœtu suo adeūdam esse intelligemus: quatenus sanè vniuersus illius cœtus, vnus in Christo Dño homo esse censetur. Agnoscēdáq; nobis erit apud totam Ecclesiam offendi-*

Math. 5.

Iaco. 5.

 culi nostri culpa & petenda venia: qua parte illam p̃ nos offensam esse nobis conscij sumus, vt illi reconciliemur.

Hoc verò ipsum, nempe reconciliari ad eum modum offensæ per nos Ecclesiæ, nos publicam pœnitentiam vocamus. Et fontes illius in scripturis hosce commonstramus.

Math.18. Luc.17. *Præterea idem ipse Christus Dominus væh suum intonat omnibus, per quos offendicula veniunt: sic vt dubium non sit sub ea imprecatione censeri omnes, per quos vnus quispiã frater, nedum tota Ecclesia offenditur quoquo modo. A qua equidem imprecatione liberari haudquaq̃ possumus: nisi offendiculum quod dedimus, rursum omnino tollamus. Quod sanè fieri nullo alio modo potest: nisi per eorũ, quos offendimus, reconciliationem: quatenus id quidem per nos fieri potest.*

Commonstratis autem ad hunc modum publicæ coram Ecclesia pœnitentiæ fontibus, monetur Ecclesia de ijs, quæ in publica quauis pœnitentia imprimis debeãt obseruari. Nempe de tribus notis illius. Primò de vera nostri in peccato no-

stro

stro (cuius culpam agnoscere & deprecari debemus) displicentia & accusatione. Nempe vt nos ipsimet in nostro peccato plus cæteris omnibus accusemus: non autem illud aut excusemus quoquo modo, aut alienorum peccatorū cōmemoratione extenuemus. Hæc enim hypocritarum sunt ꝓpria, dum vel inuiti culpa se peccatorū liberare non posse vident: interim tamen omnes rimas quærunt excusandi extenuandiq; suum peccatum prætextu alienorū peccatorum. Deinde de fiducia remißionis peccati. Nempe vt in corde nostro sentiamus quietem nostræ conscientiæ, nósq; illam etiam coram Ecclesia, pro eo ac possumus, verbis contestemur: remissum nobis esse iam videlicet peccatum nostrum illud, cuius culpam agnoscimus & deprecamur: imò verò omnia etiam alia nostra peccata propter filium Dei Christum Dominum, & meritum mortis suæ. Hic est enim fructus nostræ omnis pœnitentiæ: vt consolationem in corde nostro ex remißione peccatorum nostrorum in Christo, autore Spiritu sancto, sentiamus. Postremò de publica totius Ecclesiæ in publica istiusmodi lapsorum fratrum pœniten

 tia

tia, ædificatione. Nēpe vt quisq; in Ecclesia cogitet peccatum fratris ita pœnitentis non tam ipsius solius, q̃ suum etiam totiúsq; adeò Ecclesiæ esse: vt quisq; se & totā Ecclesiā in cōspectu Dei æquè reā esse statuat, seq; pari apud Deū recōciliatione in Christo opus habere, atq; lapsum fratrem oportuisse se cum Ecclesia reconciliare in peccato ipsius videt. Ac rursum tota etiam Ecclesia, de certa omnium peccatorum suorum remissione consolationem accipiat: per attestatoriam illam remissionis peccatorum cum Ecclesia fratris lapsi reconciliationem.

Commonefacta verò ad hunc modum Ecclesia, sistitur frater ille denunciatus in conspectu totius Ecclesiæ: Ministriq; ac Seniores Ecclesiæ illum circumstant obuersa ad Ecclesiam facie. Quod vbi videt Ecclesiastes orditur eam, quæ sequitur, ad totā Ecclesiam admonitionem.

Admonitio ad Ecclesiam super lapso & publicæ pœnitente fratre

VIRI fratres, Constitui-
mus ecce in medio cœtu
vestro, pro nostri ministerij officio lapsum hunc fratrem nostrum, qui ad attestandam apud vos veram suã Christianámq; resipiscentiam, non recusat peccati sui culpam (quo Dominũ Deum eiúsq; Ecclesiam offendit) publicè agnoscere, ad suam quidem (vt videtis) erubescentiam: sed ad Domini *Dei* nostri gloriam, & Ecclesiæ huius nostræ ædificationem. Cupítq; vobis rursum omnibus in conspectu Dei reconciliari: & in vestra adeò fraternitate Ecclesiastica deinceps etiam retineri, Quare vos mihi vestri hîc debiti atq; officij erga illũ nõnihil ex verbo Dei admonẽdi estis: vt sciatis, quidnã & de lapsi fratris huius, & de vestris adeò simul õniũ peccatis cogitare omnes debeatis.

Duo nobis igitur de peccato in scripturis prodita habemus. Alterum, nos omnes sub peccatum conclusos esse. Alterum verò conclusos quidem esse, sed vt omnes etiam per gratuitam

Dei

 Dei in Christo misericordiam (quod ad Deum quidem attinet) seruemur: non autem in peccato nostro pereamus. Prætereq̃ si comtempto Dei erga nos in Christo beneficio, nobis ipsi in peccato nostro placeamus: atq; ita demum in illo etiam, iusto Dei iudicio, obduremur. Hinc porrò docemur, quidnam & de nostris ipsorum, & de aliorum item peccatis cogitare: ac rursum ad quem modum alij erga alios, hac potissimum in parte, affecti esse debeamus. Dum enim audimus, nos omnes, sine vlla cuiusq̃ exceptione, sub peccatum conclusos esse: facilè intelligimus nos pariter omnes natura nostra, in omne scelerũ genus semper propendêre. Et proinde non admirabimur aliorum lapsus vllos, multò minus autem lapsos fratres nostros præ nobis ipsis vel accusabimus vel cõtemnemus: sed nostri id debiti atq; officij esse statuemus, vt aliorum lapsus omnes, quantũuis graues ac detestandos, pro nostris ipsorũ lapsibus omnino reputemus. Neq; tã lapsos fratres nostros, dum resipiscunt, in lapsu ipso

rum, q̃ nos ipsos in illis potius intuebimur. Neq; tã illos prę nobis, q̃ nos simul omnes cum illis coram Domino Deo nostro potius accusabimus. Etenim si nos vnà omnes sub peccatũ conclusos esse verè & ex animo credimus: facere equidem non possumus, quin eadem quoq; opera fateamur nihil à nobis alienum esse, quod ab alijs quoquo etiã modo patrari videmus: nisi singulari Dei beneficio præseruemur. Atq; gratias sanè immortales agemus Domino Deo nostro, si nos in ea ipsa, aut etiam grauiora vitia prolabi non sinat, in quæ alios prolapsos esse audimus. Deniq; & assiduis nostris precibus instabimus, ne nos deinceps labi etiam patiatur. Sed dum nobiscũ reputamus, nos pariter omnes sub peccatum conclusos venundatósq; esse: omnia nobis inter nos peccata sanè inuicem agnoscenda etiam, inuicémq; ferenda ac toleranda esse (dum resipiscimus) per mutuam charitatem intelligemus. Alioqui ipsimet nos culpa peccatorum nostrorum grauiter oneramus, dum alios præ nobis eorũ no-

mine

 mine vel accuſamus vel damnamus, quæ nobis cũ illis cõmunia eſſe (quod in nobis quidem eſt) fatemur.

Rurſum verò dum audimus, nos ſub peccatum concluſos eſſe, nõ equidem vt pereamus (nõ enim amat interitum noſtrum Deus) ſed vt ſola eáq; gratuita Dei in Chriſto miſericordia, non autem vlla noſtra operúmue noſtrorum dignitate, ad laudẽ & gloriã ipſius ſeruemur: cogitare debemus non eſſe nobis hærendum in noſtris peccatis, in quæ nos prolapſos eſſe vidimus. Sed protinus agnita culpa noſtra recurrendum eſſe ad Dei miſericordiam, qua nos ita eſt complexus in vnigenito ſuo filio, vt omnium peccatorum noſtrorum culpã in ipſum trãſlatam eſſe velit. Ipſiq; totam imputat, modò & nos nobis ipſi in noſtris peccatis verè & ex animo diſpliceamus: nósq; ipſoſmet in noſtra corruptela, non autem illum in ſancta alioqui ac ſalutari lege ſua, iuſtóq; ſuo iudicio accuſemus. Et ſola demum ipſius verè Diuina benignitate confiſi, nobis verò prorſus diffiſi gratiam eius ſalutarem

rem vnanimiter toto omnes pectore
imploremus. Neq; hîc est seuerus aut morosus Dominus Deus noster, vt multos aut magnos verborum apparatus in imploranda sua gratia ac misericordia requirat. Cor intuetur ille, non verborum splēdorem vllum aut apparatum. Et si nos in corde nostro verè nobis displiceamus, gratiámq; illius supplices cum vera ac seria nostri accusatione, ac certa rursum per Christum fiducia imploremus: audit nos proculdubiò, priusq̃ etiam clamare ad ipsum incipiamus. Et in amplexus nostros vltro procurrit, priusq̃ nos nostrá aduersus nosipsos accusationē instituamus. Imò verò & hoc ipsum nobis ille largitur, vt verè atq; ex animo pœniteamus. Pœnitentes porrò humeris filij sui imponit, vt nos ad ouile rursus suum referat. Et maius insuper gaudium in regno suo instituit super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, quos iam antea alioqui regni sui socios habebat.

Hæc sanè cum ita se habeant ōnia fratres dilecti, vosq; nunc in con-

 ſpectu veſtro lapſum hunc fratrē noſtrū habeatis, qui in vera (vt ſperam') ſui ipſius diſplicētia et accuſatione culpam peccati ſui publicè & apud Deum & apud vos omnes, tanq̃ Dei Ecclesiam, agnoſcere ac deprecari conſtituit: rurſúmq; vobis per hanc ſuam pœnitentiam reconciliari, atq; in veſtra ſocietate Eccleſiaſtica (vt frater) retineri cupit. Coniungite iam & vos: imò verò coniungamus ſimul ōnes cum ipſius peccato noſtra peccata omnia: & lapſum ipſius, noſtrum ſimul ōnium lapſum eſſe cogitemus. Sumamus exemplum à lapſo hoc fratre noſtro: vt quemadmodum ſe ille ſibi in peccato ſuo diſplicere, publica hac ſua pœnitentia, teſtatur: ita & nos nobis omnes in noſtris peccatis diſpliceamus: nósq; ipſos vnà cum fratre hoc noſtro coram Domino Deo noſtro accuſemus. Coniūgamns preces noſtras cum ipſius precibus: coniungamus & lachrymas noſtras cum lachrymis ipſius. Deúmq; ſupplices pariter ōnes inuocemus: vt frater hic noſter culpā peccati ſui verè & ex animo

mo agnoſcat & deprecetur: ad nominis diuini gloriã ſuámq; ipſius ſalutẽ, & totius noſtræ huius Eccleſiæ ædificationem.

Precatio ſuper lapſo & pœnitente publicè fratre, ante ipſius confeſſionem.

OMNIPOTENS & miſericors Pater noſter cœleſtis, qui per os ſanctorum Prophetarum & Apoſtolorum tuorum diſertè teſtatus es, te nolle mortem peccatoris: ſed potius vt reſipiſcat & viuat. Quíq; vnigenitum filium tuum non pro iuſtis, ſed pro peccatoribus mori voluiſti: vt qui ſe peccatorum pondere oppreſſos ſentiret, ſibíq; prorſus diffiſi ſola filij tui fiducia thronum gratiæ tuæ ſupplices adirent, certò ſe abs te audiri ne dubitarent. Conuenimus ecce in nomine eiuſdem ipſius filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt peccata noſtra apud te ipſimet accuſemus: veniámq; pro illis per nomen eiuſdem ipſius filij

 lij tui, ad pedes tuos prouoluti, petamus. Supplices te oramus igitur Pater indulgentiſſime: primùm, vt corda omniũ noſtrûm excites per Spiritum ſanctum tuũ ad verã ac ſalutarem peccator noſtrorum agnitionẽ. Imprimis verò cor lapſi inter nos fratris noſtri. N. qui vt peccato nuper ſuo totam hanc noſtram Eccleſiam offendit, ita culpam illius publicè etiam agnoſcere ac deprecari non recuſat: ad ſancti nominis tui gloriam & Eccleſiæ huius tuæ ædificationẽ. Deinde vt agnitam per fratrem hunc noſtrum peccati ſui culpam, noſtráq; peccata etiam omnia, & illi & nobis clementer in viſceribus prædilecti filij tui condones. Et nos pariter õnes Spiritu ſancto tuo ita deinceps gubernes ac communias: vt etſi nunq̃ ſine peccatis õnino eſſe poſſimus, in eiuſmodi tamẽ flagitia ne plabamur, per quæ nomen tuum adorandum malè audiat, cauſa Euangelij filij tui infametur, miniſterium verbi tui Diuini dedecoretur, & Eccleſia tua in ſacroſancto tuo nomine collecta diſſipetur.

Ab istiusmodi flagitijs libera nos (quę sumus) Domine Deus noster propter filiũ tuum: inq; nostra infirmitate Diuinam virtutem tuam aduersus diram in nos Satanæ ac peccati nostri tyrãnidem exeras atq; illustres, vt in sanctitate & iustitia regnum filij tui in ipsius Ecclesia promoueamus. Cui tecum vnà & cum sancto Spiritu in triade & monade Diuina sit laus, honor & gloria, in æternum. Amen.

Absoluta hac precatione Ecclesiastes vertit suam orationem ad fratrem illum lapsum ac pœnitentem: eúmq; audiente tota Ecclesia alloquitur ad hunc modum.

Admonitio ad lapsum ac pœnitentem fratrem.

AVDIVISTI iam dilecte frater, quod sit tuum erga offensam per te Ecclesiam officium. Nempe vt peccati tui culpam vltrò ipse apud illam in conspectu Dei agnoscas ac depre-

ceris, atq; ita demum te reconcilies offensæ in te Ecclesiæ Christi. Audiuisti etiam, quænam sint eius vicissim partes erga te lapsum ac pœnitentem fratrem suum. Nempe vt suum peccatum cum tuis peccatis vnà coniungat: lapsúmq; tuum, suum ipsius lapsũ esse cogitet. Coniungat preces suas cum tuis pro tuo peccato precibus: coniungat & suas lachrymas cũ tuis lachrymis. Se tecũ vnà accuset, & tecũ vnà etiã Dei gratiã imploret. Hæc verò õnia à nostra hac Ecclesia facta iã esse vides, in publica illius precatione. Nunc itaq; tuum erit præstare etiam, quod tui officij esse audisti. Nempe vt peccati tui culpam non in nostram vl liúsue hominis gratiam, sed ad Dei ipsius gloriam & veræ tuæ resipiscentiæ testimonium vltro ac sponte tua agnoscas ac depreceris.

Igitur intra teipsum (mi frater) descende: tuúmq; ipsius cor in conspectu Dei (cui nota sunt omnia) intuearis & explores. Cogita te coram Deo stare, non coram hominibus tãtùm. Cogita te cum Deo ipso in nostro ministerio: non autem nobiscum tãtùm a-

gere. Ac nos quidem (vt homines) falli abs te posse: sed Deum non posse falli vllo modo, neq; abs te neq; ab alio quoq̈. Et nunq̈ impune permittere, si quis illum in suis Ministris fallere conetur. Vide ergo (mi frater) ne Deo ipso & Spiritui sancto in nostro ministerio imponas. Nos quidem ea duntaxat, quæ extimè videmus, contestamur: cæterùm Deus ipsa etiam cordis nostri penetralia intuetur. Et seuerum se vltorem esse pluries declarauit eorum, qui illi in Ecclesiastico ipsius ministerio imponere voluerunt. Da itaq; & tu iam gloriam Domino *Deo* tuo, in vera tua nunc peccati displicentia & accusatione. Da specimen corā hac Dei Ecclesia veræ tuæ Christianæq́; resrpiscentiæ: per vltroneam culpæ tuæ agnitionem pariter ac deprecationem. Hæc est enim Dei gloria, vt gratuitam illius misericotdiam omnes, cum nostri in peccatis nostris accusatione, per nomen vnigeniti sui supplices imploremus: pérq; eius demum verè Diuinam benignitatem feruemur. Quod equidem & tibi &

 nobis

 nobis simul omnibus largiatur trinus ille & vnus Deus, Pater, Filius, et Spiritus sanctus laudandus in sæcula. Amen.

Hîc verò lapsus frater ille ædet publicam peccati sui confessionem: culpámq; suam publicè agnoscet ac deprecabitur, & se inter membra Ecclesiæ retineri petet. Et quoniam fieri potest, vt qui ad eum modum coram tota Ecclesia peccati sui culpam agnoscere ac deprecari debent, aut imperitia ipsa aut etiam pudore, ea dicendi facultate destituantur, quæ ad rem totam explicandam requiri fortè posset: Ecclesiastes veluti per epilogum repetit publicè coram tota Ecclesia lapsi illius, qui pœnitentiam agit, capita præcipua totius confessionis. Ac demum à fratre illo pœnitente quærit: num ea omnia, quæ ipse cōmemorasset, vera esse agnoscat próq; illis omnibus culpam suam publicè deprecetur: & petat hoc ipso nomine cum tota Ecclesia recōciliari. Quòd si frater ille pœnitēsse assentiri testetur: tum Ecclesiastes, versa ad Ministros alios ac Seniores oratione, ab illis publicè quærit: num adhuc in publica

blica

blica illa fratris lapsi pœnitentia aliquid desiderent & requirant. Ac tum si quid aliquis Ministrorum in medium vult adferre, quod in pœnitentia illa desiderari adhuc posse videatur: id cuiq; illorum (ordine suo) licet. Si verò nemo illorũ quidq̃ habet: quod dicat: tum Ecclesiastes infra scripta admonitione ad fratrem illum pœnitentem vtetur.

Admonitio ad lapsum ac pœnitentem fratrem post eius confessionem.

AVDIVIMVS tuam cõfessionem mi frater, cuius nomine & tibi & nobis simul omnibus maiorem in modum gratulamur. Atq; Domino Deo nostro de hac tua resipiscentia gratias agimus: qua tu non tam sanè te ipsum tuámq; infirmitatem, q̃ potius Satanam ipsum per tuam aduersus illum tuúmq; peccatum victoriá in Christo Domino pudefecisti, in culpæ nunc tuæ publica ista agnitione & deprecatione. Vincimus e-

 nim adeóq; & pudefacimus re vera Satanam ipsum cum vniuersa tyrannide ipsius, ac pedibus nostris quodã modo caput ipsius cõculcamus :imò vincit, pudefacit ac conculcat illum in nobis ipsemet Christus Dominus, quoties illius beneficio peccata nostra autorémq; illorum Satanã, cum Diuinæ gratiæ imploratione & certa spe veniæ propter eundem ipsum Christum Dominum, accusamus.

Agnosce igitur singulare Christi Domini beneficium (mi frater) in ædita nunc per te peccati tui adeóq; & Satanæ ipsius accusatione. Neq; enim hoc aut tuum aut vllius hominis opus est, qui ex nobis ipsi nihil alioqui boni omnino etiam cogitare possumus: sed est opus proculdubio ipsiusmet Christi Domini, qui id p̱ suum Spiritum solus operatur, ad Diuini nominis sui gloriam, nostrámq; salutem & Ecclesiæ suæ ædificationem. Hoc agnosce (inq̃) & caue, ne tanto beneficio deinceps, per tuam in peccatis tuis indulgentiam, ad tuam ipsius (quod absit) condemnationem

abutaris

abutaris. Cogita ægerrimè id laturũ esse Satanam: suam istam (inq̃) in tua hac pœnitentia pudefactionem ac cõculcationem. Et proinde nihil non esse tentaturum proculdubio, vt te quo quo rursum modo illaqueet. Vide igitur (quod in te est) ne illi per peccatorũ tuorum indulgentiam locum in te vllum permittas: ne postrema primis deteriora fiant. Insta precibus assiduis apud Dominum Deum tuum, precésq; piorum etiam cũ tuis precibus coniungito: vt te regat ac communiat Spiritu sancto suo. Vtq; tibi armaturam illam subministret, quam nobis Paulus præscribit: quò minus insidiosis Satanæ conatibus atque impulsionibus opprimaris. Fidelis porrò est Deus, vt id faciat: modò illum per nomen vnigeniti sui filij verè & ex animo inuocemus. Illi te igitur totum cõmenda (mi frater) illum appella, illi te totum præbe, illi toto pectore confide. Ita enim fiet hauddubiè, vt quemadmodum in capite nostro Christo Domino nihil iam habet, neq; habere vllo modo potest Satan: ita neq; in te

Ephe. 6.

 etiam, nobísq; ſimul omnibus quidq̃ omnino habere amplius poſſit.

Admonitio ad Eccleſiam.

VOS autem fratres omnes exemplum à lapſo hoc & pœnitente fratre veſtro ſumite. Primùm vt vobis in veſtris peccatis verè in corde veſtro diſpliceatis. Deinde vt vos in illis coram oculis Dei vnà cũ pœnitente hoc fratre veſtro accuſetis, Diuinámq; pariter oẽs miſericordiã ſupplices imploretis. Poſtremò, ſi quempiam veſtrũ publicè (ad quem modum illi contigit) labi aliquando contingat: vt publicè etiam peccati veſtri culpam agnoſcere ac deprecari Eccleſiæq; vos, exemplo fratris huius, reconciliare ne detrectetis. Quod verò iam reſtat, condonetis iam ex animo in conſpectu Domini fratri huic veſtro omnem offenſionem omnino: quemadmodum & veſtra vobis peccata omnia à Domino Deo veſtro condonari optatis. Agnoſcite illũ deinceps pro fratre no

ſtro omnium: & omiſſis in poſterum omnibus omnino exprobrationib⁹, omnes illum fraterno amore noſtro in Domino complectamur. Atq; vt ipſe certum iam ſuæ vobiſcum reconciliationis indicium ac teſtimonium habere poſſit: procumbite in genua omnes Deóq; patri noſtro mecum vnà gratias agite pro hac fratris noſtri iſtius reſipiſcentia & reconciliatione: ad hunc modum.

Gratiarum actio pro reſipiſcentia lapſi fratris & reconciliatione.

PATER noſter cœleſtis inexhauſte fons omnis miſericordiæ & conſolationis, nos equidē indigni ſumus omnes, quos tu reſpicias, nedum vt nos audias: multò minus autem vt nos inter filios tuos numeres, paternáq; benignitate tua complectaris. Sed dum ineffabilem tuam erga nos bonitatem ac miſericordiam in vnigenito filio tuo Chriſto Domino (ipſius

 beneficio) intuemur, qua nos, mortē alioqui æternam dudum commeritos, atque perpetuò etiam magis com merentes perire nihilominus nō vis: ſed amanter reuocas ad reſipiſcentiā. Condonatáq; nobis gratuitò culpa omni noſtrorum peccatorum, in gratiam rurſum tuam verè paternam recipis, propter dilectum tibi vnicè filium tuum & meritum ſalutare ipſius. Non poſſumus tantum hoc tuum beneficium nō ſupplices agnoſcere: téq; illius nomine non toto etiam noſtro pectore colere atque adorare, & pro illo tibi ad pedes tuos prouoluti ingentes agere gratias. Nunc te igitur eo ipſo nomine laudamus Pater ſanctiſſime, vnà cum filio tuo & ſancto Spiritu: te adoramus, tibíq; omnes pariter gratias agimus. Præſertim verò cū tuæ iſtius benignitatis teſtimonium in fratre hoc noſtro, in publica hac ipſi' pœnitentia, cōſpiciamus. Et te ſupplices oramus Pater indulgentiſſime, vt nobis omnib' in noſtris peccatis cor pœnitens largiri digneris: nempe vt nobis in illis ſemper diſpliceamus, neq;

erube-

erubescamus nos in illis semper accusare: sed per nostri pudefactionẽ, virtutem ac gloriam tuam in nostra infirmitate celebremus: ad nominis tui adorandi gloriam, salutẽ nostrûm hîc omnium, & catholicæ tuæ Ecclesiæ ædificationem. Per filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum. Amen.

Finita hac gratiarum actione, quærit Minister à pœnitente fratre illo. Num deinceps quoq; disciplinæ Ecclesiasticæ subesse velit iuxta verbum Dei. Illéq; respõdet. Etiam.

Tum Minister illi annunciat & contestatur veram ac plenã peccati ipsius coram Deo & eius Ecclesia remissionẽ: non tantùm in terris, sed etiã in cœlo. Idq; propter Christum Dominum, qui mortuus est pro omnibus peccatis nostris: & ministerium suæ Ecclesiæ in cœlo quoq; firmũ ac ratum esse affirmauit.

Postremò Ministri ac Seniores ordine omnes fratrem pœnitentem illum (dextris datis) amplexantur in totius Ecclesiæ conspectu: & suam cum illo totiúsq; Ecclesiæ reconciliationem, datis illi osculis

 suis, attestantur.

Atq; ita demum Psalmus gratulatorius canitur à tota Ecclesia. 103. Benedic anima mea Domino: aut alius similis. Dimittiturq; Ecclesia more solito, cum pauperum cõmendatione & benedictione.

Hic simplex publicæ pœnitentiæ ritus priusq; ad excommunicationem perueniatur, sufficere nobis visus est in nostris Ecclesiis. Præsertin cum in se complecti videatur omnia, quæ ad salutarem fratris cuiusq; lapsi resipiscentiam pertinent vllo modo: & faciant proculdubio cùm ad fratris pœnitentis consolationem, tum verò etiam ad totius Ecclesiæ ædificationem. Quæ quidem potissimum sunt spectanda in toto vsu Ecclesiasticæ disciplinæ. Externas verò illas in vestibus ac gestibus propemodum theatricis notas, quæ vulgo publicæ pœnitentiæ adhiberi consueuerunt, non magnoperè morati sumus: quòd neq; prorsus à suspitione libera esse videntur, et fallant non rarò sua hypocrisi multorum iudicia. Deniq; non ita multum videntur ad ædificationem facere: & pertinent potius ad Magistratus politici iudicia, quàm ad Ecclesiasticæ

disci

disciplinæ obseruationem. Atq; de publica pœnitentia tantum. Nunc de excommunicatione dicendum erit: ad quam recurrere oportet tanq̃ ad sacram ancorã, si qui in Ecclesia nullis omnino, neq; priuatis neque publicis admonitionibus (iuxta earum gradus) ad resipiscentiam reuocari possint.

De modo ac ritu excommunicationis.

POST obseruatos omnes õnium (vt dictum est) admonitionum gradus: si frater quispiam illis neglectis ita in peccato suo obdurescat, vt nullam reliquam spem faciat resipiscentiæ suæ Ministris ac Senioribus Ecclesiæ omnibus: tum necessariò est veniendum ad talis cuiuslibet fratris excommunicationem. Dictum est autem iam de gradibus & ordine admonitionum, quæ priuatim & publicè habentur apud lapsum fratrem aliquem, deinde in cœtu Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ, postremò coram tota Ecclesia, priusq̃ ad excommunicationem perueniatur: vbi

bi de progreſſu diſciplinæ agitur. Vbi igitur omnibus illis admonitionibus nihil effici potuit: hoc ſolùm reſtat tandem, vt contemptor ille omnium iſtiuſmodi admonitionum à cœtu Eccleſiæ reijciatur.

Neq; verò ſola Miniſtrorum ac Seniorum vnà omnium (ne dicam vnius aut alterius Miniſtri) autoritate ab Eccleſia quiſq; eijcitur: ſed vnanimi totius Eccleſiæ conſenſu atq; approbatione. Ita enim Paulus lugere vult totam Eccleſiam circa fratris alicuius excommunicationem. 1. Cor. 5. *Et non temerè ſpiritum ſuum toti Corinthiorum Eccleſiæ coniungit in tradendo Satanæ illo, qui cum Nouerca illic ſua cõſuetudinem habebat. Papa quidem Romanus & iurati illi Epiſcopi Eccleſiam hîc non morantur: ſed contempto illius iudicio, neſcio quã ſibi iuriſdictionem arrogarunt. Ad quam id quoq; pertinere putant, vt per illos ſolos excommunicatio fiat. Hac via ſcilicet perueniendum erat ad premendam tyrannide Chriſti Eccleſiam: qui vnicus in omnibus ipſorum cõcilijs ſcopus fuiſſe videtur. At verò Paulus, qui non minore alioqui apud Corinthios miniſterij ſui autoritate, quàm Pe-*

trus

trus apud Romanos valebat (ne quid hic de Papa Romano eiusq; cornutis Episcopis dicamus) tantum sibi non sumit interim, vt sua ipse autoritate Corinthiū illū, thori paterni violatorem, Satanæ tradat: sed absens cùm esset, Ecclesiam hortatur exposita illi sua sententia, vt flagitiosus ille in totius Ecclesiæ cœtu (tanq̃ se ipso etiam præsente) Satanæ cum publico luctu Ecclesiæ tradatur. Hoc nimirum poscebat fides ministerij Apostolici, vt curā quidem seriam ac diligentem suæ Ecclesiæ (quamlibet absens) haberet: illámq; de sua voluntate certiorem in eius gubernatione faceret: adeóq; & officij illam sui de rescindendis flagitiosis istiusmodi hominibus, grauiter admoneret. Sed sibi ipse non sumit, vt in publico etiam facinore quidq̃ omnino sua solius autoritate agat. Cæterùm Ecclesiæ ipsi suam autoritatem permittit, vt ipsa in cœtu suo id agat, quod ille agendum esse omnino putabat. Ita verò & in nostris Ecclesiis non solùm Superintendens, sed ne Ministri quidem ac Seniores Ecclesiæ vnà omnes excōmunicare quenq̃ possūt in sua Ecclesia: nisi toti⁹ simul Ecclesiæ assensus publicus

atq;

 atq; approbatio accedat.

Diximus autem, quo die frater aliquis publicè & nominatim coram tota Ecclesia denunciatur propter contemptas priores omnes admonitiones, simul quoq; diē constitui, quo frater ille ita iā denūciatus (nisi interea resipiscat) excōmunicari debeat. Et moneri præterea Ecclesiam totam: vt si quisq̄ nimium præcipitari, aut alioqui parum legitimè peragi putet excommunicationem ipsam aduersus denūciatum fratrem illum, intra octo totos dies ante ipsam excommunicationē Ministros ac Seniores Ecclesiæ huius admoneat. Siue priuatim aliquos, quos velit: siue simul omnes in consueto cœtu ipsorum. Et sententiæ suæ rationem ex verbo Dei reddat.

Si igitur ante constitutum illum excōmunicationis diem, neq; quisq̄ alius ex verbo Dei ostēdere poßit, peccari vllo modo in denūciato fratre illo ita iam (vt est dictum) excōmunicando: neq; ipsemet denunciatus frater ille vllam det resipiscentiæ suæ significationem: tum sine longiore mora silentium Ecclesiæ habetur pro tacito consensu ipsius, & approbatione futu-

ra

næ excommunicationis. Si verò aut alius quisq̃ è cœtu Ecclesiæ ostendat ex verbo Dei causas aliquas legitimas differendæ adhuc aliquousq; excommunicationis: aut frater ipsemet denunciatus ille ante diem constitutum specimen aliquod certum det suæ resipiscentiæ: tum res tota rursum differtur spe illius resipiscentiæ in proximũ alterum Dominicum diem: & causæ huiusmodi dilationis publicè coram Ecclesia exponuntur. Proximo verò deinceps Dominico die frater ille denunciatus aut publica pœnitentia sese reconciliat Ecclesiæ, iuxta suprascriptam illius formã: aut tandem tandem necessariò excommunicatur.

Vt autem circa excommunicationem grauiter & ordine omnia gerantur: pridie excommunicationis habendæ conueniunt à meridie Ministri & Seniores vtriusq; Ecclesiæ: & diligens à singulis inquisitio fit, nũ aliquæ causæ proferri possint, propter quas iuxta verbum Dei excommunicatio ipsa aut differri adhuc, aut etiam planè omitti debeat. Quod si quidem eiusmodi profertur, quod pondus aliquod iuxta uerbum Dei, habere posse videtur

siue id Seniorũ aliquis ex sese proferat; siue ab alijs auditũ exponat: tum de eo inter Ministros & Seniores ita deliberatur, vt vnanimis omniũ consensus habeatur, qui verbo Dei alioqui nitatur. Si verò nihil eiusmodi profertur, tum postridie proceditur ad excommunicationem denũciati fratris: & publicum Ecclesiæ silentium pro assensu illius atq; approbatione habetur.

Quo die verò est habenda ipsa excommunicatio, nempe constituto ad id (vt dictum est) Dominico die: contrahitur nõnihil consueta publica cõcio matutina, vt Ecclesiastes tempus aliquod habere possit ad explicandam naturam ac rationem excommunicationis in Ecclesia Christi. In ipsa verò explicatione hæc potißimum tractantur.

Argumentum admonitionis publicæ de excommunicatione.

I. Exponit Ecclesiastes, quid sit & quid in se complectatur, quámq; vim obtineat ipsa excommunicatio. Docet esse Christi

Domi-

Domini institutionem, ad retundendum in eius Ecclesia comtemptum legitimarũ omnium admonitionum, ordinatam: quæ nos etiam nostræ inuicem omnium aliorũ pro alijs curæ ac sollicitudinis admoneat, qui nos vnius in Christo corporis membra esse profitemur. Docet item duo imprimis esse obseruanda in ipsa excommunicatione. Primò resectionem ipsam mẽbri à toto reliquo Ecclesiæ corpore: quæ præsertim fiat in nomine & cum virtute atq; potentia Domini nostri Iesu Christi: quemadmodum Paulus loquitur. Deinde traditionem resecti membri in potestatem Satanæ in interitum carnis. Vtrumq; porrò id horribile planè esse. Nam istiusmodi resectione iam fieri, vt (tantisper dũ nos rursum Ecclesiæ non reconciliamus) nullæ omnino vitæ ac salutis æternæ promissiones ad nos censeantur quoquo modo pertinere. Cum enim Ecclesia sit mysticum Christi corpus: vt qui ab illa resecti sunt, ad Christi quoq; Domini corpus pertinere non possint. Et extra illud ipsũ Christi Domini corpus nulla sit certa salutis spes Diuinis promissionibus proposita. Quatenus sanè nemo ascendit in cœ-

1. Cor. 5

Ioan. 3.

 lum, nisi qui descēdit de cœlo. Perspicuum est resectos ab Ecclesia, ab omni simul etiam salutis spe excludi (quatenus sanè è corporis Christi compage eijciuntur) donec per Ecclesiam rursus facta legitima reconciliatione recipiantur. Etsi autem Christus Dominus eodem loco à nobis haberi velit resectos istiusmodi admonitionum Ecclesiasticarū cōtemptores, quo Ethnici & publicani haberi solent. Est tamen tantò grauior excommunicatorum conditio: quantò grauius est auditas contempsisse à Christo ipso institutas admonitiones, quàm nunquam auditas nō obseruasse. Et dum Dominus noster admonitionum omnium contēptores eodem planè cum Ethnicis & publicanis loco habendos esse docet: non equidem hoc agit, vt crimē vtriusque par faciat: sed vt consuetudinem vtriusque (dum nullum dant specimen resipiscentiæ) perinde vitādam in Ecclesia esse doceat. Comtemptus igitur admonitionum Ecclesiasticarū grauiorem multò reddit causam eorum, qui ab Ecclesia per vsum disciplinæ resecantur: cuius equidem nomine Ethnici accusari non possunt. Vt intelligamus peccatū eorum, qui sunt excommunicati legitimo

Eccle-

Ecclesiæ ordine, grauiore vinculo ligatũ esse in cælo pariter atq; in terra, q̃ peccatũ Ethnicorum. Sed mali magnitudinem cõduplicat, dum quis ab Ecclesia rescinditur in nomine & virtute ac potestate Domini nostri Iesu Christi. Quemadmodum enim plurimum interest, humanáne an verò Diuina vi ac potentia è Diaboli tyrannide liberemur: ita plurimum interest etiam, humanáne autoritate an verò in nomine virtute ac potestate Christi Domini ex Ecclesia eijciamur. Nimirum eos qui ad hunc modum excommunicantur, Satanæ ipsi tradi audimus. Qui equidẽ indulgere non solet, illis præsertim, quos sibi ad eum modum traditos habet. Potissimum autem si vllam in eis spem resipiscentiæ videat. Aut si quibus indulget, non alio id proculdubio consilio facit: quàm quòd dũ sibi ab illorũ resipiscẽtia nõ magnoperè metuit, comtemptum eorum sua istiusmodi indulgentia alere obfirmaréq; conatur. Essetq; planè deplorata ac modis omnibus desperata causa omniũ (quod in ipsis est) qui ad eũ modũ ab Ecclesia eijciuntur: si non certis finibus nobis Spiritus sanctus eam Satanæ in excommunica

 tos potentiam circumscripsisset. Sed in carnis interitum tradi eos Satanæ Paulus docet, qui ad eum modum excõmunicantur. Vt intelligamus meritò quidem eos, qui se per contemptum omnium admonitionum excommunicari patiuntur, Satanæ posse tradi, sine spe veniæ vlla ad æternam cõdemnationem: sed gratuita id Dei erga nos benignitate in Christo fieri, vt in carnis duntaxat interitũ tradãtur. Si quomodo per immissas à Satana (iuxta permissam illi potestatẽ) carnis afflictiones caro ipsa spiritui subijci, atq; ita demum qui sunt resecti, ad resipiscẽtiam & recõciliationem reuocari possint. Interim tamen Hiobi exemplo docemur, ad quem modum à Satana tractentur, in quos ille potestatem sibi (quod ad carnem attinet) à Deo traditam habet: quamcunq; id tandem ob causam nõnunq̃ Dominus faciat. Nec leue est, quod de Corinthio illo p Paulum excommunicato legimus. Nempe non multũ abfuisse quĩ absorberetur in suis afflictionibus, posteaq̃ reiectus esset. Et certum est in neminem solere esse mitiorem Satanam in hac vita: q̃ in eos, à quorum resipiscentia sibi nihil metuit.

Iob. 1.

Sic

Sic vt hoc sanè magis sit exitialis iudicãda eorum excommunicatio, quò mitius à Satana tractari videmus: quos ille sibi iã in suam potestatem, potissimum autem in nomine virtute atq; autoritate Christi Domini traditos habet.

II. Docet Ecclesiastes, non tam equidem crimina ipsa atq; flagitia quantumuis grauia, q̃ contemptum potius rebellem ac præfractum, excommunicationis remedio ab Ecclesia Christi arceri. Nullum enim tam esse atrox facinus ac flagitium, quod Ecclesia ferre non debeat (cũ & ipsa sit oĩ infirmitatis genere circũdata) præter obstinatum, rebellem ac præfractum contemptum admonitionum ex verbo Dei. Hoc enim fermentum ferre nõ potest Christus Dominus in sua Ecclesia: perinde atq; Diabolum ipsum huius fermenti artificem & autorem. Inde verò facilè apparere, quidnam sit sentiendum de Papisticis excommunicationibus: dum per illas nõ equidem contemptum legitimarũ admonitionum ex verbo Dei arceri ab Ecclesia: sed humanarum traditionũ trãsgreßiones puniri per tyrannidem Antichristianam videmus.

III. Explicat Ecclesiastes modũ & ordinem instituendæ excommunicationis. Nempe excommunicationẽ nõ esse positam in Ministrorum pariter omnium, nedum in vnius (quamlibet magnus habeatur) arbitrio atq; autoritate: sed in vnanimi totius Ecclesiæ consensu iuxta verbum Dei. Et proinde toti Ecclesiæ indicari oportere causas omnes instituendæ cuiuslibet in fratrem quempiam excõmunicationis: eiúsq; publicum assensum requiri, priusq̃ instituatur. Ita Paulus Corinthium illum non aliter Satanæ tradit, q̃ coniuncto spiritu suo cum ipso cœtu Corinthiacæ Ecclesiæ. Vt autem legitimus Ecclesiæ assensus haberi posšit: & peccatum ipsum excommunicandi fratris cum suis circumstantijs, & obstinationem ipsius in contemnẽdis omnibus Ecclesiasticis admonitionibus, coram tota Ecclesia exponit. Docétq; esse id debiti officiiq; omnium in Ecclesia, vt si quisq̃ aut in obseruato apud excõmunicãdum fratrẽ admonitionũ ordine ac modo, aut in ipso disciplinæ progressu aliquid requireret, id tempori Ministris ac Senioribus Ecclesiæ indicaret. Alioqui silentium totius Ecclesiæ habendum

dū esse pro vnanimi consensu ipsius. Inde verò etiam docemur, quid de Papisticis excommunicationibus statuendum sit: quæ sola Pseudoepiscoporū tyrannide pro ipsorum tribunalibus instituuntur. Et omnium grauissimæ esse cēsentur, quæ odio veræ religionis in studiosos doctrinæ ac religionis Euangelicæ, Pharisaico supercilio decernuntur. Nimirum de illis docet Christus Dominus. Beati eritis, cum vobis maledixerint propter nomen meum. Et ad illas pertinet Propheticum illud. Maledicā benedictionibus vestris, quibus & iā maledixi. &c. Matth.5. Malac.2.

IIII. Exponit Ecclesiastes, excommunicationis vsum non solùm nō pugnare cum lege charitatis Christianæ: sed grauißimè etiam violari legem charitatis in Ecclesia Christi, si legitimus excommunicationis vsus non obseruetur. Quemadmodum enim infidelis chirurgi est putridum ac noxium toti corpori membrum, in totius corporis perniciem fouere velle: quemadmodum item veneficium est non autem beneficium, fermentum lue aliqua infectum toti cōspersioni immiscere velle. Ita cum nihil sit nocentius obstinato, rebelliq;

belliq; ac præfracto prorſus contemptu admonitionum ex verbo Dei in Chriſti Eccleſia: grauiſsimè proculdubio peccāt Miniſtri illius (nedum vt illam ament) qui infectum lue hac exitiali membrum ipſius aliquod, in perniciem totius corporis alere inter ſeſe fouereq; pergant. Ac non potius totam admonent Eccleſiam, vt ſibi iuxta Chriſti & Apoſtolorum doctrinam à tam noxio fermento caueat.

V. Exponit fructus legitimæ excommunicationis. Nempe, Primùm Dei nomẽ per illam honoratur, quatenus ſanè legitimo excõmunicationis vſu teſtamur, nos longe ab illis abeſſe, qui indulgentia flagitiorum Dei & ſui Euangelij nomen prætẽdũt. Quæ ſanè res facit, vt male nũc paſsim audiat doctrina Euangelij Chriſti, dum illam indulgentiæ noſtræ prætexere conamur. Deinde *vſu legitimæ excommunicationis conſeruatur Eccleſia in ſuo officio: diſcit ſollicita eſſe pro ſalute membrorum ſuorum. Docetur q̃ res ſit inuiſa Deo planeq; intolerabilis admonitionum Eccleſiaſticarum contemptus. Co adunatur indies magis ac magis per quotidianas inuicem ex verbo Dei inter ſeſe*

admonitiones ac consolationes: atq; assidu is istiusmodi exercitijs in vnanimi semp consensu confirmatur. Postremò remediū etiam adhibetur ijs, qui sunt excommunicandi, legitimo vsu excommunicationis. Negari enim non potest curam haberi eorum, qui sunt excommunicandi ab Ecclesia. Suffunduntur enim pudore, vt per publicam pudefactionem peccati sui magnitudinem agnoscant: in illóq; sibi displiceant ac tandem resipiscant. Resecantur à reliquo toto Ecclesiæ corpore cū luctu publico, vt cum publica rursum gratulatione per reconciliationem recipiantur. Traduntur Satanæ, vt agnita demū sua miseria Dei misericordiam implorēt. Breuiter quemadmodum membra in corpore humano, quæ gangræna occupauit, secantur, vruntur ad hominis reualescentiam: & quò maiore id cura fiat, hoc est maior spes restituēdæ valetudinis. Ita ad propellendam à nobis gangrænam omnium maximè exitialem ac pestiferam (contemptum, inq; obstinatum ac rebellem Ecclesiasticarum omnium admonitionum) institutum habemus à Christo Domino in sua Ecclesia extremum illius remedium, ex-

commu

VI. Ostendit Ecclesiastes, q̃ sit noxia Ecclesiæ intermissio disciplinæ, & proinde etiam excommunicationis. Primum ab vna morbida pecude facilè infici totũ gregem, si non illi aliquo remedio tempori occurratur. Deinde prouocari iram Dei aduersus totam Ecclesiam, per disciplinæ neglig ẽtiam, adeoq; & Diuina punitio accersitur: quemadmodum Paulus docet. Neq; desunt exempla Diuinæ seueritatis grauissima, aduersus disciplinæ Ecclesiasticæ negligentiam. Nimirum vt non rarò declinamus Diuinam vltionem, dum nos diiudicamus: ita dum nobis ipsi neglecto disciplinæ vsu indulgemus, Dei in nos vindictam prouocamus. Hinc enim & tyrannidis immanitas & sectarum omnium seges. Digni sumus videlicet, qui & sectarũ & tyrãnidis carnificina puniamur, dum paterna iuxta vsum disciplinæ Ecclesiasticæ virga corrigi non sustinemus.

1. Cor. 11.

Hæc ita de excommunicatione dicuntur ad totam Ecclesiã. Et impietas eorũ accusatur, qui vsum disciplinæ Ecclesiasticæ aut traducunt: aut in gratiam hominũ

negli-

negligũt' seu profanãt. Deinde Ecclesiastes ad exercẽdam ipsam excõmunicationẽ progreditur in hunc modum.

Sedẽt in prospectu totius Ecclesiæ Ministri Seniores ac Diaconi omnes. Quos ad diligenter auscultãdum omnia Ecclesiastes adhortatur: vt de omnibus, quæ ad ipsorum ministerium hac in parte pertinẽt, in conspectu totius Ecclesiæ respondere poßent iuxta ipsius interrogationes. Tandem ad Ecclesiam conuersus, illã alloquitur in hunc modum.

Non ignoratis (fratres) admonitũ iam pluries fuisse fratrem nostrũ. N. & priuatim & publicè iuxta vsum disciplinæ Ecclesiasticæ: tam de peccato suo, q̃ etiam de contemptu omnium apud ipsum factarum admonitionum: tam in cœtu Ministrorum ac Seniorum omnium, q̃ hîc etiã semel atq; iterum in publico totius Ecclesiæ cœtu. Ne quid de priuatis aliorũ fratrũ admonitionibus dicamus. Atq; hæc omnia toties facta esse, ne ad lugubrẽ nobis omnibus hanc ipsius excõmunicationem perueniretur. Sed cũ hæc omnia frustra apud eum facta esse cũ

magno

magno animi nostri dolore videam';
ipséq; nulla adhuc det indicia veræ re
sipiscentiæ per vllam culpæ suæ legiti
mam agnitionem ac deprecationem.
Vósq; præterea silentio vestro consi-
lium Ministrorum Seniorum ac *D*ia-
conorum vestrorum omnium, de ex-
ercenda aduersus hanc ipsius obstina
tionem excommunicatione, approba
tis. Cogemur iam tandem (quanq̃ in-
uiti, nec sine publico luctu nostrûm
omniũ) descendere ad eius excommu-
nicationem. Et vt omnibus vobis li-
quidò constet, nos omnes inuitos ad
illam planè compelli: peccatum ipsi-
us, quo aduersus legem Dei fratres su-
os imprimis, deinde verò vniuersam
nostram hanc Ecclesiam offendit, ex-
ponemus.

Atq; hîc Ecclesiastes *recenset omnia or
dine, quæ excommunicandus ille frater de
signauit, tã ante post q̃ admonitiones oẽs,
& priuatas & publicas. Quoties item
& p quos fuerit admonitus, tam priuatim
q̃ publicè nomine Ministrorum ac Senio-
rum omnium, & etiam coram toto* Eccle-
*siæ cœtu. Hæc tamen omnia frustra apud
ipsum*

ipſum hactenus acta fuiſſe.

Tādem verò ad reliquos Miniſtros Seniores ac Diaconos conuerſus Eccleſiaſtes ab eis coram tota Eccleſia ſciſcitatur, num ita ſe habeant omnia, quemadmodū ipſe narraſset. Illiq; auſcultante tota Eccleſia reſpondent: Etiam. *Deinde ab iiſdē Miniſtris reliquis ac Senioribus & Diaconis quærit: num quiſq; ex Eccleſia tota illa hebdomade ad ipſos retulerit, quod meritò obſtare poſſe videretur, quò minus ad fratris denunciati excommunicationē procedatur. Illiq; rurſum reſpondent. Aut nihil ad ſe relatum eſſe: aut quod non ita multum ad rem ipſam facere videatur. Quod ſi futilia quædam ad ſe relata eſſe dicant: tum ea omnia per* Eccleſiaſten *ex verbi Diuini autoritate confutantur & refelluntur.*

Poſtea vertit ſeſe ad Eccleſiā Eccleſiaſtes: illámq; hortatur, vt vicem fratris ſui illius impœnitentis verè & ex animo doleat: quemadmodum membro in corpore male affecto membra reliqua omnia condolere, malóq; ipſius ex animo affici debēt. Et poſteaq; extremum illi iā remediū ſuæ impœnitentiæ adhiberi neceſſariò oportere vi-

 re vident, vt dolorem suum ac luctum pro impœnitente fratre suo publica sua ad Deum precatione in genua procumbentes cõtestetur. Ipse verò Ecclesiastes procumbente in genua tota Ecclesia, ad hunc modum clara & expedita voce precatur.

Precatio pro impœnitente fratre ante eius excommunicationem.

OMNIPOTENS æterne & misericors Pater, qui per tua gratuita erga nos bona in Christo volũtate & misericordia non vis mortem peccatoris: sed potius vt Spiritus sancti tui afflatu conuertatur & viuat. Quíq; eá esse vim testaris Diuini verbi tui, vt petras etiam ipsas mallei instar potenter comminuat ac contũdat. Te ecce supplices ac coram oculis tuis prostrati per nomen dilecti filij tui oramus, vt fratris nostri impœnitentis. N. cor atq; animum hactenus lapidis instar obduratum, virtute verbi tui autore Spiritu sancto tuo emollire ad pœnitentiam

tiam, tenebrásq; mentis suæ luce Diui næ tuæ gratiæ dispellere digneris. Vt in corde tandem suo sentiat grauiter se, primùm in te ô Pater indulgentissi me, deinde verò in tuam quoq; hanc Ecclesiam peccasse: peccatúmq; hoc su um apud te & hanc Ecclesiam accuset ac nobiscum vnà deploret. Ne ipsum inuiti, sed impœnitentia ipsius compulsi, è mystico tuo corpore cùm lu-ctu nostro excludere cogamur: sed eũ potius vt viuum filij tui membrum in hac ipsius Ecclesia cum gaudio & gra tulatione retineamus. Exaudi nos ô Pater indulgentissime, per nomen dilecti filij tui ad te clamãtes. Nostrúmq; hunc fratrem impœnitentem atq; ad interitum iam propendentem in viam rursus clementer verbo virtutis tuæ reuoca: quò nos oẽs, qui propter ipsius obstinationem in cõspectu tuo lugemus, per eius resipiscentiam exhi larari, illiq; gratulari, & nomen tuum adorandum in cœtu hoc nostro cum gaudio celebrare possimus. Nos quidẽ indigni sumus quos tu audias Pater sanctissime, qui te alioqui assiduis

noſtris peccatis irritamus. Sed tu ne velis nos ipſos in nobis intueri. Intuere autẽ dilectũ filiũ tuũ, quẽ in caput noſtrũ ínq; aduocatũ põtificẽ mediatorẽ ac propiciatorẽ noſtrũ pro tua miſericordia cõſtituiſti. Hũc ipſũ (quæſumus) mortísq; ſuæ pro nobis meritũ, noſtríq; in ſanguine illi⁹ acceptationẽ miſericorditer intuere: & ne patiaris innocentiſſimum filij tui ſanguinem pro hoc fratre noſtro impœnitente, nobísq; pariter omnibus fuſum, Satanæ dolis ac tyrannide profanari. Inclina aures tuæ miſericordiæ Pater beneficentiſſime ad populi huius tui preces, nomẽ ſanctum tuum ſuper fratre hoc impœnitente cum luctu inuocantis: vt tuo beneficio ſanetur potius, q̃ in æternum interitum à corpore tuo abſcindatur. Id verò abs te petimus fiducia capitis ac mediatoris noſtri Christi Ieſu, iuxta præſcriptum nobis ab ipſo modum. Pater noſter. &c,

Finita hac precatione obſeruat Eccleſiaſtes, num frater ille impœnitens prodeat ad dandum aliquod indicium ſuæ reſipiſcentiæ. Quod ſi fiat, Eccleſiaſtes illũ ad reliquos Miniſtros ac Seniores & Diaco

nos accedere iubet in conspectu totius Ecclesiæ, vt illis mentem atque institutum suum exponat. Illique eum audiant, & notas veræ in illo pœnitentiæ obseruent. Quas si viderint, rem mox Ecclesiastæ in suggesto stanti indicant, vt excommunicatio differatur. Ecclesiastésque id totum Ecclesiæ ipsi exponit: illámque ad gratiarum actionem pro fratris impœnitentis resipiscentia adhortatur. Publica autem fratris illius pœnitentia in aliud tempus differtur: vt quod iam statuisset, animo bene deliberato réque tota bene excussa faciat, ad maiorem Ecclesiæ ædificationem. Præterquam si ita manifesta det signa veræ resipiscentiæ, vt omnem omnino tollant de illa dubitationem. Tum enim publica eius auditur pœnitentia à tota Ecclesia, loco institutæ excommunicationis. Illéque culpam omnem publicè agnoscit ac deprecatur apud totam Ecclesiam, & peccati & contemptus pariter tam diuturni omnium apud se factarum admonitionum, pro eo ac per Ecclesiasten omnia narrata fuerunt. Omniáque tum demum ad eum modum fiunt, ad quem modum de publica lapsorum pœnitentia in superioribus exposita habentur. Facto initio ab ea admoniti

 one, quæ ad lapsum ac pœnitentem fratrē habetur post eius confeßionem.

Si autē frater ille impœnitēs neq; prodit ipse, neq; per alios vllam dat resipiscentiæ significationem: tum Ecclesiastes paucis obstinationem fratris illius impœnitentis apud Ecclesiam deplorat. Et productis aliquot scripturæ locis ostendet, quanta Diuinæ sit vltionis contra obstinatum istiusmodi contemptū seueritas. Horrendum esse incidere in manus Dei viuentis. Ac multò miserrimum esse, non sentire iram Dei in nostris cordibus aduersus peccatū: & proinde illum moneri adhuc semel atq; iterum per nomen Christi Domini pro peccatis nostris mortui, vt culpam peccati cō temptúsq; sui adhuc agnoscat, seq; Ecclesiæ reconciliet, & sanguinem Christi Domini in se, quo ablutus est, ne conculcare pergat.

Quòd si hisce adhuc aut similibus admonitionibus frater impœnitens ille lucri fit atq; resipiscentiam pollicetur: agēdum cum illo erit, vt iam suprà dictum est. Sin minus, sed animo nihilominus adhuc obstinato perstat in contemptu omnium admonitionum: tum Ecclesiastes vertit ad

Eccle-

Ecclesiam suam orationem ad hunc modum.

Viri fratres. Posteaq̃ impœnitẽtem fratrem nostrum. N. contra Dominũ & hanc ipsius Ecclesiam tot modis peccasse (vt audistis) neq; ad resipiscẽtiam vllo modo induci posse videtis. Constátq; illum verbi Diuini testimonio à regno cœlorum beatáq; Christi Domini societate excidisse. Et nobis sanè (quanq̃ inuitis) faciendum est cũ publico luctu nostro omnium, quod iuxta Christi Domini præceptum, & Apostolicam obseruationẽ nostri debiti officiiq esse scimus. Nẽpe vt quos ad Christi Domini nostri societatem non pertinere verbi sui testimonio docemur: eos ad nostram etiam in ipso societatem non pertinere, per institutam ab ipso excommunicationem, cõtestemur & declaremus. Vt autem nõ nostro ipsorum id dũtaxat, sed in Christi ipsius Domini nomine vnà cũ virtute & potestate ipsius faciamus: eundem ipsum Christum Dominum nostrum, cui se omne alioqui genu flectere debet, in genua & ipsi nostra

 procumbentes inuocemus ad hunc modum.

Inuocatio nominis Christi Domini ad excommunicandum fratrem impœnitentem vnà cum ipsa excommunicatione.

O DOMINE Iesu Christe vnice atq; æterne Rex tuæ Ecclesiæ, qui oris tui Diuini verbo præcepisti, vt qui de peccato suo admoniti Ecclesiasticas nihilominus admonitiones omnes abs te institutas contemnerent, è communione tuæ Ecclesiæ eijciantur, atq; vno & eodem loco cũ Ethnicis hominibus habeantur. Huic igitur tuæ obtemperantes institutioni, per Apostolos tuos nobis etiam commendatæ, adsumus ecce in tuo nomine cõgregati, vt fratrem nostrum. N. in peccato ipsius & contẽptu tuæ huius Ecclesiæ obstinatum atq; impœnitentẽ, cum virtute & potestate tua è cœtus

nostri

nostri corpore excludamus: ad nominis tui sacrosancti gloriam, ad Ecclesiæ item huius nostræ conseruationẽ atq; ædificationem: & ad remediũ extremum pertinaciæ atq; obstinationis prædicti impœnitẽtis fratris nostri. Et quoniam tu ipse te nobis in tuo nomine congregatis semper quidem, sed potissimũ in ministerio Ecclesiæ tuæ versantibus adfuturum esse, ac Spiritu tuo etiam gubernaturum promisisti. Te supplices inuocamus, ut nobis virtute tua Diuina adesse, nostrúmq; hoc ministerium in excludendo impœnitente hoc fratre nostro à cœtu nostro, Diuini Spiritus tui virtute gubernare atq; efficax reddere digneris. Tuísq; iã verbis confisi, & tui adorandi Spiritꝰ virtute instructi Domine Rex Doctor & Pontifex noster æterne, impænitẽtem hunc fratrem nostrum. N. omniúmq; hactenus Ecclesiasticarũ admonitionum obstinatum cõtemptorem, in tuo nomine tuáq; potestate & autoritate (veluti noxium corpori nostro membrum) in tuæ Maiestatis Diuinæ Ecclesiæq; huius tuæ totius conspe-

 ctu publicè à cœtu dei nceps nostro, salutaríq; eius societate (ipsius interim vicem miserantes) excludimus ac resecamus. Eius peccatũ pro functione nostri ministerij ligamus: ligatúmq; esse in cœlo pariter ac in terra iuxta doctrinam verbi tui pronunciamus. Et pijs vbiq; omnibus pro eiecto foras prorsúsq; iã Ethnico homine ac publicano habendum esse censemus. Atq; Satanæ illum iam (Paulum Apostolum tuum sequuti) ingemiscentes tradim^9 in carnis suæ interitum: si quo modo illi adhuc mortuus per afflictiones à Satana infligendas, spiritu interim suo ad extremum ex tuo beneficio reuiuiscere ac seruari possit. Venisti enim seruare quod perierat: & vt cessare facias illius in nobis tyrannidem, qui propter nostrum peccatum mortis in nos imperium obtinebat. Qui cum Deo Patre tuo et sãcto Spiritu viuis ac regnas Deus trinus & vnus in sæcula. Amen.

Matth.18. Luc.19. Heb.2.

Absoluta porrò ad hunc modum ipsa excommunicationis declaratione, monet Ecclesiam Minister, ad quem modũ quisq;

im

in Ecclesia erga excommunicatum illum affectus esse, quatenúsue cum eo consuetudinem habere debeat: tantisper dum non resipiscit.

I. Docet habendum esse illum pro Ethnico & publicano, quemadmodũ Christus docet: cuius videlicet peccata ligata sint ministerij Ecclesiastici testimonio in cœlo & in terra: donec se reconciliet Ecclesiæ per publicam pœnitentiam iuxta verbum Dei. Et proinde ad precum Ecclesiasticarum Sacramentorúmq; communionẽ haudquaq̃ admittendum esse. In publicis tamen concionibus ferendum esse tantisper, dum doctrina Euangelij traditur: si quo modo illa audita ad resipiscentiam Spiritu sancto autore permoueri possit.

II. Cùm hoc familiare ferè excõmunicatis hominibus esse videamus, vt si quos possint, sua consuetudine in sui mali societatem pertrahant: & ideo potissimũ è cœtu Ecclesiastico eijciũtur, ne alios sua impietate inficiãt. Esse etiam id debiti officiíq; omnium in Ecclesia, vt familiarem omnem cum excommunicato consuetudinem modis omnibus vitent. Corrumpunt nanq; bonos mores praua colloquia. A ciuilibus ta

2. Thes. 3.
1. Cor. 5.
1. Cor. 15.

 libus tamen contractibus ac negotijs aml dus ita nō est, vt cum illo ea nō liceat more politico exercere.

III. Qui tamen solidius in fide instructi intelligunt se fructum aliquem apud excommunicatos colloquijs suis ex verbo Dei posse facere, captare omnes occasiones debent illorum admonendorum, & in viam rursus reducendorum, tantisper dum spem aliquam resipiscentiæ superesse vident. Si quo modo fiat per gratiam Dei, vt ad ouile Christi rursus reuocari possint.

IIII. Vt nemo in Ecclesia iniquis præiudicijs excommunicatos grauet, rideat, despiciat, aut traducat: sed vicem illorum ex animo potius doleat. Cogiténtq; in Ecclesia omnes sibi idem euenire etiā posse: vt qui æquè sub peccatum sint conclusi (quod in ipsis est) atq; illi: nisi Diuina gratia seruarentur. Fieriq; posse, vt & ipsi excindātur: & qui iam eiecti sunt rursum inserantur. Quare vt se ipsum quisq; in Ecclesia obseruet, dum excommunicatum aliquem intuetur. Et id pariter oēs dent operam, vt ab ijs peccatis & contemptu admonitionum sibi diligentissimè caueant

Rom. 11.

ueant

ueant: propter quem alios excommunicatos vident. Hypocritarum esse hoc, nō autem Christianorum, vt ijsdem malis obnoxij adeóq; & grauioribus nonnunq̃ (etiāsi non vsq; adeò sint conspicua) præ alijs tamen sibi magis placeant, sanctioresq; alijs haberi velint: & alios præ se despiciant ac traducant. Nihilo magis autem ferendam esse in Ecclesia superciliosam talium hypocrisim, si certis documentis conuinci poßit, q̃ alia quæuis flagitia. Et quē admodum palàm flagitiosos ferendos nobis non esse docemur: ita & à fermēto Pharisaico quod est hypocrisis, modis omnibus nobis cauendum esse audimus. Neq; enim dubium est excommunicatos iri hypocritas omnes, nisi tempori resipiscant: producta in lucem coram vniuersi orbis theatro in die Domini hypocrisi ipsorum, sublata demum omni spe veniæ ac remißionis peccatorum. Quā alioqui in vita hac ipsis etiā excōmunicatis ademptam non esse scimus. Math. 16. Mat. 8.

V. Monetur Ecclesia, vt quò magis excommunicatos propter ipsorum obstinationem de vita ac salute æterna periclitari videt, hoc diligentius quisq; pro illis domi suæ oret: si qua modo è laqueis Di-

 aboli liberari queant.

Postremò hortatur populum Ecclesiastes, vt quemadmodum Diuinæ seueritatis imaginem in eiectione excommunicatorum intuētur: ita se omnes etiam humilient sub potēti manu Dei. Atq; in genua procumbentes precentur, vt eos Dominus ab istiusmodi obstinatione in peccato & contemptu Ecclesiæ seruare: excommunitum verò illum ab ea sua impietate reuocare dignetur: ad hunc modum.

1. Pet. 5.

Precatio post latam excommunicationem.

OMNIPOTENS cœlestis Pater, qui in tua manu habes corda omniũ ad salutem ipsorũ. Supplices te oramus propter filium tuum Christũ Iesum, vt cor pertinax excommunicati huius. N. verbi tui Diuini virtute ꝑcellere, Diuiniq; Spiritus tui afflatu flectere digneris. Vt iudicij tui seueritatem aduersus peccatum suum in corde suo sentiat, culpam in illo suam agnoscat, illam apud te accuset, in illa si-

bi

bi verè & ex animo displiceat, & eius condonationem apud te primùm per nomen dilecti tui filij: deinde verò apud tuam hanc, quam offendit, Ecclesiá supplex precetur ac imploret. Atq; ita demum ad te conuersus, inq; tuam rursus gratiam receptus è Satanæ potestate, qua nunc cōstrictus detinetur, liberari: nobisq; per suam resipiscentiam maius adferre gaudium possit, q̈ nos nunc per peccati contemtúsq; sui obstinationem in hac excommunicatione contristauit. Et sit præterea exemplo nobis omnibus sua resipiscentia: ne & nos pudeat nostrorum quoq; peccatorum culpam agnoscere tam priuatim q̈ publicè (si quando id res postulet) illámq; deprecari. Ne auferas prorsus Spiritum sanctum tuum Pater misericordissime à resecto iā hoc corporis nostri membro, etiamsi Satanæ sit traditum in carnis interitū. Nobis autem natura perinde nostra ad omne etiam malum propendentibus gratia tua ita assiste, vt veteris Adæ ingenium indies magis ac magis in nobis comprimere, atq; in nouum ho-

minem

minem (qui ſecundum Deum in ſanctitate veritatis & iuſtitia ſua ſemper incremēta habet) renouari poſſimus.
Ephe. 5.
Et ſi quando nos dolis Satanæ circumuentos in quodcunq; flagitium labi contingat (ſumus enim omnes quòd in nobis eſt peccati mancipia) ne nos in peccato noſtro obdureſcere quoquo modo, atq; ita in illo demum etiam perire ſinas. Sed aliquos ſemp excites, qui nos per verbi tui Diuini admonitionem in officio noſtro contineant, letalémq; in peccatis noſtris ſecuritatem, ac veluti ſoporem quendā à nobis arceant. Vt nobis Chriſtus Dominus in noſtris peccatis non obueletur ad noſtri cōdemnationem: ſed potius in noſtris cordibus ad noſtri correctionem illuceſcat. Da vt ſalutares omnium admonitiones non modò non contemnamus, illiſue offendamur vllo modo: ſed eas expetamus, amemus ex animo, libentérq; actis etiam gratijs audiamus ſemper atq; amplectamur. Ita fiet enim, vt in vijs tuis pro noſtra infirmitate ambulantes, filiíq; tui doctrinæ cōfiſi, tanq̈ viua cor-
poris

poris ipsius mẽbra ac viui in ipso palmites, vberes in omnibus pietatis officijs fructus proferamus, ad gloriam Maiestatis tuæ Diuinæ. In qua cũ eodẽ ipso tuo filio & sancto pariter Spiritu viuis ac regnas vnus atq; æternus Deus laudandus in sæcula. Amen.

Absoluta hac precatione canitur Psalmus lingua vulgari à tota Ecclesia. 101. vel aliquis alius huic argumento accommodus. Quo finito dimittitur Ecclesia solito more cum pace, benedictione & pauperum commendatione.

Appendix.

Qui in Germanorũ Ecclesia ad hũc modum excommunicatur in antemeridiana (vt dictum est) concione, idem eodem ipso die etiam in Gallica rursus Ecclesia excõmunicatus esse declatur in pomeridiana concione: vt & illic pro Ethinco ac publicano habeatur. Ac vicißim qui in Gallica Ecclesia ad eundem ipsum modum excommunicantur in antemeridiana concione, ijdem rursus in Germanorum quoq; Ecclesia eodem ipso die excommunicati esse declaran-

 clarantur: ad contestandum vnanimem vtriusq; Ecclesiæ illius consensum. Quam sanè in omnibus vbilibet Christi Ecclesijs vnanimiter retineri oporteret.

Ritus recipiendi rursus in Ecclesiam excōmunicatos post data manifesta signa veræ resipiscentiæ.

D*ICTVM est in superioribus excōmunicationem à* Do*mino institutam esse, non in exitium interitúmue eorum, qui excommunicātur: sed in salutem potius ac remedium obstinationis ipsorum in peccato. Vt publico exclusionis suæ pudore suffusi, ac iudicij Diuini aduersus peccatum seueritate commoti tandem tandem à peccati veluti veterno quodam expergefiant ac resipiscant. Qui igitur excommunicati reconciliari rursum cum Ecclesia postulant per pœnitentiam, æditis manifestis signis atq; indicijs illius: hi in nostra Ecclesia ad hunc modum in gratiam rursum à toto Ecclesiæ cœtu recipiuntur.*

Duo

Duo sunt, quæ in excommunicatorum cum Ecclesia reconciliatione potißimum obseruanda esse putauimus. Alterū, quid nam sit agendum cum excommunicatis, priusq̄ ad publicam in totius Ecclesiæ cœtu pœnitentiam ac reconciliationem admittātur: vt fucus oīs hypocriseos (quoad eius fieri potest) ab Ecclesia per Ministrorum ipsius sedulitatem ac diligentiam arceatur. Alterum, quo ritu aut modo peragi debeat publica istiusmodi pœnitētia ac reconciliatio ipsorum.

Quidnam fiat per Ministros ac Seniores Ecclesiæ cum excommunicato, posteaq̄ resipiscentiæ spem fecit anteq̄ ad publicam pœnitentiam admittatur.

POSTEA q̄ qui excommunicatus est aliquam siue per se siue per alios resipiscentiæ suæ significationem Ministris ac Senioribus Ecclesiæ dedit, hoc est præcipuū ipsorum consilium: vt notas veræ resipi-

 scentiæ in excommunicato illo summa cu ra ac diligentia obseruent: in hócq; potissimum incumbant, vt illum ad veram resipiscentiam modis planè omnibus reducāt. De notis autem veræ resipiscētiæ habetur in superioribus, vbi de publica nōdum excommunicatorum pœnitentia tractatur. *pag.305.* *Seniores autem Ecclesiæ in hoc potissimum studium ac sollicitudinem suam erga excommunicatū declarant: quòd cum aliqui illorum subinde conueniunt. Nonnunq̄ singillatim aliqui, nonnunq̄ verò bini aut terni, pro eo ac res postulare videtur. Eúmq; consolantur, officiiq; sui admonent: & productis ex verbo Dei testimoniis in proposito suo resipiscendi confirmant. Atq; hortantur ad peccati sui displicentiam & accusationem corā oculis Dei cum veniæ imploratione. Subornant præterea alios ex Ecclesia, quos ei familiares & gratos præ aliis esse norunt: qui hoc ipsum etiam sedulò apud illum agant, donec eò perducatur, vt ipsemet cupiat ad cœtum Seniorum admitti. Cúmq; illis ipsemet agat de facienda cum Ecclesia publica reconciliatione, per publicam pœnitentiam & culpæ deprecationem. Quod si*

fiat

stat, constituitur certus dies per Ministros & Seniores, quo excommunicatus ille ad cœtum ipsorum vocatur.

Admisso autem excommunicato (vt dictum est) ad Ministrorum & Seniorum cœtum, obseruatisq́ diligenter notis veræ in illo resipiscentiæ, si Ministri ac Seniores in illis aliquid requirant, id amanter excommunicato exponunt: & tum hortantur ex verbo Dei, vt quod in ipsius resipiscentia adhuc requiritur, id ne grauetur corrigere ad gloriam Diuini nominis suámq́ ipsius salutem, & Ecclesiæ ædificationem. Et alius illi rursum dies constituitur, vt denuo ad cœtum Seniorum veniat (siquidem ei protinus non omnia persuaderi poßint) donec omnis suspicio hypocriseos per suprascriptas iam aliâs veræ resipiscentiæ notas animis Ministrorum ac Seniorum omnium eximatur. Si verò in primo statim cum Ministris ac Senioribus colloquio excommunicatus eiusmodi signa dederit suæ resipiscentiæ, vt nihil in illa per omnes Ministros ac Seniores omnino requiratur: tum mox illius institutum laudatur à Ministris & Senioribus omnibus: adduntúrq́ illi peculiares è scri-

 pturis petitæ consolationes & adhortationes. Diésque demũ aliquis Dominicus cõstituitur publicæ ipsius pœnitentiæ, & cum Ecclesia reconciliationi. Qui interim toti etiam Ecclesiæ octo anteà diebus publicè denunciatur: vt quisque in Ecclesia (peccatorum etiam suorum memor) se se componat ad precationem pro suis & etiam excommunicati illius peccatis: & ad recipiendum rursus in gratiam ac societatem Ecclesiasticam pœnitentem illum cum omni alacritate & gratulatione, quem cũ luctu publico è cœtus sui fraternitate oẽs vnanimiter propter eius obstinationem eiecißent. Publicúmque gaudium suum omnes super reperta, quæ perierat, ouicula vnanimiter contestentur.

Quæ ipso die publicæ excommunicatorum pœnitentiæ, & reconciliationis cũ Ecclesia, fiant.

NON constituitur dies vllus ad publicam excommunicatorum pœnitentiã & reconciliationem, nisi dies Dominicus, & qui-

& quidem in maximè celebri Ecclesiæ cœtu. Nempe in fine solennioris antemeridianæ concionis. Quo die verò peragi debet, contrahitur nonnihil ordinaria concio: vt sit locus admonitionibus de pœnitētia publica & reconciliatione excommunicati cùm ad Ecclesiam, tum etiam ad ipsum excommunicatum. Finita igitur ordinaria concione Ecclesiastes orditur admonitionem ad Ecclesiam de pœnitentia & reconciliatione excommunicati: déq; officio hac in parte Ecclesiæ totius: ad hunc aut similem modum.

Argumentum admonitionis ad Ecclesiam de excommunicatorum pœnitentia & reconciliatione.

D*VO præcipua capita tractantur (vt diximus) in ea admonitione. Alterum, de excommunicati ac proinde omniū etiam peccatorum pœnitentia ac reconciliatione cum ijs, quos offenderunt. Alterum verò de Ecclesiæ totius hac in parte*

Primum caput bimembre rursum esse. Excommunicatos perinde atq; alios peccatores oẽs gratuita bonitatis ac misericordiæ Diuinæ consideratione inuitari meritò debere ad pœnitentiã, & reconciliationem omnium, quos vllo modo offenderũt. Et reconciliationem excommunicatorum fieri non posse, nisi per publicam corã Ecclesiæ totius cœtu pœnitentiam: vt in illius societatem rursus cũ publico eius gaudio ac gratulatione recipiantur.

Ad probandum igitur primum huius capitis membrum inducuntur testimonia ex scripturis, quibus hæc suo ordine probantur.

I. Nos omnes sine vlla cuiusq; exceptione esse peccatores. Conclusos planè sub peccati & mortis seruitutem (quod in nobis est) & proinde nihil mirum esse, si in tanta nostra corruptela in grauissima quæuis etiam flagitia prolabamur. Quin potius nostrum esse, vt nos (quantum in nobis est) vno planè eodémq; loco oẽs cum flagitiosissimis quibusq; ac deploratissimis hominibus statuamus. Tãtum abest, vt excommunicatum illũ post data resipi

centia

ſcientiæ ſuæ ſigna præ nobis quoquo modo aut contemnamus aut iudicemus. In eam ſententiam proferuntur loca, quæ nos oēs ex æquo ſub peccatum cōcluſos eſſe docēt. Rom.3.11.Gal.3.*& quæ ſimilia multa in ſcripturis habentur.*

II. Eße nos quidē omnes ſub peccatum ac mortem in nobis ipſis (vt dictū eſt) concluſos: ſed nobis ideo de ſalute noſtra ac vita æterna non eſſe deſperandum vllo modo. Neq; enim nos ideo ita eße concluſos, vt in peccatis noſtris pereamus: ſed vt in ſubleuanda noſtra iſtiuſmodi ſeruitute ac miſeria peccati & mortis, opulentia bonitatis ac miſericordiæ Dei eluceſcere ac celebrari in Dei Eccleſia poßit. Deum enim concluſiße nos omnes ſub peccatum, non vt nos ita demum perdat: ſed vt omnium rurſus miſereatur. Rom.11. Nolo mortem peccatoris. Ezech.18. & eius generis plura.

III. Deū ita noſtri in noſtris peccatis miſereri, vt neminē oīno (quod in ſe eſt) à ſua miſericordia excludat: ſed oībus planè illā in Chriſto deferat (quatenus ſanè ille vniuerſo mortaliū in terris generi per ſuā ſe incarnationem adiunxit: ac totius mun

di peccatum innocentiſſima morte ſua expiauit. Quò minus autem omnes homines ſeruentur, id equidem non fieri vlla Dei vel culpa, vel negligentia: ſed noſtra ipſorum impietatis obduratione atq; impœnitenti obſtinatione. Deum ſanè eſſe, qui ſolem ſuũ ſuper omnes (ſine vlla cuiuſq; exceptione) oriri faciat: vt æquè omnibus luceat. Qui item ſuper omnes ſine diſcrimine pluat, & qui ſalutare verbi ſui Diuini ſemen, ſuper terram omnis generis ſpargat. Neq; culpa illius fieri, vt ſparſum hoc vbiq; vitæ æternæ ſemen alibi præfocetur alibi item conculcetur, alibi verò areſcat. Nimirum, Deum, placatum eſſe iam vniuerſæ noſtræ carni & noſtro ſanguini, in filij ſui incarnatione. Et Chriſtum itẽ Dominum pro omnibus mortuum eſſe: quatenus omnes in Adæ primi parentis noſtri tranſgreſſione ad vitam æternam mortui ſumus. Vt quemadmodum vnius hominis tranſgreſſio vniuerſo hominum generi exitialis fuit: ita vnius etiam hominis iuſtitia (in carne præſertim noſtra præſtita) vniuerſo rurſum humano generi (quod in ipſo quidem eſt) ſalutaris eſſet. Et quemadmodum vnius hominis morte, omnes

Matth.5.
Math.13. Luc.8.
1.Cor.15.
Rom.5.

omnes sine vlla exceptione mortui sumus: ita vnius etiam hominis resurrectione, omnes rursum (quantum in ipso est) ad vitam excitemur. Modò ne tantũ hoc beneficium nostra ingratitudine à nobis ipsi propellamus: partamq; nobis in Christo ad vitam æternam resurrectionem, nostra ipsi impietate (dum hîc viuimus) nobis vertamus in æternam cõdemnationem. Ad quem modum & lex Dei ad vitã data, ad mortem nobis demum cessit per carnis nostræ corruptelam seu infirmitatem. Rom.7.

IIII. Deum pro ineffabili hoc suo erga nos in Christo Domino beneficio, nihil aliud à nobis requirere, q̃ vt erga ipsũ vicissim ingrati ne simus. Neq; tamen eã à nobis exigit gratitudinem, quam ipsa alioqui tãti beneficij, suæue item Maiestatis magnitudo meritò postularet: cuiq; nos haudquaq̃ pares esse oĩo nouit. Vt si quid in nobis hac in parte desideretur, nos iam propterea condemnare velit. Sed debitum hoc nostræ erga se gratitudinis à nobis vult agnosci, etiamsi illi pares esse haudquaq̃ possimus. Vt qualicunq; illius significatione (pro nostra infirmitate) obstinatum nobis illum ac rebellem ipsius contẽ-

ptum

 ptum improbari prorsus, nósq; ab eo fidei nostræ testimonio alienos planè esse testemur: & gratuitã oĩs nostræ infirmitatis cõdonationem soli ipsius benignitati ac misericordiæ acceptam feramus. Condonat enim nobis gratuitò propter Christum omnes omnino nostras infirmitates: quas alioqui filij sui sanguine iã expiatas eiusq; contectas iustitia, non amplius in suo iudicio intueri dignatur: modò ne in illis nobis placeamus, eisq; nimium alioqui securi indulgeamus, atq; illas ita demum etiã in oculis Dei extenuare & excusare conemur. Neq; enim pro infirmis haberi possũt, qui in ipso morbo malum interim suum adeò non agnoscunt, vt in illo sibi etiã placeant: nedum vt eius remedia expetant, aut de sua reualescentia cogitent quoquo modo.

V. Deum in condonandis propter Christum omnibus nostris infirmitatibus non intueri externam peccatorum nostrorum faciẽ: vt pro infirmitatis nostræ magnitudine ac veluti gradibus illius quibusdam alios præ alijs, aut facilius, aut ægrius in gratiam recipiat. Cor enim intuetur ipse (fontem videlicet peccati) non faciem

tiem. Vt quantumuis graue ac capitale flagitium in oculis hominum patremus, illud nobis gratuitò nihilominus condonet, si à nostra infirmitate profectum esse videat: quam nos interim cum opis suæ Diuinæ imploratione accusemus. Contrà verò leuem quamlibet humano iudicio trãsgreßionem, æterna planè reprobatione cõdemnationéq; puniat, si destinato rebelliq; verbi sui Diuini, lucisq; in Christo delatæ comtẽptu designetur. Id quod facilè alioqui in Saulis & Dauidis regum exemplis obseruari potest. Tametsi in sua Ecclesia aliud longè de peccatis nostris iudiciũ extare velit: propter illius sustentationẽ & ædificationem, Nempe vt quæ plus secum adferunt offendiculi, plúsue alioqui damni dant Ecclesiæ, eò etiã grauiora magísq; capitalia esse censeantur: operosioréq; reconciliatione condonẽtur. Sic grauius multò videri potuit Ecclesiæ iudicio Dauidis quàm Saulis peccatum: donec Dominus ipse magnitudinem peccati Saulis, tã Prophetico testimonio, quàm pœnæ etiã subsequutione patefeceißet. Reprobasti (inquit Propheta) verbum Domini: et Dominus te reprobauit, &c. Quibus sanè verbis, Saul,

 non tam infirmitate, q̃ contemptu ac rebel lione erga Deum potius peccasse declaratur. Præsertim cum eius transgreßio Magicæ impietati & idololatriæ comparetur:
1. Sam. 15. Pœna porrò peccati sui in eo patefacta est quòd eum deseruerit Spiritus Dei, ac Satan mox inuaserit, quódq; desperatione ad extremum adactus semetipsum occiderit. Hac tali, & testimonij Prophetici & pœnæ exitialis reuelatione, facilè iam Dauidis peccatũ à Saulis peccato discernimus. Tametsi alias quoq; notas quasdam & infirmitatis nostræ & etiam cõtemptus ipsius in scripturis nobis proditas habemus, quibus ab inuicem discerni iuxta scripturas poßint. Nimirum infirmitatis est non posse, quod velis. Displicere item sibi in ea corruptela, illámq; coram oculis Dei accusare: non autem extenuare quoquo modo, ne dicam excusare. Præterea in ipsa nostri displicentia, remedium mali nostri expetere: illúdq; oblatum non reijcere, sed de eo sibi potius gratulari. Postremò autorẽ ac ministrum illius exosculari atq; amare, seséq; illi permittere. Hæ sunt (inq̃) notæ infirmitatis nostræ, in scripturis nobis proditæ. Quas dum in corde nostro (conscien-

tiæ nostræ testimonio) sentimus, certi esse possumus de nostra infirmitate, eiúsq; condonatione propter Christum: quatumuis grauibus (iuxta humanum iudicium) flagitijs obnoxij simus. Sic Paulus conqueritur, se non posse id sequi, quod vult bonũ, & facere id quod non vult malum: adactũ videlicet per membrorum legem, quã in corpore suo agnoscit. Displicet sibi item in morbo hoc: illúmq; nõ accusat modò, sed etiam grauißimè deplorat, dum ait. Infœlix ego: corpúsq; suum mortis corpus appellat. Interim verò non auersatur, sed expetit toto pectore mali huius remedium: dum ait. Quis me liberabit? Amplectitur oblatum, dum ait: gratias ago Deo per Iesum Christum. Nec diffidit oblato in Christo remedio, dum se lege saltem mẽtis suæ legi Dei seruire sentit (quam bonam alioqui & sanctam esse agnoscit) etiamsi lege mẽbrorũ ita se oppressum esse videat, vt peccato (velit nolit) seruire inuitus cogatur. Gratulatur præterea, nõ sibi tantum, sed sui similibus omnibus, de oblato gratuitò tanto beneficio: dum nullam amplius condemnationem reliquam esse docet ijs, qui Christo Domino insiti essent. Postremò

Rom. 7.

Rom. 8.

mò amorem suum ac debitum erga remedij huius autorem contestatur, dũ ait: Propter te morti tradimur tota die. &c. Et, quis nos separabit à dilectione Dei? Hanc ecce infirmitatis nostræ imaginẽ sub Pauli exemplo nobis propositam habemus. Cũ quo etsi paria facere omnes non possimus: eodem tamẽ loco cum Paulo (propter Christum) habendi sumus: si modò similem affectum in corde nostro esse conscientiæ intra nos nostræ testimonio sentiamus. Nẽpe vt illi hac in parte similes esse cupiamus, etiamsi nos longissimè ab ipso adhuc abesse videamus. Contrà verò contemptorum est, non velle id quod possis: nedũ vt non possis, inq; eiusmodi instituto nullam interim peccati culpã agnoscere. Quin potius in illo blandiri sibi ac placere, & aliorum lapsus exaggerare, ad sui peccati extenuationem atq; excusationem. Auersari omnia peccati remedia, adeóq; & irritari illis, & ad ea obdurescere. Stultam videri, nudam ac simplicem verbi Diuini obedientiam: prorsusq; indignam, cui rationis nostræ consilia cedere debeant vllo modo. Odisse, non tam nos ipsos in nostro peccato, q̃ Deum potius ipsum in legis & iudicij

dicij sui seueritate. Atq; ita demum contẽpta omnia peccati remedia iusto Dei iudicio opprimi, vt ad extremum peccati sui vim simul cum desperatione sentiant, in quo sibi initiò blandiebãtur & placebãt. Sic Saul rex obedire noluit, cum posset, mandato Dei de excindendo vsq; ad internecionem vniuerso prorsus Amalec, sine vlla cuiusq; exceptione. Adeòq; sibi in trãsgressione sua illa placuit: vt eius nomine laudem etiam à Propheta coram vniuerso suo populo expectaret. Nedum vt in illa culpam peccati vllam quoquo modo sentiret. Impleui (inquit) verbum Domini. Stultam item nudã ac simplicem mandati Diuini obedientiam, neq; vllo modo conferendam cum rationis suæ consilio, de seruando in triũphũ suũ rege Agag, adseruãdisq; in cultum Dei pinguissimis quibusq; Amalec. Non tã quòd illi cordi alioqui esset Dei gloria: q̃ quòd honorẽ apud populũ, ex triumphi oblationisq; suæ illius splẽdore atq; apparatu venaretur. Facilè enim apparet non tã illi curæ fuisse, vt Deũ sibi propitiũ haberet, cũ à Propheta peccati iam sui conuictus esset: q̃ potius, vt in populi conspectu publicè à Propheta honora

tur

retur. Offensum autem adeòq; & irritatũ fuiße, oblato per Prophetam peccati sui remedio (nempe admonitione ex verbo Dei) palàm est ex eo, quòd Prophetæ aduersatus dixerit. Imò (inquit) obediui verbo
1 Sam. 15. Domini. Vt innueret se eum non esse, qui à Propheta ad hunc modum reprehendi aut mereretur, aut etiã vellet. Oppressum verò ad extremum iusto Dei iudicio testatur vox illa: Peccaui. Qua tandem tandem peccati sui dißimulati magnitudinẽ vnà cum desperatione agnouisse videtur. Enimuerò de placanda Dei ira aduersus suum peccatum, ne verbo quidem meminit: sed tantummodò Prophetam rogat, vt peccatum ipsius sufferat: ipsumq; apud populum publicè in suo illo, quod instituerat, sacrificio honoret. Magis videlicet sollicitus de populi sui, q̃ de Dei ipsius gratia ac fauore: à quo se iam reprobatum esse audiebat. Odium porrò planè implacabile aduersus Deum ipsum, & eius (in Dauidis vocatione) ordinationẽ facilè relucet, in ipsius aduersus Dauidẽ conatibus, à quibus nullis omnino neq; admonitionibus, neq; itẽ Dauidis ipsius officijs abduci quoquo modo potuit. Sic vt non tam Dauidẽ
sanè

sanè Diuinæ ordinationis organum, quàm potius Deum ipsum in Dauide persequi rebelli obstinatóque animo, adeóque & opprimere voluisse videatur. Hanc equidem voluntarij obstinatique contemptus imaginem in vnico hoc Saulis exemplo adumbratã ita habemus, vt etiamsi alia nunc omittamus, diuersas sanè cõtemptus ipsius notas, à nostræ infirmitatis iã suprascripta imagine conspicere in illo facilè possimus. Iam quemadmodum non est par nostra omnium infirmitas: sed interim est eiusmodi, vt per illam omnes in eum ipsum contemptum (quod in nobis est) toti propendeamus, si non ab eo singulari planè Dei gratia seruaremur. Ita & contemptus hic, quanquam maximè inuisus Deo, suos tamen etiam gradus habet, qui nobis magis ac magis omnem veniæ spem præcludunt: nósque magis ac magis præcipites agunt ad æternum interitum seu condemnationem. Primus illius gradus est, placere sibi in peccato per eius excusationem: ac proinde nullam illius reprehensionem ex verbo Dei velle admittere. Secundus gradus est securitas quædam in peccato post contemptas illius omnes ex verbo Dei ad

Ephes.4. *monitiones : quæ tandem tandem euadit in ἀναλγησίαν peccati ipsius, quẽadmodũ Paulus docet. Hoc est, vt in peccato nostro dolere planè desinamus: donec aliquando seueritate Diuini iudicij oppreßi agnoscere illud (velimus, nolimus) cum ipsa desperatione cogamur. Postremus autem illius gradus est, odium Dei ipsius & Ministrorum illius omnium. Nimirum posteaq̃ semel in peccato nostro dedoluimus, sic vt nobis in illo securi iam planè videamur: ac demum rursus euitare nos haudquaq̃ posse videmus formidabilem illam Diuini iudicij seueritatem, flammæq́ illius vehementiam, quæ nos deuorare ad extremum debeat: accendimur odio quodam in Deum ipsum seueritatis suæ illius nomine, vt non modò illius recordationẽ omnem exosam planè habeamus: sed ne Ministrorũ quoq́ ipsius aut vocem aut aspectum etiam ferre vllo modo poßimus. Quemadmodum id in Pharaonis exemplo clarißimè nobis delineatum videmus. Inter hos igitur contẽptus istius gradus hoc etiam discrimẽ obseruãdum est, quòd quemadmodum in nostra infirmitate non prius de illius gratuita propter Christum condonatione intelligere*

Exo.5.7. & sequentibus cap.

gere quidq̃ poſſumus, ꝗ illius promiſsionē ad nos pertinere (fidei noſtræ teſtimonio) in corde noſtro ſentiamus. Ita & in hoc cō temptu non prius nos ab omni veniæ ſpe excluſos eſſe ſtatuamus, ꝗ nos in peccato noſtro dedoluiſſe prorſus, omniq; illius ſenſu caruiſſe: ad hæc odio nos etiā planè implacabili in Deū ipſum & Miniſtros illius accēſos eſſe in corde noſtro ſentiamus. Duobus ergo extremis hiſce contemptus iſtius gradibus, illum ἀσύγγνωστον eſſe ſtatuemus. Et ſicubi neq; ἀναλγησίας manifeſta extare indicia vlla, neq; item θεοστυγίαν palā ſeſe exeruiſſe videmus: ibi ſanè gratiæ ac miſericordiæ Dei locum adhuc reliquum eſſe minimè dubitemus: ſed in prioribus etiam contemptus noſtri gradibus opem adhuc ad gratiam Domini Dei noſtri & priuatim & publicè imploremus. Id ſanè nos doceri ipſo etiam excommunicationis vſu, in Eccleſia Chriſti. Nimirum ferendum quidem non eſſe in Eccleſia contēptum ipſum, in prioribus etiam illius gradibus: nempe in peccati excuſatione, & admonitionū pertinaci auerſatione. Sed non ideo tamē ceſsandū eſſe à precibus pro excommunicatis ipſis: etiamſi primi iā gra-

 dus

 dus contemptus in illis conspicui esse videantur. Cùm & ipsam alioqui excommunicationem in remedium contemptus ipsius institutam esse constet.

Hæc ita tractantur per Ecclesiasten in ea admonitione ad Ecclesiam, super excōmunicatorum pœnitentia & reconciliatione. Ad extremum autem hortatur Ecclesiam Minister, vt procumbens in genua agat gratias Domino Deo, quòd excommunicatos illos passus non sit prolabi in graniores illos prorsúsq; iā immedicabiles gradus contemptus ipsorum. Simúlq; etiam oret, tam pro se ipsa, q̄ pro excommunicatis illis: ne si quando nos in priores etiam cōtemptus gradus prolabi fortè contingat, in illis perstare, sed præsentium excommunicatorum exemplo tempori adhuc peccatū nostrum agnoscere, illiúsq; veniā implorare possimus. Monebit præterea Minister Ecclesiam, vt pro excommunicatis illis peculiariter oret, vt in sancto illo resipiscentiæ ac reconciliationis ipsorum cum Ecclesia instituto, per Spiritum sanctum confirmari & gubernari possint. Ac demum Ecclesiam alloquitur hisce verbis.

Ad-

Admonitio ad Ecclesiam super excommunicatorum pœnitentia & reconciliatione.

VIRI Fratres. Posteaq̃ in conspectu ecce vestro habetis. N. excõmunicatum istum, qui in vera (vt speram⁹) sui, peccatiq; sui displicẽtia & accusatione, culpã suã apud vos (ad Dei gloriã & Satanæ pudefactionem) agnoscere: veniãmq; illius primùm apud Dominũ, deinde verò etiam apud vos omnes (tãq̃ Dei Ecclesiã) petere instituit. Vt ita demum vobis per suam pœnitentiam reconciliari, atq; in vestram rursus fraternitatem Ecclesiasticam recipi possit. Iam & vobis id est præstandum, quod vestri hac in parte officij esse non ignoratis. Nẽpe vt quoniam summa facilitate ac clementia perditum illum filium (in parabola Euangelica) à Patre suo receptum esse, fratrísq; verò sui alterius morositatem patri ipsi displicuisse scitis. Patris illius beneficentissimi clementiam, vobis *Lucæ.15.*

poti-

 potius, q̈ fratris morosi inuidentiam i mitandam, gaudiũq; cum illo vestrũ super excommunicato hoc (qui perierat & rursum in viam reductus est) cõ testandum esse statuatis. Audijt ille ꝑ ditum suum filiũ, priusq̃ ipse vel verbum vnum protulisset. Ostendite & vos propensionem vestram ad audiendum hunc. N. qui è fraternitate vestra eiectus, in gratiam rursus vestram recipi cupit. Procurrit Pater ille indulgentissimus obuiam eminus adhuc redeunti filio: vt priusq̃ ipse sui accusationem institueret, eum amantissimè excipere. Procurrite & vos animis ac votis vestris in occursum huius. N. vt illum publica vestra omnium gratulatione in cœtum rursus fraternitatis vestræ reducem assumatis. Proruit in amplexus filij sui illius Pater. Contestemini & vos eundem affectum vestrum erga pœnitentẽ hũc. N. Vt quod facere instituit, tanto alacriꝰ faciat quã to vos melius erga se affectos esse viderit. Coniungite igitur fratres dilecti, imò verò coniungamus simul omnes cum ipsius peccato nostra pec-

cata

Finem huius admonitionis habes. pag. 317. linea. 12. in admonitione ad Ecclesiam super publica lapsi fratris nondum excommunicati pœnitentia, qui hîc adhiberi debet. Finita admonitione instituit Minister cum tota Ecclesia in genua procumbẽte precationem pro excommunicato pœnitente, quæ habetur pag. 118. sup lapso necdum tamen excommunicato fratre ante ipsius confessionem & reconciliationem.
Omnipotens misericors Pater noster cœlestis. *&c. Nisi quòd in hac precatione qui excommunicatus est, nondum appellatur frater, priusq̃ culpam peccati sui publicè ipsemet agnoscat ac deprecetur: sicq̃ demum in fratrum numerum recipiatur quemadmodum mox dicetur.*

Finita precatione hac, vertet se Minister ad excommunicatum illum, & ea admonitione apud eum vtetur, quæ habetur pag. 121. nisi quòd illum adhuc etiam non vocabit fratrem, donec post factam reconciliationem. Audiuisti iam mi. N. quodnam sit tuum erga offensam per te Ecclesiam officium. &c.

Post hanc admonitionem Excommu-

 nicatus ille claris ac distinctis verbis peccati totius sui, contemptarumq; ordine suo admonitionum omnium à Ministris Ecclesiæ factarum, cõtemptæ item totius Ecclesiæ in illius pro se precibus, culpã agnoscit: palámq; illã confitetur ac deprecatur, primùm apud Deum ipsum: deinde verò apud totam Ecclesiam. Postremò pollicetur emendationem pro summa virili sua: & ita demum petit, vt in fraternitatẽ rursus Ecclesiasticam recipiatur.

Quòd si ita ad dicendum instructus nõ est, vt vel propter pudorem, vel propter infantiam commodè omnia & cum Ecclesiæ ædificatione recensere non possit: Senioréscq; Ecclesiæ iudicent melius esse, vt Minister ipse & peccatum ipsius, & comtemptum item in omnibus admonitionibus ordine summatim exponat: atq; à pœnitente demum illo sciscitetur, num in ijs omnibus culpam suã agnoscat & deprecetur. Tum Minister stans in suggestu adhuc, hæc ita cum pœnitente, auscultante tota Ecclesia agit.

I. Reuocat pœnitenti in mentẽ peccatum illius cum præcipuis circumstantijs eius, cuius culpã interim in primis suis ad

monitionibus

monitionibus agnoſcere nolebat. Sciſcitatúrq́ ab excõmunicato illo, num ſe ita rem habere, coram tota Eccleſia agnoſcat. Reſpondétq́ excommunicatus ille, Etiam.

II. Commemorat Miniſter, quoties de peccato ſuo fuerit admonitus, tum priuatim tum publicè: non tantùm in Miniſtrorum ac Seniorum omniũ cœtu, ſed etiam coram tota Eccleſia. Et quoties ipſe omnes illas admonitiones, atq́ ad extremum ipſam etiam excommunicationẽ cõtempſiſſet. Atq́ hîc etiam ſciſcitatur, nũ excommunicatus ille ea omnia vera eſſe agnoſcat. Illéq́ rurſum reſpondet: Etiam.

III. Quærit Miniſter ab excommunicato illo. An non in omnibus ijs, quæ commemorata eſſent, ſibi ipſe coram oculis Dei diſpliceat: peccatúmq́ ſuum ex animo accuſet, & culpam illius, imprimis apud Deum, deinde verò apud hanc ipſius Eccleſiam agnoſcat ſupplex atq́ etiam deprecetur. Reſpondet: Etiam.

IIII. Quærit Miniſter. An nõ in hac culpæ ſuæ agnitione ac deprecatione publica certam quoq́ conſolationem in corde ſuo ſentiat, de peccati ſui remiſſione ꝓpter Chriſtum iuxta Euãgelicas promiſſiones

 ones. Nempe quòd peccatum ipsius expiatum sit morte Christi, & pretio sanguinis ipsius. Respondet: Etiam.

V. Quærit ab illo Minister. An nõ ille vicissim ad declarãdã suam erga Christum Dominum gratitudinem, pro tanto ipsius beneficio cupiat ex toto corde suo vitam deinceps suam corrigere. Fiduciáq; eius ipsius remissionis peccatorum suorum, in Ecclesiasticam se rursum societatem recipi petat: ac denuo sese Ecclesiasticæ disciplinæ vltro ac sponte sua subijcere velit. Respondet. Etiam.

Absolutis hisce interrogationibus rogat Ecclesiastes ex suggesto reliquos Ministrōs ac Seniores omnes, excommunicato illi circumstantes. Nũ quid præterea in ea ipsius pœnitentia ac reconciliatione quoquo modo vel ipsi requirant, vel ab aliquibus in Ecclesia requiri sciant. Quòd si quid sit eiusmodi, quod peculiarem satisfactionem poscere videatur, monetur excõmunicatus ille per Ministrum, vt id præstet, quod in ipso requiri adhuc videtur. Si verò nihil omnino in ipso requiritur Seniorum iudicio: tum Minister excõmunicatũ illũ paucis alloquitur in hũcmodũ.

Agi-

Agimus gratias *D*iuinæ bonitati & misericordiæ, pro tua resipiscentia, qua tu non tam sanè teipsum, q̈ Satanam potius pudefecisti & vicisti. Qui sanè tum demum verè pudefit ac vincitur, dum regnum peccati in nobis agnoscimus, nostrámq; miseriam cum opis Diuinæ imploratione (Christi Domini merito ac promissionibus freti) accusamus.

Postea vertit se ad Ecclesiam Minister, & eam hisce verbis adhortatur ad publicam, de excommunicati illius resipiscẽtia, gratulationem.

Exhortatio ad Ecclesiam, vt de excommunicati resipiscẽtia gratuletur, post agnitam ac deprecatã culpam peccati ipsius.

VIRI Fratres. Posteaq̈ præstitum iam esse videtis ab hoc. N. quod tanto tempore oẽs & à Domino Deo nostro illius nomine precati sumus: & ab

& ab ipſo. N. ſummo deſiderio expectabamus: certo iam documento videtis Deum, quemadmodum impœnitentiam impiorum hominum auerſatur ac punit, ita modis rurſum omnibus expoſitum eſſe ad recipiendum in gratiam omnes, condonandáq; peccata eorum omnia, quicunq; culpam illorũ agnoſcunt & deprecantur, gratiámq; ipſiꝰ ſupplices implorant. Quare vos omnes ante omnia, exẽplo hoc huius. N cõſolari debetis: & certò ſtatuere, quòd quemadmodum ipſum à Domino Deo in gratiam receptũ videtis teſtimonio huius pœnitentiæ ipſius (non enim hoc proprium ipſius, ſed Dei potius in ipſo opus eſt) ita & vos in omnium peccatorum veſtrorũ agnitione opiſq; ſuæ imploratione (tã q̃ dilectos in Chriſto Domino ipſius filios) clementer ad ſalutem veſtrã audiri, ínq; gratiam recipi ne dubitetis. Deinde etiam huic ipſi. N. ex toto corde veſtro gratulari debetis, quòd illũ iam audieritis culpã peccati ſui ad gloriam Dei, ac pudefactionẽ Satanæ in medio cœtu veſtro agnoſcentem. Po-

ſtulatem à vobis, vt in veſtram rurſus fraternitatem recipiatur: & conteſtantem fidem ſuã de Chriſti Domini in ſe beneficijs, indubitatáq; peccati ſui per ipſum remiſſione. *H*æc enim ſunt indicia, quibus Deus ſuam nobis erga illum miſericordiam ecce ita patefacit, vt de illa neq; ipſemet, neq; nos etiam dubitare amplius quoquo modo debeamus. Vt igitur vos id omnes ex animo facere in ipſius &. N. conſolationẽ declaretis, in genua omnes procumbite: vt quemadmodũ ipſum cũ publico luctu noſtro inuiti (iuxta verbi Diuini præſcriptum) excommunicauimus, propter eius impœnitentiã: ita illum nunc rurſus publica etiam omnium noſtrûm gratulatione in cœtus noſtri Eccleſiaſtici fraternam ſocietatem in cõſpectu Chriſti noſtri (inuocato eius ad id nomine) recipiamus. Quẽ ſic vnanimiter omnes precemur.

Precatio continens in ſe reſtitutionem excommunicati ad Eccleſiaſticam fraternitatem.

Domi-

DOMINE Iesu Christe, Rex, Doctor ac Pōtifex noster æterne, qui ad attestādam iudicij tui seueritatē aduersus obstinatum ac rebellem tui, & verbi tui, atq; admonitionum inde petitarum contemptum, potestatē dedisti Ecclesiæ tuæ, vt eos tuo nomine tuáq; autoritate Diuina (ligatis ipsorū peccatis) Satanæ in interitū carnis tradat, si quo modo spiritu adhuc seruari possint, qui institutas abs te in tua Ecclesia admonitiones, ipsúmq; adeò totius Ecclesiæ ministerium, & totā deniq; tuam Ecclesiam in precibus ipsi' contemptim sperneret. Sed rursus voluisti, vt eadem ipsa tua Ecclesia plenā potestatem atq; autoritatem haberet soluendi peccata omnium tuo etiam ipsius nomine, qui illorum culpam agnoscerent, illámq; deprecarentur: ac per nomen tuum Patris tui cœlestis opem ac veniam implorarent. Agnoscimus Seruator clementissime, admirabile vtrobiq; hîc Diuinæ tuæ prouidētiæ cōsilium. Nimirum qui & propositis

ſitis ſeueritatis tuæ indicijs, & patefa ctis itẽ beneficentiæ ac miſericordiæ tuæ teſtimonijs ad vtrunq; modũ ſalutem noſtram quærere volueris. Agimúſq; tuæ bonitati pro tanta noſtri cura gratias immortales. Et vt noſtrã hac in parte erga te tum obedientiam tum etiam gratitudinem noſtram cõteſtemur: conuenimus ecce in cõſpectu tuo, téq; per Spiritum tuũ in medio noſtri eſſe non dubitamus. Conuenimus autem, vt ouem, quæ perierat, per publicam eius pœnitentiam ac reconciliationem, in tuum rurſus ouile (noſtram inq̃ ſocietatem Eccleſiaſticam) publica omnium gratulatione recipiamus: quẽ ob eius impœnitẽtiã cœtu noſtro excluſeram*. Te itaq; ſupplices oramus, vt reductam (quæ perierat) ouem hanc tuam, nóſq; cum illa omnes oculis tuæ miſericordiæ intueri, & noſtrum hoc miniſterium in excommunicato hoc. N. ad ſocietatem rurſus Eccleſiaſticam recipiendo, ratum in oculis tuis habere cigneris. Nos enim abs te edocti, te talẽ paſto-

rem

rem esse, qui erraticas oues tuas hume
ris tuis superimpositas ad ouile tu-
um cum gaudio reportes, modò ne
salutarem verbi tui vocem auersentur
ac refugiant: nostri officij esse putam⁹,
vt tuum hîc exemplum sequuti ouem
hanc tuam erraticam atq; extra septa
ouilis tui interea vagantem: sed inte-
rim vocem tuam in nobis non ampli
us auersantem, quin potius te inuocá
tem, & reditum in ouile tuum per pu
blicam hanc ipsius pœnitentiam quæ
rentem, in Ecclesiasticam rursum cor
poris tui societatem nostram recipia-
mus. Hoc ipsum igitur iam facimus
Seruator noster clementissime, atq; er
raticam ouem hanc, tuo ipsius nomi
ne tuáq; potestate in Ecclesiasticam
rursum corporis tui sacrosancti socie-
tatem (pro ratione nostri ministerij) re
cipimus. Atq; ad ipsius, & nostram pa
riter omnium consolationem testa-
mur, omnia illi iam peccata sua haud
aliter in cœlis remissa esse, q̃ hîc nunc
per nos in conspectu tuæ Ecclesiæ re-
mittũtur. Neq; minus in regni tui cœ
lestis societatem tuo beneficio rece-
ptum

ptum rursus esse, q̃ hic nunc per
nos in Ecclesiasticam rursus nostrã hanc societatem recipiatur: ídque propter meritum viuificæ mortis tuæ: qui cum Patre tuo, & sancto Spiritu, viuis & regnas trinus & vnus Deus, laudandus in sæcula Amen.

Postea conuertit Minister orationem suam ad receptum in gratiam fratrem: illumq; alloquitur, ad hunc modum.

Admonitio ad receptum iam fratrem.

ECCE iam denuo per nostrum in hac Ecclesia ministerium, reciperis rursum in cœtus nostri societatem. Qua quidẽ receptione nos tibi in nomine & virtute Domini nostri Iesu Christi testificamur, te, qui Satanæ membrum esse cœperas, iam rursum esse membrum sacrosancti corporis Christi. Denuo cooptatum in filium Dei viui: qui iam præceps ad interitum tuum æter-

 námq; condemnationem (Satanæ traditus) ferebaris. Denique te iam rursum esse fratrem Domini nostri Iesu Christi, & proinde nostrûm quoque in illo omnium, atque ita demũ heredem Dei & cohæredem Christi: receptum vnà nobiscum (per gratiam illius) in sortem sanctorum, vt opulentia gratiæ ac misericordiæ illius, per tuam istam resipiscentiã ac reconciliationẽ ĩ Ecclesia ipsius celebretur. Agnosce igitur Diuini huius in te beneficij magnitudinem (mi frater) Hanc agnosce (inquam) & caue, ne tanto beneficio &c.

Vltima hæc verba requirantur pag. 326. paulò ãte finẽ ipsius: atq; prosequautr Minister hanc deinceps admonitionẽ ad finem vsque, quemadmodum illic habetur. Finita verò hac admonitione ad receptum fratrem, adiungitur mox admonitio ad Ecclesiam, quæ etiam habetur pag. 328. Et incipit, Vos autem fratres omnes &c. *Qua demum absoluta inuitatur Ecclesia ad eam gratiarum actionem, quæ habetur, pag. 329. Et incipit.* Pater noster cœlestis inexhauste fons &c. *Finita verò gratiarũ acti*

one admonet Ecclesiastes reliquos Ministros ac Seniores omnes, vt receptum fratrem ordine omnes dextris datis coram tota Ecclesia amplexentur, suámq; & totius Ecclesiæ cum illo reconciliationem osculis suis attestentur. Quod vbi factum est, canitur Psalmus gratulatorius à tota Ecclesia: Benedic anima mea Domino. *Eóq; decantato dimittitur Ecclesia more solito cum benedictione & pauperum commendatione.*

In pomeridiana autem concione denunciatur apud alias peregrinorum Ecclesias, fratris recepti reconciliatio, ne amplius ab illis etiam pro Ethnico, sed iam rursus pro fratre communi omnium habeatur.

Atq; hactenus de vsu disciplinæ ad totam in genere Ecclesiam pertinente dictum est. Iam verò de peculiari illius vsu, inter Ministros duntaxat Ecclesiæ omnes dicendum erit.

De peculiari disciplinæ Ecclesiasticæ vsu inter Germanicæ potissimum Ecclesiæ Ministros, Londini.

CVM legitimus disciplinæ Ecclesiasticæ vsus ita sit necessarius in Christi Ecclesia, vt quemadmodum corporis compages sine neruis, ita & Ecclesia sine illo consistere omnino non possit: atq; is non aliunde magis dependeat, q̃ à Ministris ipsis. Nempe vt illum ipsimet inter sese seriò ac diligenter obseruent, & à reliqua tota etiam Ecclesia (exemplo suo) obseruari curent: facilè est videre, præstandum hîc esse (si vsq̃ alibi) Ministris omnibus, ipsorum officium. Ne quorum opera atq; exemplo reliqua tota Ecclesia ædificari potissimum debebat, eorum culpa ad dissipationem propendeat: propter neglectum ab illis inter sese in primis vsum Ecclesiasticæ disciplinæ. Vtinam verò non tantùm suæ hîc indulsissent, primùm negligentiæ, deinde verò tyrannidi etiam, qui primarij Ecclesiæ Ministri aliquot iam sæculis haberi voluerunt. Nimirum nullus procul dubio locus vnq̃ futurus erat Antichristianæ Papæ Romani tyrannidi, qua nunc omnem legitimam Ecclesiæ gubernationem, omnémq; adeò religionem

op-

oppreſsã adulteratámq; fuiſſe videmus. At verò hîc non dormiuit Satan, qui facilè alioqui intelligebat, abolito ſemel inter Miniſtros ipſos Eccleſiaſticæ diſciplinæ vſu, irrecuperabilem planè Eccleſiæ confuſionem, ruinámq; adeò totius religionis ſubſequuturam eſſe: vt etiam ſiquando Papæ Romani tyrannis excuteretur, non facilè tamen ab illius præſtigijs liberari adhuc poſſemus. Id quod equidem plus ſatis nunc experimur, ſi rem ipſam propius paulò intueri velimus. Quaquauerſus enim nos vertamus, nihil adhuc videmus ferè, in ijs ipſis etiam locis, in quibus Papæ Romani tyrannis omnium maximè accuſatur: in quo non plurimum adhuc deſiderare cogamur, ſi noſtra omnia cum puritate Apoſtolica paulùm modò conferamus.
Hæc verò omnia debemus neglectæ potiſsimum inter Miniſtros ipſos Eccleſiaſticæ diſciplinæ, circa Eccleſiarum reſtitutionem. Et haud ſcio, an ſperari vnq̃ poſsit legitima Eccleſiarum ac religionis reſtitutio, quæ quidem diuturna eſſe poſſit: tantiſper dum legitimum rurſus diſciplinæ vſum inter Miniſtros po

 tißimum ipsos ex verbo Dei, restitutum nō habeamus. Equidem non temerè Christus Dominus Ministros Ecclesiæ (sub Apostolorum nomine) lucem mundi esse docet: & finem ac modum tenebrarum nullum fore innuit, si lux ipsa (amisso splendore suo) vllo modo obtenebrescat. Cùm verò lux ipsa Ministrorum, non aliter lucere poßit in ipsorum ministerio: q̃ si suo officio legitimè ac diligenter fungantur. Et fieri haudquaquàm poßit omnino (propter exlegem prorsus naturæ nostræ omnium corruptelam) nisi per legitimam ac seriā disciplinæ (inter Ministros potißimū ipsos) obseruationem: quæ in hoc est alioqui inprimis instituta, vt in suo quemq; officio contineat. Sanè quemadmodum tenebræ depelli non possunt re vera, nisi luce, plata quæ luceat: ita cùm lux Ministrorū, lucere haudquaq̃ verè poßit in Ecclesia, nisi legitimus disciplinæ vsus inter ipsos obseruetur: minimè obscurum est, qualisnam sit nobis expectāda religionis atq; Ecclesiæ restitutio, si nulla legitimæ inter Ministros ipsos disciplinæ ratio ineatur. Quid enim aliud efficiat,

qui

qui non restituta lumini sua luce, sed ob scuri cuiusdam elychnij splendore, velu ti lucis vmbra quadam, tenebras plusq̃ Cimerias dispellere tentent: quàm vt res in tenebris iacentes (maiore etiam illarum periculo) commoueant duntaxat, relapsuras alioqui denuo mox ad easdẽ, aut etiam grauiores tenebras, posteaq̃ elychnium illud sua qualicunq; vmbra lucis (quæ sanè diuturna esse non potest) destituetur? Ita videlicet aliud nobis expectandum non erit, nisi legitimus disciplinæ vsus inter Ministros ipsos obseruetur, q̃ aut vt ad Papismum relabamur rursum, vbi direptis bonis Ecclesiasticis causa ipsa religionis in odium atq; inuidiam, propter doctrinæ dißidia vocabitur: aut non tam equidem sublatam, q̃ mutatam potius (ne dicam conduplicatam) Papæ tyrannidem habituri sumus. Atq; sanè postremi huius mali initia quædam haudquaq̃ obscura animaduertere iam licet. Nam & doctrinæ profeßio, ad vnius alteriúsue hominis autoritatem (perinde atq; ad Papã ipsum) reuocari iam ita cœpit, neglectis legitimis omnibus catholicæ Ecclesiæ

 iudicijs: vt hæreseos dānentur, quicunq; magnis (si Deo placet) Prophetis illis, à quib⁹ solis dissētire nō liceat, subscribere nolint. Et vniuersā præterea Ecclesiæ, totiúsq; adeò cultus Diuini gubernationē ptrahi ad eos videm⁹, qui ad gladij dūtaxat ministeriū in Ecclesia diuina ordinatione vocati, Apostolicā quoq; functionē sibi ī præscribēdis cult⁹ diuini ritib⁹ arrogare videtur. Est sanè Magistratus ī Christi Ecclesia, custos ex diuina ordinatione, non modò trāquillitatis publicæ, sed & pietatis etiā, & pinde cult⁹ quoq; diuini, in quo magna pietatis pars cōsistit. Cæterū, custos est dūtaxat, nō dominus: & præscriptā habet custodiæ huius suæ fūctionē, nimirū nō vt ipse p suo suorúmue arbitrio leges rituū ī cultu Dei præscribat: sed vt legē Dei (quod ad diuina potissimū attinet) à sacerdotib⁹, & qui sacerdotū loco in Christi Ecclesia habentur, requirat ac sequatur. Et quæ illi iuxta legem Dei (hoc est verbi Diuini præscriptum) obseruanda esse docent: ea vt iuxta traditum sibi gladij non dominatum sed ministerium (pro custodiæ suæ officio) obseruari curet. In omnibus interim quæ ab istis docentur, non equi

dem humanæ rationis ac prudentiæ consilia: sed legis Diuinæ (in scripturæ testimonijs) præscriptum atque autoritatem requirat, ne non tam legis Diuinæ, quàm humanæ prudentiæ Minister potius fuisse, in Dei olim iudicio, inueniatur. Nunc verò, non tam sanè legem Dei, quàm humanæ prudentiæ consilia requiri videmus passim, in causa restituendæ religionis. Et neglectis legitimis Ecclesiæ iudicijs, neglectis item eorum sententijs, quos per Spiritum sanctum in rectores ac gubernatores Ecclesiæ (quod ad diuina attinet) constitutos esse docet Paulus: auspicijs consilijsque Aulicorum restituitur religio ex Principum arbitrio: cùm nihilo plus autoritatis potestatisue sibi à Deo traditæ habeant Principes, Satrapæque illorum omnes, in statuendis de religione cultúque Diuino (in eius Ecclesia) legibus: quàm verbi Ministri habent, in forensibus ac politicis legibus in re publica præscribendis. Nisi quòd quemadmodum verbi Ministri, sunt quidem & ipsi custodes politicæ Magistratus in Christi Ecclesia gubernationis, vt ne quid in illa contra verbi Diuini præscriptum geratur, statuatur, alatur ac

 defendatur: sed legitimis hac in parte (ex verbo Dei) admonitionibus apud Magistratum quemlibet vtantur, qui pro Christiano haberi, inq; corpore Ecclesiæ numerari velit: in alijs verò omnibus commendent ac promoueant politicam Magistratus autoritatem apud totam Ecclesiam. Ita & politicus quisq; Magistratus vicissim, est quidem & ipse custos pietatis publicæ omnium in Ecclesia Christi: vt intelligat, curam religionis non minus ad se, q̃ ad ipsos etiam Ecclesiæ pastores ac rectores in verbi ministerio pertinere: sed esse præscriptam sibi interim eius suæ custodiæ rationem. Nempe vt obseruatis legitimis Ecclesiæ (ex verbo Dei) iudicijs, illis gubernandæ Ecclesiæ *autoritatem permittat (quod ad Diuina, conscientiarúmq; pacificationem attinet) quos ad id peculiariter ab ipsomet Deo per Spiritum sanctum suum, constitutos esse scriptura ipsa testatur. Ex ore tamen illorum, legem verbi* Diuini, *in omnibus summa cura ac diligentia requirat, pro ratione suæ custodiæ, quæcunq; illi obseruanda esse docent: ne quid & ipsi,*

hu-

humanum, pro Diuino, Ecclesiæ obtrudant. Sunt enim & illi homines, qui & falli possunt & fallere vt omnia sanè illorum, probari axaminariq; oporteat. Sed si sua illi omnia (obseruatis legitimis Ecclesiæ iudicijs) verbo Dei consentanea esse, & ad Ecclesiæ ædificationem pertinere doceant: officium Magistratus est, ea omnia amplecti, & efficere iuxta gladij sibi concrediti ministerium, vt per omnes suos reuerenter (vt æquum est) ac religiosè obseruentur. Hoc sanè est officium cuiusq; Magistratus in Christi Ecclesia, circa causam religionis. Sed quantum ab illo nunc discessum sit, facilè passim videmus. Quod tamen totum neglectæ potissimum inter Ministros ipsos Ecclesiasticæ disciplinæ proculdubiò debemus. Quæ si extaret, legitimumq; suum vsum in Ecclesia haberet: neq; sanè verbi Ministris liceret negligentes esse, in suis apud Magistratum admonitionibus: neq; Magistratus ipse item pro Dei Ministro in eius Ecclesia haberetur, si aduersus Ministrorum legitimas (ex verbo Dei) admonitiones, pertinaciter aliquid atq; obstinatè agere

re

 re in Ecclesia vellet: quemadmodum de Theodosio Imperatore legimus. Imò verò, omnia suo loco, suoq; gradu consisterent in Ecclesia, omniáq; suum hauddubiè progressum legitimum haberent: si legitimus Ecclesiasticæ disciplinæ vsus, inter Ministros potissimum ipsos haberetur. Proinde & nos, post permissam nobis Diuino beneficio & Regia benignitate Ecclesiæ hîc nunc institutionem, ne nostro hac in parte officio defuisse vllo modo videremur: in hoc protinus omnes omni cura ac studio nostro incubuimus, qui ad illius ministerium admoti sumus, vt constitutis Ecclesiæ Senioribus seu Presbyteris, legitimum inter nos ante omnia disciplinæ vsum institueremus. Etiamsi nos id sine magnis multorum clamoribus, magnáq; prætereà multorum inuidia facere non posse intelligeremus. Atq; à nobis ipsis auspicandum esse vsum disciplinæ existimauimus: vt reliquæ nostræ toti Ecclesiæ (vt de alijs taccam) exemplo qualicunq; nostro hac in parte præluceremus.

Qualem igitur instaurandæ inter nos disciplinæ vsum, gubernandæq; adeò in nostro

nostro ministerio totius Ecclesiæ ratio-
nem instituerimus: id verò iam totum ordine ponemus.

PRIMVM tota Ecclesiæ nostræ gubernatio, non est posita in vnius aut alterius cuiuspiam (quisquis tandem ille sit) arbitrio atq; autoritate: sed in vnanimi, cœtus vniuersi omnium Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ assensu & comprobatione. In quo tamen cœtu interim, non tam equidem numerantur, q̃ ponderantur potius singulorũ sententiæ: vt omnia ex verbo Dei statuantur, eáq; reijciantur (etiamsi numero suffragiorum superiora esse videntur) quæ verbi Diuini autoritate comprobari nõ queant. Certè nihil omnino fiat, quod vllo modo à verbi Diuini doctrina dissentaneum videri possit. Etsi autem Superintendenti, proximísq; post illum Ministris alijs, suus honor semper habetur: in gubernatione tamen ipsa Ecclesiæ, dicendáq; (in cœtu Ministrorum ac Seniorum) sua sententia: nihilo plus habet Superintendens, vel potestatis, vel autori

 autoritatis, q̃ vnus quilibet è Seniorum numero. Nisi quòd omnium sententias colligit & obseruat: idq; inprimis operam dat, vt in ferendis singulorum suffragijs, omnia ordine ac decenter fiant. Maximo enim Ecclesiarum malo videmus, collatum in vnum aut alterum omnẽ gubernãdæ Ecclesiæ autoritatem, in Antichristianam tandem tyrannidem erupisse. Et pugnat præterea hæc talis gubernandæ Ecclesiæ (inter Ministros) ratio, cum Christi ipsius, eiúsq; Apostolorum, doctrina atque obseruatione.

Deinde Ministri Seniores & Diacõni omnes, alij pro alijs sedulò sunt solliciti: alijq; aliorum (inter sese) curam in eo peculiarem habent: vt si aliquem inter se videant, in præstandis suis officijs negligentiorem (siue quod ad ministerij suscepti functionem, siue quod ad vitæ alioqui conuersationem attinet) gradibus admonitionum protinus apud illum vtantur. Cauetúrq; modis omnibus, ne quisq; è Ministrorum omnium cœtu, à reliqua Ecclesia, aut quibusuis aduersarijs omnino, vllius rei meritò

notari

notari accusariue poßit: cui non iam antea alioqui remedium (inter Ministros ipsos) adhibitum fuisse constet. Siue per priuatas vnius apud alterum, siue per publicas (in cœtu ipsorum) admonitiones.

Postremò ijdem etiam Ministri, & Seniores potißimum Ecclesiæ omnes, in hoc toti aßiduiq; sunt: vt nihil omnino prætermittatur apud totam Ecclesiam, quod ad promouendum vrgendúmq; modis omnibus disciplinæ vsum pertinere quoquo modo vident. Dántq; omnem operam, ne quid in fratrum omnium (in Ecclesia) lapsibus, aut odio cuiusq; exasperetur, aut rursum amore vllo dißimuletur, in faciendis recipiendisue admonitionibus: sed vt omnes omnium in Ecclesia fratrū admonitiones, instituantur in charitate & lenitate Christiana: sine vllis omnino priuatis affectibus, vllóue etiam peculiari respectu personarum. Quemadmodum id iam antea quoq; in quarta adnotatione, super disciplinæ diffinitione, explicatum habetur. pag, 272. Nempe vt qui vllius lapsus nomine admonentur, intelligant, nihil apud se

aliud

aliud quæri, omnibus admonitionibus omnino: q̃ suam resipiscentiam, suiq́ lucrifactionem ad vitam æternam. Réq ipsa videant, illas, non aliunde, q̃ ex mero amore, ac studio se lucrifaciendi, & ex peccati condolescẽtia ac cõmiseratione ꝓuenire. Deniq, vt in corde ipsi suo cõuincãtur, aliò non spectare totum disciplinæ vsum: q̃ vt gloria Dei*, in fratrũ lapsibus (per ipsorum resipiscentiam) Ecclesiæq́ totius ædificatio promoueatur.*

VT verò Ministri ac Seniores pariter omnes suum in præstandis hisce omnibus officium (quoad eius fieri potest) attestentur & declarent: vtq́ hic certo suo ordine ac decenter omnia fiant. Primùm publicè coram tota Ecclesia omnes pariter testantur, se non minus velle subesse disciplinæ Ecclesiasticæ: q̃ minimus quisque in tota Ecclesia. Et petunt à tota Ecclesia: vt si quisq̃ in illis aliquid videat, in quo admonendos esse putet, eos in charitate & libertate Christiana admoneat: neq́ id vllo modo prætermittat. Id faciunt Ministri & Seniores quater in anno, quem-

admodum postea dicetur. Deinde constitutos habent inter sese cœtus suos peculiares etiam, vt tantò commodius & de promouendo disciplinæ vsu, tam inter se ipsos, q̃ apud totam Ecclesiam: & de rectè gubernanda tota Ecclesia, deliberare semper possint. De quibus ipsorum cœtibus singulis, nobis iam dicendum erit.

De peculiaribus Ministrorum inter sese cœtibus in Ecclesia Germanorum Londini.

P*RIMVM habetur cœtus Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ omnium, semel (vt minimum) singulis hebdomadibus: nempe diebus Iouis, hora secunda pomeridiana. In quo cœtu, posteaq̃ omnes iam Ministri & Seniores conuenerunt, inuocatur ante omnia (per vnũ è Ministris verbi) nomen Domini. Fitq; precatio, vt Dominus corda atq; ora Ministrorum ac Seniorum congregatorum, in deliberationibus & consilijs ipso-*

psorum omnibus (per Spiritum sanctum suum) regere & gubernare dignetur: ad laudem & gloriam sui adorandi nominis, & Ecclesiæ (sub ipsorum ministerio) ædificationem, pro qua filius suus vnigenitus, semet ipsum victimam propitiatoriam offerre non dubitauit. Finita precatione, rogantur per Superintendentem singuli ordine suo, num aliquid proponēdum habeant: quod vel de disciplinæ obseruatione, vel de gubernatione ipsa Ecclesiæ, vel si quid alioqui incidat, quod seria deliberatione egeat, tractandum esse putent. Rediguntúrq; in scriptum omnia, quæ quisq; in cœtu tractanda proponit: atq; ex iis demū ea tractanda desumuntur, quæ plus habere ponderis, magisq; vrgentia esse videntur. Postea verò monentur per Ministrum aut Superintendentem omnes, vt quisq; illorum, de re in consultationem vocata, ordine suo id proferat, quod (suæ conscientiæ testimonio) intelligit maximè facere, ad Ecclesiæ ædificationem (iuxta verbum Dei) & eius conseruationem. Atq; ita demum quisq; ordine suo dicit suam sententiam, de cau-

sa proposita: iuxta conscientiæ suæ testimonium. Et vbi omnes sententias suas dixerunt: id demum vnanimi omnium consensu statuitur, quod omnium maximè verbo Dei consentaneum, Ecclesiæq́ ipsi vtile esse videtur. Quod ipsum alioqui in scriptum protinus redigitur, vt certum omnium consiliorum (per cœtum illum approbatorum) documentum haberi deinceps possit. Sicq́ demum ad aliarum (si quæ sunt propositæ) causarum tractationem proceditur, eodem ipso, qui est prædictus, ordine: donec de rebus propositis omnibus certi etiam aliquid statuatur. Quòd si omnia simul tractari non possint: tum quæ vno conuentu absolui non possunt in alium proximum differuntur, vt ante omnia demum etiam pertractentur. Porrò in hisce cœtibus, qui per singulas hebdomades diebus Iouis (vt dictum est) habentur: dissidia inter fratres omnia (si quæ vllo modo exorta sint) componuntur. Et ad cœtus illos vocantur fratres illi in Ecclesia: qui aut priuatas aliorum fratrum (in lapsibus suis) admonitiones contempserunt, aut aliquid

eiusmodi aliquid designarunt, quod vel pluribus iam sit notum, quàm vt cælari poßit: vel totam præterea Ecclesiam in discrimen aliquod adducere omnino videatur. Si quando autem incidat, vt præter ordinarium illum diebus Iouis conuentum, opus sit alio etiam præterea Ministrorum ac Seniorum cœtu: tum non expectato alio rursum die Iouis, Superintendens, aut proximi post illum verbi Ministri, conuocant reliquos Ministros ac Seniores omnes: vt de eo consilia sua communicent, propter quod illos conuocari oportebat.

DEINDE singulis mensibus semel, nempe primo quoque die Iouis, cuiusque mensis, habetur etiam peculiaris cœtus Ministrorum, Seniorum, & Diaconorum omnium. Non quòd cura gubernandæ Ecclesiæ ad Diaconos, perinde atque ad Seniores ipsos ac verbi Ministros pertineat: sed quòd Diaconorum *quoque ministerium, tam in colligendis quàm in dispensandis eleemosynis, inculpatum atque irreprehensibile haberi in Ecclesia oporteat. Cuius alioqui Diaconorum ministerij ratio, in menstruis hisce cœtibus*

potißi-

potißimum habetur. Solet enim ferè hoc genus ministerij multis suspitionibus atq; obtrectationibus paßim esse obnoxium. Vt igitur fidelitas Diaconorum perspecta sit, non tantùm verbi Ministris ac Senioribus, sed toti etiam Ecclesiæ: ad hoc potißimum cœtus hic menstruus obseruatur, vt Diaconi pariter omnes, propositis coram Ministris ac Senioribus acceptarum et expensarum eleemosynarum (mensis totius) tabulis, rationem illarum omnium, in cœtu illo (alius post alium) suo ordine subducant.
Denunciatur autem id toti Ecclesiæ, proximo antè die Solis, in concione publica: vt si quis ex Ecclesia calculis illis Diaconorũ adesse velit, ad comprobandam Diaconorum fidelitatem in ipsorũ ministerio: is cœtui ipsi calculisq; Diaconorum adesse poßit. Vt ita demum omnis omnium suspitionum atq; obtrectationum occasio amputetur. Quia verò Diaconatus ministerium plurimum laboris ac diligentiæ requirit: sic vt per eosdem semper illi satis fieri non facilè poßit: ita inter illos etiam constitutum est, vt alternis mensibus curam colligen-

 *darum ac dispensandarum eleemosyna-
rum inter sese partiantur. Et qui vno mense iam, totum onus alioqui ministerij sustinuerunt: altero mense per eiusdem ministerij collegas eo onere liberentur, post subductam eorum, quæ ipsi perceperunt & expenderunt, rationem: donec rursum alius mensis recurrat. Post absolutos verò eleemosynarum calculos omnes, si quid Diaconi inter se habent, in quo aliquo modo hæreant: id (dimissis alijs fratribus) per Ministros verbi & Seniores discutiendum proponũt. Atque in Diaconorum præsentia, per Ministros ac Seniores (more illorum solito) deliberatur de re ad hunc modum proposita. Imò verò in grauioribus etiam totius Ecclesiæ causis, vel quoties in disciplinæ vsu ad publicas (in cœtu ipso Ministrorum) admonitiones progrediendũ est: admittuntur sanè ad Ministrorum ac Seniorum cœtum & Diaconi ipsi: sententiæque illorum (ordine suo) rogantur, vt & ipsi in suo ministerio pro collegis quodammodo Seniorum ac verbi Ministrorum à tota Ecclesia habeantur: & Ministri ipsi verbi ac Seniores tantò*

dili-

diligentius muneri suo incumbant. Atque eo maiorem præterea etiam autoritatem consilia illorum obtineant: quo plurium suffragijs comprobantur.

PRÆTEREA quoniam plures sunt peregrinorum sub vno Superintendente Ecclesiæ, sic vt vna sine altera periclitari non poßit, habetur etiam singulis mensibus, primo die Lunæ cuiusque mensis, conuentus Ministrorum Seniorum ac Diaconorum, omnium simul peregrinarum Ecclesiarum. In quo cœtu post nominis Diuini (vt dictum est) inuocationem, rogantur per Superintendentem Ministri singularum Ecclesiarum suo ordine, num quid habeant, quod in eo cœtu tractandum esse putent, quod præsertim in commune ad omnes illas Ecclesias pertineat: aut si quid vnius Ecclesiæ Ministri in alijs requirant. Et tum de omnibus, quæ sunt proposita, instituitur deliberatio, quemadmodum & in alijs cœtibus: rogantúrque (ordine suo) ac demum etiam colliguntur per Superintendentem, omnium illorum Ministrorum (ex omnibus peregrinis Ecclesijs) sententiæ. Atque ad extremum

 id ſtatuitur, quod verbo Dei conſentaneum eſſe (quemadmodum & in alijs cœtibus) & ad vnanimem omnium illarum Eccleſiarum conſenſum ac pacem facere videtur. Quòd ſi quando aliquid eiuſmodi incidat, quod commune illarũ Eccleſiarum conſilium (non expectato menſtruo conuentu illo) poſtulet, õnẽſque ſimul Eccleſias illas concernat: tum protinus conuocantur per Superintendentem Miniſtri ac Seniores omnium illarum Eccleſiarum. Et de cauſa illa tractatur (modo prædicto) propter quam cœtus eſt conuocatus: vt quod ad omnes ſimul Eccleſias illas pertinere videtur, communi etiam omnium conſilio, vnanimiter tractetur & tranſigatur.

POSTREMO habetur etiam peculiaris conuentus Miniſtrorum, Seniorum, ac Diaconorum omninm Germanicæ Eccleſiæ (nempe ſecundo die Iouis quarti cuiuſque menſis) ad obſeruandum inter ipſos peculiariter, Eccleſiaſticæ diſciplinæ vſum, reiectis omnibus, quæ eo alioqui die agenda erant, in proximum deinceps Iouis diem, aut aliquẽ alium: ſi tanta mora noxia eſſe videatur

tur. In quo cœtu id inprimis agitur, vt doctrinæ puritas, consensúsq; vnanimis, & vitæ item probitas atq; integritas inter Ministros, Seniores ac Diaconos simul omnes, obseruetur & custodiatur. Primus autem istiusmodi cœtus habetur mense Martio, secundo die Iouis illius. Alter verò secundo die Iouis, in mense Iunio. Tertius item die Iouis secundo, in mense Septembre. Et quartus, die Iouis secundo, in Decembre. Proximo autem die Solis, ante prædictos hosce disciplinæ inter Ministros obseruandæ dies, monetur eius rei in publica concione tota Ecclesia: & rogantur fratres in Ecclesia omnes, vt si quis omnino, vel in doctrina, vel in vita Ministrorum, Seniorum, ac Diaconorum, aliquid vllo modo requirat, aut quenquã illorum vllius rei nomine admonendum reprehendendúmue esse putet, id vt ante præscriptum diem Iouis illum, alicui è Senioribus indicet, in charitate & libertate Christiana. Vt hoc ipsum per fraternas (in cœtu illo) admonitiones corrigi in tempore poßit. Hoc sanè esse officium omnium membrorum Eccle-

 siæ, vt omnium clandestinarum obtrectationum ac murmurationum aduersus Ministros in Ecclesia occasiones omnes tollantur. Quisquis enim (non admonitis vlla de re Senioribus) Ministrorum deinceps, Seniorúmq; ac Diaconorum, vel doctrinam, vel vitam nihilominus in Ecclesia traduceret: is sanè non alio, q̃ perturbatoris ac murmuratoris loco à fratribus omnibus habendus esset. Interim tamen ne quisq̃ vllam accusationem adferat, aduersus quenquã Ministrorum verbi, Seniorúmue, aut etiam Diacororum omnino: nisi illam duorum aut trium testimonio comprobari posse sciat. Qui præsertim aut è fratrũ numero essent, aut alioqui ita inculpatè viuerent, vt de fide illorum dubitari non posset. Prohiberi enim à Paulo, ne vllæ aduersus Ministros Ecclesiæ accusationes admittantur: nisi sub certo duorum aut trium testimonio. De hoc ita

1.Tim.5. *monetur publicè tota Ecclesia, die Solis proximo, ante illum diem Iouis, obseruãdæ inter Ministros Ecclesiasticæ disciplinæ destinatum. Postea verò q̃ ad constitutum diem illum Iouis Ministri*

Senio

Seniores ac Diaconi omnes conuenerunt: tum vnus è verbi Ministris hortatur omnes ad diuini nominis seriam inuocationem. Ipséq; alijs auscultantibus precatur, ad hunc aut similem modum.

Precatio in cœtu Ministrorum circa disciplinæ inter ipsos peculiarem obseruationem.

DOMINE Deus, fili Dei viui vnigenite Iesu Christe: qui nos miseros planéq; indignos homines, in regni hîc adeóq; & corporis tui mystici (quod est Ecclesia) ministerio constitui voluisti. Agnoscimus (Seruator clementissime) ministerij huius sublimitatem multo maiorem, q̃ vt illi pares vllo modo esse possimus. Agnoscimns item nostrã in illo tenuitatem & insufficientiam: etiamsi omnes vires nostras ad illud rectè obeundum conferamus. Sed agnoscimus præterea etiam nostram

 ſtram in illo negligentiam: cuius culpam apud te ſupplices deprecamur. Et te oramus: Rex ac Pontifex noſter æterne, vt noſtræ huic negligentiæ propitius eſſe, verúmq; illius ſenſum atque agnitionem in noſtris animis augere (ad noſtri correctioné) per Spiritum tuum digneris: in mutuis potiſſimum noſtris (quas inter nos inſtituimus) admonitionibus fraternis. In hoc enim conuenimus vt noſtram inuicem (alij pro alijs) ſollicitudinem fraternam, in communi nobis omnibus coruptela noſtra, per mutuas (abs te inſtitutas) admonitiones declaremus: fidémq; noſtri miniſterij tibi primùm, tanq vero ſummo atque æterno Regi, Doctori, ac Pontifici noſtro, deinde verò tuæ huic etiam (cuius Miniſtri ſumus) Eccleſiæ pro noſtra infirmitate approbemus. Te egitur ſupplices precamur Domine Ieſu Chriſte, vt noſtro huic inſtituto (per Spiritũ ſanctum tuum) adeſſe, cordáq; ac líguas noſtrûm omniũ ita gubernare digneris: vt o͂nes noſtræ inuicem

admo-

admonitiones Diuino afflatu tuo instituantur, atque in nobis fructificent, ad gloriam tui adorandi nominis, ad nostram item omnium correctionem, ornamentumq; tui in nobis ministerij, & ad Ecclesiæ tuæ ædificationem. Amen.

FINITA hac aut simili precatione, hortatur Superintēdēs aut verbi Minister aliquis, reliquos Ministros Seniores ac Diaconos omnes: ad habendam rationem (in omnibus admonitionibus, vel faciendis, vel accipiendis inuicem) charitatis potißimum & libertatis Christianæ. Charitatem enim esse condimentum eiusmodi, vt omni ferè offensione careat, quæ à charitate Christiana profecta esse constat. Et libertatem rursus cum omni modestia ac lenitate coniunctam, certißimum est argumentum in istiusmodi admonitionibus, eas Spiritu sancto autore institui: qui hypocriticam alioqui (in dissimulandis fratrum vitijs) seruitutem, ferre non potest. Vbi Spiritus (inquit Paulus) ibi libertas.

Super

 Super omnia autem monet Superintendens, vt omnes sibi ab eo caueant: ne fratris illius quodcunq; peccatum aut exaggeretur odio vllo, vllàne fratris admonendi inuidia, in instituendis apud illum admonitionibus: aut etiam vllo cuiusq̃ fauore atque amore extenuetur, excusetúrue vel dissimuletur. Sed in omnibus admonitionibus quæratur gloria Dei, correctio admonendi fratris, & Ecclesiæ ædificatio. Initium porrò admonitionum fit ab ipso Superintendente, si adsit: aut proximo alioqui post ipsum verbi Ministro. Sic vt vel Superintendens (si adsit) vel proximus alioqui post ipsum verbi Minister, paululum cœtu aliorum omnium excedat: vt ipso absente, à reliquis fratribus deliberetur, cuiúsnam rei nomine in cœtu illo, ipsum, reliqui fratres omnes, aut admonendum, reprehendendúmue, aut etiam consolandum animandúmq; esse putent. Priusq̃ tamen cœtu excedat (siquidem adest) Superintendens, quem tamen adesse oportet, si nullo alioqui legitimo impedimento distringatur: recensentur paucis illius officia, in eius ministerio:

de

de quibus dictum est in superioribus, in ea concione; quæ habetur, circa Superintendentis electionem: pag.18. Quibus cōmemoratis, Superintendēs sese subijcit fratrum reliquorum (in cœtu illo) admonitionibus & censuræ: quacunq; in re, suo officio (siue in doctrina siue in vita) defuisse videatur. Atque ita cœtu illo paulisper excedit: donec rursum per aliquem fratrum ad cœtum reuocetur. Interea verò ipso absente, singuli fratres (ordine suo) per vnum è Ministris interrogantur: num qua in re illum admonendum esse putent: siue in doctrina, siue in vita ipsius. Adnotantúrq; ea omnia: in quibus vel admonendus, vel etiam reprehendendus, aut alioqui consolandus esse videtur. Ac tum rursus ad cœtum reuocatur: exponuntúrq; illi ea ōnia liberè & amāter totius cœtus nomine: quæ fratres in ipso admonitione digna esse iudicarāt. Illéq; cum omni subiectione recipit omnes, quæ ad ipsum fiunt admonitiones. Ad eūdem porrò modū agitur cum reliquis verbi Ministris, Seniorib⁹ & Diaconis: iuxta ipsorū ordines. Prius tamē recitatis eorū officijs, q̄

cœtu

 cœtu ipso excedere iubeantur. Nempe vt priusq̄ aliquis è verbi Ministris exire iubeatur, legantur verbi Ministrorum officia: quæ habentur in concione, circa Ministrorum verbi electionem: pag. 9. ac deinceps. Rursus priusq̄ aliquis Seniorum exire iubeatur, recitantur etiam ipsorum officia: quæ habentur in concione circa ipsorum electionem pag. 13. Ac priusq̄ rursus Diaconorum aliquis exire iubetur, recitantur quoq; Diaconorum officia: quæ habentur in concione circa ipsorum electionem: pag, 24. Ita verò singillatim alij post alios, & verbi Ministri, & Seniores, & Diaconi è cœtu sese paulisper subducunt: vt de singulis, reliqui fratres omnes (sub ipsorum absentia) suas sententias rogentur, ac ferant: quemadmodum de Superintendente dictum est. Et singulis rursum totius cœtus nomine (dum ad cœtum reuocātur) exponitur: qua in re vnumquenq; fratrum, admonendum, reprehendēdumue, aut etiam consolandum esse iudicarunt.

Quòd si quis Ministrorum in genere omnium admonitionē cœtus illius vllo

modo

modo contemnat, aut illi reluctari quoquomodo velit: tum sanè quisquis ille omnino sit, quáuecunq; autoritate aut eruditione præditus, à ministerij protinus sui functione (cœtus totius autoritate) suspenditur, donec aut culpam contemptus sui illius coram eodem ipso cœtu agnoscat, ac deprecetur: aut ex verbo Dei ostendat, se non rectè atque meritò admonitum reprehensúmue fuisse. Suspenditur item & à cœnæ Dominicæ vsu: donec alterum horum, quæ iam sunt dicta (in cœtu ipso) faciat. Si verò in contemptu suo illo perstet: neq; vllum resipiscentiæ indicium faciat, in subsequentis hebdomadis cœtu Ministrorum ac Seniorum: tum si post vnam adhuc aut alteram admonitionem in suo nihilominus contemptu perseueret, cum maiore indies ministerij sui dedecore, maioréq; indies Ecclesiæ offendiculo ac perturbatione: in concione publica coram tota Ecclesia exponitur contemptus ipsius cum obstinatione coniunctus. Rursusq; coram tota Ecclesia ad resipiscentiam inuitatur. Et si ne sic quidem admonitus resipiscere adhuc velit: tum se-

quenti die Dominico publicè coram tota Ecclesia cum assensu illius (quæ eius ad octauum ante diem admonetur) ministerio suo destituitur in publica antemeridiana concione. Ad extremum verò, si adhuc obstinatus esse pergat: proceditur ad eius excommunicationem. Ad ministerium verò suum non facilè recipitur, si semel destituatur: etiamsi postea cum cœtu Ministrorum ac tota Ecclesia per pœnitentiam publicam reconcilietur. Præterquã si insigne aliquod pœnitentiæ specimen ædat, quale in Petro Apostolo & Dauide legimus: ínque illius seria perseueratione per iustum aliquod tempus exploretur, sic vt Ecclesia ipsa, cognita ipsius vera, iustóque tẽpore declarata resipiscentia, restitui illum rursus postulet: ne in sua illa pudefactione absorbeatur.

Cæterùm si ita incidat (quod absit) vt Superintendens ipse cœtus illius admonitionibus parêre nolit, tum sanè de illo, à ministerio suo vel suspendendo, vel magis multò destituendo vnius Ecclesiæ Ministri, Seniores ac Diaconi nihil sibi statuendum sumunt: nisi coniunctis

sibi

sibi aliarum etiam peregrinarum Ecclesiarum Ministris omnibus. Coniuncti autem simul omnium peregrinarum Ecclesiarum Ministri ac Seniores aduersus contemptum Superintendentis ita procedunt in singulis ipsorum Ecclesijs, ad eius suspensionem, atq; etiam destitutionem, & ad extremum ad eius quoq; excommunicationem (si obstinatus esse pergat) quemadmodum de vno quolibet alio Ministro, contemptore admonitionum, dictum habetur. Neq; enim in vsu disciplinæ vlli homini parcitur, qui modò ad Ecclesiam pertinet: nedum vt vllius, peculiaris aliqua ratio habeatur, nisi quatenus id ipsa ministerij vocatio postulare videtur. Quin potius tanto maiore seueritate agitur aduersus præcipuos quosque Ministros in Ecclesia, si disciplinæ Ecclesiasticæ parere quoquo modo recusent: quanto magis sunt exposita oculis omnium exempla illorum, plusq; & offendiculi & periculi etiam adferre videntur. Equidem palàm est, nihil esse, quod maiorem secum ruinam totius Ecclesiæ vel traxerit hactenus, vel trahere etiam posit: q̃ si

Ministri Ecclesiæ (in quacunq; tandem functione versentur) ab vsu disciplinæ Ecclesiasticæ seipsos eximant, quam alijs præscribunt: cùm ipsorum in primis partes sint, illam suo exemplo alijs commendare. Ita in vetere Israelis Ecclesia, profanatam fuisse legimus omnem ferè religionem: quòd Principes sacerdotum ac Pharisæi, ne summis quidem digitis ea attingere dignabantur, quæ vel ipsimet in populo statuebant, vel Diuinitus instituta habebant. Ita verò nunc idem etiam, oculis ipsi nostris in Papæ Ecclesia videmus: vbi abiecto prorsus per Ministros omni legitimo Ecclesiasticæ disciplinæ vsu, adulteratam nefandissimè omnem religionem, ac verum Dei cultum: inuectámq; prodigiosam planè, ac ne Ethnicis quidem vnq̃ auditam ἀρτολατρείαν: & tyrannidem ad extremum prorsus Antichristianam īductā vsurpatámq; (tāto iā tēpore) ītuemur. Imò ne nūc quidem post reuelatā passi Diuino iam beneficio Romani Antichristi eiusq; cornuū tyrannidē, et restitutā (magna ex parte) Euāgelio lucē suā, verā adhuc religionem interim, legitimūmq; Dei cultū (propter solā disciplinæ

inter Ministros negligentiam contemptúmq; admonitionũ) repurgari vllo modo posse videmus. Et periculũ est (siquidem disciplinæ hîc Ecclesiasticæ remedium tempori nõ adhibeatur) ne quam magnis clamoribus accusamus Papæ tyrãnidem, non tam sanè sublatam, quàm mutatam potius in orbe Christiano habeamus. Qua sanè de re multa dicenda essent, sed nunc vel leuiter attigisse satis erit: vt omnes intelligant, nullam verã ac legitimam veræ religionis, veriq; cultus Dei instaurationem, aut repurgationem expectandam nobis esse: donec vsum legitimum disciplinæ Ecclesiasticæ, inter Ministros potißimum ipsos, plenè restitutum videamus. Quemadmodum sanè negari non potest, neglectum initio, deinde verò prorsus abolitum illius vsum, causam fuisse atque etiamnũ esse, omnis profanationis, omniúmq; abusuum, & omnis tyrannidis, in orbe Christiano. Proinde nos Ecclesiæ nostræ institutionem inde potißimum auspicãdam esse existimauimus, vt ante õnia Ministri ipsi disciplinæ Ecclesiasticæ sese subijcerent, illámq; summo studio ac cura inter sese obseruarent (sine vlla cu-

iusq; omnino exceptione) vt omnis dissidiorum, indulgentiæq; in peccatis, deniq; & tyrannidis inter illos occasio amputaretur. Et re ipsa experti sumus, indiésq; magis experimur: nulla alia ratione in Ecclesia, & bona retineri, & mala õnia vitari posse (per gratiam Dei) q̃ seria ac diligenti legitimæ (ex verbo Dei) disciplinæ Ecclesiasticæ obseruatione

Atq; hactenus quidem de vsu disciplinæ in nostra Ecclesia, tam in plebe vniuersa totius Ecclesiæ, q̃ inter Ministros in genere omnes. Sub Ecclesiæ verò nomine eos duntaxat intelligimus, qui ex natione Germanica, ædita publicè fidei suæ confeßione, vel coram tota Ecclesia, vel in cœtu saltem ipso Ministrorum, disciplinæ ipsi sese præterea etiam Ecclesiasticæ vltrò ac sponte sua subiecerunt. Eorum porrò qui sunt extra nostram Ecclesiam, curam, iudicium ac sollicitudinem, Ministris ac pastoribus ipsorum permittimus: quibus interim nostra omnia deferimus officia: si vlla in re operam consiliúmue nostrũ, vel ipsimet, vel Pastores eorum requirant. Cæterùm si quis peregrinorum pa-

tißi-

vissimum autē Germanus, nostræ Ecclesiæ non adiunctus, prætextu nostræ Ecclesiæ falsam aliquam doctrinam serere, sectásue vllas alere velit, nobisq; id vllo modo innotescat: nos pro nostri ministerij fide in nostra Ecclesia hunc morē (qui sequitur) retinemus.

De ijs Germanis, qui non adiuncti nostræ Ecclesiæ falsam aliquam doctrinā spargunt: aut sectas alioqui in Ecclesia alunt.

SI Superintendens cum reliquis Ministris ac Senioribus intelligat aliquem Germanum aut alioqui peregrinum esse, qui in fraudem nostræ Ecclesiæ aut falsas doctrinas vllas spargat, aut sectas vllas alat: primùm omnium designantur duo aut tres è Senioribus Ecclesiæ, qui illum adeunt, vt fontes doctrinæ ipsius suspectæ ab ipso resciscāt. Et videant cū ōni modestia ac mā suetudine, si quo modo col

 loquium (ex verbo Dei) admittere velit, super suspecta illa doctrina sua. Et si admittat: agũt cũ illo priuatim & amanter: ac fontes doctrinæ ipsius cum ipso excutiunt. Vt videant, num accuratiorem doctrinæ suæ examinationem non refugiat. Quòd si illam non refugit: inuitatur per designatos illos ad cœtum Ministrorum ac Seniorum Ecclesiæ: & dies constituitur, quo venire debeat. Atq; tum in cœtu, primùm fontes doctrinæ ipsius omnes nemine interturbante audiuntur, atq; adnotãtur: vel ab ipsomet autore in scripto petuntur. Quibus demum legendis atq; excutiendis (si sint prolixiores) aliud tempus constituitur. Qui verò vocatus venit, actis illi gratijs dimittitur, donec rursus (vt aliàs redeat) ei indicetur. Et si quid post dimissum è cœtu eum, qui vocatus fuerat, de doctrina illius excuti potest, id fit rogatis ordine singulorum sententijs, de vnoquoq; fundamento doctrinæ suspectæ: vt vel adnotata sunt, vel ab ipsomet autore tradita habentur: & quæ tunc absolui non possunt, in alium diem cœtus reijciuntur. Excussis verò omnibus doctrinæ illius

suspectæ

suspectæ fontibus, testimonijs ac rationibus, in scriptum rediguntur omnia, quæ à singulis Ministris ad singula testimonia ac rationes producta fuerunt (præterquam si eadem à pluribus sint repetita) ac demum responsio (reductis in ordinē omnibus quæ sunt dicta) formatur, quàm breuissima haberi potest. Atque demum autor ille suspectæ doctrinæ ad cœtum inuitatur. Respondeturque illi ad traditos, vel per nos ipsos adnotatos fontes doctrinæ ipsius. Et si quid ille, vel in responsione desideret, vel denuo fortè ad doctrinæ suæ confirmationem adferat: id obiter aut explicatur, si quid obscurius dictū videtur, aut etiā excutitur, si quid præter prius sit productum. Ac demum autori illi suspectæ doctrinæ in alium vsque cœtum, tempus deliberandi permittitur: vt ostēdat, qua parte illi satisfactum non sit, in tradita ei Ministrorum ac Seniorum omnium responsione. Ad constitutum porrò diem auditur rursum ille. Et vbi finem dicendi fecit, quæritur ab illo, nū alia vlla adhuc documenta doctrinæ suæ habeat: vt omnia producat. Vt illi simul etiam ad omnia respondeatur. Po-

Stea

 stea verò illo rursum dimisso excutitur, si quid denuo ab ipso est productum. Et si quis priori adhuc responso aliquid præterea addendum esse putat, id in mediū adfert, vt adnotetur : et suo demum loco in responsione addatur. Excussis porrò omnibus doctrinæ illius suspectæ fontibus ac testimonijs, vbi denuo autor ille suspectæ doctrinæ ad cœtum Ministrorum & Seniorum vocatur : repetitur illi rursum obiter, data illi antea responsio : & supplentur, si quæ antea fortè prætermissa erant. Refelluntur item ea, quæ in vltimo colloquio prolata fuerunt, neq; quidq̃ prætermittitur intactū, eorum, quæ autor ille ad suspectæ doctrinæ suæ confirmationem adferebat. Ibi verò si autor ille doctrinæ suspectæ neq; respōsiones cœtus diluere (ex verbo Dei) neq; interim à serenda suspecta doctrina sua cessare velit: tum cœtus vniuersi nomine monetur, ne in fraudem ac perniciem nostræ Ecclesiæ doctrinam suam illam deinceps serat: quam verbi Diuini autoritate defendere non posit. Etenim si ipse non cessaret falsa sua doctrina perturbare nostras Ecclesias : fidem nostri

mini-

ministerij id non permittere, vt nostram Ecclesiam per ipsum ita perturbari, ac falsa ipsius doctrina falli sinamus. Quòd si nec sic quidem à suo instituto dimoueri potest, doctrinámq; suam nihilominus adhuc spargere ac tueri pergit: tum in publica concione coram tota Ecclesia nomen eius denunciatur per Ministrum, summáq; doctrinæ suæ exponitur, cum eius (in cœtu Ministrorum habita) refutatione. Monetúrq; Ecclesia, vt si cui in Ecclesia doctrina illius nondum satis refutata esse videatur: is vt (qua parte in illa fortè adhuc hæret) dubitationes suas per aliquem è Senioribus (siue verbis siue scripto) in Prophetia publica proponi sinat: vt ad illas publicè per Ministros ac Seniores respondeatur. Omnésq; prætextus defendendæ adeóq; & excusandæ doctrinæ illius (quoad eius fieri potest) amputentur.

NEQVE hîc moramur cauillos quorundam, qui hac tali hominum hæreticorum denunciatione publica peccari clamant, aduersus legem charitatis Christianæ. Non est sanè huius loci velle persequi, quæ ab istis adferuntur:


&

& fortaßis hoc aliâs commodius fiet. Nunc satis erit ostendisse nos huius nostri consilij, Christum Dominum ipsummet (qui summa est alioqui charitas) ducem atq; autorem habere: vtrâq; & Apostolos, & antea multò Prophetas quoq; ipsius. Quos dum sequimur: nihil equidē hîc moramur, aut humanæ rationis argutias, aut periculorum metum, quem à nonnullis prætendi videmus. Christum Dominum ducem hîc atq; autorem nostri consilij habemus: dum traductis nominatim Pharisæis, & cauendum ab illorum doctrina Discipulis suis omnibus

Matt. 16. *esse docet. Et vult, vt ab eis segregati, il-*
Ierem. 28. *los omittant, prorsusq; valere sinant. Sic & Ieremias, publicè accusat Hananiam apud totam Ecclesiam, ex Dei ipsius mā-*
1. Timo. 1. *dato: interitúmq; illi denunciat. Sic &*
2. Tim. 2. *Paulus nominatim accusat Hymenaū, Alexandrum, & Philetum, falsæ doctrinæ nomine. Timotheúmq; vnà cum ipsius Ecclesia admonet, vt ab eorum do-*
Ioan. 10. *ctrina sibi caueat. Quid? quòd Christus Dominus, in eo potißimum fidem boni Pastoris in eius ministerio commendat: si sedulam ac diligentem cu-*

ram ouium suarum aduersus luporum morsus habeat? An verò hoc est curam habere ouium: vt ad lupi aduentum conniueamus: canésq; ouium custodes, non ab inuadendis modò lupis, gregi nostro insidiantibus: sed ab ipso etiam latratu, dum eos ouili imminere vident, arceamus? Charitatis est scilicet, lupis parcere, totius ouilis periculo: ac non potius, oues ab illorum arcere insidijs, etiam si illi à canibus dilacerari debeant, si sui similes esse pergant. Nos hîc pluris sanè nobis faciendum esse putamus exemplum ac doctrinam Christi, Prophetarum item atq; Apostolorum ipsius: q̃ leges nouas quasdam præposteræ, nescio cuius, charitatis. Et cum ouium nobis Christi (in nostra Ecclesia) non autem luporum, gregi nostro insidiantium, curam à Domino commendatam habeamus: nostri proculdubio, fideliúmq; præterea Pastorum omnium debiti atq; officij esse putamus, vt dum oues suas à luporũ insidijs tutas alioqui esse nõ posse vident, canes ipsos potius, aduersus dolos ipsorum arment: nedum vt illos à latratu arceant, tametsi lupis non modò periculum

 culum, sed certum etiam interitum imminere videant, q̃ vt vel vnius ouiculæ periculo, luporum sibi curam vllam habendam esse putent. Quare & si lupos etiam ipsos (si id vllo modo fieri posset) lucrifieri omnes cupiamus: neq; (quòd ad eam rem attinet) prætermittendum hic quidq; esse libenter fateamur: tamen si ouiculas nostras ab ipsis periclitari, neq; eos alia ratione à nostris ouilibus arceri posse videmus: malumus (iuxta Christi Domini Prophetarúmq; & Apostolorũ doctrinam pariter atq; exemplum) ouiculas nostras de luporum illis imminentium insidijs submonere, vt ab illis sibi caueant: adeóq; & lupos ipsos commonstrare, q̃ vt per nostrum silentium oues nostras fraudemus, ac fraudulentis luporum morsibus exponamus. Quemadmodum enim maius gaudium esse legimus, super vnius peccatoris resipiscentia, q̃ super nonaginta nouem iustis: Ita rursum maiorem luctum fore non dubitamus super interitu vnius ouiculæ: q̃ nonaginta nouẽ luporũ. Nedum vt vnius lupi salutem infinitis ouibus ãteponere debeamus: præsertim cum nihil esse

scia-

sciamus vel fraudulentius vel nocentius lupina hypocrisi in Ecclesia Christi. Atq; vtinam pauciora illius exempla nostro hoc tempore videremus.

Hæc verò de obseruatæ in nostra Ecclesia disciplinæ vsu ita iam recensuisse satis erit: tam in vniuerso cœtu illius, quàm inter Ministros ipsos. Ad alias iam igitur etiam nostræ Ecclesiæ ceremonias veniamus. Ac primùm de publicis illius (si quando id res postulat) supplicationibus dicemus.

De publicis Ecclesiæ supplicationibus.

VETVS est consuetudo catholicæ Dei Ecclesiæ, vt quoties aut insigne aliquod beneficium à Domino Deo accepit, aut publica aliqua necessitate premitur, aut grauem sibi vllam alioqui calamitatem impendêre etiam videt: ad Deum sese precibus ac ieiunijs tota conuertat. Próq; collatis beneficijs gratias agit: in præsenti verò necessitate opem illius

lius

 lius imploret: et mala item impendentia omnia, supplex deprecetur. Sic igitur & nostra obseruat Ecclesia: vt quoties, aut illi, aut vrbi alioqui nostræ, in qua versamur, totiue in primis regno, siue boni aliquid siue etiam mali obuenisse impenderéue videmus, publicæ mox in illa ac peculiares supplicationes instituantur ad hunc modum.

ANTE omnia conuocatis Ministris ac Senioribus Ecclesiæ, proponitur illis causa instituendæ publicæ supplicationis: vt dispiciant, num sit necesse atq; vtile illam institui. Quod si annuant: tum dies certus in sequenti hebdomade huic tali supplicationi deputatur, qui omnium maximè commodus conuocandæ Ecclesiæ esse videtur. Die verò Dominico, ante constitutum diem illum, Ecclesiastes pro concione publica denunciat toti Ecclesiæ, diem illum publicæ supplicationi destinatum. Causásq; illius omnes recenset, & Ecclesiam totam ad totius eius diei ieiunium (quatenus id cuiusq; valetudo permittat) adhortatur. Monétq; omnes, vt sese per veram peccatorum suorum agnitionem, ad publicas

pre-

preces toto illo die constituto componant, atq; in templo tempori omnes adsint.

Ad constitutũ porrò diẽ ubi Ecclesia ante horã nonam cõuenit, orditur Ecclesiastes suam concionem : in qua sibi locũ aliquẽ è scripturis desumit, quem ei causæ, propter quam est instituta publica supplicatio, subseruire nouit. Vt enim uariæ sunt tam beneficiorum diuinorum, quàm etiam calamitatum, quæ incidunt, occasiones, ac rationes : ita conciones quoq; in hoc argumento ad unam formam reduci non possunt. Et proinde satis erit adnotasse communes quosdam locos, circa quos potißimùm minister in sua concione uersatur.

Quòd si propter publicam aliquam calamitatem instituta est supplicatio : tum de his potißimùm monetur Ecclesia in publica concione.

Argumentum concionis in publica Ecclesiæ calamitate.

I. Docetur Ecclesia, non sine causa sic

 ri,ut Deus,non ſolū impijs hominibus,ſed ſuæ etiam Eccleſiæ publicas calamitates immittat , neq; poſſe nobis quidquam omnino ullo etiā modo obuenire , niſi quatenus immittitur à Domino Deo noſtro. Atq; huc citantur teſtimonia , Eſa.42. Dominus eſt,qui tradit Iacob, ut conculcetur & c.45.Ipſe eſt,qui facit pacem,et creat malum.Amos 3.Nullum eſt malum in ciuitate,quod nō ſit à Domino.& quæ multa eiuſmodi habētur, quibus manifeſtè impietatis conuincuntur,qui & bona & mala omnia fortuitò obuenire putant.

2. Monetur Eccleſia de cauſa , propter quam omnes alioqui calamitates à Domino nobis immittantur, nempe de peccato : omnes enim calamitates non propter aliud, quàm propter peccatum obuenire , infinitis ſcripturæ locis oſtenditur. Eſa. 50. 59. 65. Hierem. 5. 9. 18. 19. 1. Cor. 10.

3. Docetur, Etſi una ſit cauſa calamitatum omnium, fines tamen illarum diuerſos eſſe. Impijs enim immitti calamitates, ueluti primitias quaſdam æterni ipſo

rum

rum cruciatus, & æternæ condemnationis: quemadmodum in Sodomæ & Gomorrhæ exemplo uidemus: Pijs uerò immitti, ueluti remedia quædam infirmitatis eorum, ad salutem ipsorũ: nempe incitamenta nobis necessaria, ad nostri in peccatis nostris agnitionem, ad fidei nostræ explorationem, et aliorum (per nostram tolerantiam) confirmationem. Ad nostri in peccatis nostris agnitionem calamitates nobis immitti à Domino, docetur manifestè Ionæ quinto, in exemplo Niniuitarum. Rursum Hierem. 18. Si redierit (inquit) ea gens, contra quam loquebar, à malitia sua: iam & me quoq; pœnitebit mali, quod ei facere constitueram &c. Immitti uerò nobis calamitates à Domino, ad fidei nostræ explorationẽ, insigni illo tẽpestatis excitatæ exẽplo docemur: dũ Christo Domino dormitãte, Apostoli, metu periculi, animũ propemodũ despõderent, atq; Christũ Dominũ è somno excitarent. Et ad aliorum per nostrã tolerantiam cõfirmationem calamitates nobis immitti quãdoq;, docemur à Paulo, dum se ille pro Corinthiorum suorum

Matt. 8.

2. Cor. 1.

 cõsolatione affligi docet, quatenus uideli cet Corinthij eã Pauli in afflictionibus to lerantiã, sine magna cõsolatione, secũ nõ poterant reputare. Et est insigne exemplum illud cæcinati, Io. 9. in quo Christus Dominus disertè fatetur, cæcitatem hominis illius non fuisse illi immissam, propter ullũ, aut ipsius, aut parentũ eius flagitiũ: sed propter solã diuinæ in illa gloriæ illustrationem: ut intelligamus, piorum afflictiones omnes nõ tam equidem prouenire à seueritate diuini iudicij, peccata nostra punientis: neq; enim qui credunt, in iudicium ueniũt amplius, Io. 5. quàm à paterna potius benignitate illius ac misericordia, qui nostram in peccatis nostris indulgentiã, ad quã per naturæ nostræ corruptelã propendemus, immissa cruce aliqua frenat: ut nos in officio nostro cõtineat periclitaturos alioqui, nisi sic cõtineremur.

4. Monetur Ecclesia, ut fines eos, propter quos calamitates omnes à Domino in suos immittuntur, secũ diligenter expendat: atq; ad se cogitet pertinere, posteaquàm se præsenti calamitate à Dño exerceri ac probari uidet. Hicq; minister exponit

ponit calamitatis immissæ, aut impenden tis, magnitudinem: atq; inde sumit occasionem reprehẽdendi exaggerandiq́; peccata, quibus omnium maximè Ecclesiam laborare, obnoxiamq́; esse nouit, adhortãdiq́; omnes in Ecclesia, ut quisq; intra sese descendat, suamq́; conscientiam in peccatis suis exploret, ut illa agnoscat, in illis sibi displiceat, illorũ se nomine accuset, illa deploret, proq́; illis ueniã supplex petat. Deinde hortatur Ecclesiam, ut in ea calamitate à Dño immissa, aut impendente, fidem quoq; suam, de Dei bonitate ac misericordia gratuita, exploret, hoc est, num quisquã in Ecclesia, post agnitũ accusatumq́; peccatum suum, ac petitam pro illo ueniam, intra se etiam in consciẽtia sua, habeat sensum aliquem benignitatis erga se ac misericordiæ diuinæ: num pro illo oret, num illum expetat, num ulla illius suauitate in corde suo tangatur: huc q́; inducit testimonia ex scripturis, quæ nobis expositam opulenter esse testãtur gratuitam Dei erga nos misericordiam, in Christo, etiam priusquam illã imploremus, modò ne illam contemptu ipsi

 nostro à nobis propellamus: imò uerò im
plorasse Dei misericordiã, adeoq; & illã
in corde nostro expetijssee, sse peculiare
in nobis opus Diuinæ erga nos misericor
diæ, qua fit ut excitemur per spiritũ ipsi
us ad eius implorationẽ. Et proinde præ-
sentem etiam aut impendentẽ alioqui ca-
lamitatẽ, debere omnibus in Ecclesia esse
incitamentum quoddam, ad fidei nostræ
in nobis explorationem: nũ uidelicet nos
in ea calamitate, aut deserendos, aut iu-
uandos esse in corde nostro statuamus:
aut nos alioqui excitari sentiamus, ad pe
tenda à Domino fidei nostræ incrementa,
quatenus uim illius in nobis refrixisse, pla
neq; elanguisse uidemus. Postremò docet
Ecclesiastes, intuendam esse omnibus Dei
gloriam, in ea calamitate, quã nobis, aut
immissam esse iam, aut alioqui impendere
cernimus, nẽpe ut fidei nostræ testimonio
persuasi, non posse nobis nisi optimè cede
re, quidquid omnino in nos Dominus per
mittat, curaq; nostri tota illi concredita:
id potissimũ oremus, ut per eam calami-
tatẽ, Dei gloria, in nobis nostraq; tolerã
tia illustretur, hoc est, ut qui nobis in fidei
nostræ

nostræ cõfeßione nondũ assentiũtur, lucri fiant Domino, cõspecta nostra tolerãtia, si ullo modo fieri potest: infirmiores con firmẽtur in sua fide, et qui sunt firmiores, et sibi, & nobis pariter (in Domino) de fidei patiẽtiæq; nostræ dono gratulẽtur.

Postea exponit Ecclesiastes, ideo institutam esse in Ecclesia publicã illam supplicationem, & publicum ieiuniũ, ut eos ipsos immissæ aut impẽdentis calamitatis fines, Ecclesia uniuersa, & singula illius mẽbra, tanto maiore cura, studio, atq; attentione secum reputent, tantoq; diligentius sese componant ad præstãda ea, quæ fines prædicti requirunt (pro doni quisque sui mensura) quãtò calamitatẽ ipsam (siue iam sit immissa, siue adhuc impendeat) grauiorem esse constat.

Ieiuniũ porrò tale, hac fine institutum, esse proculdubiò cultum Deo gratißimũ, si legitimè obseruetur : hoc est, si afflictis inedia ultronea nostris corporibus, quæ nos meritò à Domino affligi testetur, ieiunio istiusmodi nostro, studium atq; ardorem in nostris cordibus, inuocandi super nos diuini nominis, resipiscendiq; à nostris peccatis, cõiunctũ esse sentiamus.

 quale ieiunium nobis alioqui in Niniuitis, & propositum, & cõmendatum haberemus. Ac proinde uniuscuiusq; in Ecclesia officium esse, ut institutum illud in Ecclesia publicum ieiunium, Domino Deo ad eũ, ut dictum est, modum, approbare poßit. Alioqui ieiunium nostrum fore abominationem in oculis Dei, atq; adeò placatum non iri Dominum nostro ieiunio: ut etiam conduplicandus sit furor illius contra nos, propter nostram hypocrisim: quã Deus grauißimè odit, & punit. Hierem. 18. Lucæ 13.

Hîc uerò taxatur abusus Ieiunij in Baptismo, ubi neq; propter ullam publicam Ecclesiæ neceßitatem, sed propter cultũ diuorum idololatricum, Pharisaicamq; superstitionem instituitur. Et nõ tam inediæ, quàm ciborum delectui, meriti opinio adfingitur, contra dignitatem unius meriti Christi. Hoc porrò tali abusu Papistici Ieiunij, abolitũ esse usum legitimũ Ieiunij ueri in Ecclesia Christi.

Hæc ita pro contione attinguntur, in die ieiunio publico, publicæq; supplicationi destinato, propter præsentem aliquam

quã aut impendentem etiã publicam Ecclesiæ calamitatem aut necessitatem: quibus absolutis hortatur Ecclesiastes totam Ecclesiam ad seriam atque ardentem nominis Diuini, pro omnibus Ecclesiæ necessitatibus, inuocationem, procumbenteq; in genua tota Ecclesia, orditur consuetas Ecclesiæ preces publicas: atque ijs interserit precationem, pro depellenda calamitate illa, cuius nomine instituta publica supplicatio, ad eius imitationem, quæ habetur Danielis nono cap. cum peccatorum confeßione.

Vt autem tantò ardentioribus animis Ecclesia tota ad precandum sese componat, administratur eodem ipso die etiam Cœna Dominica, ad cuius usum Minister Ecclesiam totam absoluta hac precatione adhortatur: desumptis ex ea admonitione seu concione, quæ ipso die Cœnæ ordinariè haberi solet pa. 203. præcipuis quibusdam capitibus, quæ ad Cœnæ Dominicæ commendationem (pro eo ac tempus id permittit) uidentur pertinere. Ac ita demum Cœna ipsa solito ritu suo administratur. Qua peracta, ac

 Psalmo (de more) decantato, monetur Ecclesia, ut quisque domum suam reuersus, precatione, lectioneq; sacrorum, ac ieiunio totum diem illum transigat: quatenus id cuiusque ualetudo ferre queat. Atq; sic demum dimittitur Ecclesia cum benedictione, et egenorum commendatione. Quòd si Ministris ac Senioribus utile uideatur, iubetur rursum Ecclesia conuenire hora secunda pomeridiana: habeturq; rursum admonitio, quæ ad institutum faciat. Ac demum instituitur Prophetia, quæ ieiunio illi ac supplicationi publicæ subseruiat, ut totus ille dies cultui Diuino & sacrorum tractationi impendatur, publicumq; ieiunium in omni abstinentia ciborum toto eo die aduesperam usque obseruetur, sine ullo interim ciborum discrimine: præterquàm si cuius ualetudo id ferre (sine incommodo) non posset. Sabbatum enim propter hominem: non homo propter Sabbatum.

Supplicatio gratiarum actoria pro publicis beneficijs in Ecclesiam collatis.

Ad

AD eundem porrò modum per Ministros ac Seniores designatur dies aliquis publico ieiunio, & publicæ supplicationi: si quando (Dei beneficio) insigne aliquod beneficium, aut nostræ Ecclesiæ, aut toti ciuitati, aut uniuerso alioqui Regno obtigisse constet. Omniaq; ad eum ipsum modũ instituuntur, ad quem modum diximus institui publicum ieiunium, et publicam supplicationem, propter publicam Ecclesiæ calamitatem, aut iam immissam, aut impendentem: nisi quòd argumentum concionis ac precationum (pro rei diuersitate) mutatur, ad hunc modum.

Argumentum concionis post collatum in Ecclesiam publicum aliquod beneficium.

SVmitur locus aliquis è scripturis, quo bona Dei erga nos uolũtas ac misericordia, in sustentanda, tuenda, ornandaq; præterea atque extollenda sua Ecclesia, cõmendatur: nimirum quemadmodum Deus ad nos in nostro continendos officio, nostram erga se fidem exercere uult quandoque immissa

cruce

 cruce aliqua, pro admirabili sua prouidentia, ita immensam uicißim etiam bonæ suæ erga nos (propter Christum) uoluntatis opulentiam, collato publico beneficio Ecclesiæ suæ declarat, ut suam nobis beneficam alioqui beneficentiã aduersus omnes nostros aduersarios approbet & attestetur. In commendatione porrò eiusmodi beneficiorum Dei, horum inprimis Ecclesia admonetur.

1. Omnia quidem beneficia, non aliunde, quàm à fonte ipso bonorum omnium prouenire, nempe Deo: & proinde uelut ex ipsius Dei manibus cum gratiarum actione semper accipienda esse. Sed cùm non eadem sit semper omnium beneficiorum ratio, etiamsi ab uno Deo omnia proficiscantur: obseruandã esse diligenter eius beneficij rationem, cuius nomine publica supplicatio instituta esset.

2. Monetur Ecclesia, in collati huius beneficij ratione obseruanda hæc esse, ut illo rectè utamur. Primùm quánam occasione: Deinde, per quos: Postremò, gratuitóne, an uerò sub conditione ulla sit colla-

collatum. Plurimum enim interest, qua occasione, per quos, & qua conditione beneficia conferantur. Aut enim beneficia collata respondent eorum uocationi, in quos sunt collata: atque ita demum in totam etiam Ecclesiam redundant. Aut non respondent, etiamsi in totam Ecclesiam redundare poßint. Aut enim ea occasione collatum est beneficium, ut & qui illud contulit, & in quos collatum est, utriq; pariter id inprimis quæsierint, ut legitima earum in Ecclesia uocationum functio promoueretur, sine quibus illa neque rectè gubernari, neque consistere facilè posset: Aut sanè qui beneficium contulit, aliam habuisse uideri potest conferendi illius occasionem.

Rursum de pietate eius qui beneficiũ contulit, aut constat planè, aut adeò non constat, ut diuersum multis argumentis colligi poßit. Postremò, Aut gratuitum esse uult beneficiũ, qui illud contulit: aut certis illud legibus adstringit. Hæc igitur omnia obseruanda esse docentur in Ecclesia in ijs beneficijs, quorũ nomine instituuntur publicæ supplicationes. Latêre

enim

 enim hic solet (ut dicitur) sub uno quoq; lapide scorpius.

3. Monetur Ecclesia de occasione collati beneficij, pro quo est instituta supplicatio: eaq; omni Ecclesiæ exponitur. Et si constet, hac occasione collatum esse beneficium, ut quæsita sit ab eo, qui illud contulit, uia ac ratio, promouendi legitimam (in Ecclesia) earum uocationum functionem, sine quibus illa neq; gubernari rectè, neque facilè consistere poßit: cõmendatur occasio ipsa, toti Ecclesiæ, collati illius beneficij: ut ad ardentiorem pro illo gratiarum actionem excitetur. Sunt enim, ut Deo gratiora, ita etiam magis diuturna, quæ è bonis fontibus promanant: & proinde maioribus etiam præconijs, deniq; et gratijs maioribus digna, quàm quæ aliunde alioqui prouenerunt. Si uerò de eiusmodi occasione collati beneficij non constet, atque adeò uideri etiam poßit, non usqueadeò bona occasione collatum esse beneficium, pro quo est instituta supplicatio: commendanda nihilominus est Domini Dei, potentia, benignitas, & prouidentia, qui malo-

malorum etiam hominũ, deniq; & tyran
norũ autoritatem ad Ecclesiæ suæ bonũ publicũ deflectere potest, uult, & optimè nouit. Agendæ sunt enim gratiæ Deo, pro omnibus beneficijs, per quæ modò gloriã Dei promoueri cõstęt: siue ea per ueritatẽ (ut Paulus ait) siue per qualemcũq; occasionẽ cõferantur. Sed monẽda est Ecclesia, maiorẽ adhibendã esse diligentiam ac solicitudinem, ne istiusmodi beneficijs illecti, transuersè tandem (intermissa officiorũ nostrorũ in Ecclesia cura) agamur.

4. Monetur Ecclesia, non tantùm de occasione, sed etiam de ministro ipso collati beneficij: per quem illud alioqui Deus conferri uoluit. Vt enim optima quaq; occasione uir malus abuti potest ad imponendum pijs: ita satis non est, beneficiorum occasiones obseruasse, sed illi quoq; nobis diligenter sunt obseruandi, per quos beneficia conferuntur: nimirum hîc artificem agit Satan: & uideri uult ipse quoque in tyrannis suis nocentißimis altor (si Deo placet) ac propugnator Christi Ecclesiæ: ac proinde hypocriticam animi sui erga illam propensionem,

præcla-

 præclaris in ſpeciem ſuis officijs, apud pios non rarò atteſtari & comprobare conatur, quo illis demum fraudulentius imponat. Quare magna diligentia ſemper eſt obſeruandum, per quos nobis conferantur beneficia: quæ præſertim publica ſunt, & ad totum alicuius Eccleſiæ corpus pertinere uidentur. Atque ſi conſtet beneficium inſigne aliquod in Eccleſiā collatū eſſe per hominem ueræ religionis amantem, qui ſibi Dei gloriam cordi ſemper eſſe declarârit: commendatur toti Eccleſiæ collatum beneficium, eius etiam perſonæ nomine, qui illud contulit. Et excitatur Eccleſia ad tantò ardentiorem pro collato beneficio gratiarum actionem, ad ſpem item tantò meliorem ſucceſſus poſt collatum à tali homine beneficium: quantò eum qui illud contulit, ueræ pietati, ac promouendæ Dei gloriæ magis addictum eſſe conſtat. Ad quem modum nos habere nobis uidemur iuſtiſsimam rationem commendandi pijs ubique omnibus, omnia etiam beneficia in noſtram collata Eccleſiam, Regiæ ipſius Maieſtatis nomine, EDVARDI (inquam)

quam) Sexti Angliæ &c. Regis: qui
ſanè non alia occaſione, quàm ſola peregrinorum hominum commiſeratione, qui relictis patrijs ſedibus, ad Regnum illius ſe conferre, ueræ religionis nomine, quàm domi ſuæ tyrannide Antichriſtiana premi maluerunt: neq; alio item conſilio noſtram hic inſtituit Eccleſiam, quàm ut ea occaſione ueram religionem in doctrinæ & cultus Diuini puritate, per uniuerſum Regnum ſuum promoueret. Si uerò ſuſpicio ſit, hypocritã eſſe, per quem eſt collatum beneficium, cõmendatur quidem Eccleſiæ beneficium ipſum, uelut à Domino profectum. Qui non frenare modò tyrannorum impietatem ac truculentiam, poteſt, uult, et nouit: ſed eos ipſosmet etiam, aut imprudentes, aut inuitos quoque, publicis Eccleſiæ commodis facit non rarò ſubſeruire. qua ſanè in parte commendatur inſigniter, potentia, benignitas, et prouidentia Dei. Sed interim monetur etiam Eccleſia, ut ſummam cautionem adhibeat, precibusq; aßiduis apud Dominum inſtet, ne quo modo ſub prætextu beneficij, fuco ac dolis eorum

 hypocritarum fallatur, aut quò nõ oportet inducatur, per quos collatũ illud beneficium accepit. Nihil enim fraudulentius ea hypocrisi, quæ specioso aliquo pietatis fuco, ornari posse uidetur.

5. Monetur Ecclesia, non tantùm esse obseruandam occasionem, ministrúmue ipsum beneficij, per quem est collatum: Sed etiam, gratuitóne, an uerò certis quibusdam legibus conferatur. fieri enim posse, ut & optima occasione, & per pios alioqui homines etiam conferantur beneficia: interim tamen eiusmodi legibus astringantur (siue per imprudentiam, siue per nimiã quandoq; prudentiam) ut sine Ecclesiæ seruitute quadam, ipsiusq; adeò religionis periculo, non facilè accipi poßint. Quamobrem id quoq; diligenter esse obseruandum: num beneficium, cuius nomine est instituta supplicatio, collatũ sit gratuitò, sine adstrictionibus ullis: an uerò certis aliquibus legibus conditionibúsue conferatur. Gratuitam porrò beneficij collationem uocamus, dum is qui confert beneficium, aliud nihil ab ijs requirit, in quos illud contulit: quàm ut in

omni

omni sua doctrina, omnibusq; suis ritib. solã duntaxat Apostolicã doctrinam atq; obseruationem sequantur. nam hoc semper est præstandum, quo ad fieri potest, etiamsi nulla omnino in nos beneficia conferantur. Si igitur gratuitò est collatum beneficiũ, cuius nomine est instituta publica supplicatio: magnitudo ipsa beneficij cõmẽdatur Ecclesiæ, per amplificationẽ. Et ob oculos toti Ecclesiæ ponitur debiti rursum nostri, nostræ (inquam) gratitudinis ratio, pro beneficij magnitudine. nimirũ quantò maius est beneficiũ, tantò maius esse etiã gratitudinis nostræ debitũ: quæ nobis alioqui declaranda est præstãdis nostræ erga Deũ obseruantiæ atq; obedientiæ officijs (pro summa uirili nostra) nisi ingratitudinis accusari, atq; illius nomine puniri etiã alioqui uelimus. Si uerò collatis aliquib. in Ecclesiã beneficijs cõditiones certas (extra uerbũ Dei) adnexas esse uidemus: cõmẽdatur sanè nihilominus toti Ecclesiæ collatũ in illã beneficiũ. doceturq; amplectendũ esse, tãquã ex ipsius Dñi manib. Siqdẽ adnexæ illi leges aut cõditiones, ad nullã nos manifestã impietatẽ

 necessariò adstringant impellántue. Sed monetur etiam diligentißimè Ecclesia, potißimùm autem Ministri ac Seniores illius, ne se ullis omnino (extra uerbum Dei) conditionibus implicent, ullius etiã beneficij nomine: nisi quatenus duntaxat pertineant, ad ferendam utcunq; (cum fraterna interim reprehensione) non autem alendam comprobandámue ullo modo ullam etiam inter nos infirmitatem mutuam: quæ præsertim aut superstitionem aliquã habeat, aut progressum puritatis Apostolicæ, tã in doctrina, quàm in cultus Diuini ritibus impediat ac remoretur. ferendam enim esse nobis inuicem in charitate Christiana nostram infirmitatem: sed ita ferendam, ut ad perfectiora interim semper progrediamur, obseruatis uidelicet Christianis admonitionũ gradibus, ex uerbo Dei. Cæterùm nostram inuicem infirmitatẽ alere quoquomodo, sine ullis omnino reprehensionibus, progressumq; ueræ religionis (per nostræ inter nos infirmitatis istiusmodi indulgentiam) remorari, haudquaquam planè debemus.

6. Monetur Ecclesia, nostram erga Deum gra-

um gratitudinem consistere, non tantùm
in publica oris in cœtu Ecclesiæ gratiarum actione, externóue illo totius Ecclesiæ ieiunio: sed potißimùm in interno nostri cordis motu, ad resipiscentiam: quatenus uidelicet nostrũ cor ad præstanda (pro nostra uirili) omnia gratitudinis atq; obseruantiæ nostræ erga Deum officia, affectum esse sentimus. Vt enim cor est affectũ, ita & loquimur & agimus omnia. Et si nullã in affectibus, uerbis, atq; operib. nostris resipiscentiã declaramus, frustra equidem nobis (gratitudinis ullius nostræ erga Deũ, eiusq; beneficia nomine) blandiemur.

7. Monetur Ecclesia, Deũ ita reqrere nostrã erga se suaq; beneficia gratitudinẽ, ut nisi illã (pro uirili nostra) declarare studeamus, post collatũ præsertim in nos aliquod ipsius beneficiũ, conuersurus sit et ipse rursum sua beneficia, in publicas, easq; grauißimas calamitates, ad puniendam nostram ingratitudinem, nõ æterna modò nostri condemnatione, sed plagis etiam publicis in uita hac: ut ira ipsius aduersus nostrã ingratitudinem, mundo e-

 tiam toti conspicua fiat. Huc uerò inducuntur loca ex scripturis aliqua id ipsum contestantia. Vt est Hier. cap. 18. & Threni eiusdem. Item Ezech. 5. 7. 28. & quæ huius generis alibi habentur.

8. Monetur Ecclesia, duo nobis maximè esse uitanda, quoties publica in nos à Domino beneficia ulla conferuntur, nempe, indulgentiam animi cum nimia quadam securitate coniunctam: & fastum quendam, qui felicem ferè rerum successum comitari semper solet. quòd per hæc duo, ueluti per gradus quosdam, deducamur plerunq; ad Dei ipsius Diuinorúmque omnium contemptum: quem Deus nunquam alioqui inultum sinit: adeoq; & tantò grauius punit, quantò maiora illius in nos beneficia extiterunt.

De his ita monetur Ecclesia, ut ex hac tali beneficiorum Diuinorum consideratione, sui erga Deum officij memor esse discat. Primùm, propter debitum nostræ gratitudinis, quæ tantò maior requiritur, quantò sunt maiora beneficia, quæ in nos collata uidemus. Deinde propter periculorum magnitudinem in conferendis benefi-

beneficijs, ex obseruatione occasionũ, au
torum, & conditionum, ut est dictum.
Postremò, propter grauißimas Dei comminationes, quibus se ille sua beneficia, in horribiles calamitates conuersurum esse minatur: si eis per nostram indulgentiam abutamur.

Quibus ita omnibus absolutis, hortatur Minister Ecclesiam ad gratiarum actionem pro accepto beneficio, cuius nomine est instituta supplicatio. Moxq; ordit publicas Ecclesiæ preces: quibus adiungitur publica pro accepto beneficio gratiarum actio. Et precatio item aduersus securam illam post accepta beneficia indulgentiam nostram, ac fastum: ne per hæc, Ecclesia, collato in se Dei beneficio abutatur.

Postea monetur Ecclesia de Cœnæ Dominicæ usu legitimo, quæ mox administratur. Et omnia deinceps administrantur, quemadmodum antea paulò in supplicatione calamitatis publicæ tradita habentur. pa. 557.

DE CONIVGIORVM CONiunctione: in Ecclesia Germanorum.

NEmo in Ecclesiæ nostræ ministerio coniungitur matrimonij uinculo, nisi in publico Ecclesiæ cœtu, tum ut publica matrimoniorum honestas plenè obseruetur, tum ut admonitiones huc pertinentes, à tota semper Ecclesia, audiantur, ad illius ædificationem.

Deinde, nulla etiam matrimonia pro legitimis habentur in nostræ Ecclesiæ ministerio, priusquàm in publico Ecclesiæ cœtu per eius Ministros coniungantur.

Postremò, nemo coniungitur in nostra Ecclesia, nisi qui sese ultrò ac spontè disciplinæ Ecclesiasticæ priùs subiecit in cœtu Ecclesiæ: post æditam illic fidei suæ confeßionem.

Monetur autem subinde Ecclesia, ut in ineundis desponsionum contractibus, graues semper aliquot uiri, & (si cōmodè fieri potest) nōnulli etiam ex Senioribus Ecclesiæ adhibeantur, qui deinde omnia ritè ac decenter peracta esse, in Ministrorū ac Seniorum omniū cœtu, testificari poßint.

Mone-

Monetur præterea ſubinde Eccleſia, ne in ineundis deſponſionum contractibus, ulla eiuſmodi uerba intercedāt, quæ ita alioqui iam ſponſum cum ſponſa inuicem obſtringant, ut non amplius coniugium inter ipſos (ſi quæ impedimenta intercedant) reſcindi poßit: donec coram cœtu Eccleſiæ ritu publico approbetur & coniungatur.

Poſtea uerò quàm contractus deſponſionis aliquis inter certa Eccleſiæ noſtræ membra (ut iam eſt dictum) ritè ac decenter tranſactus eſt, defertur res tota (ut acta eſt) ante omnia ad cœtum Miniſtrorum & Seniorum omnium, ibiq; inquiritur, num quis aliquid obſtare poſſe putet, quo minus deſponſio illa in cœtu Eccleſiæ approbetur: atq; deſponſi inuicem illi, publicè etiam (de more) coniungantur. Et ſi nihil eiuſmodi profertur, inſtituuntur protinus ternæ coniungendi eius matrimonij denunciationes publicæ, & nomina contrahentium, catalogo eorū, qui in noſtra coniunguntur Eccleſia, adſcribuntur. Denunciationes porrò illæ ternæ fiunt in publicis concionibus ſingul

 latim sub finem illarum, in hanc ferè sententiam.

Primum nomina contrahentium toti Ecclesiæ indicantur, dicunturq; sibi inuicem, matrimonij fidem (in grauium uirorum, & seniorum quorundam etiam præsentia) spopõdisse, quod equidem in cœtu Ecclesiæ cuperent approbari, atq; ita demum sanciri etiam, præterquàm si legitimum aliquod impedimentum sub ternis illis denũciationibus (ante destinatum nuptijs diem) proferretur. Proinde si quisquam in Ecclesia aliquid eiusmodi sciret, quod meritò progressum matrimonij impedire posset: id ut intra tempus trium illarum denunciationum ante nuptias ipsas ad Seniores Ecclesiæ deferret: alioqui matrimonium ipsum comprobatum deniq; & sancitum iri in totius Ecclesiæ cœtu. Interea uerò omnes in Ecclesia debere diligenter precari, ut denunciatum matrimonium illud (si nullum proferatur impedimentum) in Christi Domini nomine coram tota Ecclesia sanciatur: contrahentesq; ipsi, illud in timore Domini, cum eius benedictione, ad illius gloriam

&

& suam ipsorum salutem auspicentur: & in illo demum etiam per omnem ipsorum uitam, in pace ac concordia Christiana, mutuoq; inuicem amore perpetuò atq; unanimiter perseuerent.

In hanc sententiam denunciantur ter, in tribus publicis concionibus coniungenda in cœtu Ecclesiæ matrimonia: priusquàm nuptiæ fiant. Quòd si interea ante destinatum nuptijs tempus legitimum aliquod impedimentum profertur: tum & tempus nuptiarum differtur, donec de producto impedimento illo legitimè statuatur. Si uerò in tertia denunciatione nihil proferatur: tum coniugium illud, ter iam, ut dictum est, denunciatũ, in cœtu Ecclesiæ per ministrum illius, approbatur, & sancitur, ad eum qui sequitur modum.

Ritus coniungendi publicè matrimonia in Ecclesiæ cœtu.

POst factas suis temporibus publicas coniũgendi coram Ecclesia matrimonij denunciationes, & non productum

à quo-

 à quoquã legitimum ullum illius impedimẽtum: ubi tempus nuptiarum uenit, iubentur adesse contrahentes illi in templo, ante publicam concionem, ut illam audire poßint. Veniunt autem sine ullo aut strepitu, aut fastu, pompáue theatrica ulla, nisi quòd sponsum, unus aut alter uir honestus: sponsam item aliquæ honestæ matronæ, in silentio et moderatione Christiana, deducunt.

Absoluta autem concione, & publicis Ecclesiæ precibus, priusquàm Psalmus extremus decantetur, prodire iubentur contrahentes in locum paulò æditiorem coram Ministris et Senioribus, ut à tota Ecclesia conspici poßint, atq; illic in totius Ecclesiæ prospectu constitutis, Minister ante omnia Ecclesiam ipsam alloquitur, claris & disertis uerbis, in hunc qui sequitur modum.

Admonitio ad Ecclesiam in publica Matrimonij coniunctione.

VIri fratres ac sorores in Domino, & quicunq; prçterea hic

hic adestis: Iampridem audistis,
hos qui nunc ecce in uestro omnium conspectu adstant, N. & N. unanimiter id postulare, ut corā cœtu hoc uestro, posteaquam nullum hactenus legitimum matrimonij ipsorum impedimentum est à quoquā productū, in nomine iam tandem Dei patris, & filij, & spiritus sancti coniungantur. Proinde horum uos iam omnium testes esse, & adorandū preterea nomen Dei, super contrahentes istos (in uestris cordibus) suppliciter inuocare debetis: ut hoc ipsorum matrimoniū per nostrum ministerium, cum uirtute & potestate Domini nostri Iesu Christi (aduersus omnes Satanæ conatus) sanciatur, & cōiungatur, ad gloriam diuini nominis, ad salutem ipsorummet contrahentium, & ad Ecclesiæ Christi ædificationem. Amen.

ABSOLVTA *hac admonitiuncula, accedit Minister ad ipsos contrahentes,*

 hentes, ut unà cum eis à tota Ecclesia conspici, & commodè audiri etiam possit. impositoq; silentio, & conuersa ad contrahentes ipsas oratione, orditur suã ad illos admonitionem: in qua hæc potissimũ tractãtur, pro eo ac tẽpus id pmittit.

Argumentum Admonitionis ad contrahentes in publica ipsorum coniunctione.

ANte omnia gratulatur minister ipsis contrahentibus, adeoq; & cõiugatis in Ecclesia omnibus, de ipsorum felicitate: quòd ipsos Dominus ad hoc uitæ genus (pro sua misericordia) uocârit. Esse enim hoc uitæ genus eiusmodi: ut illo in terris (iuxta ipsam creati à Deo hominis naturam) neq; gratius ullum Deo, neq; homine ipso dignius, neq; itẽ felicius ullo modo esse queat. id uerò explicat ad hunc modum.

I. Matrimonium, esse omnium gratissimum in terris uitæ genus Deo, id clarum esse ex illis Dei uerbis: Non est bonũ homini, ut sit solus. Quod enim hîc Deus, homini conuenientius, utilius, denuq; & cõmodius esse iudicat: idem sibi quoq; eadem

opera

opera gratius esse testatur, non commendaturus alioqui societatē illam cōiugalē, præ omni solitudinis genere: si non illi gratior etiam acceptiorq; fuisset. Deinde idē probari etiam, lege illa, non humano tātum generi (sub primorum parentū nostrorum persona) sed omnibus etiam animantibus data: Progignite, Multiplicemini, replete terram. nimirū quantò gratiores tum Deo (ante peccatum) in lūbis parentū nostrorū eramus, qui nūc nihil alioqui sumus aliud in nobis ipsis, quàm iræ et mortis filij: tantò sanè Deo gratius esse oportuit, illud uitæ nostræ genus, præ alijs omnibus, quod tam ipse, non humano tantùm (in primis nostris parentibus) sed uniuerso etiā animantiū omnium generi, præcepit, & ita præcepit, ut uim ipsam progignendi ueluti diuinæ suæ uirtutis partem quandam, deniq; & affectum ad progignendum peculiarem (rectum interim, non autē uagum aut exlegem) naturæ nostræ insceuerit atq; impresserit: qui alioqui tunc imaginis similitudinisq; suæ, nostra ipsorum natura (in primis nostris parentibus) participes adhuc eramus.

Neq;

 Neq; uerò huic mandato quidquam est derogatum, per naturæ nostræ corruptelam, post peccatum, quemadmodum pleriq; somniant: Confirmatur enim denuò hoc ipsũ, & uniuerso rursũ humano generi in Noah et filijs eius præscribitur post Diluuium, cùm iam natura nostra in illis etiam planè corrupta esset. Esse igitur matrimonium (etiam in corrupta iam natura nostra) uitæ nostræ genus omnium gratißimum Deo, perinde atq; initio nostræ creationis erat, quod in se quidem est: etiamsi plurimum incõmodorum in matrimonio secum attulerit, naturæ nostræ corruptela. Quod enim matrimonio, per naturæ nostræ corruptelam, decesßit: id equidem ut nulla matrimonij culpa (per se) obuenit, ita etiam matrimonio ipsi adscribi nullo modo potest. Quæ hîc de uirginitatis laudibus adduci solent, postea suo loco excutientur. Præterea docetur alia quoq; ratione, matrimonium esse genus uitæ nostræ, Deo (quod in se est) omnium longè gratißimum, eò quòd in illo magis reluceat, quàm in ullo alio uitæ hic nostræ genere, imago quædam, non

modò

modò benignitatis erga nos diuinæ, sed
etiam inconspicuæ, prorsusq; ineffabilis existentiæ ipsius. quemadmodum enim nõ potest non esse gratissimũ Deo, ita hominibus innotuisse, ut se nobis ipsemet patefecit (id quod alioqui & incarnatio ipsa filij Dei, & institutum præterea ab ipso publicum Ecclesiæ ministerium locupletissimè testantur) ita non potest etiam matrimonium ipsum nõ esse omnium gratissimum Deo uitæ hîc nostræ genus: quatenus in illo (præ alijs omnibus uitæ nostræ generibus) imago (ut dictum est) quædam, & existentiæ, & benignitatis diuinæ erga nos magis exprimitur ac refertur. Imaginem porrò nobis diuinæ tum existentiæ, tum benignitatis, matrimonij uinculo (præ alijs omnibus uitæ hîc nostræ generibus) adumbrari: id uerò certissimis documentis ostẽdi posse. Primùm uinculo matrimonij monemur, pluralitatis personarum, in monade diuina. ut enim indiuiduæ iam alioqui societatis (in matrimonio) nomine, plures in unum corpus quodãmodo cõcreuisse (Deo ipso autore) uidemus, sic ut alter alterius caro

 una iam, et quidem caro ex eadem carne, & ossa ex iisdem ossibus esse censeantur. ita nobis imaginem quandam pluralitatis personarũ, in una interim atq; eadẽ diuinæ existentiæ monade umbra hac nexus cõiugalis exprimi suo quodammodo, atq; repræsentari, deniq; et cõmendari intelligamus. id quod nullo alioqui cœlibatus cuiuscunq; genere adumbrari ullo modo potest. Deinde uis ipsa, & affectus ille progignẽdi in matrimonio, naturæ nostræ (Deo ipso autore) inditus, atq; penitus impressus, Dei quoq; Patris inscrutabile cõsiliũ illud nobis uelut ob oculos ponit: quo nimirũ pater deus, æterna sua illa, nobisq; prorsus ineffabili generatione filium suũ unigenitum ex semetipso genuit. ut cùm genus humanũ per generationem multiplicari in matrimonio (insito naturæ eo affectu) cernimus, ex Dei ipsius prouidẽtia atq; ordinatione. tũ sanè Patrẽ Deũ etiã (ut nostrũ Archetypum) unam atq; indiuiduam diuinæ suæ existentiæ monadem, in plures personas (per æternam suã, nobisq; minimè inquirendã generationem diuinam) multiplicare uoluisse credamus. Quod uerò ad diuinæ erga nos benignitatis

tatis adumbrationem attinet: eam sanè no 583 bis à Paulo Apostolo in matrimonij uincu lo ita cõmendatam habemus, ut uel solius illius nomine, matrimoniũ ipsum, omnibus alijs uitæ hîc nostræ generibus, meritò an teponi possit. Dũ enim Apostolus, matrimo nium nostrũ, typum quendã desponsionis esse docet inter Christum Dñm & Ecclesiam ipsius: Simul equidem testatur, adũbrari nobis, adeoq́; & suo modo exprimi admirabile illud mysterium desponsionis filij Dei cũ sua Ecclesia, ad salutem illius. in qua sanè desponsione omniũ euidentissimè nobis innotuit diuina erga genus humanum beneuolentia ac propensio. Quẽ admodum enim quiuis sponsus, sponsæ suæ adglutinatur, indiuiduo iã deinceps per omnem uitã matrimonij uinculo: ita quoq; filius Dei uniuerso se mortaliũ generi adglutinare dignatus est, per carnis nostræ assumptionem, in sua incarnatione. Ac rursus quemadmodum sponsus spõsæ suæ adglutinatus, & sibi cũ illa, et illi secum communia uult esse omnia: præter quàm si ipsa cõiugij fidem (adulterij perfidia) uiolet atq; infringat. ita & filius Dei uniuerso iam mortalium generi

 per suam incarnationem adglutinatus, omnem illius calamitatem sibi cum illo iam, & omnem suam item plenisufficientiam, illi secum uicißim uult omnino communẽ esse: præterquã si qui tãtum ipsius benefi cium destinata ac rebelli prorsus impietate sua scientes ac uolẽtes à se reijciant ac propellant. ruentes alioqui in omne sce lerum genus ἐν πλεονεξίᾳ, & abiecto planè omni metu ac sensu iudicij diuini, aduersus talem defectionem, quemadmodum Paulus docet. Quatenus igitur non potest non esse Deo gratißimum, ita hominibus innotescere, ut se nobis ipse in uer bo suo patefecit: Hactenus certè negari etiam non potest, tantò illi esse gratius matrimonium præ alijs omnibus uitæ hîc nostræ generibus: quantò nobis per illud significantius, summa illa quæ recensuimus diuinæ cognitionis mysteria, adumbrantur, exprimuntur, et commendãtur.

2. Non esse ullum in terris uitæ genus homine ipso dignius, Matrimonio, ijsdem ipsis rationibus docetur: quibus illud Deo ipsi omniũ gratißimum esse dicebamus. Quibus enim rationibus aliquid Deo gra tißimũ esse in uita hominis constat: ijsdẽ

utiq;

utiq; etiam & homine ipso dignißimum esse negare non potest, quisquis nostram dignitatē è diuinæ dignitatis reputatione æstimare uolet. Vt enim Deo nihil esse potest gratum, nisi idem sit ipso dignum etiā: ita quò illi gratius aliquid esse cognouimus, idem sanè dignius quoq; ipso, ac proinde nobis etiā omnibus esse, statuere profectò debemus. Est nimirū ea summa imaginis cuiusq; laus ac dignitas, ut ad suum Archetypū quàm proximè accedat: ipsumq́; significantißimè exprimat, ac repræsentet. Sed tamen si uel originē præterea ipsam, finemúe, aut ornamenta matrimonij (iuxta uerbū Dei) consideremus: nullū omnino uitæ hic genus, homine ipso dignius esse cōperiemus. Quodq́; ad originem primum matrimonij attinet: Cū nō sit dubium, naturā nostram ante peccatū, in sua adhuc integritate, magis placuisse Deo, quàm nūc placeat in peccati nostri corruptela, quantum in nobis quidem est. Certè quēadmodū nobis locū tunc omniū honorificentißimū, omniq; deliciarū genere affluentem in terris designarat', cum quo nullus alius conferri in terris potest:

 ita & uitæ genus quod tum Deus homini præscripsit tale fuisse oportet (nempe matrimonium ipsum) ut cum illo nullum aliud omnino cõparari ullo modo poßit. At uerò est etiam & uirginitatis & omnis eiusmodi cœlibatus autor Deus: qui propter Regnũ Dei sine ustione obseruatur. Et habet talis siue uirginitas, siue cœlibatus, laudem suam ac dignitatem non uulgarem in scripturis expressam: Sed quæ cum laude ac dignitate matrimonij cõferri haudquaquam poßit. Quidquid enim laudis ac dignitatis habet quæcũq; tandẽ continentiæ obseruatio: eam sanè non aliunde quàm ex peccato, propter naturæ nostræ corruptelam habet. Alioqui neq; uirginitas ipsa, neq; ullũ omnino castrationis Euangelicæ genus nõ laudẽ modò aut dignitatẽ ullam, sed ne locũ quidem ullũ (sine graui alioqui contẽptæ benedictionis diuinæ culpa) in Christi etiã Ecclesia obtinuisset: si natura nostra in prima illa creationis suæ integritate permansisset. Quæ uerò hæc est ratio, ut quorũ laudẽ ac dignitatem nobis cõmendat, nõ tã eãdẽ aut ipsa rei excellentia per se, aut æterna alioqui

alioqui Dei cẽsura ulla, quàm potius peccati ac corruptelæ nostræ calamitas: ut hæc (inquam) cum eius uitæ generis dignitate conferantur, nedum ut ei anteponantur (quod tamen à plerisq; factum uidemus) quod & æterna Dei censura (in naturæ adhuc nostræ integritate) collaudatũ: ac rursum (in corrupta demum etiam natura nostra) præscriptũ: & tot præterea tãtisq; diuinis mysterijs cohonestatũ commendatũq; esse constat? Quatenus igitur omnẽ nobis omnino omnis etiã cœlibatus obseruãdi laudẽ ac dignitatem peperit, ipsa peccati nostri nostræq; corruptelæ calamitas. Quatenus item omnia corruptelæ nostræ incõmodorũq; ab illa profectorũ remedia, nõ aliò spectãt, quàm ad amissæ primæ illius nostræ integritatis ac dignitatis, reparationẽ, in qua matrimoniũ alioqui ipsum olim præstantißimũ in terris uitæ genus futurum erat (etiãsi illam nunc in Christo Domino locupletißimè restitutam, atq; amplißimo præterea fœnore auctam habeamus) Hactenus certè neq; uirginitatis ipsius, neq; ullius omnino quamlibet laudati cœlibatus dignitas, cum laude ac dignitate

 matrimonij conferri ullo modo potest. Et proinde si origiñe ipsam matrimonij, cum laudatißimo quoq; etiã cœlibatus genere cõferamus: facilè uidebimus nullũ omnino uitæ hîc nostræ genus (quod in se est) matrimonio dignius esse quoquomodo, ex ipsa Dei institutione: etiãsi nobis uirginitatẽ, aliaq́; laudati cœlibatus genera, uel Ecclesiæ collapsæ necesßitas, in ipsius ministerijs obeũdis, uel etiã cõmoditas quædã sub hac corruptelæ nostræ miseria, insigniter (Deo ipso autore) cõmendet. Deinde si finem quoq; ipsum matrimonij spectemus: inde quoq; facilè apparebit, non esse ullũ omnino in terris dignius uitæ genus, matrimonio. Cũ enim Deus ita ab æterno statuisset, ut genus humanum per generationẽ multiplicaretur: Atq; nõ uim modò ipsam (diuinũ planè alioqui donũ) sed affectum etiam peculiarẽ, naturæ nostræ (diuina sua benedictione) inseuisset: Equidẽ ut nihil est cõuenientius, ita nihil etiã est dignius homine, quàm ut mentẽ ac consiliũ æternum Dei, de multiplicando per generationem humano genere, sequatur: cũ ad id præsertim, & uim ipsam, &

affectum

affectum, naturæ suæ (Dei ipsius benedi-
ctione) insitum ita habeat, ut negare non possit, se in hoc ita à Deo ipso conditum omnino esse. Alioqui cùm Deus ipsemet, solitudinem, homini non bonam, hoc est, naturæ ipsius planè inconuenientem esse pronunciarit, eō quòd Diuino suo illi consilio de multiplicando per generationem humano genere non respon[illegible]et: eodem sanè decreto omne solitudinis genus, homine ipso indignum esse (in illa potissimùm naturæ suæ integritate) iudicauit. Quin et in corrupta iam etiam (post peccatū nostrum) natura, hoc ipsum aduersus omnem solitudinem decretum denuò, Dominus ipse comprobauit: dato iam post Diluuium eodem ipso mandato de progignendo, ipsi Noah, & omnibus liberis ipsius, sine ulla cuiusquā exceptione: quod antea Adæ & Hæuæ dederat, ante ullam omnino naturæ nostræ corruptelam. additurus proculdubiò aliquam mandato illi suo exceptionem, si ullum omnino cœlibatus obseruandi genus, æquè dignum esse homine, atque est matrimonium (in corrupta iam alioqui etiam natu

 ra nostra) iudicasset. Proinde uerbis Dei illis (Non est bonum homini, ut sit solus) manifestè nos doceri: tantò esse digniorem homine, coniugalem societatem, præ omni quantumuis laudato solitudinis genere, quatenus uidelicet Diuino illi consilio (de generis humani multiplicatione) mandatoq; illi de progignendo (semel atq; iterum dato) subseruit: quantò Deus ipsemet, omnem omnino solitudinem, minus bonam homini, hoc est, naturæ humanæ ad progignendum formatæ, minus conuenientem & proinde incommodam quoq; esse pronunciauit. Ipse igitur etiam matrimonij finis clarissimè testatur, nullum omnino continentiæ obseruandæ genus, cum societate coniugali (quod ad eius dignitatem attinet) conferri quoquomodo posse. Postremò si ornamenta matrimonij intueamur, in scripturis duntaxat nobis prodita: ea sanè tot tantaq; sunt, ut illorum tantummodò nomine, matrimonium ipsum, omnibus planè uitæ hîc nostræ generibus meritò anteponi, & poßit, & etiam debeat omnino. Vt enim hoc loco iam omittatur, incom-

parabilis planè Diuinorum mysteriorum excellentia, de quibus iam antea dictum est: quæ ut uinculo matrimonij (præ omnibus alioqui uitæ hîc nostræ alijs generibus) exprimuntur & commendantur: ita illi maximum etiam proculdubiò ornamentum adferunt. Equidem promißiones, quæ Deum, seminis nostri Deum, liberosq; nostros in Ecclesia, sanctos esse omnes testantur: eiusmodi sunt ornamenta matrimonij, ut illud planè in terris, incomparabile genus uitæ esse testentur. Quid enim homine esse dignius illiq; honorificentius, aut etiam iucundius obtingere potest, quàm si Dei iam ipsius filios (Christi Domini beneficio) ex suis ipsius lumbis progignat: ciuium Regni cœlestis numerum (per Diuinam benedictionem) ex suaipsius carne augeat: & in cœlesti demum gloria, multiplicatum uariè lumborum suorum fructum in æternitate illa nunquam finienda conspiciat? Certè ut fructus atque ornamentum istiusmodi, neque in uirginitate, neque in alio planè ullo cœlibatus nostri genere commonstrari ullo proculdubiò modo potest: ita nemo

etiam

 etiam aliud ullum uitæ genus æquare matrimonio (ornamentorum præsertim ac fructuum nomine) ullo modo potest.

Quæ hîc de uirginitate, atque Euangelica illa (propter Regnum Dei) castratione dicuntur, nempe quòd per hæc plures multò filij Dei progignantur in Ecclesiastico ministerio, quàm in matrimonio: ineptè planè (ne dicam impiè etiam) adducuntur, ad matrimonij eleuationem. Quis enim dicat, uirginitate id, aut ulla omnino ministrorum castratione effici: ut filij Dei ulli omnino, per Ecclesiasticum ullum ministerium progignantur? ad quem sanè modum uerè dici de matrimonio potest: legitimo illius usu id effici in Christi Ecclesia, ut ex nostris ipsorum lumbis (uirtute Diuini nobiscum fœderis) filios Dei progignamus. Spiritus sancti id quidem uirtuti Diuinæ in ministerio Ecclesiastico libenter tribuimus: sed non ulli omnino ministrorum dignitati, multò minus autem eorum uirginitati, aut castrationi, quæ commoditatem sanè aliquam in ministerio secum adferre utcunque potest, propter natas ex peccato (in cor-

corrupta iam natura alioqui nostra) matrimonij molestias: cæterùm uirtutem ipsam atque efficaciam proggnendi in ministerio filios Dei, eam profectò ut in se non habet ullam, ita nullam etiam ipsi ministerio addere quoquomodo potest.
Hoc nimirum soli spiritui sancto est proprium, ut cùm ipse sit perpetuus testis ac glorificator Christi Domini in omni eius institutione, idem quoque potens atque efficax reddat ad salutem, institutum ab ipso Ecclesiæ ministerium, Diuina uirtute sua pro eo ac uult, iuxta fidei cuiusq; hominis mensuram. Vnde demum facilè etiam est uidere, quàm sit futile dictum illud (etiamsi magnos autores habeat) Matrimonio quidem terram: Virginitate autem cœlum impleri. cùm istiusmodi dicta in ipsius etiam spiritus sancti contumeliam redundare quodammodo uideantur. Iam uerò & illud est non uulgare matrimonij ornamentum, quòd eiusmodi sit uinculum, ex Dei ipsius ordinatione: ut illud parentibus ipsis etiam oporteat anteponi. nimirum Deus ipse apertè indicat quanti uinculum hoc matrimonij &

ipse

 ipse faciat, & à nobis haberi uelit: dum ei ipsos etiã parentes (quos alioqui honorari uult) posthaberi iubet. Quid uerò istiusmodi aut de uirginitate, aut de quocunque tandem cœlibatus genere audimus? Proferuntur & hîc quidem nescio quæ uirginitatis ac cœlibatus sponsiones: sed proferuntur præter uerbi Diuini mentem ac dispositionem. Omnes enim sponsionum illarum nexus unico duntaxat uerbi Diuini illo apud Paulum ariete petiti concidunt: Propter libidinis intemperiem suam quisq; uxorem habeat, & suum quæq; maritum: eò quòd sit melius iungi matrimonio, quàm uri. Nedum ut sponsiones illæ omnes quantumuis solennes, leuißimum etiam parentum contemptum excusare in Dei iudicio ullo modo poßint. Sed & hoc singulare est matrimonij ornamentum: quòd si quis ab illo, ullum omnino hominum genus arcendum esse (cum qualicunq; eius contumelia) statuat: is sanè non qualiscunq; hæreseos, sed ipsorum adeò Dæmonorũ doctrinæ, & quidem non humano ullo, sed ipsiusmet

uſmet ſpiritus ſancti iudicio damnetur. quid uerò ſimile in ſcripturis uſquam uel de uirginitate, uel de laudatiſsimo quouis alio cœlibatus genere habetur? Certè & uirginibus, & inconiugatis in genere omnibus (ſiquidem urantur) præcipi matrimoniũ audimus. Virginitatem autem ſeu quemuis alium cœlibatum adeò non audimus præcipi ullo modo: ut omnes etiam qui id conētur facere, Diabolicæ doctrinæ accuſari adeoq; & damnari audiamus. Quum igitur reliqua hîc uitæ noſtræ genera omnia, longè ſint infra hæc quæ iam ſunt expoſita matrimonij ornamenta: & non deſint multò adhuc plura alia, quæ ſingula commemorare nimis longum fuerit: palàm eſt, matrimonium ornamentorum ſuorum (ex uerbo Dei) nomine, omnium eſſe digniſsimum in terris uitæ genus: neque aliud cum illo ullum conferri omnino poſſe.

3. Docetur, non eſſe felicius etiam in terris ullum uitæ genus matrimonio. Etenim cùm homo ita ſit natura ipſa ad ſocietatem comparatus, ut omnes planè ſocietatem neſcio quo modo expeta-

 expetamus, solitudinem uerò omnes etiam refugiamus atq; auersemur (quo sanè nomine, homo, sociale animal à plerisq; uocatur) Atq; ea demum felicißima societas esse censetur, quæ & coniunctißima sit, & maximè diuturna: Equidem quò magis est coniuncta, magisq; diuturna coniugalis uinculi societas, præ omnibus alijs societatis humanæ generibus: hòc illam etiam feliciorem esse, fatendum procul dubiò erit: Non esse autem ullius omnino societatis humanæ, arctius, magisq; diuturnum uinculum, matrimonio: id uerò res ipsa docet. nimirum hîc non animi tantùm uoluntatesq; mutuæ inuicem coniunguntur (quod equidem in alijs omnibus honestis uitæ societatibus summum est) sed ipsa etiam corpora (altera uidelicet nostri pars) in unam atq; eandem carnem nostram unanimiter conglutinantur. fortunæq; præterea omnes nexu iam deinceps indiuiduo ita consociantur: ut per omnem uitam in coniugio, neuter iam in suum ipsius, sed alter in alterius corpus potestatem, iusq; connubiale habeat: omnibus etiam fortunis suis in commune

semper utantur. Quid uerò hac tali societate felicius, aut optatius etiam: in qua (nexu alioqui per omnem uitam indiuiduo) ita sunt omnia inter socios inuicem ipsos communia, tum læta, tum tristia: ut & lætitia semper conduplicetur, & molestiæ rursum omnes quodammodo dimidientur? siue igitur uinculi ipsius nexum, in coniugali societate, siue etiam illius diuturnitatem intueamur: manifestè uidemus, non esse ullum societatis humanæ genus in hac uita felicius, matrimonio Christiano. Nos enim de Christiano hîc duntaxat matrimonio loquimur. cuius cùm Deus ipse autor sit, gubernat sanè (in illo) & sustentat etiam coniuges ipsos: ut Satan, nullũ in eos imperium (ad alenda dißidia mutua) habere omnino poßit. Tanti refert uidelicet, coniungi (in Domino) matrimonia. hoc est, ut in illis coniungendis, eos potißimum fines spectemus (ad Dei ipsius gloriam, nostramq; ipsorum salutem) propter quos matrimonium ipsum à Domino institutum esse constat: & super contrahentes ipsos nomen Domini etiam, unà cum illis,

 seriò inuocemus. Deinde si ea demum societas felix esse censetur, in qua & amorem ipsum socialem, & fortunas adeò omnes, augeri indies magis ac magis uidemus: Equidē nulla est in terris uitæ societas, matrimonio felicior. in quo & amor inter coniuges indies augetur, per nostri ipsorum quaudam (in mutuis prolibus) multiplicationem: et actiones item omnes prosperantur, per adiunctā semper Christiano matrimonio (quatenus id quidem coniugatis ipsis salutare est) diuinā promißionem simul et benedictionē: id quod alioqui in nuptijs illis Cananæis à Christo Domino, & præsentia ipsius, & miraculorum suorum primitijs abundè comprobatum habemus. Ad hæc, quænam maior felicitas haberi potest: quàm si nostras ipsorum proles, ex lumbis nostris progenitas, nostraq; cura (per Dei gratiam) ita institutas conspiciamus, ut non tantùm nobis ipsis, sed uniuersæ adeò Christi etiā Ecclesiæ, adiumento, solatio, deniq; et ornamento (in hac quoque uita) esse possint? Postremò si id demum uerè est felix, quod Deus ipse felix in uita hac beatumq;

esse

esse pronunciat: Sanè nullum uitæ hîc nostræ genus matrimonio felicius constitui potest. Siquidem Deus ipsemet, matrimonium ipsum, in summa beatitudinis felicitatisq; hîc nostræ parte connumerat: & præcipuum adeò præmium in uita hac, timoris sui ac pietatis esse fatetur Psalm. 128. id quòd sanè de alio quouis uitæ hîc nostræ genere dictum esse, nusquam ostendi potest. Hæc igitur tanta tamq; multiplex felicitas cùm in nullo alio uitæ genere (præterquàm in matrimonio) cõmonstrari (ex uerbo Dei) potest: certum est, non esse ullum hîc genus uitæ felicius matrimonio: ex Dei ipsius institutione & benedictione. Atq; habet sanè matrimoniũ, adiunctã sibi etiam crucem suam, uarijsq; generis molestias, quemadmodum Paulus docet: Sed quæ interim, cùm non tam equidẽ matrimonij, quàm corruptelæ nostræ potius nomine propter peccatũ nobis obueniant, matrimonio certè etiam imputari meritò non possunt. Et in omnibus alioqui matrimonij molestijs, certißimã haud dubiè consolationem habemus, quæ ad cõiugatos potißimùm pertinet: in Diuina il-

600 la, Abrahæ cõiugato facta, promißione: nempe quòd sit pariter, & noster, & seminis nostri Deus. Vt enim semen sibi nostrum excitari non uult, nisi in matrimonio: ita suam etiam de nostro semine promißionem, ad coniugatos proculdubiò uult peculiariter ptinere. Quatenus igitur in legitimo potißimùm matrimonio, Deus se pariter, & nostrum, & seminis nostri Deum esse profitetur, ut nobis illum in coniugio adesse semper intelligamus, dum nostro semini excitando iuxta eius ordinationem atque demum etiam (iuxta eius uoluntatem) educando, operam damus: Hactenus quoque certũ est, illum, ut nostrum iam pariter ac seminis nostri Deum, nunquam nobis esse defuturum in omnibus nostris afflictionibus ac molestijs (quæ nobis alioqui sine ipsius uoluntate nullæ omnino obuenire possunt) dum nos (in matrimonio) semini nostro, tum excitando, tum educando operam damus, ut dictum est: si modò adorandũ ipsius nomen, super nos ac semen nostrũ, (promißione ipsius freti) supplices aßiduè inuocemus, Et proinde moderaturũ

semper

semper etiam, omnes nostras afflictiones ac molestias, in omni cruce nostra: ut reipsa testetur & declaret, se omnino esse, & nostrum simul & seminis nostri Deum: hoc est, nostrum in coniugio gubernatorem, sospitatorem, consolatorem, & seruatorem. Ita Christus Dominus ad nuptias uocatus, libenter illis adfuit: sponsiq; inopiæ liberaliter succurrit, quatenus alioqui miraculum suum, gloriæ Dei Patris sui subseruire intelligebat. Quid quòd nullum est omnino uitæ genus, quod non suam crucem habeat, perinde atq; matrimonium ipsum: ne quid dicam aliud? Equidem nulla est alia grauior crux atq; afflictio, quàm quæ animum ipsum inprimis angit atque affligit. Pacificatis nanq; & erectis uerbo Dei nostris animis: magna iam molestiarum omnium pars leuata est, quæ uel corpora alioqui nostra, uel etiam fortunas nostras infestant. Cùm uerò eiusmodi crux animi, nusquam facilius depelli poßit, quàm in Christiano matrimonio, in quo semper præsentem, nobis et nostro semini, Deum habemus, iuxta ipsius promißionem, quæ nobis mentiri non

 poteſt. & quæ peculiariter (ut dictum eſt) ad coniugatos pertinet. Cùm item omnes moleſtiæ in matrimonio (ut antea quoque diximus) dimidientur: Sanè tantum abeſt, ut matrimonium (crucis atque afflictionum nomine) refugiamus ullo modo, aut auerſemur: ut uel propter leniendas crucis atque afflictionum moleſtias, matrimonium ipſum expetere in Domino debeamus. Quæ uerò eſt crux grauior ulla, quàm eſt uſtio in omni cœlibatus genere, libidiniſq; impotentia: quæ plurimos alioqui ad deſperationem atque inſaniam, denique ad necem ipſam etiam quandoque impellit? Hæc uerò cùm frenetur atque arceatur matrimonio: Quomodo (obſecro) quis refugiat matrimonium crucis nomine: quod alioqui in crucis remedium à Deo ipſo conſtitutum habemus? Qui donum habet continentiæ, ut nunquam uratur (ſiue maſculus ſit ſiue fœmina) is quidem ſibi moleſtiam non neceſſariam accerſit, dum matrimonio iungitur: recipit enim in ſe curam familiæ, à qua liber eſſe alioqui & Deo eiúſque Eccleſiæ, in liber-

tate

tate sua, non diuisus (ut Pauli uerbo utamur) seruire potuisset. Et proinde hoc dono præditus, melius facit, si curam Ecclesiæ, curæ unius familiæ anteponat: neq; cuiquam adstrictus, totum se ministerio Ecclesiastico impendat. Sed non peccat interim, si (in Domino) matrimonio iungatur: præterquàm si contempta Ecclesiæ necessitate, propter suum ipsius uentrem id faciat. At uerò is iam non in Domino iungitur: nos uerò de ijs loquimur, qui in Domino iunguntur.

Non igitur adimit matrimonio suam felicitatem, crucis ullius molestia: quin potius (magna ex parte) crux ipsa, matrimonio leuatur, frenatur, arcetur, & quodammodo (ut dictum est) dimidiatur. Estq; perspicuum, non esse hîc uitæ genus aliud ullum, matrimonio (quod in se est) uel Deo gratius, uel homine (multis nominibus) dignius, uel etiam felicius quoquomodo.

Accedunt adhuc ad matrimonij commendationem, uxoris encomia scripturis prodita: dum illam (spiritu sancto autore) Viri bonum, auxilium, gaudium,

 donum, benedictionem, & coronam ab ipso Deo ordinatam uocari audimus.

Commendato ad hunc modum matrimonij uinculo, hortatur Minister contrahentes ipsos, et coniugatos adeò omnes, ut rei tam sanctæ fines potißimùm ipsos secum diligenter reputent: ac per omnem uitam suam in prospectu suo semper habeant, summaq; cura obseruent: siquidem piè simul in coniugio uiuere (iuxta uoluntatem Dei) gratiámque ac auxilium denique & benedictionem Dei perpetuam habere uelint. Tres autem fines præcipuos esse, propter quos potißimùm sit matrimonium institutum.

Fines, propter quos potissimùm est institutum matrimonium.

PRimus finis instituti coniugij est, ut solitudinis incommoda ac molestiæ uitentur: dum Deus ipse, solitudinem, ut ab ipsa hominis natura alienam, ita illi etiam incommodam atque inconuenientem esse pronunciat. Ac proinde uitæ eiusmodi societatem instituit: uiri

uiri & fœminæ (inquam) ut alter alteri præstò semper adesset, alter alteri adiumento, solatio, atq; ornamento esset. Atq; in hac quidem tali societate, nullam unquam fuisse futuram inæqualitatem: si eam nobis felicitatem Satan non inuidisset. Sed peccato demum parentum nostrorum factum esse: ut mulier (quæ prior peccauerat) uiro suo (ex Dei ipsius decreto) subijceretur. maritus uerò iussus sit nihilominus uxorem, eo loco habere, quo suum ipsius corpus; non autem ullo modo aduersus ipsam (præeminentiæ illius suæ nomine) insolescere, aut eã præ se contemnere quo quomodo. Hæc igitur contrahentibus ipsis, & omnibus adeò coniugatis in societate matrimonij consideranda atq; etiam præstanda esse. sic ut alter alteri in coniugio cogitet se debere esse semper adiumento, nõ oneri: solatio, non mœrori: ornamento, nõ dedecori: uir quidem in sua præeminentia, uxor autem in sua subiectione, hæc quidem in omni (secundum Deum) obseruantia: ille uerò in omni beneuolẽtia, et ueluti proprij sui corporis amore ac dilectione. Gen. 2. Eph. 5.

Secundus finis coniugij est liberorum

 procreatio: cùm enim Deus ita hominem formasset initio suæ creationis, ut illi solitudo inconueniens atq; incommoda futura esset, societas uerò magis multò conueniens ac commoda: Atq; etiam statuisset, genus humanum, non equidem unica creatione (quemadmodum in Angelis fecit) sed generatione multiplicari, cùm et ipsemet unam atq; eandem diuinitatis suæ Monadem, non sanè per ullam creationem, sed per æternam atq; ineffabilem æterni etiã filij sui generationem multiplicasset, in personarum pluralitatem. hanc talem à se institutam hominis societatem, ui atq; affectu progignendi (per suam benedictionem) exornauit. Iussitq; ut progignendæ soboli, atq; ita demum multiplicando humano generi operam darent, qui hac tali societate coniuncti essent.

Tertius finis instituti matrimonij est, ustionis in corrupta iam natura nostra remedium. nimirũ affectus ille progignendi initiò quidem optimus, post peccatũ autẽ (per naturæ nostræ corruptelam) uagus atq; exlex factus, remedio ac freno eget:

Quod

Quod utrunq; nobis Paulus in matrimonio commonstrat. Vult enim, ut propter libidinis æstum matrimonio iungamur: ut morbi nostri remedium indicet. Et frenũ morbi commonstrat, cùm non nisi unam uxorem uiro, & non nisi unum maritum uxori (tantisper dum unà uiuunt) permittit Ex quibus Pauli uerbis tertium hunc matrimonij finem colligi constat.

Hos fines matrimonij coniugatos omnes intueri semper diligentissimeq; obseruare debere, ut uitam omnem suam inter sese ita componant, ut hisce finibus respondeant. Et quoniam contrahentes ipsi, coniugalem eam societatem inter sese coram Ecclesia inire uellent, ab utroq; singillatim sciscitatur Minister coram tota Ecclesia, de eorum mente (hac in parte) & uoluntate, ad hunc modum.

Admonitio peculiaris ad Sponsum.

AVdisti mi frater N. commẽdationem & fines Christiani cuiuslibet matrimonij.

Quare

 Quare tibi iam cogitandũ est, te à Deo ipso ad hoc uitæ genus uocari, ut in coniugali tua iam deinceps cum adstante tibi ecce sponsa hac tua, N. societate (tantisper dum uos Dominus unà superstites esse uolet) uiuas. intelligasq́ꝫ te iam in maritum ipsius constitui Deo ipso autore: nempe ut sis iam caput uxoris huius tuæ, illamq́ꝫ diligas ut tuum ipsius corpus. habeas curam illius, illam instruas in omnibus, consoleris, tu-earis, alas, & gubernes: ad quem modum corpus uniuersum, capitis industria, cura, ac prouidentia, alitur, sustentatur, gubernatur, ac defenditur. sisq́ꝫ erga illam ita planè affectus, ut Christum Dominum, erga mysticum corpus suum (quod est Ecclesia) affectum esse scimus: & tu ipse erga te affectum esse cupis: nempe ut omnem uxoris tuæ infirmitatem in te ipsum recipias: illam amanter feras, tegas, & non tam illi, quàm

quàm tibi ipsi imputari uelis.
Proinde alienā à te omnino esse oportet omnem amarulentiam, omnemq́; duriciem ac seueritatē erga illam: sed omnia tibi amanter, in charitate, sustinenda erūt, ne usquam modestiæ & mansuetudinis Christianæ septa transilias. sed tuam hanc uxorem, ut uasculum infirmius, in omni lenitate possideas & honores. Præterea quoniam uiro id est constitutum, ut in sudore & labore uictū sibi ipse paret: hoc tibi quoq; pro tua uirili præstandū erit, ne uos inuicem ocio ac luxui dedatis: sed (iuxta uestram uocationem) operi uestro, diligenter, & in timore Domini instetis. ut familię uestræ ne desitis, & egenis fratribus etiam, de uestro (pro eo ac facultates uestræ ferent) succurrere possitis.

Hæc ne ita agnoscis omnia, mi N. & in animo tuo proponis (per Dei gratiam) atq; hic etiam coram

646 coram hac Ecclesia profiteris, te ad eum modum per omnem uitã tuã unà cũ uxore hac tua N. uelle uiuere: quã tu iam publicè hic agnoscis esse unicam, uerã, ac legitimam uxorem tuam, tibi à Domino datã: ut illã tibi adiungas, & illi uinculo matrimonij adglutineris? *Sponsus respondet:* Etiam.

Deinde se uertit Minister ad spõsam ipsam: & ab illa etiam mentem ac uoluntatem ipsius coram tota Ecclesia sciscitatur, cum tali admonitione.

Admonitio peculiaris ad Sponsam.

IAm & tu mea soror, N. audiuisti, quo pacto maritus hic tuus N. tecum deinceps uiuere (per omnem uitam simul uestram) debeat. Et hoc tibi igitur etiam est audiendum, quo pacto tu uicissim cum ipso uiuere debeas: nempe ut ea omnia præstare modis omnibus studeas, pro uirili tua: quæ tui officij esse audies, iuxta

uerbum

uerbum Dei. nemde ut maritum
tuum ex toto corde tuo (secun-
dum Deum) diligas atq; ames, ue
nereris illum, ac reuerearis, sisq;
illi subiecta, ut Domino tuo:
quemadmodum corpus totum
capiti suo subiectum esse uide-
mus, atq; agnoscimus, Ecclesiam,
Christo Domino, subiectam esse
oportere. cogites te dari marito
tuo à Domino Deo tuo, in adiu-
mentũ, non in impedimentũ: in
solatium, non in molestiam: in
ornamentum, non in dedecus
aut ignominiam uitæ ipsius. Pro
inde nihil tibi unquã sumere aut
quoquomodo permittere debe-
bis aduersus maritum tuum: sed
in silentio & subiectione tuũ of-
ficiũ, amanter, & placidè illi præ-
stabis: ut sis adiumento, solatio,
& ornamento, uitæ ac familiæ i-
psius. Ita enim hoc à Deo cõstitu
tum est, ut uxoris cuiusq; deside-
rium esse debeat, ad maritum, nõ
autem aduersus maritum ipsius.

&

Ge.3 & quòd maritus illi dominetur. Cauebis igitur ſumma cura ac diligentia, ne hanc talem Dei conſtitutionem uioles ullo modo: ut tibi uidelicet ullum omnino imperium ſumas in maritum tuum, aut tibi id ſuaderi permittas. Sed quò te magis ſibi maritus tuus æquare uolet, pro ſuo officio, ſuoq́ꝫ in te amore: hòc tu magis te uiciſſim demittere apud ipſũ, in omni ſubiectione atqꝫ obediētia debebis. Et ſequendum tibi eſſe hic ſtatues mandatũ Dei, atqꝫ item exemplum ſanctarum matronarum quæ nobis eo nomine potiſſimùm in ſcripturis commēdātur, quòd maritis ſuis (ſpe ſua in Dominum Deum collocata) morigeræ planeq́ꝫ ſubiectæ eſſent: ad quem modum Saram Abrahæ ſuo ſubiectam fuiſſe legimus: ut illum, dominum ſuum eſſe agnoſceret, & uocaret. Eris igitur in iſtiuſmodi ſubiectione, adiumento, marito tuo, in cura

ac

ac gubernatione domus suę, cum
omni modestia, placiditate, & sobrietate, sine fastu luxuq́ʒ ullo: ut tuæ pietatis atq; parsimoniæ exemplo alijs prælucere possis, ad Dei gloriam, & mariti tui, uniuersæq́ʒ adeò familiæ uestræ ornamentum.

Hæc ne ita mea soror N. agnoscis esse tui officij omnia? atqʒ in animo tuo (per gratiam Dei) proponis, & coram hac Ecclesia etiã profiteris, te, ea omnia (pro summa tua uirili) in coniugali iam deinceps tua societate per omnem uitam tuam præstare uelle, cum adstante ecce tibi N. quem hic iã (corã hac Ecclesia) publicè agnoscis esse tuum unicum, uerum, ac legitimum maritum, tibi à Domino datum: ut te illi adiungas, omnemq́ʒ tuam uitam cum ipso uiuas? *Respondet sponsa:* Etiam.

His ita peractis coniungit Minister inuicem manus contrahentium in totius Ecclesiæ conspectu, eosq; iunctis iam ma

 uicem manibus, audiente tota Ecclesia, al loquitur in hunc modum.

Coniunctio ipsa matrimonij.

DEus Opt. Max. qui uos ad coniugalem inuicem societatem uocauit, coniungat, & conglutinet uos inuicem in unã carnem per uinculum spiritus sui, in uera perpetuaq́ue dilectione mutua, & timore suo. ut per omnem simul uitam uestram, in uestro coniugio, admirabile mysterium illud desponsionis Christi Domini cũ sua Ecclesia, exprimere, uosq́ue ipsos illius reputatione inuicem semper consolari possitis. fœcundet uos insuper ac multiplicet Dominus Deus noster, ad gloriam diuini sui nominis, ad uestram ipsorum salutem, & ad incrementum suæ Ecclesiæ: propter eundem ipsum Dominũ nostrum Iesum Christum, Amen.

Postea hortatur Minister coniunctos illos, & totam Ecclesiã ut audiant, quàm firmi-

firmiter Deus obseruari uelit uinculum hoc coniugij: & ad quem modum, uiolari etiam, atq; infringi poßit. id uerò utrunq; contineri dicit cap. 19. Matthæi. Vnde locum illum de coniugio ac diuortio recitat, auscultante tota Ecclesia, ad hũc modum.

ET, adierunt Christum Pharisæi, tentantes eum: & dicentes ei: Licet ne homini dimittere uxorem suam, quamuis ob causam? Qui respõdens dixit eis: An non legistis, quòd qui initio condebat, masculum & fœminam fecerit eos? Et ait: Propterea deseret homo Patrem ac Matrem: & adglutinabit͂ uxori suæ. Eruntq; duo, in carnem unam. Proinde iã nõ sunt duo, sed una caro. Quod igitur Deus copulauit, homo ne separet. Dixerunt ei: Cur ergo Moses iussit dare libellũ repudij, & dimittere eam? Ait illis: Moses ob duritiam cordis uestri, permisit uobis dimittere uxores

616 ueſtras: cæterùm ab initio non fuit ſic. Dico autem uobis: Quòd quiſquis dimiſerit uxorem ſuã, niſi ob ſtuprũ, & aliam duxerit: is in adulterio uiuit. Et qui dimiſſam duxerit, is quoq; in adulterio uiuit.

Recitato hoc Matthæi loco, uertit ſe rurſum Miniſter ad recens coniuctos illos: eosq; alloquitur in hunc modum:

Ex hiſce Chriſti Domini uerbis facilè uidetis, quàm ſit firmũ prorſuſq; indiſſolubile matrimonij uinculum: nimirum quòd non niſi morte ſola, & ſcortatione dirimatur. Cauete igitur uobis diligentiſsimè, nõ tantùm ab adulterio, ſeu ſcortatione: ſed ab omni etiam occaſione petulantiũ uerborum ac cogitationum: horum enim indulgentia facilè demum fit, ut parum caſta etiam opera, ipſaq; adeò adulteria ſequantur. Ne fraudetis uos inuicem, niſi puſillum aliquid: idq; ex conſenſu mutuo. & quidem non odio

odio aut faſtidio ullo ueſtri inui-
cem: ſed duntaxat, ut tantò expe-
ditiores eſſe poſsitis ad unanimi
ter precandũ ac ieiunandũ ad tē-
pus aliquod. Et memineritis neu
trum ueſtrum ſui, ſed alterum al-
terius corporis ius ac poteſtatem
habere. Coadunet uos igitur Do
minus in carnem unã, per omnē
uitam ueſtram: ad gloriam ſui no
minis, & ueſtram ſalutem. Amen.

Poſtea inuitat Miniſter totam Eccle-ſiam ad publicam precationem pro re-cèns coniunctis illis cõiugibus. ipſeq; pro-cumbente in genua, atq; auſcultante Ec-cleſia, precatur clara uoce, ad hunc mo-dum.

Precatio pro recèns iunctis coniugibus.

OMnipotens miſericors De us, Pater noſter cœleſtis, qui nobis uinculum cõiugij, mul tis nominibus, perluculentiſsima uerbi tui teſtimonia, inſigniter cõmendas, & damnas ſtupra ac ſcortationes omnes: te ſupplices

 precamur, ut coniuges istos nouos, per nostrum nunc ministerium, in tuo nomine copulatos, regere uelis spiritu sancto tuo, in coniugali hac societate ipsorum. Connecte corda ipsorum inuicem, amore inter sese mutuo: & tua illos Diuina benedictione complectere, quam in patribus nostris, seruis atq; amicis tuis, Abraha, Isaaco, & Iacobo, opulẽtissimè declarasti. fœcunda eos (Pater indulgẽtissime) ut re ipsa cõperiant, te uerè esse, & suum, & seminis ipsorum Deum. fac (pro bona uoluntate tua) ut semen tibi suum suscitent, illudq; educent ac instituant in timore tuo, ad gloriam tui sancti nominis, & ornamentum tuæ Ecclesiæ: quatenus id illis salutare esse nosti.

Conuerte aquas omnes afflictionum omnium, quibus illos quandoq; exerceri uoles, in plenum suauitatis uinum illud tuarum promissionum: ut uim ac conso-

consolationem illarum, in omni cruce sua (spiritu sancto tuo autore) sentiant, seq; illis sustentent. Largire illis gratiam tuam, ut in sancta hac à te instituta coniugali societate, iuxta tuam uoluntatem, piè, & unanimiter inuicem uiuere unà nobiscum, & ad cœlestem demum gloriam peruenire posint, merito & beneficio dilecti tui filij, Domini nostri Iesu Christi, tecum in secula laudandi, Amen.

Finita precatione, uertit se Minister ad nouos coniuges, illisq; auscultante Ecclesia benedicit, in hunc modum.

DEus optimus Max: uestri huius coniugij autor, benedicat uobis in coniugali hac societate uestra: ut uos ipsos in uestro semine multiplicare (per gratiam ipsius) illudque in timore ipsius educare posítis, quatenus id ille pertinere nouit, ad

 gloriam adorandi ſui nominis, ad ueſtram ipſorum ſalutem, & Eccleſiæ ſuæ ornamentum atq; ædificationem. Is igitur uobis, & nobis pariter omnibus adeſſe dignetur. Amen.

Poſtea canitur Pſalmus *à tota* Eccleſia, Beati omnes qui timent Dominum, 128. *aut* Pſalmus 127. Niſi Dominus ædificauerit domum. *Decantatoq;* Pſalmo *dimittitur* Eccleſia *cum ſolita benedictione, et egenorum commendatione.*

De Aegrotorum uiſitatione in Eccleſia Germanorum.

QVandoquidem Germani *noſtræ* Eccleſiæ *omnes, ſparſim per totam ciuitatem* Londinenſem *habitant, ſic ut miniſtri non facilè de morbis omnium ſemper ſcire poßint:* Monetur *ſubinde* Eccleſia *in publicis cōcionibus, ut ſi quis in morbum fortè aliquem incidat, id ut uel æger ipſe per ſuos, uel uicini ipſius, ſi qui ſint è noſtra* Eccleſia, *continuò indicent* Miniſtris *aut Senioribus* Eccleſiæ. Atq; *tum protinus deſignantur, qui æ-*

grotum

grotum fratrem uisitent, admoneant & consolentur ex uerbo Dei: pro eo ac cuiusq; mores id atq; ingenium, deinde uerò ipse morbus etiam postulare uidentur. Vt enim sunt uaria hominum ingenia, uarij item in morbis affectus, & aliâs minus, aliâs uerò maius in morbo uitæ periculum: ita non potest etiam una atq; eadem admonitionum (ex uerbo Dei) aut consolationum forma, ægris ex æquo omnibus subseruire. In hoc igitur est minister, ut in omnibus apud ægrotos admonitionibus ac consolationibus, mores imprimis atq; ingenium decumbentis, siue fratris, siue sororis, morbiq; magnitudinem obseruet: & remedium adhibeat, qua parte illo maximè opus esse uidet, atq; ipsa etiã morbi id ratio magnitudoq; permittit.

Neq; ullam sanè certam hîc admonitionũ aut consolationum formam præscriptam habemus, habendâmue esse putamus: sed quæ in omnibus alioqui morbis ac calamitatibus obseruari semper in genere oportet: de his (pro eo ac res ac tempus permittunt) ægroti in eam ferè sententiam admoneantur.

1. Monetur æger, ut cogitet, morbos omnes, non equidē temerè, casúue fortuito, sed certo Dei consilio (iuxta ineffabilē illius prouidentiā) immitti. Et proinde nō dubitet, morbum quoq; suum, non aliunde, quàm à Domino Deo suo, sibi immissū esse. Agnoscatq; illum sibi (tanquam ipsius Dei manibus immissum) cum omni animi gratitudine ac tolerantia ferendum esse.

2. Monetur, ut cogitet, non frustra nobis à Domino, morbos, aliaq; uaria crucis genera immitti: sed ut nos in naturæ hac nostræ corruptela subinde admoneāt, iustitiæ pariter ac misericordiæ Dei, dum & affligimur, et afflicti interim etiam iuuamur.

3. Monetur, ut intelligat, morbos esse quidem euidentia documenta iustitiæ diuinæ tā in pijs, quàm in impijs (perinde enim iusto Dei iudicio puniuntur, et pij & impij) sed alia interim iustitiæ diuinæ ratione immitti morbos impijs: alia uerò pijs. Impijs enim, Dei, beneficiorumq; eius contemptoribus, infligi pœnas impietatis ipsorū, etiam in hac uita: ueluti primitias quasdam æterni ipsorum cruciatus, æternæq; condēnationis. ut iā etiā in uita hac horrorē illū iusti iudicij diuini sentiāt: in quo alio

qui

qui nihil aliud intueantur, quàm inexple 623
bilem illã flammæ aduersus se exardescẽ-
tis imaginem, quæ illos tandem totos abri-
piet (sub extremum iudicij diem) in æter
nam condemnationem. Pijs uerò immitti
morbos, atq; alia crucis genera omnia, iu-
sto quidem etiã iudicio Dei (per peccatũ
enim mors, & omnes appendices illius)
sed tamẽ non tã pœnæ sanè illius (peccato
nostro promeritæ) ad condemnationem:
quàm potius remedij cuiusdã salutaris no
mine, ut nos in nostro officio ad uitã æter
nam contineant. Ita enim uisum esse Deo,
ut etsi nostra omnis condẽnatio, peccato
nostro in primis nostris parentibus iã olim
promerita, sit in Christo Dño per mortem
eius expiata prorsusq; abolita, quatenus
hoc tantum beneficium contumaci nostra
incredulitate à nobis ipsi nõ propellamus:
tamẽ quoniã corruptela nostra in nobis
hæret adhuc (etiamsi propter Christũ nõ
amplius mẽbris ipsius imputetur) atq; ea
nos transuersè agit semp, ut nobis ipsi ni
miũ semp nescio quomodo placeamus: ac
proinde reb secũdis plus æquo etiã insole
scamus, Deiq; propemodũ obliuiscamur.
Ita

 Ita (inquam) uisum esse Deo, ut per morbos, & alia quæuis crucis genera, frenũ quoddam nostræ in nobis corruptelæ inijciat. nostræq; afflictiones omnes, miseriæ nos nostræ (sub quam, iusto Dei iudicio, per peccatum prolapsi sumus) & magnitudinis item diuinæ erga nos (in Christo) misericordiæ subinde admoneant. Vt neq; rebus perpetuò secundis nimiam insolescamus: sed morbo, aut alio quocunq; crucis genere preßi, seruitutis ac miseriæ nostræ in peccato memores simus: hanc in nobis accusemus, nullamq; in nobis planè salutis nostræ spem (quod in nobis est) reliquam esse agnoscamus. Et ut nobis ita iam diffisi, ad magnitudinem protinus gratuitæ Dei erga nos in Christo misericordiæ, oculos nostros (per fidem) conuertamus: illosq; totos in admirabile illud, idemq; etiam indißolubile nostræ cum Christo Domino gratuitò nobis delatæ cõmunionis uinculum defigamus. in quo ille, omnem nostram infirmitatem cum omnibus eius fructibus, non equidem nobis amplius, sed sibi ipsi: omnem uerò suam iustitiam ac plenisufficientiã nobis secum ita uult imputari: ut neq; nos sine

illo affligi iam poßimus, corruptelæ nostræ in ipsum translatæ nomine: neq; ille sine nobis in cœlesti sua gloria (ut caput sine corpore) regnare etiam poßit. Habere igitur impios beneficiorum Dei contemptores crucem suam in uita hac, ueluti primitias quasdam æternorũ cruciatuũ, & æternæ condemnationis: eò quòd delatum sibi communionis huius cum Christo uinculum, destinata incredulitatis suæ contumacia à se ipsis repulerunt: quando quidem extra hoc communionis istius cũ Christo uinculum, nõ est spes salutis ulla: omniaq; tam læta quàm tristia exitialia planè esse oportet. Habere item & pios crucem suam, iuxta externum quidẽ carnis aspectum, cruci impiorum non absimilem, eò quòd utriq; in eadẽ carne hîc adhuc uersentur: sed iuxta internum spiritus iudicium in fide, longè dißimilem. nempe quæ & ipsa quidem pios omnes admoneat diuinæ iustitiæ, sed longè diuersa ratione: nempe adiuncta simul etiam diuinæ misericordiæ, & nostræ iam cũ Christo Domino communionis consideratione. Esse enim crucem piorum, memoraculum

 lum quoddam iusti Dei aduersus peccatum iudicij. quod etsi Christus Dominus loco nostro (in carne uidelicet nostra) sustinere iam olim, omnemq; peccati nostri cōdemnationem morte ita demum sua expiare dignatus est: reliquias tamen illius quasdam extare adhuc uult in sua Ecclesia. non quæ ad nostram amplius condemnationem ullo omnino modo pertineant (hāc enim locupletißimè iam expiatā habemus) sed quæ (ueluti frena quædam nostræ in nobis corruptelæ) in nostro nos officio ad uitam æternam contineant. nempe ut & nostrā ipsi miseriam, in perpetua hîc peccati seruitute: & gratuitæ simul etiā Dei erga nos misericordiæ magnitudinem, cruce aliqua preßi, per omnē hîc uitam nostram agnoscere discamus.

4. Monetur æger, ut posteaquam morbus ipsius est illi immissus à Domino, in memoraculum diuinæ iustitiæ simul ac misericordiæ: ipse quoq; diuinæ erga se (in morbo suo) & iustitiæ & misericordiæ meminisse uelit. Iustitiæ porrò diuinæ omnium optimè meminimus, in Decalogi consideratione. Misericordiam autem

nobis

nobis omniũ euidentißimè commendat, nostra cum Christo Dño cõmunio: si uim ac dignitatem illius nobiscum, in promißionibus Euangelicis, diligenter reputemus. Quantò enim longius abesse nos à Decalogi obedientia uidemus, quæ coram Dei præsertim iudicio subsistere poßit (absumus autem quàm longißimè) tantò maiore sanè nostro merito, maioreq́; adeò bono etiam nostro, morbos nobis, & alia crucis genera à Domino immitti intelligemus. ut nostram in peccato miseriam, cruce aliqua preßi, tantò diligentius obseruemus: in illa nobis ipsi displiceamus: & cum nostri ipsorum accusatione, ad opis diuinæ implorationem accendamur. Rursum si nostram cum Christo Domino communionem intueamur, intelligemus, nos, ut membra iam corporis Christi saluti æternæ destinata, ad instar Auri uel Argenti probari, ad fidei nostræ explorationem. ut quemadmodum ille suarum nos afflictionum participes hîc facit, ad nominis sui gloriam: uultq; ut afflictionum ipsius reliquias in nostris etiam corporibus perferamus,

628 mus, non ad nostri ipsorum explorationē tantùm, sed ad Ecclesiæ etiam suæ ædificationem atq; ornamentum (ad quem modū Paulus reliquias se paßionum Christi in suo corpore pro Ecclesia sustinuisse gloriatur) ita nos olim etiam cœlestis suæ gloriæ participes reddat: atq; conspicuam toti mundo faciat fidem ac tolerantiam nostram, in nostris hìc afflictionibus: quo magis diuina uirtus ac potentia illius in nostra infirmitate (ad pudefaciendam Satanæ truculentiam) illustretur. Cogitaret igitur æger, morbum suum ideo sibi à Domino immissum esse: ut per eius fidem ac tolerantiam, Satanæ olim truculentia pudefiat, Diuina uerò (in nostra hìc infirmitate) uirtus ac gloria toti mundo conspicua fiat. ad quem modum Iobi olim fides ac tolerantia (in morbo ac cruce ipsius) Satanæ proculdubiò truculentiam euidentißimè infamabat: Diuinam uerò in sua in firmitate uirtutem ac potentiam, insigniter illustrabat. Atq; hìc quidem minister se accommodat ægri ingenio (pro eo ac morbus id permittit) ut illi, aut iustitiæ diuinæ opus inculcet, si illum plus æquo

æquo sibi indulgentē in conscientiæ certa mine esse uideat: aut ad diuinæ illū miseri cordiæ, nostræq; cum Christo communionis reputationem excitet atq; erigat, si illum in sua conscientia angi, morbiq; magnitudine grauius uideat perturbari.

5 Monetur æger, ut quoniam fides ac tolerantia sunt dona Dei, quæ ille nobis impertitur pro eo ac uult: nosq; thesaurum nostræ fidei, in fragilibus nostris uasculis circumferimus, quæ Satan multis et magnis arietibus impetere nunquam cessat: Apostolorum hic sibi precationem imitandam esse statuat. nempe ut cum illis aßiduè in corde suo clamet: Domine adauge nobis fidem. capita religionis nostræ, Apostolico Symbolo comprehensa, subinde ac diligenter secum repetat. Mysteria item baptismi & cœnæ Dominicæ ob oculos suos posita semper habeat. Hæc enim cùm ad nos pertineant Sacramento rum testimonio, & quidem ex Christi ipsius (qui non mentitur) institutione: non poßunt sine magna consolatione nostra reputari. nimirum baptismus noster testa

 tur, nos, ad quem modum aqua ſordes omnes eluuntur, ita ſanguine Chriſti etiam ablutos eſſe in morte ipſius. ut etſi in nobis ſerui adhuc peccati ſimus per omnem hîc uitam noſtram: in Chriſto tamen Domino mundi iam modis omnibus ſimus, per ſalutarem ſanguinis ſui in morte ipſius ablutionem: ſic ut nulla iam noſtra infirmitas imputari nobis poßit (propter Chriſtum) ad noſtram condemnationem. Et cœna rurſum Dominica teſtatur etiam, omnem iuſtitiam, omne meritum, & omnẽ gloriam Chriſti Domini tam certò ad nos omnes pertinere, qui de uno pane edimus, & de uno poculo bibimus in cœnæ ſuæ uſu iuxta eius inſtitutionem: quàm certò credimus ex Pauli doctrina, Cœnã ipſam Dominicam, eſſe indubitatam communionem corporis & ſanguinis Chriſti. hoc eſt, ſocietatem noſtram indiuiduam cum Chriſto Domino, in ijs omnibus, quæ ullo modo pertinere poſſunt ad corpus & ſanguinem ipſius. ſic ut neq; nos ſine Chriſto Domino damnandi unquam ſimus: neq; ille ſine nobis (corporis ſui ſocijs adeoq; & membris myſticis) in

cœleſti

cœlesti sua gloria regnare etiam pos-
sit.

6. Monetur æger, ut quoniam morbi nostri, & omnia alioqui crucis genera, nobis à Domino ad fidei nostræ explorationẽ immittuntur: & fides nostra non aliunde melius, quàm ex charitatis officijs æstimari potest: ijsdem quoq; charitatis officijs illam æger ipse, & Deo ipsi, & suæ etiam Ecclesiæ studeat in morbo hoc suo approbare. Esse autem hæc præcipua charitatis inter eos officia: Reconciliari ijs, quos offendimus, siue domi nostræ, siue foris. ignoscere omnibus, qui nos ullo etiam modo offenderunt. Restituere, si quid cuiquam præripuimus. Cauere, ne ullis turbis ac dißidijs ullam etiam post nos occasionem relinquamus. Si quem igitur offendisset æger, siue consultò, siue per imprudentiam, potißimùm autem in sua ipsius familia, huic ut recõcilietur, & pro uirili sua satisfaciat. Ablata restituat: habet enim ultorem Deum omnis iniustitia. atq; adeò excluditur etiam à Regno Dei. Ignoscat omnibus, à quibus ullo modo læsus est: ad quem modum ipsemet sua

 ſibi peccata à Domino remitti ac condonari optat. Diſponat tempori de bonis ac rebus ſuis omnibus, ſiue per teſtamentũ, ſiue alio quouis modo: tollatq́; (quod in ipſo eſt) omnes poſt ſe litium ac diſsidiorũ occaſiones.

In hanc ferè ſententiam habentur potiſsimum apud ægros admonitiones, obſeruato (ut dictum eſt) ipſorum ingenio atq; affectu in morbo ipſo . obſeruata item morbi magnitudine, ac periculo: ne importunè conſcientia ipſorum grauetur.

Habentur etiã preces publicæ in templo per Eccleſiam pro ægrotis illis fratribus nominatim: ſi ullo modo de uita periclitari uideantur. admoneturq́; Eccleſia de illis uiſendis : ut eis aliquot fratres ſubinde adeſſe poſsint. Et apud ægrotos ipſos (ubi fratres aliquot adſunt) habentur etiam preces , ipſomet ægroto auſcultante ac ſimul etiam precante.

Quòd ſi æger inopia ulla premitur: tum Diaconis iniungitur , ut eius inopiæ ſuccurrant . moneanturq́; ut curam illius peculiarem habeant : efficiantq́; ne unquam

quam ſit ſolus : ſed habeat, qui illi ad- 633
ſint.

Quòd ſi quis à morbo ſuo reualeſcit: id quoq; miniſtris indicatur. habeturq́; publica in cœtu Eccleſiæ pro ægroti reualeſcentia, gratiarum actio: adiuncta precatiuncula, ne qui reualuit, dono hoc reualeſcentiæ aliquo modo abutatur. ipſeq́; æger monetur, ut poſt reſtitutas à morbo uires, ad cœtum Eccleſiæ ipſemet ueniat: & ſuam erga Deum pro reſtituta ualetudine gratitudinẽ publicè atteſtetur. neq; enim impunem eſſe apud Deum, omnem ingratitudinem omnino.

Ad eundem uerò modum & puerperæ, poſt completos dies purgationis ipſarum, iubentur adeſſe in cœtu Eccleſiæ: ſine ulla interim, aut Iudaicæ aut Papiſticæ purificationis ſuperſtitione. ibiq́; agit Miniſter publicè gratias Deo cũ tota Eccleſia, pro puerperæ illius partu ac ualetudinis reſtitutione. Et precatur, ut puerpera beneficio Dei illo utatur ad gloriam diuini ſui nominis, et ſuam ipſius ſalutem. fœtum autem ſibi à Domino datum diligenter curet, ut filium Dei: eo quòd illum,

 non tantùm sibi ipsi, sed Deo potissimùm, & eius Ecclesiæ peperisset.

De ritu sepeliendi mortuos.

IN mortuorum sepultura non adhibemus fastum ullũ theatricum: ullúmue aut Ethnicum aut Papisticum apparatũ: sed summã quàm possumus simplicitatem, cum publica interim funeris honestate retinemus, ad Ecclesiæ ædificationem.

Ac primùm ad ædes fratris demortui conueniunt fratres aliqui, & unus aut alter è senioribus Ecclesiæ: qui funus ad tẽplum deferant, unaq; & matronæ nonnullæ, quæ uiduæ funus deducenti adsint. atq; sub tempus publicæ concionis, funus, in silentio, & cum omni modestia ac grauitate ad templũ adferunt. allatũ ad foueã sepulturæ destinatam collocant. Repositoq; ad foueam funere, Ecclesia tota sese ad concionem audiendam componit.

Postea orditur Minister suam concionem. & si sit ordinarius publicarum concionum dies, prosequitur aliquandiu

suam

suam concionem ordinariam ad semi horæ spacium. Deinde uerò orationem suam de funere instituit. Si uerò non sit dies destinatus publicis concionibus, & sepultura tanto alioqui tempore differri commodè non queat: tum minister de solo funere admonet Ecclesiam, in hanc fermè sententiam.

Admonitionis circa funus Argumentum.

I. Monetur Ecclesia, funera, eorumq; sepulturam in Ecclesia institutam esse, nō tam propter mortuos ipsos, quàm potius propter funerum in Ecclesia spectatores. Mortuis nanq; (quod ad illos attinet) perinde esse, quocunq; modo, aut loco, aut tempore, sepeliantur (nimirum sepultura, salutem mortuorum, neq; iuuare, neq; impedire potest) Sed Ecclesiæ interest, ut funera piorum suorum fratrum cum gratiarum actione, ritè ac decenter (propter spem resurrectionis) sepeliantur. Atque hîc obiter traducitur error Papisticus, de adiuuanda mortuorum

 salute per funebres ipsorum nenias, oblationes, atq; apparatus. qui error cùm sit in meritum mortis Christi contumeliosus, in eius Ecclesia, neq; ferri, neq; dißimulari debet.

2. Docetur Ecclesia, quomodo Mors, genus humanum, ad immortalitatem alioqui creatum, per parentum nostrorum peccatum inuaserit. Eam nimirum esse Maiestatis diuinæ, tum sanctitatem, tum etiam dignitatem: ut nullum omnino peccatum impune ferat ullo modo, etiamsi nostræ rationi leuißimũ esse uideatur. quemadmodũ sanè unius pomi uetiti esus, leuis uideri potest. Id porrò satis conspicuum esse in filio Dei: quem & carnem in se nostram (ut mori posset) assumere, & mortem demum ignominiosißimam (ad peccati nostri expiationem) oppetere oportebat. imò & in nobis omnibus conspicuum adhuc esse: quatenus adhuc propter illũ ipsum uetiti pomi esum, morti nos omnes subiectos esse oportet. Proinde meritò omnes cauere debere summa cura ac diligentia, ut sibi modis planè omnibus caueant, ab omni omnino quamlibet leuis peccati

cati occasione. Si enim Adæ imprudentia illum excusare non potuit, quòminus cum uniuersa sua posteritate sub mortem æternam (quod in nobis est) condemnaretur: etiamsi ipse in sua transgreßione se ita peccasse non omnino persuasum haberet: Quantò maiore nos iam culpa tenemur, dum nobis in ijs quæ cum Dei uoluntate pugnare certò nouimus (neglectis Dei præceptis) indulgemus? Atq; hîc inducuntur loca scripturæ, quæ faciunt ad peccatorum indulgentiam accusandam, ac detestandam.

3. Docetur Ecclesia, Quòd etsi Mors ita iam (ut est dictum) uniuersum genus humanum propter peccatum peruaserit: naturaq; nostra (ex nobis ipsis) aliud nihil simus, quàm iræ ac mortis filij: Deum tamen nostri misertum, quemadmodũ nos non equidem ad mortem, sed ad uitam æternam initiò creauerat, ita nos etiam à morte rursum ad uitam æternam (donato nobis in carne nostra unigenito suo filio) reuocare uoluisse. Hunc igitur Dei filiũ, Patri suo coæternũ & coæqualem, assumpta ex matre uirgine carne nostra, ho-

 minem factum esse: per omnia nostri similem, excepto solo duntaxat peccato. atq; ita demum uniuersi humani generis carnem, in suo corpore sanctificasse, & si in nobis hæc illius sanctificatio conspicua nõ sit adhuc. Sed quoniam carnis hæc nostræ in Christi corpore sanctificatio, ad nos (propter peccatum nostrum) non aliter potuit pertinere: quàm si æternæ Patris Dei iustitiæ pro nostra transgreßione satisfieret. ipsummet eundem filiũ Dei, sacrosanctum iam in se carnis nostræ corpus in mortem peccato nostro constitutã summa cum ignominia (ad peccati nostri expiationẽ) ultrò obtulisse: dependisseq; per corporis sui innocẽtißimi in carne nostra oblationem, quod eidem ipsi carni in nobis (propter peccatum nostrum) decreto Dei fuerat constitutum. Sic ut nobis amplius peccatum nostrum ad condemnationem (propter Christi Domini mortem) imputari haudquaquã poßit. prӕterquàm si nos ipsi per contemptricem tanti istius beneficij incredulitatem ab ea peccati nostri expiatione in Christo Domino excludamus. Vult enim filius Dei fide apprehẽ-

di

di suum hoc beneficium: ut nostram erga
illum gratitudinem attestemur, & nos ab impijs ipsius cōteptorib. fidei nostræ testimonio separemus. non quòd salus nostra à fide nostra pendeat: sed quòd Deus contemptricem illam beneficij Christi incredulitatem æterna condēnatione puniat. Requiri igitur fidem in nobis: si beneficiū illud expiati per Christum Dominum peccati nostri ad nos debeat pertinere. Sed requiri non ut causam ullam, mediúmue salutis nostræ (causa enim salutis nostræ unica est, nempe gratuita Dei misericordia: medium item unicum etiam, nempe Christi Domini in carne nostra meritum) sed requiri ut gratitudinis nostræ quandam attestationem: qua ab impijs tanti beneficij contemptoribus discernamur.

4. Docetur Ecclesia, quænam sit ea fides, quam Deus in nobis requirit, ne à Christi Domini beneficijs excludamur. Tres esse illius notas, scirpturis sanctis proditas: Primam, ut certo uerbi Diuini testimonio (iuxta unanimem totius scripturæ consensum) nitatur. fides ex auditu (inquit Paulus) auditus

per

 per uerbum Dei. Alterum, ut sit firma ac certa persuasio, non flexilis ad omnem uẽtum doctrinæ cuiusuis, instar arundinis: sed ut ei quod credimus toto corde nostro (pro nostra infirmitate) assentiamur. sic Christus Dominus fidem in Petro uacillãtem reprehendit: firmam uerò in Ioanne Baptista commendat: Matt. 14. 11. Sic et alibi fidei firmitudinem cõmendari, hæsitationem uerò traduci uidemus. Matth. 21. Mar. 11. Rom. 4. Iacob. 1. Tertiam uerò fidei notam esse, ut non è rationis nostræ iudicio nostrisq; affectibus nascatur, sed spiritum sanctum autorem suũ in corde nostro habeat: qui diuino afflatu suo corda nostra excitet ad apprehendendas uerbi diuini promißiones: ut nobis placeant, nosq; pacificata nostra conscientia in illis (fiducia Christi Domini) conquiescamus, etiamsi nondum ea quæ in promißionibus diuinis habentur, in nobis hîc conspicere poßimus. Ex fructibus uerò ipsis facilè apparere, num spiritum sanctum fidei nostræ autorem habeamus. Neq; enim est ociosus afflatus ipsius, sed profert semper fructus suos: qui nobis in corde

de nostro testantur, nos habere intra nos spiritum sanctum, fidei nostræ autorem. Esse autem hoc proprium spiritui sancto, ut carnis concupiscentijs, nō equidem indulgeat, sed prorsus aduersetur. Tum demum igitur spiritum sanctum nostræ fidei autorem esse intelligemus: dum nostræ fidei, repugnantiam spiritus aduersus carnem, in corde nostro adiunctā esse sentimus. Et hanc si nullam omnino in corde nostro sentiamus: frustra equidē nobis ullo prorsus fidei nomine (quam Deus alioqui in nobis requirit) blandiamur. Nā eam ipsam quam ipsemet largitur, & nō aliam ullam fidem requirit in nobis Deus, si à Christi Domini beneficijs excludi nolimus. Cuius sensum si ullo modo in corde nostro (ipsius beneficio) habeamus, atq; adiunctam illi repugnantiam aduersus carnem nostram intra nos (pro nostra infirmitate) sentiamus: atq; hæc talis fides, non sit dubia planè, & certò præterea uerbi diuini testimonio (ut dictum est) nitatur: tum equidem tam nos certos esse debere, de sublata à nobis omni peccati nostri condemnatione, deq; abolito planè

mortis

 mortis Regno in nobis, per Christi Domi ni propitiatoriã in morte eius oblationem: quàm certum est, Deum esse Deum: qui in uerbi sui diuini promißionib. uerax sit et fidelis, neq; mentiri ullo modo poßit.

5. Docetur Ecclesia, Quòd etsi peccatũ nostrũ sit iam expiatũ morte Christi Dñi, regnumq́; mortis sit in nobis iam prorsus abolitũ (quatenus quidẽ in nostra cũ Christo Domino communione fidei nostræ testimonio permanemus) sub peccato tamẽ adhuc, & proinde sub morte etiam (quod in nobis est) dũ hic uiuimus hæreamus. ne mirũ Christus Dominus nõ equidem peccatũ ipsum (cuius alioqui prorsus expers erat) sed solam peccati pœnã pariter ac culpã (sine peccato interim ullo) in se trãstulit. Et proinde dum sub peccato hæremus adhuc, quatenus eqdẽ illi (q̃ in nobis est) subiecti sumus: hactenus nos morti etiã subiectos esse oportet, ad tempus usq; nostræ restitutionis. Sed ad quem modum peccatũ in nobis hærens, etsi nos cogat facere malũ quod nolumus, & nõ permittat facere bonũ quod uolumus, nõ est tamẽ dãnans nos amplius peccatũ propter

Christum

Christũ: ita & mors, etsi nos propter pec catum inuadat, non tamen in regno amplius suo detinere nos potest propter Christum. Sed quemadmodũ Christũ Dominũ (posteaquã illũ loco nostro inuasisset) detinere in Regno suo nõ potuit, rediuiuũq; ferre coacta est in ipsius resurrectione: ita & nos rediuiuos in nostra resurrectione ferre cogetur, etiamsi nunc morsum illius euitare non poßimus. Vnde fit etiã ut mors hæc nostra, qua anima à corpore separatur, non tã mors iam alioqui, quàm somnus quidam potius uocetur.

6. Monetur Ecclesia, de incerto mortis tẽpore. quod equidem Deus ita incertum esse uoluit, ne si de illo certi essemus, resipiscentiam nostram in extremum usq; uitæ nostræ tempus differremus. cùm ne sic quidem sub temporis ea incertitudine magna illius cura (nisi morbo graui aliquo adacti) tangamur. Quantò igitur minus certi esse poßumus de mortis hîc nostræ tempore: tantò nos ad illam magis componere debere, perinde atq; si in foribus esset. Est enim dies Domini, sicut fur. & ipsemet se ea hora qua omnium

minimè

 minimè expectaretur, adfuturum esse prædixit.

Hæc ita in genere pro funebribus concionibus tractantur. Et si quid à demortuo fratre illo dum uiueret præclarè actum est, in fidei suæ confeßione, promouendáue religione, aut iuuanda alioqui Christi Ecclesia: aut si quid pro Christi nomine passus est: id totum commemoratur: ut dona Dei in illo prædicentur, & Ecclesia ad eius imitationem inuitetur. potißimùm autē si quod peculiare specimen resipiscētiæ aut fidei suæ dedit ante mortem suam: ut per eam occasionem Ecclesia etiam ad resipiscentiam, & mundi huius momentanei contemptum excitetur.

Finita concione, deponitur funus in foueam & demum terra tegitur ut fouea expleatur. Interea uerò canitur Psalmus à tota Ecclesia 103. Benedic anima mea Domino. Quo absoluto, completaq; funeris sepultura, Minister Ecclesiā ad precationem publicam inuitat: complectentem in se, pro euocato è uitæ huius miseria fratre demortuo, gratiarum actionē, ad hunc modum.

Precatio post absolutam funeris sepulturam.

AGimus tibi gratias omnipotẽs & misericors pater, per Iesum Christum filium tuum Dominum ac liberatorem nostrum, quòd nostrum hunc fratrem, N. aut sororem N. è mundi huius miseria ad uitam ac gloriã tuam æternam, in uera filij tui fide & confessione euocasti. neq; dubitamus quin et animam illius iam transtuleris in Regnum tuæ immortalis gloriæ, & corpus etiam ipsius excitaturus sis (suo tẽpore) ad resurrectionem uitæ ac gloriæ tuæ æternæ: etiamsi nunc in terrã defossum quiescat. quo quidem nomine demortuo nostro huic fratri aut sorori, tua freti misericordia, ex animo gratulamur. teq; supplices precamur, ut & nos omnes dum hic uiuimus tua complecti paterna misericordia, actionesq; nostras omnes. & omnia nostra consilia per spiri-

 tum sanctum tuum gubernare di gneris: ut nostris oculis à rerum mundi huius cura, ad te rerumq; cœlestium meditationem sublatis, te potissimùm (Pater beneficentissime) tuumq; in nobis opus intueri semper, tibiq; per omnem deinceps uitam nostram, in sanctitate & iustitia seruire (pro nostra infirmitate) possimus. Vtq; ita demum in fide ac cõfessione filij tui ex hac uita excedentes, iuxta beneplacitum sanctæ uoluntatis tuæ tecum unà in æternum esse possimus. Et quidem non nostro ullo (qui aliud nihil in nobis ipsis quàm misera peccati & mortis æternæ mancipia sumus) sed solo dilecti filij tui merito: summi, fidelissimique ac æterni Pontificis animarum nostrarum. Qui tecum pariter & cum sancto spiritu in una atque eadem diuinæ existentiæ monade, est unus, uerus, atq; æternus Deus,

lau

Finita hac precatione, dimittitur Ec*clesia, cũ solita benedictione, & pauperum diligenti commendatione:* Diaconis *ad portas templi stantibus, &* Eleemosy*nas more solito colligentibus pro egenis.*

Appendix ad lectorem.

HAbes *candide lector non externos tantùm* Ecclesi*æ nostræ ritus: sed omnem præterea rationem gubernationis illius, in nostro ministerio, deniq; et doctrinæ adeò nostræ summam ferè omnem, pro eo ac ministerij nostriquæq; actio id postulare uidetur.* Tractauimus *aũt id totum quanta potuimus fide & simplicitate: non aliò spectantes quàm ut concessum nobis à* Deo Opt. Max. *instituẽdæ nostræ* Eccles*iæ ineffabile beneficium, pijs omnibus palàm faceremus.* Pientißimi *item* Regis *exemplum, æterna alioqui memoria dignum: studium præterea ac pietatem illius in promouenda sanæ doctrinæ & cultus* Diuini

 puritate: Et singularem erga peregrinos omnes propensionē (qui modò ueræ religionis amātes essent) Ecclesiæ Christi cō mēdaremus. Simulq; etiā ministerij nostri fidem (sub tanto Dei beneficio) pijs ubiq; omnibus approbaremus. Quòd si cuiquā fortè hîc non probetur, aut doctrinæ genus, aut rituū forma, aut ratio alioqui ipsa gubernandæ Ecclesiæ: eum rogamus, ut charitatis & modestiæ Christianæ memor esse uelit hoc est, ut quæ illum quoquomodo offendunt, ea sine conuitijs ac præiudicijs, tragicisq; turbis (ex uerbo Dei) reprehendat. Nos sanè nihil humani à nobis alienum esse putamus: nedum ut nos & falli & labi posse non libenter etiam agnoscamus Et proinde adeò non recusamus moneri, deniq; & reprehendi, siue priuatim siue publicè, in lenitate et modestia Christiana: ut nos etiā omnibus plurimū debere profiteamur, qui nobis errata nostra, uerbi diuini testimonijs, cōmonstrent: tantum abest ut pijs, modestis, & Christianis reprehensionibus offendamur. Cæterùm maledictis, ac conuicijs, deniq; & præiudicijs contendere, non amamus:

mamus: Paulumq; Apostolum hic sequi malumus, qui hunc morem, & à se, & ab Ecclesia Dei alienum esse testatur. Atq; audimus quidem nonnullos offendi, quòd in instituenda nostra Ecclesia, non equidem nobis sequendos esse existimauerimus aliarum Ecclesiarum ritus atq; obseruationes: sed nouas propemodum omnes, nobisq; peculiares ceremonias obseruemus, ueluti cōtēptis alijs Ecclesijs, quae interim contemni à nobis (hac in parte) non debebant. At uerò huic istorum offensioni, & in libello ipso (sicubi se occasio offerebat) & in ipsa potißimùm liminari Epistola, abundè nobis respōdisse uidemur, ut nō sit opus multis id nūc repetere. nempe nos neq; contemptu ullo aliarū Ecclesiarum (per quas nos alioqui in diuinorum cognitione profecisse ingenuè et libenter agnoscimus) neq; item ullo nouandi quidquam studio egisse, quidquid huius egimus: sed potius id conatos esse, ut sublatis omnibus Antichristianis nouationibus (quoad eius fieri posset) ad priscam illam primaeuae Ecclesiae Apostolicae puritatem quàm proximè accederemus. per-

 missa interim alijs Ecclesijs, sua (hac in parte) libertate, & sine præiudicijs ullis. Ad hæc fidem ipsam concrediti nobis ministerij id postulasse: cũ hàc potißimùm ratione cura nobis nostræ Ecclesiæ committeretur, ut in illius ministerio, non tam equidem aliarũ Ecclesiarum ritus ullos, quàm uerbi diuini regulam potius atque Apostolicã obseruationem sequeremur. Deniq; cùm & à Rege ipso, & à præcipuis ipsius Proceribus subinde moneremur, ut permissa nobis tanta libertate in nostro ministerio, rectè, & fideliter, non in hominum gratiam ullam, sed ad Dei solius gloriam (per cultus ipsius repurgationẽ) uteremur: Et caueremus, ne quid in nobis à nostris aduersarijs (quos equidem multos haberemus) accusari meritò posset. Ne autem quisquam putet, uana, atq; à nobis conficta esse, quæ de permissæ nobis Ecclesiæ nostræ, nostriq; in illa ministerij ratione, & Regia item pietate diximus: Regium ipsum, institutæ nostræ Ecclesiæ, nostriq; in illa ministerij, Diploma, adiungendum hìc esse existimauimus. quod alioqui satis testabitur, nos, neq; de diuini

im insti-

in instituenda nostra Ecclesia beneficij magnitudine, neq; de Regio erga ueram religionem, peregrinosq́; homines studio, neq; de nostri ministerij rationibus, secus quàm res se habet dixisse. Et dignū alioqui esse iudicauimus, ut ædito hoc Diplomate, tantæ pietatis exemplum catholicæ Christi Ecclesiæ commendaretur: ac reliquos orbis Christiani Principes excitaret, ad Regis pientißimi imitationem.

EXEMPLVM DIPLOmatis Regij.



DVARDVS SExtus Dei gratia Angliæ, Franciæ et Hiberniæ Rex, fidei defensor, & in terra Ecclesiæ Anglicanæ & Hibernicæ supremum sub Christo caput. Omnibus ad quos præsentes literæ peruenerint, salutem. Cùm magnæ quædā & graues cōsiderationes nos ad præsens specialiter impulerūt, tū etiā cogitantes illud quāto studio et charitate Christianos Principes in sacrosanctum Dei Euangeliū &

652 religionem Apoſtolicam ab ipſo Chriſto inchoatam, inſtitutam & traditam animatos & propenſos eſſe conueniat, ſine qua haud dubiè politia & ciuile regimen neq; conſiſtere diu, neq; nomen ſuum tueri poteſt, niſi principes cæteriq; præpotentes uiri, quos Deus ad Regnorum gubernacula ſedere uoluit, id imprimis operam dent, ut per totum reipublicæ corpus caſta ſynceraq; religio diffundatur, & Eccleſia in uerè Chriſtianis & Apoſtolicis opinionibus & ritibus inſtituta et adulta per ſanctos, ac carni & mūdo mortuos miniſtros conſeruetur, pro eo quod Chriſtiani Principis officium ſtatuimus inter alias grauiſsimas de regno ſuo bene ſplendideq; adminiſtrando cogitationes etiam religioni, & religionis cauſa calamitate fractis & afflictis exulibus conſulere. Sciatis quòd non ſolum præmiſſa cō templantes, & Eccleſiam à Papatus tyrannide per nos uindicatam in priſtina libertate conſeruare cupientes, uerumetiam exulum ac peregrinorum conditionem miſerantes, qui iam bonis temporibus in Regno noſtro Angliæ commorati

ſunt

sunt uoluntario exilio religionis & Eccle-
siæ causa mulctati, quia hospites & exteros homines propter Christi Euangelium ex patria sua profligatos et eiectos, & in Regnum nostrum profugos præsidijs ad uitam degendam necessarijs in Regno nostro egere non dignum esse, neq; Christiano homine, neq; principis magnificentia dignum esse duximus, cuius liberalitas nullo modo in tali rerum statu restricta clausáue esse debet. Ac quoniã multi Germanæ nationis homines ac alij peregrini qui confluxerunt, & in dies singulos confluunt in regnum nostrum Angliæ ex Germania, & alijs remotioribus partibus, in quibus Papatus dominatu Euangelij libertas labefactari & premi cœpta est; non habent certam sedem & locum in regno nostro, ubi conuentus suos celebrare ualeãt, ubi inter suæ gentis et moderni idiomatis homines religionis negocia & res Ecclesiasticas pro patrio ritu et more intelligẽter obire & tractare poßint. Idcirco de gratia nostra speciali, ac ex certa scientia et mero motu nostris: Nec non de auisamẽto Consilij nostri uolumus, concedimus et

 ordinamus, quod de cætero sit et erit, unũ templũ siue sacra ædes in ciuitate nostra London̄. quod uel quæ uocabitur templũ Dñi Iesu, ubi congregatio & conuentus Germanorum et aliorum peregrinorũ fieri & celebrari poßit ea intẽtione et proposito, ut à ministris Ecclesiæ Germanorũ aliorũq; peregrinorũ sacrosancti Euãgelij incorrupta interpretatio, sacramẽtorũ iuxta uerbum Dei & Apostolicam obseruationẽ administratio fiat. Ac templũ illud siue sacrã ædem illam de uno supintendente & quatuor uerbi ministris erigimus, creamus, ordinamus & fundamus per præsentes. Et quòd idem superintendens & ministri in re & nomine sint & erunt unũ corpus corporatum et politicũ de se per nomen superintendentis et ministrorum Eccesiæ Germanorum, & aliorũ peregrinorũ ex fundatione Regis Eduardi Sexti in ciuitate London̄. per præsentes incorporamus, ac corpus corporatũ & politicum, per idem nomen realiter et ad plenũ creamus, erigimus, ordinamus, facimus et cõstituimus p præsentes, et q successionẽ habeant. Et ulterius de gratia nostra speciali, ac ex certa scientia et

mero

mero motu nostris: nec nō de auisamento
Consilij nostri dedimus & cōceßimus, ac per præsentes damus & cōcedimus præfato Superintendenti & ministris Ecclesiæ Germanorū & aliorū peregrinorum in ciuitate Londoñ. totum illud templū siue Ecclesiam nuper fratrum Augustinēsium in ciuitate nostra Londoñ. ac totam terram, fundum & solum Ecclesiæ prædictæ, exceptis toto choro dictæ Ecclesiæ terris, fundo & solo eiusdem. Habendum & gaudendum dictum templū siue Ecclesiam ac cætera præmissa exceptis, præexceptis, præfatis superintēdēti et ministris & successoribus suis. Tenendū de nobis hæredibus & successoribus nostris in puram & liberam eleemosynam. Damus ulterius de auisamento prædicto, ac ex certa scientia & mero motu nostris prædictis per præsentes cōcedimus, præfatis Superintendenti & ministris et successoribus suis plenam facultatem, potestatē & autoritatem ampliandi & maiorē faciendi numerū ministrorū & nominandi & appunctuandi de tempore in tēpus tales & huiusmodi subministros ad

seruien-

 seruiendū in templo prædicto, quales præfatis superintendenti & ministris necessarium uisum fuerit. Et quidem hæc omnia iuxta beneplacitum Regiū. Volumus præterea, quòd Ioannes à Lasco natione Polonus, homo propter integritatem & innocentiam uitæ, ac morum, et singularem eruditionem ualde celebris, sit primus & modernus Superintēdens dictæ Ecclesiæ, & quòd Gualterus Deloenus, Martinus Flādrus, Franciscus Riuerius, Richardus Gallus, sint quatuor primi et moderni ministri. Damus prætera & concedimus præfatis Superintendenti & ministris et successoribus suis facultatem, autoritatē & licentiam post mortem uel uacationem alicuius ministri prædictorum de tēpore in tempus eligendi, nominandi & surrogandi alium personam habilem & idoneū in locū suum. Ita tamen quòd persona sic nominatus & electus præsentetur & sistatur coram nobis hæredibus uel successoribus nostris, & per nos hæredes uel successores nostros instituatur in ministerium prædictum. Damus etiam et cōcedimus præfatis superintēdēti, ministris et

succ

successoribus suis facultatem, autoritatē & licentiam post mortem seu uacationē Superintendentis de tempore in tempus eligendi, nominandi & surrogandi alium personam doctum & grauem in locum suum. Ita tamen quòd persona sic nominatus & electus præsentetur & sistatur coram nobis hæredibus uel successoribus nostris, & per nos hæredes uel successores nostros instituatur in officium Superintendentis prædictum. Mandamus & firmiter iniungendum præcipimus tam Maiori uicecomitibus & Aldermannis Ciuitatis nostræ London̄. Episcopo London̄. et successoribus suis cum omnibus alijs Archiepiscopis, Episcopis, Iusticiarijs, Officiarijs & ministris nostris quibuscunq;, quod permittant præfatis Superintendenti & ministris & sua suos liberè & quietè frui, gaudere, uti, et exercere ritus & ceremonias suas proprias & disciplinam Ecclesiasticam propriam & peculiarem, non obstante quòd non conueniant cum ritibus & ceremonijs in Regno nostro usitatis absq; impetitione, perturbatione, aut inquietatione eorum, uel

 uel eorũ alicuius, aliquo ſtatuto, actu, pro clamatione, iniũctione, reſtrictione ſeu uſu in contrariũ inde ante hac habitis, factis, editis ſeu promulgatis in contrariũ nõ ob ſtantibus. Eo quod expreſſa mentio de uero ualore annuo aut de certitudine præmiſſorum ſiue eorum alicuius, aut de alijs donis ſiue cõceſsionibus per nos præfatis Superintendenti, miniſtris & ſucceſ ſoribus ſuis ante hæc tẽpora factis in præſentibus minimè facta exiſtit: aut aliquo ſtatuto, actu, ordinatione, prouiſione, ſiue reſtrictione inde in contrarium factis, editis, ordinatis, ſeu prouiſis. Aut aliqua alia re, cauſa uel materia quacunq; in aliquo non obſtante. In cuius rei teſtimonium has literas noſtras fieri fecimus patentes. Teſte me ipſo apud Leighes uiceſimo quarto die Iulij, Anno regni noſtri quarto. per breue de priuato ſigillo, & de datis prædicta autoritate parliamenti.

P. South. Vnell.

Vu. Harrys.

ERRA-

ERRATA.

Pa.2.lin.6.lege,consilio.
Pa.7.lin.7.lege.hæc functio
Pa.45.lin.22. electorum Ministrorum,
Pa.49.lin.1.sentitisne
Pa.55.lin.19.expunge,Non
Pa.174.lin.21.lege,peccati
Pa.181.lin. 19.lege,suum ipsius
Pa.197.lin.14.lege, anima mortem gustasse.
Pa. 205.lin. 21. lege,imperata
Pa.211.lin.9.lege,per propitiatoriam sanguinis ipsius effusionem.
Pa.216.lin. 15.lege,redimi:
Pa.221.lin.1.nihil neq; sumus,neq; esse
Pa.239.lin. 1.lege,sanè etsi tanta
Pa.274.lin.6.lege,Et lex
Pa.280.lin.18.lege,αὐτοκατάκριτος
Pa.323.lin.7.lege,ipsi &
Pa.519.lin.ultima,expunge,Aliquid
Pa.624.lin.13.lege,in nobis planè.